

Hosszu Zoltán: leșirea din dictatură, amintirile unui participant

HOSSZU ZOLTÁN

leșirea din dictatură

amintirile unui participant

ARAD
2025

Hosszu Zoltán

Ieșirea din dictatură
(amintirile unui participant)

Hosszu Zoltán

Ieșirea din dictatură

(amintirile unui participant)

2025.

ARAD

Redactat de

Fekete Károly

vicepreședintele Asociației Kölcsey Arad

Tehnoredactat de Nagy István

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
HOSSZU, ZOLTÁN

ieșirea din dictatură : (amintirile unui participant) / Hosszu
Zoltán. - Arad : Gutenberg Univers, 2025

ISBN 978-606-675-425-5

821.511.141

**Volum tipărit cu sprijinul Consiliului Județean Arad prin
Biblioteca Județeană „A.D.Xenopol” Arad**

**CONSILIUL
JUDEȚEAN
ARAD**

**BIBLIOTECA
JUDEȚEANĂ**
Alexandru D. Xenopol
ARAD

Cuprins

Ieșirea din dictatură.....	7
Cuvânt înainte	7
Prefață	9
Partea I-a	11
Revoluția din decembrie 1989.....	11
Revoluția timișoreană.....	12
Revoluția arădeană.	18
Revoluția bucureșteană	34
Acapararea puterii	38
Uciderea cuplului dictatorial, soții Ceaușescu.	43
Partea a II-a	45
Președinte UDMR, Secretar al FSN și CPUN județean Arad	45
Înființarea organizației UDMR Arad	45
Activitatea mea în Consiliul județean Arad al FSN și CPUN	55
Partea a III.-a.....	65
Senator în Parlamentul României	65
Activitatea mea în Comisia parlamentară specială de cercetare a evenimentelor din data de 12-15 iunie 1990 (<i>mineriada nr.3</i>).....	70
Sesiunea de toamnă 1990 a Senatului	74
Sesiunea de primăvară 1991 a Senatului	76
Sesiunea de toamnă 1991 a Senatului	79
Adoptarea Constituției	83
Sesiunea de primăvară 1992 a Senatului.....	86
Activitatea comisiei speciale de cercetare a evenimentelor din 23–28 septembrie 1991 (<i>mineriada a IV-a</i>).....	92
Partea a IV-a.....	99
Am devenit din nou senator	99
Călătoria în Statele Unite ale Americii (6 martie – 4 aprilie 1993).....	103
Sesiunea parlamentară din primăvara anului 1993	115
Sesiunea de toamnă 1993 a parlamentului	117
Sesiunea de primăvară 1994 a parlamentului.....	120
Sesiunea de toamnă 1994 a Parlamentului.....	124
Sesiunea din primăvară 1995 a Parlamentului.	127
Sesiunea de toamnă 1995 a Parlamentului.....	132
Sesiunea de primăvară 1996 a Parlamentului	137
Ultima mea sesiune în Parlament, toamna anului 1996.	142

Partea V-a	147
Anexe	147
(Câteva depoziții ale martorilor audiați în Comisia Decembrie-89).	147
1. General colonel Hortopan Ioan	147
2. Dincă Ioan – viceprimministru.	149
3. Iulian Vlad – șeful securității	152
4. Silviu Curticeanu – șeful cancelariei prezidențiale	156
5. Victor Stănculescu- general, ministru.....	160
6. Ion Coman – general, secretar al CC al PCR	165
7. Montanu Mihai – revoluționar	168
8. Dumitru Mazilu, dizident, vicepreședinte FSN.....	172
9. Manea Constantin – șef de cabinet prezidențial	176
10. Gelu Voican Voiculescu, revoluționar	180
10. Petre Roman, revoluționar și prim-ministru.....	185
11. Silviu Brucan- dizident (politolog).....	187
12. Ion Caramitru, revoluționar (actor)	192
13. Dan Iosif, revoluționar (consilier prezidențial, senator).....	194
14. Marcu Dumitru, comandantul garnizoanei Arad (maior, colonel) ..	198
15. Rășină Dumitru, șeful securității din jud. Arad (colonel).....	201
16. Sălcianu Grigore, șeful Inspectoratului MI Arad (colonel).....	206
17. Cioflică Mihail, șeful miliției județene (colonel)	208
Concluzii	213

Ieșirea din dictatură

(amintirile unui participant)

Cuvânt înainte

După ce mi-am scris memoriile despre revoluția arădeană, în limba maghiară, despre evenimentele din Arad și cei 6 ani petrecuți în Senatul României și investigațiile pe care le-am făcut în calitate de membru al Comisiei speciale senatoriale de cercetare a evenimentelor petrecute în țară în luna decembrie 1989, mulți foști colegi, cunoscuți și prieteni, și-au exprimat regretul că nu pot citi cartea, deoarece nu este scrisă în limba română.

Încerc în acest volum să vă povestesc cum am ajuns în „revoluția arădeană” în ziua de 21 decembrie 1989, cum am înființat organizația Uniunii Democrate a Maghiarilor din România (UDMR) din Arad, cum am ajuns în palatul primăriei între revoluționarii care au ocupat clădirea în frunte cu Valentin Voicilă și am fost ales secretarul Frontului Salvării Naționale al Județului Arad. Am scris despre „teroriștii” cu care ne-am luptat, despre modul în care am organizat noua administrație a orașului și județului, cum am înființat noile conduceri ale întreprinderilor și organizațiile comunale și orășenești ale FSN-ului.

Prezentarea programului UDMR Arad, 23. 12. 1989.

Am relatat despre deplasările minerilor din Valea Jiului în București, pentru „a face ordine”, adică așa zisele *mineriade*, apoi, despre cum a fost „furată” revoluția de către acaparatorii puterii, cum s-a înființat Consiliul Pentru Uniunea Națională (CPUN-ul) și au fost organizate alegerile parlamentare din mai 1990, când am fost ales senator de Arad din partea UDMR-ului. Am povestit cum s-a organizat parlamentul, birourile celor două camere, comisiile pe domenii de activitate ale Camerei Deputaților și ale Senatului, cum a decurs legiferarea și adoptarea noii Constituții a României.

Adică, am relatat modul în care țara noastră a reușit să scuture aspra dictatură a lui Nicolae Ceaușescu, frământările de început a unei democrații noi născute, încercările de a opri roata istoriei de către forțe retrograde, nașterea unei Constituții și a legilor prin care, treptat, s-au realizat transformările necesare spre o societate democratică, pluripartidistă, bazată pe o economie de piață, prin care, cel puțin teoretic și formal, au fost create premisele egalității în drepturi ale cetățenilor.

O parte importantă a activității mele parlamentare a constituit munca de cercetare petrecută în cadrul Comisiei Speciale senatoriale **pentru cercetarea evenimentelor din Decembrie 1989**, adică comisia de cercetare a „Revoluției Române”. Am pus ghilimele la aceste cuvinte pentru că revoluție a fost doar în Timișoara, Arad și câteva orașe din județul Timiș, în rest a fost lovitură de stat. Activitatea în această comisie a durat cca. 3 ani, am audiat numeroase personalități, conducători din regimul dictatorial ceaușist, mulți revoluționari, dar și dintre cei care au preluat puterea după ce familia Ceaușescu a decolat, a fugit, cu un elicopter de pe acoperișul fostului Comitet Central al Partidul Comunist Român. Am făcut numeroase deplasări, pentru a audia martorii acelor zile, prin orașele în care s-au petrecut evenimente mai importante în luna decembrie 1989.

Fiind avocat, m-am obișnuit să iau notițe la audierea martorilor, în cadrul proceselor pe care le-am avut, iar, această obișnuință, mi-am păstrat-o și la Senat, astfel că, am încercat să notez cele spuse de cei audiați, mai ales ideile pe care le-am considerat importante. Aceste notițe le-am păstrat, în volumul doi al cărții apărute în limba maghiară, am redat cele notate de mine la audierea a 62 persoane dintre cei cca. 130 care s-au perindat în fața comisiei și a mea. Inițial, documentele comisiei aflate în arhiva Senatului, au fost secretizate pentru 50 de ani, dar am aflat că anul trecut s-a ridicat restricția cercetării acestor documente și s-a încercat, de către Procuratura Militară, inculparea lui Ion Iliescu, Gelu Voican Voiculescu și Petre Roman pentru victimele evenimentelor petrecute în Timișoara, București și alte orașe, în perioada 16- 28 decembrie 1990.

Deoarece am participat personal la evenimente, am studiat, în mod oficial, documentele „Revoluției Românești”, am audiat pe toți actorii principali ai faptelor petrecute în aceea perioadă, am participat activ la adoptarea noii Constituții și a legilor prin care s-au creat bazele unei alte societăți, mă pot considera un **participant**, așa cum m-am caracterizat în subtitlul cărții.

Dar, să vedem, pe scurt, ce am scris în memoriile mele apărute la editura Asociației Kölcsey din Arad în anul 2020 (volumul 1) și anul 2022 (volumul 2).

Prefață

În prima parte am scris despre cariera mea, un fel de autobiografie detaliată, în special pentru fii, nepoții și viitorii strănepoți ai mei. După ce am încercat să prezint arborele genealogic al părinților, să vorbesc despre cei care au avut activități mai deosebite dintre strămoșii mei, am trecut la prezentarea vieții mele particulare. Printre altele am relatat că, m-am născut în anul 1944 în orașul Dej, județul Cluj, într-o familie de intelectuali, tata fiind jurist (avocat, apoi procuror), iar mama funcționară de bancă. Școala primară de 7 clase am făcut-o în comuna Hida, județul Sălaj, iar liceul l-am absolvit în orașul Beclean pe Someș, județul Bistrița-Năsăud. După ce tata a fost numit procuror în orașul Aiud, județul Alba, ne-am mutat acolo și în anul 1959 m-am înscris la Facultatea de Educație Fizică și Sport a Institutului Pedagogic de 3 ani din Cluj. În ultimul an de studiu m-am căsătorit cu arădeanca Fritsch Erica-Elena, colega de la Facultatea de matematică și ambii am fost repartizați la Școala Generală din comuna Seleuș, raionul Ineu, județul Bihor, comună care, după reforma administrativă din anul 1965, a revenit județului Arad. Am lucrat în această comună timp de 9 ani ca dascăl, director al căminului cultural, viceprimar, secretar adjunct de partid pe comună și încă vreo 12 funcții și atribuții pe care le-am îndeplinit. Am fost trimis la cursuri de perfecționare pe linie de partid, ca activist cultural și ca propagandist (adică, cel care explica oamenilor muncii politica partidului). În Seleuș i-am crescut pe cei doi fii ai mei, Andrei și Tiberiu. Între timp, prin anul 1972, m-am înscris la secția de fără frecvență a Facultății de Drept a Universității Babeș-Bolyai din Cluj pe care am absolvit-o în anul 1977.

După absolvirea universității am dat examen la București pentru intrarea în avocatură. La Arad a fost vacant doar un singur loc pentru un avocat stagiar, loc pentru care am concurat nouă candidați. Dintre ei, reușind să obțin nota cea mai mare, am fost admis ca avocat stagiar în Arad. După 2 ani, tot la București, am dat examen de definitivare în avocatură. Obținând titlatura de avocat definitiv, la scurt timp, am fost ales în comitetul de conducere al biroului de avocați Arad, apoi, după 2 ani, am fost ales vicepreședinte al Colegiului de Avocați al Județului Arad, funcție pe care am deținut-o până în anul 1988, când a apărut o dispoziție al secretarului general al PCR și președinte al statului român Nicolae Ceaușescu, conform căreia persoane aparținând minorităților naționale nu mai pot ocupa funcții de conducere.

M-am gândit să relatez în prezentul volum, nu numai evenimentele din municipiul Arad de la sfârșitul anului 1989, la care am participat personal, ci și evenimentele din Timișoara și București, despre care am luat cunoștință și le-am

studia în amănunt, cu ocazia lucrărilor Comisiei speciale senatoriale de cercetare ale acestor evenimente, comisie pe care, în continuare îl denumesc *Comisia-89*.

Menționez că, în memoriile mele scrise în limba maghiară nu am detaliat revoluția din Timișoara, aceasta având o vastă literatură documentară, dar, trecând de atunci aproape 35 de ani, a crescut o generație nouă, care nu cunoaște modul în care țara noastră a devenit, dintr-o dictatură comunistă într-un stat democratic, multipartinic și cu o economie de piață, ceea ce caracteriza țările capitaliste, cum au fost denumită o parte a lumii, în disciplina numită *materialism dialectic și istoric* și în disciplina *socialism științific*, ambele fiind obligatorie de studiat, în toate facultățile din țară, în perioada ceaușistă.

Pe vremea comunismului țările lumii au fost împărțite în 3 categorii: țările socialiste, în care domnea o dictatură comunistă, considerate cele mai avansate, țările capitaliste, în care era o democrație liberală și țările în curs de dezvoltare, sau lumea III-a, în care erau enumerate fostele colonii și celelalte state slab dezvoltate din punct de vedere economic.

Prezenta carte am împărțit-o în 4 părți. În prima parte am relatat evenimentele din decembrie 1989 din Timișoara, Arad și București. În partea a doua am scris despre evenimentele postrevoluționare din Arad și activitatea mea desfășurată până la data în care am fost ales senator. În partea a 3-a am relatat perioada activității mele în Adunarea Constituantă, adică în prima legislatură a Parlamentului, 1990-1993, iar în partea a 4-a am scris despre activitatea mea din Senat în a doua legislatură a Parlamentului (1993–1996). În ultima parte, denumită *Anexe*, am transcris mai multe depoziții ale martorilor audiați, care mi s-au părut mai relevante și mai interesante.

Partea I-a

Revoluția din decembrie 1989

În „lagărul socialist” condus de Uniunea Sovietică, din care făcea parte și România, conducătorul sovietic Mihail Gorbaciov, în anul 1985. a promovat reforme cu caracter social și economic, numite „glasnosti” și „perestroika”, adică o deschidere politică spre celelalte țări, înlesnirea contactelor economice, culturale și personale cu cetățenii străini, îmbunătățirea legăturilor între Rusia și America, scăderea pericolului unui război atomic, au fost eliberați deținuții politici și a fost recunoscut dreptul popoarelor la autodeterminare, ceea ce a condus, până la urmă, la destrămarea Uniunii Sovietice. Celelalte țări socialiste au început să preia și să aplice ideile lui Gorbaciov. Singura țară în care nu s-au aplicat aceste reformele a rămas Republica Socialistă România condusă de secretarul general al partidului și președintele țării, Nicolae Ceaușescu. Am rămas singura țară cu un regim național-comunist dictatorial, cu nivelul de trai cel mai scăzut, cu lipsuri de alimente, de benzină, cu frig în locuințe și cu un program zilnic sărac, de doar 5 ore la televizor, din care 4 ore erau dedicate slăvirii regimului comunist și glorificării activității cuplului conducător, Elena și Nicolae Ceaușescu. Dezamăgirea, frustrarea românilor a crescut, mai ales în vestul țării, unde, cu antene manual meșterite, s-a putut prinde emisiunea televizată a Iugoslaviei și a Ungariei, populația a reușit să cunoască realitatea, modul de trai de dincolo de granițele României.

Municipiul Arad, situat în vestul țării, la 50 de km. de Timișoara a fost cel de al doilea mare oraș și capitală de județ care s-a ridicat împotriva dictaturii comuniste în decembrie 1989. Datorită poziției geografice, populația județului compusă din români, maghiari, sârbi, germani, slovaci, bulgari, cehi și evrei a avut posibilitatea să urmărească posturile de televiziune din Belgrad și Budapesta, fiind bine informați despre evenimentele interne și internaționale trecute sub tăcere, cenzurate de mediile oficiale interne. Arădenii cunoșteau reformele lui Gorbaciov, aplicate în URSS, lupta sindicatului „Solidaritatea” din Polonia, accesul la putere a comuniștilor reformiști din Ungaria, mișcările sociale și politice din Cehoslovacia, izolarea pe plan internațional al României, acțiunile dizidenților români din țară și străinătate față de dictatura ceaușistă. Se cunoșteau cazurile de trecere ilegală a frontierei de către tinerii doritori de libertate, brutalitatea forțelor de ordine față de cei prinși, dar și cazurile de corupție și mituire a grănicerilor și vameșilor. Presa a făcut vâlvă în noiembrie 1989 despre trecerea frontierei de către o turmă de oi, cu câinii și măgarii cu tot.

Mulți arădeni urmăreau emisiunea „Panorama” a televiziune maghiare în care se transmiteau știri și imagini din România despre protestele pastorului Tőkés László, Doinea Cornea, Dan Petrescu, Dumitru Mazilu și alți dizidenți, despre afacerile securiștilor cu emigranții germani care cereau mii de mărci germane, băuturi, frigidere și alte bunuri pentru eliberarea pașapoartelor, peste taxa oficială plătită pentru ei de către statul german.

După 15 decembrie 1989 au început să apară tot mai multe vești despre cele întâmplate în Timișoara. Mulți arădeni studiau sau lucrau în Timișoara, făceau naveta zilnică și povesteau ceea ce au văzut și au trăit acolo, despre curajul timișorenilor care s-au revoltat împotriva regimului dictatorial, despre militarii și tancurile care au fost aduse în Timișoara pentru reprimarea revoltei populare, etc.

Cu toate că în memoriile mele nu am detaliat evenimentele din Timișoara, de unde a plecat și s-a extins revolta populară, care a reușit detronarea clanului ceaușist de la putere, consider că este util să arăt, pe scurt, cum a decurs

Revoluția timișoreană

În Timișoara revolta a început în data de **15 decembrie 1989**, după masă, la casa parohială a preotului reformat Tőkés László, împotriva căruia s-a încercat punerea în aplicare a unui ordin de evacuare silită, el fiind mutat într-un alt județ de către episcopul reformat din Oradea, dar nu a vrut să plece. Enoriașii din biserica reformată au înconjurat, au făcut lanț viu, în jurul casei parohiale și s-au opus forțelor de ordine care îl însoțeau pe executorul judecătoresc. Situația s-a agravat, au venit în ajutorul enoriașilor bapțiști dintr-o adunare vecină. Lumea curioasă s-a adunat, au ocupat toată piața, spre seară erau deja cca. 1000 persoane care manifestau în mod pașnic. Cu toate că Tőkés, din fereastra locuinței a cerut oamenilor să plece acasă, a afișat un anunț în acest sens și pe ușa casei parohiale, oamenii nu au plecat, dimpotrivă, au adus și aprins lumânări după ce s-a întunecat și au format un cordon viu, prinși de braț, în jurul bisericii reformate și casei parohiale. Spre miezul nopții a venit la fața locului primarul orașului Moș Petru, dar cei adunați nu l-au lăsat să intre în locuința pastorului decât însoțit de reprezentanți ai demonstranților. Intrat în locuință, primarul a anunțat că evacuarea a fost anulată, a promis că soția gravidă a pastorului va primi îngrijiri medicale și lumea poate să plece acasă.

Radu Bălan, primul secretar de partid al județului Timiș, în jurul orei 23 a telefonat și l-a informat pe Emil Bobu, secretar al Comitetului executiv al Comitetului Central al Partidului Comunist Român (în continuare: CC al PCR) din București despre cele întâmplate la Timișoara.

Mulți au rămas peste noapte în Piața Maria de lângă casa parohială. Vestea celor întâmplate s-a răspândit în tot orașul, de aceea, în dimineața zilei de **16 decembrie**, au început să vină tot mai mulți să vadă la fața locului ce s-a întâmplat. S-a oprit circulația, pasagerii din tramvaie au coborât și au rămas și ei

în piață. Oamenii au început să scandeze „vrem mâncare și căldură” și au cântat Hora Unirii. La apariția unui grup de milițieni, tinerii au început să arunce spre ei cu sticle goale de lapte luate din fața unui magazin alimentar. Radu Bălan, fiind informat de cele întâmplate, a ordonat lui Popescu Ion, inspectorului șef al Ministerului de Interne (în continuare MI) din județul Timiș să aplice ordinul nr. 2600/1986 al MI, adică să-i împrăștie pe cei adunați cu ajutorul forței publice. Astfel, spre orele serii, au apărut în piață milițieni, militari cu scuturi și cu câini, cât și mașini de pompieri. Cu lovituri de bastoane și cu jeturi de apă s-a încercat alungarea oamenilor din piață. Manifestanții, la rândul lor, aruncau cu pietre, sticle, borcane spre forțele de ordine. S-a spart o vitrină, câțiva tineri au fost reținuți. Unei mașini de pompieri i s-a dat foc și s-a răsturnat o mașină ARO, numărul celor arestați a crescut.

O parte din manifestanți s-au îndreptat spre sediul Comitetului Județean de Partid, unde se afla și sediul organului administrativ, adică Consiliului județean, dar clădirea era înconjurată de militari ai MI și grăniceri. Mulțimea nu a putut intra în clădire, dar au dat foc unui chioșc de ziare și broșurilor scrise despre PCR sau Ceaușescu. Mulți s-au dus la căminele studențești pentru a îndemna studenții să li se alăture. Numărul manifestanților creștea din clipă în clipă, au luat cu ei pe mulți alții întâlniți în cale, au început să scandeze „jos Ceaușescu!”, „vrem libertate!”, „jos dictatorul!” și alte lozinci anticeaușiste. Au fost sparte câteva vitrine și câteva magazine au fost devastate de lumea interlopă și înfometată a orașului. Apoi, la lăsarea întunericului, persoane neidentificate, îmbrăcați și tunși uniform, identic, dar nu manifestanți, au spart toate vitrinele magazinelor pe o distanță de circa 1 km., fără să ia ceva din vitrine sau magazine. Revoluționarii timișoreni sunt convinși că spărgătorii erau oameni deghizați ai securității, era o provocare spre a justifica măsurile dure ale forțelor de ordine ce au urmat: împușcarea mortală și vânarea manifestanților în tot cursul nopții. Magazinele sparte au fost ulterior devastate și unele incendiate. Cei peste 200 de arestați au fost duși în beciurile miliției județene, bătuți și maltratați, iar a doua zi au fost duși la închisoarea din str. Popa Șapcă. Majoritatea erau studenți și muncitori, nu au fost „huligani”, cum i-a numit Ceaușescu și nu s-a găsit printre ei nici un străin.

În noaptea dintre 16-17 decembrie miliția și securitatea a forțat ușa pastorului Tőkés László, l-au evacuat împreună cu familia și l-au transportat în parohia satului Mineu din județul Sălaj. Tot în aceea noapte, Ceaușescu a dat dispoziție lui Tudor Postelnicu, ministrul de interne, Milea Vasile, ministrul apărării și lui Iulian Vlad, șefului securității, să ia măsuri pentru restabilirea ordinii în orașul Timișoara, prin organele și unitățile subordonate. Pentru îndeplinirea acestui ordin au fost trimiși la Timișoara: un grup de ofițeri de securitate în frunte cu generalul Emil Macri, un grup de ofițeri de miliție conduși de gen. Veliciu Mihalea și un grup de ofițeri ai armatei conduși de col. Ionescu Dumitru.

În dimineața zilei de **17 decembrie** situația din oraș nu s-a calmat, deși așa s-a raportat către București. Dimpotrivă, grupuri compacte de cetățeni au început să vină din toate părțile spre centrul orașului, spre Piața Catedralei și spre Consiliul Județean, scandând lozinci anticeaușiste. Pentru intimidarea manifestanților gen. Milea Vasile a ordona comandanților de divizii din oraș să facă o defilare cu 500 militari constituiți în 4 detașamente, cu fanfară militară și drapele de luptă. Defilarea a început la ora 9 și a durat până la orele 13,30. Manifestanții au atacat un detașament ce defila în zona Piața Maria și în Piața Operei, au huiduit și au aruncat cu pietre spre militari. Organele de ordine au încercat blocarea unor străzi, în special căile de acces spre Comitetul județean de partid, dar numărul demonstranților creștea tot mai mult, mii de cetățeni s-au adunat pe străzile din centru, manifestând împotriva regimului dictatorial. Reacția forțelor de ordine a fost promptă, s-au folosit gaze lacrimogene și jeturi de apă din autocisterne. Mulțimea a fost lovită sălbatic și fără discernământ. Totuși, mii de manifestanți au ajuns în jurul Comitetului Județean de partid, strigau lozinci anticomuniste și anticeaușiste și cereau eliberarea arestaților. În jurul orelor 14 armata a trecut în stare de luptă și s-a instituit stare de necesitate în oraș. Au fost scoase tancuri pe străzi. Ministrul apărării, gen. Milea a dat ordin unităților militare din Lugoj, Buzău și Arad să plece cu efective și TAB-uri la Timișoara (din Arad a plecat maiorul Marcu Dumitru cu 390 militari și 9 TAB-uri). Pe calea Girocului manifestanții au ridicat baricade formate din camioane și troleibuze și au blocat 3 tancuri. Și pe alte străzi s-a aruncat în tancuri cu sticle incendiare, la un tanc s-a spart, cu o rangă, butoiul cu motorină și i s-a dat foc. Altele au fost oprite prin acoperirea vizoarelor cu vopsea. Străpungând cordoanele de milițieni, manifestanții au luat cu asalt clădirea Comitetului Județean de partid, au spart geamurile, au distrus mobilierul, au incendiat câteva camere, au fost arse tablourile cu Ceaușescu, cărțile și broșurile cu operele sale. Cu toate că forțele de ordine au tras în plin, manifestanții nu s-au oprit, au incendiat camioane și autocisterne, au pătruns și au cucerit clădirea.

Aflând de agravarea situației, Ceaușescu l-a trimis pe generalul în rezervă Ion Coman, secretar al CC al PCR cu un grup de generali activi la Timișoara, pentru a coordona activitatea de restabilire a ordinii în oraș. În jurul orei 18,30 s-a transmis ordinul de a reprimă manifestanții cu foc de armă și cu muniție de război, dat de Ceaușescu, la teleconferința din aceeași zi, direct generalului Coman Ioan, care era deja la Timișoara. A început un masacru din partea forțelor de ordine împotriva manifestanților, s-au constituit patrulare pentru vânarea și împușcarea lor, ce a durat toată ziua și noaptea târziu. Masacrul a fost întrerupt doar de o ploaie torențială ce s-a abătut asupra orașului. Morții au fost trimiși la morgă, ce s-a supraaglomerat, iar răniții la spitalele din oraș. Intre timp, în seara zilei, procurorul general adjunct gen. Gheorghe Diaconescu, împreună cu 20 de procurori militari aduși din București a început să-i ancheteze pe arestații aflați la penitenciar, ținuti în condiții inumane. Spre dimineață. gen. Coman Ioan, gen.

Gușă Ștefan și Matei Ilie- secretar al CC al PCR au făcut o inspecție prin oraș. Au văzut urme de sânge pe străzi, vitrine sparte, magazine devastate, camioane răsturnate, mașini de pompieri incendiate. Locuitorii orașului erau agitați și în stare de disperare. Bilanțul zilei: 58 morți, 200 răniți, 700 reținuți.

În data de **18 decembrie 1989**, dimineața la orele 6,30 gen. Coman Ioan raportează la București faptul că „la Timișoara situația este sub control”. Aflând această veste, N. Ceaușescu se hotărăște să plece la aeroport împreună cu suita sa și, cu avionul său personal, a plecat în Iran, într-o vizită ce era programată. A lăsat să conducă țara în lipsa lui pe Elena Ceaușescu, Manea Mănescu și Emil Bobu. Însă, Timișoara era în grevă generală, cu toate restricțiile impuse, tot mai mulți s-au infiltrat în Piața Operei. Grupuri de demonstranți acționau în întregul oraș, pe Calea Șagului au ridicat o baricadă cu autovehicule grele, tinerii confecționau ”coctele Molotov”, adică sticle incendiare cu care atacau blindatele. Unii s-au infiltrat și în Piața Operei, cu toate că străzile din jur erau blocate de cordoane de militari. Studenților s-a acordat, oficial, vacanța de iarnă. În toate întreprinderile și instituțiile din țară erau organizate adunări în care secretarii de partid au informat despre „devastările huliganice” petrecute la Timișoara „la îndemnul unor forțe străine”. Spre seară, un grup de tineri manifestanți au străpuns cordonul forțelor de ordine și s-au așezat, cu lumânări aprinse, pe treptele din fața catedralei ortodoxe. Dar, cei din cordon au început să tragă în ei, atunci tinerii au încercat să fugă în catedrală, ori în parcul din spatele ei. S-au folosit și gaze lacrimogene împotriva tinerilor. Această acțiune s-a soldat cu mulți morți și foarte mulți răniți. Tot în această zi Elena Ceaușescu s-a sfătuit cu Emil Bobu și Tudor Postelnicu, cum să facă să dispară cadavrele, deoarece 56 de morți sunt prea mulți și „ce o să zică tovarășu?”. Au ajuns la concluzia că trebuie incinerati și răspândită ideea, că au fugit peste graniță în Serbia și Ungaria. Cu acest plan, denumită „Operația Trandafirul” (transportul cadavrelor la București) și „Acțiunea Vama” (incinerarea cadavrelor) a fost însărcinat gen. Nuță Constantin, adjunct al ministrului de interne, cu subordonații săi, gen. Macri și gen. Mihalea. Astfel, au fost transportați 40 de cadavre din morga Spitalului Județean Timiș la Crematoriul din București, unde „coletele aduse din străinătate” au fost arse până în data de 20 decembrie, iar cenușa lor a fost devastată într-o gură de canal lângă Popești-Leordeni.

În ziua de **19 decembrie 1989**, a început protestul în masă al salariaților din întreprinderile timișorene. Primii care ai ieșit în stradă au fost cei de la întreprinderile 6 Martie, Azur, ELBA și Solventul. La Întreprinderea 6 Martie paza militară din incintă a fost alungată cu pietre și șuruburi. Grupul de cercetare de la Buzău a fost trimis în oraș cu scopul de a afla starea de spirit a muncitorilor și care sunt revendicările lor. Gen. Ilie Ceaușescu a sosit la Timișoara și a convocat o ședință cu activul de partid și comandanții trupelor, a cerut ca armata să rămână pe străzi. Activiștii de partid încercau să vorbească cu muncitorii din fabrici, dar

au fost huiduiți, se striga „libertate!, democrație!, demisia lui Ceaușescu!”. Radu Bălan, primul secretar de partid al județului, a fost reținut ca ostatic la ELBA timp de câteva ore, până ce a ajuns acolo gen. Gușe cu un pluton de militari. Gușe a intrat în dialog cu muncitorii, a afirmat că armata nu are nimic cu muncitorii care se manifestă pașnic. Apoi, la ora 13,50, gen. Gușă a ordonat retragerea blindatelor și a unei părți din efectivele dizlocate, în cazărmi. Spre seară a sosit în Timișoara un detașament de parașutiști din Caracal. Parașutiștii au fost repartizați la paza unor obiective mai importante. Bilanțul zilelor de 18 și 19 decembrie: 7 morți și 98 răniți.

În ziua de miercuri **20 decembrie 1989** muncitorii din toate întreprinderile orașului, încolonați, cu drapele tricolore și albe, cu oameni de ordine având banderolă albă la braț, au venit în Piața Operei, care a devenit neîncăpătoare. Se strigau lozinci: „*Jos dictatorul!, Libertate!, Nu sîntem huligani!, Armata e cu noi!*”. Tot orașul era pe străzi. În jurul orei 13 o parte din manifestanți a intrat în clădirea Operei, pe balcon s-a instalat un microfon, toți din piață au îngenunchiat și au spus rugăciunea „Tatăl nostru”. Balconul operei a devenit, pentru următoarele câteva zile Centru revoluției timișorene, de unde și-au exprimat opiniile primii lideri ai revoluției. S-a constituit organul de conducere: Frontul Democrat Român, iar la prima ședință s-a ales un Birou Executiv din care făceau parte Claudiu Iordache, Ioan Chiș, Nicolae Bădilescu, Maria Trăistaru și alții. Comitetul Frontului Democrat Român a avut inițial 70 de membri, ulterior a avut 100. La ora 14,30 sosește în Timișoara primul ministru Constantin Dăscălescu, însoțit de Emil Bobu și 3 miniștrii de resort, trimiși de Elena Ceaușescu. De frică, primul ministru refuză să vorbească mulțimii din balconul operei, dar mai târziu, Dăscălescu și Bobu au încercat să vorbească din balconul Consiliului Județean, dar au fost huiduiți. Totuși, insistând asupra dorinței de a sta de vorbă cu muncitorii, se formează o delegație de 7-8 oameni care au intrat în clădirea Consiliului județean. Afară se scandau lozinci anticeaușiste, ceea ce l-au speriat pe reprezentanții puterii. Li s-au înmănat o listă cu revendicările manifestanților, printre care: să fie transmisă la radio și TV manifestarea din Timișoara, demisia în bloc a guvernului și a președintelui Ceaușescu, deschiderea granițelor și liberul acces a presei și surselor de informații externe, alegeri libere și democratice, publicarea numelui celor care au ordonat deschiderea focului împotriva demonstranților. Aceste cereri au constituit și textul proclamației Frontului Democrat Român ce s-a elaborat în noaptea de 20/21, în plus s-a solicitat muncitorilor timișoreni intrarea în grevă generală din 21 decembrie, până la victoria finală, cu excepția sectoarelor de bază, ce nu puteau fi întrerupte. Acest text a fost trimis în țară prin persoane ce călătoreau cu trenul și în afara țării, prin Consulatul Iugoslaviei, astfel că, în 21 decembrie radio Europa Liberă făcea referire la acest comunicat.

Către orele prânzului, în ziua de 20 decembrie 1989, focul revoluției s-a aprins și în alte orașe din județ: Lugoj, Jimbolia, Sânicolau Mare, Deta, practic, toată populația județului a ieșit pe străzi.

Manifestanții începeau să urce pe TAB-uri, să fraternizeze cu militarii. De aceea, gen. Gușe a ordonat trupelor să se retragă în cazărmi. După retragerea militarilor, manifestanții își exprimau bucuria cu lozinca „*armata e cu noi!*”.

Începând de la orele 18 s-a început eliberarea deținuților ce au fost reținuți pe timpul evenimentelor.

Întorcându-se din Iran, în după masa zilei de 20 decembrie, Ceaușescu a ținut o teleconferință cu toți primii secretari județeni din țară, după care a dat un decret prin care s-a instituit starea de necesitate pe tot cuprinsul județului Timiș.

Spre seară, liderii Frontului Democrat Român, printre care Sorin Fortuna, Ion Marcu, Ion Chiș, Nicolae Bădulescu și alții, au venit în piața Operei și au vorbit mulțimii din balconul operei, au completat membrii comitetului Frontului Democrat și au definitivat Proclamația.

N. Ceaușescu a sosit din Iran în după masa zilei și a ținut o teleconferință cu primii secretari de județe în care a reafirmat amestecul străin în treburile interne ale statului. L-a numit pe gen. Stănculescu comandantul militar al orașului Timișoara, apoi seara, la orele 20.30, Ceaușescu a semnat decretul privind instituirea stării de necesitate pe tot cuprinsul județului Timiș. Decretul trebuia citit de la balconul Operei. Stănculescu, care trebuia să citească decretul, s-a internat în spital, a rămas să citească acel decret gen. Chițac. Acesta, în huiduieli și amenințări, a reușit să citească textul, dar, de frică, a rămas în balcon până dimineața.

Prin Proclamația elaborată în noaptea de 21/22 decembrie, Frontul Democrat Român s-a autodefinit ca o organizație politică constituită pentru a realiza un dialog cu guvernul în scopul democratizării țării, însă acest dialog poate începe doar după demisia tiranului Ceaușescu. În continuare au fost enumerate revendicările în 10 puncte: organizarea alegerilor libere, libertatea cuvântului și a presei, respectarea drepturilor fundamentale ale omului, eliberarea deținuților și dizidenților politici, revitalizarea economiei, reforma învățământului, dreptul de a manifesta liber, libertatea reală a cultelor religioase și îmbunătățirea asistenței medicale și a alimentației publice. În continuare sunt cereri cu privire la evenimentele din Timișoara: să fie trași la răspundere cei care au dat ordin să se tragă în popor, să fie restituiți decedații familiilor pentru a fi îngropați după datină, să fie eliberați toți cei arestați în cursul manifestațiilor.

În dimineața zilei de **21 decembrie** s-a citit din balconul operei acest manifest al Frontului Democrat Român, apoi citirea textului s-a repetat din oră în oră. Ceaușescu a ordonat constituirea și trimiterea în Timișoara a unor detașamente ale Gărzilor Patriotice din Oltenia, județele Olt, Vâlcea și Dolj. Astfel 25.000 de oameni înarmați cu bâte au sosit cu trenuri în gara Timișoara pentru a înnăbuși revoluția. Trenurile au fost întoarse și trimise acolo de unde au venit, dar mulți au coborât, au fraternizat cu localnicii și s-au dus și ei în Piața Operei. În seara zilei, Ceaușescu, nefiind satisfăcut de activitatea ministrului apărării Vasile Milea, l-a

chemat în București pe Stănculescu, pentru a-l numi ministru. Dar, Stănculescu, după ce a ajuns la București, și-a pus piciorul în ghips la un spital, la apelurile telefonice a refuzat să plece la CC al PCR., motivând că și-a rupt piciorul. Înșă, pe la ora 10, au venit ofițeri de la serviciul de pază și ordine al securității, l-au dus la sediul CC Ce a făcut acolo și ce rol a avut după debarcarea dictatorului le voi arăta la capitolul „Evenimentele din București”.

Revoluția arădeană.

Dar să ne întoarcem la evenimentele din Arad. Cum am arătat, arădenii știau de la navetiști, cunoștințe și rude, ceea ce se întâmpla în orașul vecin. Pe garduri și pereți apăreau tot mai des lozinci anticeaușiste și anticomuniste. Dimineața, trecătorii se amuzau de zelul prin care lucrătorii de miliție și securitate încercau să șteargă aceste lozinci. Lumea se aduna în grupuri pe străzi și piețe, comentau cele întâmplate la Timișoara.

În dimineața zilei de 21 decembrie 1989, în loc să participe la adunările de condamnare și înfierare a timișorenilor, ordonate de Ceaușescu pentru toată țara, salariații din marile întreprinderi au ieșit în stradă să manifeste împotriva dictaturii comuniste. Acțiunea a început la Întreprinderea de Orologerie Industrială unde, dimineață la ora 7, o parte din tinerii muncitori a refuzat să lucreze. În frunte cu maestrul Onofrei Dănilă grupul de manifestați a părăsit fabrica, cu intenția de a se deplasa la Comitetul județean de partid, pe drum cântând „Deșteaptă-te române”, (cântec ce era interzis, fiind considerat un imn al gărzilor de fier). Pe traseu au intrat în toate întreprinderile aflate în cale, chemând salariații să li se alăture: Uzinele de strunguri, Uzinele Textile UTA, Uzinele de vagoane, Combinatul de prelucrare a lemnului, Gara CFR, fabrica Tricoul Roșu. Mulți salariații din întreprinderi s-au alăturat manifestaților. S-a încercat oprirea coloanei manifestaților pe bulevard, în dreptul poștei, printr-o rafală de foc de armă executată de un cordon de militari format în grabă, dar fără succes. Când manifestații au ajuns în piața din fața Consiliului, numărul lor se ridica la peste o mie. În jurul clădirii era deja instalat un cordon de apărare: în față erau militari cu arme și baionete în poziție de luptă, în spatele lor erau luptătorii din gărzile patriotice, milițieni, pompieri, trupe de securitate și un număr de 28 de automobile blindate (TAB-uri).

Noi, avocații, de pe balconul Palatului Justiției și geamurile birourilor am văzut cum au apărut TAB-urile cu militari, cum s-au amplasat, cum tremurau de frică militarii în termen înrolați de doar două luni, cum ofițerii le împărțeau cartușe de război și cum un plutonier a dat o sticlă cu țuică militarilor, care s-a dat din mână în mână, pentru a prinde curaj. Au fost amplasați militari și în fața tribunalului și pe străduța spre biserica roșie, până la bulevard.

A venit un client al unui coleg care a spus că oamenii de la Orologerie au pornit spre centru. Colegul Gheorghe Tokay mi-a spus să mergem acolo. I-am

răspuns că nu am venit cu mașina, atunci l-am apelat pe colegul Ghiorghe Titus să ne ducă cu mașina lui. Am plecat toți trei pe traseul cel mai scurt, dar la fabrica de orologerie ni s-a spus că tinerii au plecat spre piața UTA. Am plecat în urma lor și i-am ajuns pe bulevard, după Tricoul Roșu, chiar când s-a tras în aer aceea rafală. Ne-am dus mai departe pe jos cu manifestații și am stat până seara târziu în piața din fața primăriei, unde era și sediul Comitetului Județean PCR și al Consiliului județean, văzând cu ochii mei ce s-a întâmplat mai departe.

Coloanele de manifestații s-au aliniat în fața liniei de tramvai, se scanda lozinci anticeaușiste, ordinea era asigurată cu oameni având banderolă la braț: Onofrei Dănilă, Crișan Mircea, Dima Traian, Jiva Maria și alții. Populația orașului a venit în centru, spre după masă eram deja cca. 10-15 mii. S-a adus o masă, apoi și o scară dublă pe care, rând pe rând, se urcau liderii celor din piață, rosteau scurte cuvântări și clamau lozinci. A apărut și actorul Valentin Voicilă care s-a urcat pe scară, a preluat conducerea manifestației și astfel a devenit conducătorul revoluției arădene. A făcut apel manifestaților să nu recurgă la acțiuni violente, a cerut armatei să nu tragă, a început să rostească rugăciunea „Tatăl Nostru” împreună cu toată lumea, s-a cântat „Deșteaptă-te române”. Se strigau lozinci: „Ceașescu cine ieși – un escroc din Scornicești!”, „Timișoara- Timișoara!”, „Jos dictatura!”, „Armata e cu noi!” și altele. Au sosit câțiva tineri revoluționari din Timișoara care au citit proclamația lor din 20 decembrie. Din drapelele tricolore s-a decupat stema RSR S-au adus cearceafuri de la spitalul matern din apropiere pe care s-au scris lozinci și s-au agățat pe pereții clădirilor din împrejur.

Câțiva secretari județeni de partid au coborât pentru a încerca un dialog cu manifestații, dar lumea îi huiduia și cereau prezența primului secretar, Elena Pugna. Aceasta a coborât și ea, a anunțat majorarea salariilor și alocației pentru copii, adică măsurile promise de Nicolae Ceaușescu la mitingul din București din aceeași zi. Fiind fluierată și huiduită, Elena Pugna s-a retras în clădire.

Luând exemplul Timișoarei, s-a întocmit o listă, pe o hârtie ruptă dintr-un sac de ciment, cu membrii Comitetului Frontului Democratic Român „constituit la Arad la 21 dec. 1989” și s-a întocmit și citit în piață o „Chemare către Armata Poporului” cu următorul conținut: „*Sînteți frații, tații, copii și iubiții noștri, sânge din sângele nostru și carne din carnea noastră!. Sînteți cu noi!. Sînteți singurii în stare să opriți vărsarea de sânge frățesc!. Odiosul dictator vă folosește ca scut, ca pe o simplă unealtă!. Din acest motiv trupele de grăniceri au fost trecute sub comanda MI Întoarceți armele, sub amenințarea lor va păli și va cădea lașul criminal, care vrea să vă murdărească mâinile și sufletele cu sângele poporului, cu propriului vostru sânge!*”

În acest răstimp, în sediul Comitetului Județean de Partid era o activitate febrilă. Încă din seara zilei de 16 decembrie cadrele militare erau chemate în cazărmi, iar în dimineața zilei de 17 decembrie s-a primit indicativul „Radu cel Frumos”, adică alarmă de luptă parțială. Acest semnal se ordona în cazul în care

o forță militară străină, cu armată regulată, pătrunde prin surprindere pe teritoriul României și nu mai există timp pentru mobilizare. Conform regulamentului militar, comandanții unităților trebuie să informeze efectivele și să dea ordinul de luptă. La Arad s-a justificat alarma de luptă prin faptul că *„inamicul străin a invadat prin surprindere, fără declarație de război, vestul țării și există pericolul ca Banatul și Ardealul să fie pierdute, iar la Timișoara agenturi străine acționează pentru ușurarea ofensivei străine și un preot ungur, în sprijinul invaziei, agită populația”*.

Din ordinul ministrului apărării, majoritatea efectivelor UM 01380 din Cetate, erau plecate la Timișoara cu transportoare blindate din ziua de 17 decembrie, în frunte cu comandantul garnizoanei mr. Marcu Dumitru și s-au pus la dispoziția Diviziei nr. 18 Timișoara. În Arad au fost lăsate tancurile, pentru a apăra, la nevoie, aeroportul. Din județul Arad au mai plecate la Timișoara pompieri militari, efective de miliție și unul din cele două plutoane de trupe miliție–securitate aflate în Arad. La Inspectoratul Județean al MI s-a primit în 16 decembrie „Situația nr. 2”, adică intrarea efectivelor în stare de alertă, iar în 17 dec. s-a ordonat „alarmă de luptă”, adică punerea efectivelor în stare de război. Au fost alertate și gărzile patriotice. Tot din ordinul lui Ceaușescu, din 17 dec. au fost „închise” granițele, turiștii au fost returnați, cu excepția celor din China, Coreea de Nord și Cuba.

Încă din data de 19 decembrie a sosit la Arad, de la Timișoara, secretarul CC al PCR Ilie Matei, iar în 21 decembrie a sosit și un alt secretar al CC, Radu Constantin. Aceștia au intrat în Comandamentul județean de cooperare ce s-a constituit în dimineața zilei de 20 decembrie și din care mai făceau parte: primul secretar și secretarul adjunct (Pugna Elena și Angheloiu), șeful garnizoanei militare (mr. Marcu), șeful miliției județene (col. Cioflică) și șeful gărzilor patriotice (lt. col. Stranschi). Au fost nominalizate obiectivele economice, sociale și culturale care trebuiau protejate în caz de nevoie și s-a stabilit planul lor de apărare cu efective înarmate. În aceeași zi a sosit la Arad, venind din Timișoara și gen. Ilie Ceaușescu, șeful Consiliului Politic Superior al Armatei. A fost primit la aeroport de către Elena Pugna și comandanții militari din județ. La U.M din cetate Ilie Ceaușescu a susținut o expunere în care a afirmat că ungurii au pătruns în țară, că la Timișoara cadavre de militari plutesc pe Bega, că mișună agenturile străine și a prezentat un document de la o ambasadă din care ar rezulta că ungurii vor să cucerească Ardealul. La ora 13 Ilie Ceaușescu a zburat mai departe la Oradea, lăsând ofițerii arădeni nelămuriți, iar spusele lui au amplificat deruta și incertitudinea lor, ei știind că la granița cu Ungaria nu s-a întâmplat nimic, iar în Timișoara manifestă muncitori și nu agenturi străine.

Directorii din întreprinderi au fost instruiți să organizeze adunări cu salariații în care să fie condamnate acțiunile huliganilor, iredentiștilor și fasciștilor din Timișoara, dar nu au mai avut cu cine, muncitorii erau în piață.

La Vinga, în 21 decembrie a sosit un tren cu luptători de gărzii patriotice din județul Vâlcea, înarmați cu bastoane din lemn, care au fost trimiși la Timișoara

pentru a lupta „împotriva ungarilor care fac prăpăd prin Banat”. Trenul a stat în gară 2 ore, apoi a plecat înapoi spre Timișoara.

În dimineața zilei de 21 decembrie, auzind că muncitorii de la Orologerie și alte întreprinderi vin spre centru, s-a constituit dispozitivul de apărare în jurul sediului județenei de partid, iar funcționarii au fost trimiși acasă. La formarea dispozitivului au participat inițial 99 militari din cetate și 151 militari de la unitatea militar din cartierul Gai, dar ulterior, pe la orele 13, au sosit 850 militari și 7 TAB-uri din Lipova, iar la orele 14 ajunge și detașamentul din Ineu, cu 107 militari. În dispozitiv sunt și subunități de milițieni, plutonul rămas în Arad de miliție-securitate, USLA-șii, adică luptătorii din Brigada Antiteroristă, și pompieri militari. Au sosit la Arad și ofițeri de la Statul Major al diviziei din Oradea, conduși de mr. Bădălan, care a preluat comanda întregului dispozitiv de apărare. În data de 22 decembrie au revenit din Timișoara militarii din cetate, care au fost și ei introduși în dispozitivul de apărare, cu 300 militari și 21 automobile blindate (TAB-uri).

În Lipova, muncitorii de la „Strungul” în 21 decembrie au refuzat lucrul, au cerut mijloace de transport să vină la Arad, să se alăture manifestanților.

Manifestarea organizată și pașnică a arădenilor, scandarea permanentă „*armata e cu noi*”, disciplina și nonviolența de care au dat dovadă, dar și înțelegerea, calmul și clarviziunea unor comandanți și ofițeri care au intrat în dialog cu manifestanții, au făcut ca evenimentele să se deruleze fără nici un incident. Militarii au promis că nu vor folosi armamentul dacă manifestanții rămân pașnici și nu pun în pericol viața sau integritatea fizică a militarilor, iar liderii celor din piață au promis că manifestanții nu vor comite acte de violență. În urma acestei înțelegeri soldații au scos încărcătoarele și baionetele de la arme și au pus pistoalele mitralieră la piept. Încet, încet, manifestanții au avansat pînă la marginea trotuarului, iar tinerii cu steaguri tricolore găurite au urcat pe TAB-uri, aclamând și strigând „*armata e cu noi!*”. Ilie Matei, văzând pasivitatea militarilor, a raportat situația creată generalului Vasile Alexandru Gheorghe, șeful Direcției de Contraintformații a Armatei. Maiorul Bădălan de la Oradea a amenințat manifestanții cu folosirea focului de arme, dacă manifestanții continuă să decupeze stemele din drapele. De aceea, pentru o perioadă, steagurile găurite au fost schimbate cu altele intacte.

Demonstrația pașnică a arădenilor a continuat toată ziua. Spre seară, când rîndurile s-au rărit, mulți plecând acasă, militarii au reușit treptat să împingă demonstranții pînă după linia de tramvai. Comandamentul operativ din sediu a discutat diferite modalități de împrăștiere a manifestanților. Radu Constantin s-a interesat dacă sunt pregătite „listele A și B” și cerea punerea lor în aplicare. Era un ordin mai vechi al securității conform căreia, la nevoi, cei din lista „A” trebuiau ridicați și transportați într-o zonă mai îndepărtată, iar cei din lista „B”, mai puțin periculoși, trebuiau izolați aproape de domiciliu. La Arad aceste liste nu erau actualizate. Col. Rășină Dumitru, șeful securității județene a avut ideea

de a împărți manifestanților băuturi răcoritoare în care să fie pusă fenolftaleină, un diuretic foarte puternic. Planul a eșuat, deoarece Dr. Crâșnic Ioan de la laboratorul Spitalului Județean a ascuns fenolftaleina avută acolo. Ilie Matei, văzând că militarii evocă regulamentul militar, care interzice deschiderea focului împotriva civililor pașnici și neînarmați, cerea comandanților să împrăștie manifestanții cu patul armelor și cu baionete. Mr. Diaconescu de la Lipova a refuzat și Mr. Popescu de la unitatea din Gai, la fel. Atunci Mr. Bădălan de la Oradea, (care peste 3-4 ani a ajuns general !), i-a spus maiorului Popescu că îl destituie din funcție. Mr. Diaconescu nu era subordonat diviziei de la Oradea deoarece școlile militare, ca și cea din Lipova, se subordona Comandamentului de infanterie și tancuri București (gen. Hortopan și gen. Călinoiu). Elena Pugna și Angheloiu s-au gândit să înarneze gărzile patriotice cu bâte cu care să fie împrăștiați manifestanții. În seara zilei de 21 decembrie au fost convocați la la CPL, la sedință, directorii din marile întreprinderi din oraș ca să nu mai permită ieșirea salariaților din incintă, iar gărzile să fie dotate cu bâte. S-au și confecționat cca. 5-600 bâte la CPL (Combinatul de prelucrare a lemnului).

S-a mai preconizat ridicarea liderilor din piață cu forța, motiv pentru care au fost aduse în sediu lanțuri, pe care le-am văzut și eu când am ajuns în sediu în ziua de 23 decembrie și mă miram, ce caută aici lanțuri? În timpul nopții numărul manifestanților a scăzut foarte mult, au rămas doar cca 100 de oameni, în frunte cu Valentin Voicilă.

În dimineața zilei de 22 decembrie s-a umplut din nou piața. Navetiștii de la gară nu s-au dus la lucru, au venit direct în piață, la fel și cei care au ieșit din tura de noapte. S-au adunat rapid peste 20.000 de oameni, mulți purtau pancarde cu lozinci anticeaușiste și anticomuniste. Cei de la CPL au adus două sicrie pe care erau scrise numele dictatorilor, Elena și Nicolae Ceaușescu. Ilie Matei a dat ordin să fie împrăștiată lumea cu gaze lacrimogene, dar militarii nu au respectat acest ordin. Au ajuns în piață și câțiva preoți, trimiși de episcopul Timotei Sevcicu, care au ceremoniat o slujbă religioasă, lumea a îngenunchiat și s-a rugat. Incet piața a devenit neîncăpătoare, s-au umplut cu oameni și străzile adiacente. S-a instalat o stație de amplificare pentru liderii manifestanților, care rînd, pe rînd se adresau mulțimii, clamau lozinci. S-au pus televizoare în geamuri, cât și la aparate de radio portative, s-au urmărit evenimentele din București. La vestea sinuciderii generalului Vasile Milea simpatia militarilor față de manifestanți a devenit vizibilă. Soldaților au fost aduse cafea și sandvișuri. Spre orele amiezii, col. Cioflică a ordonat forțelor de miliție, pompierilor și trupelor USLA să se retragă în unitate. După ce la televiziune s-a anunțat plecarea, fuga, cuplului dictatorial cu un elicopter de pe platforma clădirii CC al PCR, la scurt timp s-a transmis ordinul gen. Stănculescu de retragere a efectivelor militare în cazărmi. Au început plecarea TAB-urilor și militarilor din piață. La aceea oră, practic, toată populația orașului era pe străzi, se fluturau steaguri, se cânta, era o euforie generală.

Mijloacele de informare interne, în zilele și lunile următoare au relatat prea puțin despre cele întâmplate la Arad, cu toate că a fost cel de **al doilea mare oraș și capitală de județ** unde organele de represiune au fost neputincioase în fața demonstrațiilor și unde **revoluția a învins înainte de abdicarea lui Ceaușescu**. O explicație ar fi că, în dimineața zilei de 22 dec. 1989, șeful securității, col. Rășină, pentru a ascunde eșecul organelor locale de represiune, a raportat la București, că: „*la Arad nu s-a întâmplat nimic deosebit*”.

După retragerea armatei și a gărzilor patriotice din sediul administrativ al județului, liderii manifestațiilor și mulți alți demonstrați au pătruns în clădire. Aici au fost găsiți mulți dintre secretarii județeni și municipali de partid. Doar Elena Pugna și cei doi secretari ai CC al PCR au cerut protecția armatei și au plecat în cetate. La balconul sediului s-a instalat o stație de amplificare, de aici Valentin Voicilă a declarat Aradul oraș liber, a făcut din nou apel la calm și ordine și a făcut apel, a cerut sportivilor (de lupte, carate sau box) să vină în clădire pentru a organiza paza și protecția noilor conducători. Au vorbit apoi, pe rând, alți participanți la evenimente. S-a schimbat denumirea cotidienele din Arad: Flacăra Roșie a devenit ziarul „Adevărul”, iar Vörös Lobogó a devenit ziarul „Jelen”.

Între timp, așteptându-se la un atac din partea revoluționarilor, la sediul inspectoratului MI s-a organizat apărarea. Dar, manifestații nu au apărut pe acolo, atunci spiritele s-au mai calmat. A fost dezafectat sistemul de ascultare a telefoanelor și s-au ars benzile auditive cu înregistrările făcute. Col. Rășină a ordonat adunarea tuturor documentelor securității și încărcarea lor pe două camioane cu care au fost transportate în pădurea Ceala și arse. Ulterior, o parte din documente au fost recuperate de către armată, nefiind arse complet, au fost duse în cetate, dar după câteva luni au fost distruse prin ardere de către mr. Urzică, noul șef al SRI instalat la Arad în aprilie 1990. Col. Rășină, la audierea sa, a declarat că cele mai importante documente, ca de exemplu dosarele informative, s-au păstrat.

Liderii revoluționarilor pătrunși în clădire au încercat să constituie un nou organism care să preia conducerea administrativă a județului și a orașului. Pe lângă cei 15 de pe lista primului Comitet al Frontului Democratic Român întocmit în piață în ziua de 21 decembrie, au fost cooptați reprezentanți din întreprinderi și instituții, cât și militari. Valentin Voicilă a fost ales președinte, iar Onofrei Dănilă și Crișan Mircea vicepreședinți. S-a format un organ executiv și comitete pe domenii de activitate. Problema cea mai arzătoare a fost aprovizionarea populației cu alimente, apă, energie și menținerea ordinii. O parte din activiștii de partid rămași în clădire și-au oferit serviciile spunând că se alătură revoluției. Unii au fost acceptați, ca de exemplu economistul Constantin Leonard, fostul vicepreședinte al Consiliului Popular Județean, care a fost desemnat să conducă comisia economică. Au fost chemați la sediu și cooptați în conducere șeful garnizoanei, mr. Marcu și al miliției, col. Cioflică, după ce au fost puși să jure atașament față de revoluție.

La scurt timp, cca 1,5-2 ore de la preluarea puterii de către revoluționari au început să apară tot feluri de zvonuri, știri alarmante: că Ceaușescu avea trupe de comando speciale, copii orfani fanatizați care îi formau garda sa personală și vor să-l răzbune cu acte de terorism. Pe la ora 15,20 a apărut știrea că apa potabilă a Aradului este otrăvită, de la balcon s-a anunțat să nu se consume apă până ce știrea nu este verificată de către specialiști, iar la Uzina de apă s-a trimis pază armată. Unitatea militară din Gai a fost avertizată de către gen. Șchiopu, comandantul diviziei din Oradea, că în curând vor fi atacați și să se pregătească pentru respingerea atacului.

Noua putere locală a cerut militarilor să asigure paza clădirii consiliului și a principalelor obiective din oraș: aeroportul, spitalul, uzina electrică, PTTR-ul (poștă și telegraf), podurile, tipografia, combinatul chimic, etc. Datorită TVR și radioul central s-a răspândit și în Arad sintagma: „securiști - teroriști”. Pe la orele 17,30 mr. Marcu, la insistențele revoluționarilor, a trimis un detașament în frunte cu mr. Micu Ioan la sediul Inspectoratului MI să ia în primire tot ce se află în clădire și să adune armamentul personalului găsite acolo. Acțiunea s-a desfășurat fără nici o împotrivire, s-a făcut un inventar și s-au sigilat birourile, depozitul de armament și muniție și parcul auto.

Revoluționarii s-au gândit să o aducă pe Elena Pugna din cetate pentru a fi interogată, dacă există vreun plan ce se aplică pentru salvarea lui Ceaușescu. A fost adusă, dar a început să plângă spunând că nu știe nimic. S-a încercat aducerea comandanților securității, col. Rășină și col. Sălceanu la sediu pentru același lucru, dar ei nu au mai fost găsiți.

Amplificându-se zvonurile potrivit cărora sediul urma să fie atacat, iar efectivul de 14 militari era insuficient, col. Stranschy Liviu de la gărzi a dispus distribuirea de armament și muniție din depozitul gărzilor patriotice, pe bază de tabel nominal, civililor aflați în clădire.

În seara și noaptea zilei de 22 decembrie 1989 Aradul a fost teatrul de desfășurare a unei ample acțiuni de diversiune psihologică creată prin dezinformare, ceea ce a creat o psihoză teroristă în rândul populației, derută și suspiciuni între forțele care trebuiau să mențină ordinea și stabilitatea. Psihoza a fost amplificată prin sosirea în Arad a doi generali ai MI: Nuță Constantin, adjunctul ministrului de interne și șeful Inspectoratului General al Miliției și Mihalea Veliciu, locțiitorul șefului Inspectoratului General al Miliției. Cei doi, însoțiți de vreo 19 luptători în haine civile, au intenționat să plece la București, dar avionul de pasageri a făcut o escală în Arad pentru a mai prelua călători.

Avionul a avut o mare întârziere, trebuia să ajungă la Arad la orele 17,50, dar a aterizat doar după orele 21. Era un BAC-111 din care au coborât inițial pasagerii pentru Arad. După ce gen. Zărnescu, comandantul aviației civile din București a interzis continuarea zborului, pasagerilor rămași în avion li s-a comunicat că, datorită condițiilor meteorologice, avionul nu mai poate pleca, că va continua drumul doar a doua zi, și că se va asigura transportul pasagerilor la hotel sau la

gară. Cei doi generali, cu „colaboratorii” lor și pasagerii de București, în total 29 persoane, s-au cazat la Hotelul Parc de lângă Mureș, iar echipajul avionului la Hotelul Astoria din centru.

De menționat că în avion era și un grup de 5 revoluționari din Timișoara, printre ei și Lorin Fortuna, care doreau să ajungă la televiziune și la FSN. Ei s-au întors la Timișoara cu un convoi de mașini care veneau din Ungaria cu ajutoare.

Între cei 29 pasageri cazați la hotelul Parc, un echipaj de 5 oameni erau de la programul televizat al armatei, emisiunea „Pentru Patrie”, era adjunctul procurorului general, gen. Diaconescu, însoțit de doi arabi: un doctorand și un student. Gen. Nuță a prezentat la recepție un buletin de identitate pe numele de Negrilă, iar gen. Mihalea nu a prezentat nici un document, el fiind cunoscut de către recepționeră.

În cursul serii s-a transmis armatei, din nou, alarmă de luptă generală din partea gen. Gușă, iar gen. Călinoiu a ordonat deplasarea, din nou, la Arad a efectivelor de la Lipova, astfel că mr. Diaconescu a și pornit spre Arad cu 300 militari, 20 TAB-uri și 10 tancuri. La UM 01380 din cetate s-a primit indicativul „Fanfară”, ceea ce însemna luarea măsurilor necesare împotriva unui atac iminent asupra aeroportului. La aeroport a fost trimis cpt. Heredea Vasile cu un batalion de tancuri (244 ostași și 20 blindate), blindatele au fost dispuse circular în jurul pistei de aterizare. Au fost trimise subunități pentru pază și la alte obiective strategice din oraș. În piața din fața primăriei au continuat să rămână mii de oameni.

La sediul consiliului, pe la orele 20 a sunat prin telefonul operativ Ion Iliescu, s-a interesat de situația existentă în Arad. A spus, să se ia legătura cu Timișoara pentru că are informații că se trage în Piața Operei. Judecătorul Trifa Ioan, care a fost cooptat în conducere în după masa zilei, a vorbit cu Timișoara, de unde s-a spus că se trage, a mai apucat să transmită vestea la București, după care telefonul operativ a amuțit, adică s-au întrerupt circuitele.

Pe celelalte telefoane publice, prin legăturile armatei și prin zvonul public au apărut și s-au răspândit fel de fel de știri alarmante: că se apropie elicoptere inamice ce zboară la mică înălțime, că a fost minat podul CFR de peste Mureș, că o coloană de 40 camioane cu trupe ale securității vin de la Timișoara spre Arad, că dinspre Deva se apropie o formație de elicoptere. La UM din cetate s-a primit informația că se trage la Inspectoratul MI, că a fost atacată poșta centrală. Toate acestea s-au dovedit că erau informații false, neadevărate.

În jurul orei 22,30 generalii Nuță și Mihalea au sunat la sediul miliției, au întrebat de Sălceanu, Rășină, Cioflică sau locțiitorul său Văduva, dar nici unul nu se mai găsea acolo. A intrat panica în personalul de pază aflat acolo, generalii fiind cunoscuți că au un comportament foarte dur cu subalternii. De frica atacării sediului MI de către oamenii generalilor, mr. Micu a permis distribuirea de arme și milițienilor, pentru a apăra sediul în caz de atac. Mr. Micu a colaborat în acest sens cu mr. Pantea de la miliție.

Col. Cioflică, care a fost în sediul consiliului județean, a fost anunțat că a fost căutat de cei doi generali. A vorbit la telefon cu gen. Mihalea, apoi a plecat la cetate cu mr. Gana (șeful Casei Armatei din Arad), motivând că dorește ca armata să preia acest caz. La UM din cetate mr. Bădălan și mr. Său de la divizia din Oradea pregăteau pe hărți sistemul de apărare al garnizoanei și al orașului. Acolo s-a discutat problema capturării celor doi generali suspecti de acte de genocid săvârșite la Timișoara. Mr. Marcu și Cioflică au pornit spre primărie pentru a discuta problema și cu revoluționarii, dar Cioflică nu a ajuns, a dispărut.

După orele 23 au început să se tragă în Arad primele focuri de armă. Mr. Marcu a afirmat la audieri că primul cartuș a fost tras, cu aprobarea sa, de către cpt. Memetea, pentru a face liniște în sala în care toți vorbeau dezordonat. Atunci, ca răspuns, s-a tras dinafară asupra clădirii consiliului județean. S-au stins luminile în sediu și din geamuri, cei cu arme au început să tragă spre afară. Alți martori au afirmat că prima dată s-a tras asupra sediului din clădirile din jurul pieței.

La auzirea focurilor de armă panica a crescut în rândul locuitorilor, parte din cei din piață au plecat, dar din cartiere au început să vină mulți spre centru pentru a vedea ce se întâmplă. În multe case și blocuri de locuințe s-au zăvorit porțile și ușile de intrare, s-au organizat plantoane pe scări, de teama teroriștilor. Au început să sune sirenele și să se tragă clopotele bisericilor. În piață lumea continua să cânte: „*Ole, ole, ole, Ceaușescu nu mai e!*”.

Pe la orele 1 noaptea s-a deschis foc din hotelul Parc și dinspre ștrand asupra unității militare din cetate, de unde s-a răspuns cu un foc masiv. Mr. Bădălan dădea comenzi de foc una după alta, erau soldați răniți. Militarii din Lipova, apropiindu-se de Arad au crezut să în oraș este o bătălie, se vedeau gloanțele trasoare, era o atmosferă de război total.

Un ziarist englez și un reporter de la radio din Budapesta au reușit să intre în aula palatului administrativ întunecat, chiar când, pe la orele 1,45 a început un nou schimb de focuri violent. Reporterul Orosz József a ținut legătura cu radio Budapesta, astfel că mulți arădeni au ascultat prin radio un reportaj tulburător din centrul Aradului despre „bătălia cu teroriștii”, timp de cca. 40 minute.

La aeroport, după orele 24, s-a primit un ordin de la lt. col. Drăghicescu Nicolae, comandantul regimentului de aviație din Timișoara, să fie blocată pista de aterizare pentru că se prevede un atac iminent asupra aeroportului. Când au ieșit cele trei autovehicule (un autobuz, o cisternă și o mașină de pompieri) din remiza auto pentru a bloca pista și au aprins farurile, dintr-un TAB aflat în dispozitivul de apărare s-a deschis foc asupra autovehiculelor. Focul s-a întetit, s-a tras din toate părțile, au fost avariate autovehiculele, turnul de control și avionul BAC-111 ce staționa. S-a tras și spre și dinspre Secția de Carotaj unde exista un depozit de materiale explozive și radioactive, păzite de un pichet de pază militară. A fost rănit grav un soldat și șoferul vehiculului PSI. Aceștia au fost transportați la spital doar dimineața.

Împușcăturile au continuat cu intermitențe toată noaptea, atât în jurul hotelului Parc - vizavi de unitatea militară din cetate, la aeroport și la sediul consiliului județean. Aici militarii și revoluționarii au fost împărțiți pe sectoare și pe geamuri. A fost împușcat mortal revoluționarul Gruber Géza care, lângă un geam, a încercat să-s aprindă o țigară. Moartea lui Gruber a înspăimântat și mai mult pe cei din clădire, așa că se trăgea la orice zgomot. S-a răspândit zvonul că Cioflică este trădător pentru că a dispărut, n-a mai revenit în consiliu, că probabil luptă alături de oamenii celor doi generali.

Noaptea, aproape de ora 1, asupra autosanitarei aparținând UM din cetate, care revenea de la spital unde transportase o salariată civilă, s-a tras din ștrand și din hotelul Parc. Când mașina a ajuns la capătul podului dinspre cetate cpt. Prodan din salvare a tras asupra agresorilor. Văzând, pe întuneric, că din autosanitară se trage, militarii care apărau unitatea au deschis foc asupra mașinii. Lovită, autosanitară s-a răsturnat în șanț. În acest incident a fost ucis soldatul Pușcău Adrian Victor și răniți mr. Dr. Chiș Aurel și cpt. Prodan Nicu.

Martora Lazăr Alexandrina (locotenent de securitate), era cazată la hotelul Parcul Mic și a fost trezită de către focurile de armă, a coborât în holul hotelului Parc unde recepționera i-a arătat legitimațiile celor cazați în hotel. Din cele 28 de legitimații ale pasagerilor avionului, vreo 4–5 erau vizibil falsificate. Martora a auzit cum se trăgea foc automat de la etajele VI și VII. Se trăgea și de la etajul I unde erau cazați gen. Diaconescu cu cei doi studenți arabi și echipa de televiziune a emisiunii „Pentru Patrie”. Din camerele 101 și 102 se auzea zgomot specific încărcării armelor.

În dimineața zilei de 23 decembrie, revoluționarul Gurilă Constantin, care primise un pistol automat de la gărzi, s-a lăudat că a fost noaptea pe faleza Mureșului și a descărcat două încărcătoare, trăgând asupra hotelului Parc.

Spre dimineață, cantitatea de muniție a celor din sediul consiliului a scăzut mult și s-a hotărât aducerea de muniție din cetate. Col. Stranschy a afirmat că a vorbit cu cei din cetate, că autobasculanta, cu care revoluționarii urmau să plece după muniție, va putea intra în UM din cetate fără probleme. Dar, la coborârea de pe podul de peste Mureș, s-a tras asupra autobasculantei din cetate. Au fost răniți toți din autobasculantă, dintre care 2 mortal.

Tot în aceea noapte, 22 spre 23 decembrie, cetățeanul maghiar Tóth Sándor, care a venit cu ajutoare la spitalul județean Arad (medicamente și alimente), după descărcarea lor a fost solicitat să facă un transport din aceste ajutoare până în cetate. A fost de acord, dar, la apropierea de pod, s-a deschis foc asupra camionului și șoferul Tóth Sándor a fost rănit mortal. A fost singurul cetățean străin care a căzut în România în evenimentele din decembrie 1989.

În tot cursul nopții, telefoanele unităților militare din oraș, consiliul județean, inspectoratul MI au fost intoxicate cu informații false, zvonuri alarmante despre presupuse atacuri teroriste: că au aterizat 3 elicoptere la combinatul chimic, că

vin teroriști din Timișoara, că la uzina Strungul milițienii trag în oameni, că un TIR cu nr. 31-BH-6729 plin cu teroriști vine de la Oradea, că la chempingul din Aradul Nou sunt teroriști arabi, etc. Este de menționat că aceste informații false erau recepționate la telefoanele neaccesibile publicului larg. Știrile false erau transmise în special de femei, uneori, ca zgomot de fond, se auzeau râsete.

Aceste zvonuri și știri false au fost întărite cu acțiuni reale de diversiune. Se executa foc real sau cu stimulatoare de foc automat, sporadic și succesiv, din diferite locuri. Astfel s-a tras, ori s-a imitat tragerea asupra clădirii primăriei din podul palatului cultural, apoi din clădirea liceului sanitar, apoi din turela palatului Neuman și din podul clădirii băncii, apoi dinspre parc și faleză. S-a observat foc la gura țevii ce își schimba poziția și din unitatea militară din cetate: de pe faleză, apoi din parcare hotelului Parc, apoi din strada Teiului de lângă faleză. În cursul nopții a fost împușcat mortal soldatul Almen Werner din UM din cetate.

La aeroport s-a observat, ori s-a creat impresia, că se trage asupra secției de carotaj.

Se poate concluziona că erau doar câțiva profesioniști în acte de diversiune (poate oamenii celor doi generali din hotelul Parc), care acționau prin oraș epizodic și sporadic și nu urmăreau neapărat să producă victime ori distrugeri materiale (poate cu excepția uciderii revoluționarului Gruber), ci să producă panică și confuzie în populație și să fie provocați militarii și civilii înarmați să riposteze din plin cu foc. Aceștia au acționat și prin apropierea unor locuințe ale cadre de securitate (mr. Rus Viorel, col. Crai Petru, mr. Bunyi Emeric) pentru a crea impresia că acolo sunt teroriști și că sintagma *teroriști – securiști* are bază reală.

Spre dimineața zilei de 23 decembrie focurile de armă s-au rărit, apoi au încetat. Conducerea revoluționarilor din sediu s-a întrunit într-o ședință pentru a analiza cele întâmplate și a lua măsurile ce se impun. S-au format „filtre”, adică cordoane, punctele de control, la principalele intersecții de străzi și la arterele de pătrundere în oraș. Acestea s-au format din inițiativa cetățenească a unor tineri, s-au făcut liste cu cei coopțați în această activitate și li s-au dat banderole. Aceștia verificau și legitimau trecătorii, opreau și controlau mașinile. Ulterior, listele au fost aduse în sediu și oamenilor s-au eliberat legitimații semnate de Valentin Voicilă. De aceste filtre se ocupau revoluționarii Sedan, Țop și Cosma. Trecătorii, sau cei din autoturisme, la care se găseau arme, cartușe, sau erau suspecti din alte cauze (nu aveau legitimație, nu erau cunoscuți în localitate) erau reținuți și predați armatei, duși inițial la consiliu sau în cetate, ulterior în arestul miliției.

Având convingerea că cei din securitate sunt amestecați în acte teroriste și de diversiune s-a hotărât aducerea la sediu și interogarea coloneilor Sălceanu și Rășină, cât și izolarea și punerea sub pază a tuturor cadre de securitate. S-a încercat verificarea și clarificarea situației, dar evidența cadrelor de securitate era neclară. Prezența s-a făcut pe baza unui stat de plată. Armele au fost adunate. La

audiere, col. Marcu a afirmat că unele arme erau prospăt folosite. Câțiva ofițeri de securitate nu s-au prezentat la apel. Cei reținuți au stat sub pază timp de o săptămână și au fost eliberați când securitatea din România a trecut în subordinea armatei.

Coloneii Rășină, Sălceanu și Văduva au fost aduși la sediu, au fost interogați și apoi izolați într-o cameră, sub pază armată.

Pe la orele 8 dimineața mr. Marcu și-a retras oamenii din consiliu și a plecat în cazarma din cetate. În locul lui a venit mr. Diaconescu de la Lipova cu 100 militari.

S-a hotărât constituirea unor grupe mixte de cercetare, formate din militari și revoluționari, care să treacă la scotocirea imobilelor de unde s-a semnalat prezența unor peroane suspecte, ori de unde s-a tras în cursul nopții. Astfel, pe strada Măcinului nr. 6, într-o casă conspirativă a securității, au fost găsiți mai mulți lucrători de securitate, din care 2 erau înarmați. Au fost duși în cetate.

S-a răspândit știrea că a fost prins colonelul Cioflică în comuna Șeitin, a fost reținut de către grăniceri și dus la casa armatei, de acolo în cetate, unde a stat arestat timp de 25 ore, până în ziua de 24 decembrie orele 9. Adus la sediu și interogat, Cioflică Mihai a explicat prezența sa în comuna Șeitin astfel: Auzind alarma aeriană, s-a dus la CPL unde a aflat de la directorul Popescu că s-a anunțat atac dinspre Ungaria și să se stingă sursele de lumină. Atunci col. Cioflică a plecat cu mașina spre Nădlac să vadă dacă au intrat în țară trupe străine. Din Nădlac, văzând că un grănicer l-a recunoscut, s-a dus în comuna Șeitin unde a încercat să doarmă în postul de miliție, dar noaptea a fost trezit, arestat și legat de către grăniceri și transportat la Arad.

Tot în 23 decembrie la orele 12, un detașament din Ineu compus din 105 militari a început deplasarea spre Arad la ordinul gen. Șchiopu din Oradea cu misiunea de a elibera sediul consiliului județean, care ar fi fost ocupat de teroriști. Ajungând la Arad și văzând că în sediu sunt revoluționari și militari și nicidecum teroriști, detașamentul s-a reîntors în Ineu, unde au ajuns pe la orele 23 cu efectivele complete.

Încă din dimineața zilei de 23 decembrie s-au purtat discuții aprinse privind modul de lichidare a „cuibului de teroriști” din hotelul Parc și arestarea celor doi generali MI Nu s-a știut că generalii erau deja plecați la gară de la orele 8. S-a hotărât organizarea unei acțiuni cu ajutorul trupelor antiteroriste și ale armatei în scopul scotocirii hotelului și neutralizarea teroriștilor. Formația USLA a fost condusă de mr. Suciu iar subunitatea de infanterie de către mr. Memetea, iar acțiunea a început la orele 13,45. După ce presupușii teroriști au fost somați prin gigafoane să iasă din clădire și s-au tras și focuri de avertisment, luptătorii USLA au pătruns în hotel și au început verificarea camerelor. Dar echipajul TAB-ului a deschis foc asupra hotelului. Acest fapt a determinat și pe alți militari aflați în

dispozitivul din spatele hotelului, să deschidă foc de mitralieră. În TAB nu s-a recepționat cererea de încetare a focului a celor din interiorul hotelului deoarece frecvența radio, prin care comunicau, s-a schimbat brusc. Concomitent, de la U.M 01380 din cetate s-au tras trei lovituri cu AG- 7 (grenade antitanc) care au lovit camera troliului liftului și terasa hotelului. Luptătorii antiteroriști au găsit în hotel doar pe cei doi ofițeri MApN de la emisiunea „Pentru Patrie”, locotenenții colonei Pricină și Cenușă care au fost îmbarcați într-un ABI (automobil blindat) și duși la Inspectoratul MI Dar, la apropiere de sediu, asupra ABI-ului s-a deschis foc automat din partea militarilor care păzeau acest obiectiv. La apelul prin gigafon a celor din ABI focul a încetat. Lt. col. Pricină și Cenușă au fost eliberați a doua zi, în 24 decembrie la ordinul șefului de garnizoană, mr. Marcu.

Generalii Nuță și Mihalea au stat în gară, probabil la miliția T.F. până la sosirea trenului R-22 (expresul Panonia), ora 11,40, când au urcat în tren. Pe la orele 13 lt. col. Rusu Victor a telefonat miliției din Deva să-i rețină pe cei doi generali indicând vagonul și cușeta în care au cumpărat bilet. La Deva au fost arestați, ținuți sub pază în UM 01719 până seara, când a sosit un elicopter pentru a fi transportați la Sibiu. Elicopterul, nefiind identificat, a fost doborât de gloanțele militarilor, a căzut și a explodat lângă Alba Iulia, fără supraviețuitori.

În Arad, pe la orele 14,20 s-au tras arme de foc în clădirea Inspectoratului județean MI de vizavi, din clădirea liceului, fiind rănit un militar, Kele Mihai. Când s-a verificat, în podul liceului s-au găsit urme de sânge.

Comandantul diviziei din Oradea, gen. Șchiopu l-a amenințat pe col. Stranschy pentru că a distribuit civililor arme ale gărzilor patriotice, a ordonat recuperarea armelor. Au fost recuperate, ultimul și-a predat arma revoluționarul Gurilă, seara târziu.

Revoluționarii au început să-l suspecteze pe mr. Marcu întrucât s-a retras în cetate și a refuzat să vină la sediu, motivând că nu mai are comanda, aceasta a fost exercitată de mr. Bădălan și Său de la divizie, care au rămas în cetate.

În după masa zilei se auzeau focuri de arme răzlețe din diferite puncte ale orașului. În aceste puncte s-au deplasat forțe, de obicei TAB-uri, dar nu s-au găsit cei care au tras. Pe calea Romanilor, lângă casa maiorului de securitate Rusu, de unde s-a tras asupra militarilor, s-a găsit un pumn de cartușe speciale, cehoslovace, probabil cu încărcătură chimică. Casa a fost distrusă prin lovituri de A.G.-7. Un foc intens a reînceput la aeroport, unde din nou s-a tras asupra secției de carotaj.

În după masa zilei de 23 dec. s-a deschis foc asupra consiliului județean din clădirea băncii de vizavi. S-a observat foc la gura țevii la crenelul din dreapta a podului băncii. S-a ripostat cu o mitralieră de pe un TAB provocându-se stricăciuni importante clădirii băncii. Probabil era un simulator de foc la gura țevii, deoarece pe clădirea primăriei nu s-a găsit nici o urmă de gloanțe.

Seara s-a deschis foc și asupra unității militare din Gai. Au fost observați 3-4 oameni în haine civile, sosiți într-o Dacie combi de culoare albă, s-au adăpostit după terasamentul căii ferate și au început să tragă asupra unității militare, s-a găurit și poarta de intrare. Zgomotul armelor lor diferea de cea a armelor aflate în dotarea armatei. Soldații din unitate, înspăimântați, au ripostat excesiv. S-a tras toată noaptea din unitatea militară și de la aeroport spre unitatea militară. Atacarea acestei UM 01286 din Gai s-a repetat și în noaptea zilei de 24 și 25 decembrie. A fost văzut un om care trăgea supra UM din casele din marginea cartierului Gai. S-au văzut noaptea, în cartierul Bujac, rachete de semnalizare de diferite culori, iar după un timp de la acest semnal se deschidea foc asupra unității militare. Soldații ripostau excesiv, unele cartușe ajungând până la aeroport și pădurea Ceala, atunci începea „canonada” și la aeroport.

La UM din Gai, în 24 decembrie, a fost rănit și un cetățean maghiar care a venit cu ajutoare și dorind să ceară informații, s-a îndreptat spre poartă unității militare. Soldații, speriați, l-au somat, după care au tras asupra lui.

La Inspectoratul MI s-a hotărât formarea unor patrule mixte: armată, miliție și revoluționari, care să se deplaseze, cu câte un ABI și un TAB, în zonele de unde se semnalează atacuri teroriste. S-au făcut mai multe deplasări prin oraș, cele mai multe alarme s-au constatat că sunt false. Doar pe calea A. Vlaicu, la stația de tramvai de pe Făt Frumos, dintr-o mașină Dacia 1300 fără număr de circulație s-a deschis foc. S-a ripostat din TAB și ABI prin foc încrucișat. Aici a fost rănit mortal plt. de miliție Clepe Gheorghe și răniți alți trei, printre care un arădean stabilit în Germania care stătea în Mercedesul său, Wilkoffer Ștefan. ABI-ul condus de cpt. de miliție Ursu Liviu a fost chemat la acest loc pentru ajutor, dar faptele erau deja consumate. La întoarcere spre unitate acest vehicul s-a deplasat încet, a fost ajuns din urmă de un TAB condus de cpt. Oprea Dumitru de la UM 01191 Lipova care, crezând că în mașină sunt teroriști, a deschis foc de nimicire asupra ABI-ului. A fost ucis cpt. de miliție Duma Pavel și au fost răniți ceilalți doi ofițeri de miliție și revoluționarul Popa Romeo care se aflau în automobilul blindat. S-au numărat 86 găuri de glonț în partea din spate a mașinii, unde blindajul este mai subțire. Răniții au fost duși la spital și au fost ținuti sub pază, crezând că sunt teroriști.

În tot cursul zilelor de 23 și 24 decembrie au continuat să parvină apeluri telefonice de dezinformare despre atacuri teroriste și care solicitau imperios intervenția armatei. O echipă de militari din comuna Zăbrani, trimisă la Arad în urma unor apeluri telefonice insistente, a fost întâmpinată cu foc când au ajuns la podul de peste Mureș. Tot în urma unor apeluri telefonice primite de la Primăria orașului Sebiș, conform cărora stațiunea meteorologică Izoi este ocupată de teroriști care vorbesc în limba arabă, o companie de la UM 01499 din Ineu a fost dislocată pentru scotocirea zonei Moneasa. Cele două plutoane au fost prost dirijate pe teren, au ajuns față în față și s-ar fi nimicit reciproc dacă ordinul de deschidere a focului nu ar fi fost contramandat în ultima clipă.

În dimineața zilei de 24 decembrie, la un moment dat, s-au întrerupt toate legăturile telefonice guvernamentale și ale MI Revoluționarii l-au trimis pe mr. Micu cu un tanc să-l aducă la consiliu pe mr. Marcu, suspectat că el ar fi ordonat întreruperea telefoanelor. La sediu a fost adus mr. Marcu împreună cu col. Cioflică. Ambii au fost îndelung interogați. Au fost aduși și reținuți Lucea Mircea și Donovici, directorul și inginerul șef de la PTTR (Poștă, Telefon, Telegraf, Radio) cât și ing. Oană care răspundea de telefoanele securității, tot pentru a explica „căderea” telefoanelor. Mr. Marcu a dat răspunsuri evazive și neconvingătoare, atunci revoluționarii au zis că-i trădător și i s-a spus că este arestat. Aflând reținerea maiorului Marcu, gen. Șchiopu de la divizia din Oradea a ordonat unităților militare din Ineu și din cartierul Gai să vină la consiliul județean și să-l elibereze pe comandantul garnizoanei Arad. Comandantul unității din Gai a reușit să ia legătura cu Marcu și n-a mai ieșit cu efectivele din unitate, însă detașamentul din Ineu format din 23 cadre și 179 militari în termen au pornit spre Arad. După cca. 2 ore, la insistențele gen. Șchiopu, mr. Marcu a fost eliberat.

Motivul „căderii” telefoanelor l-am aflat în urma activității mele în cadrul Comisiei senatoriale speciale de cercetare a evenimentelor din decembrie 1989. La propunerea adjunctului ministrului telefoanelor și telecomunicațiilor, col. de securitate Stelian Pintilie, gen. Gușă Ștefan a aprobat, începând din 23 dec. întreruperea legăturilor guvernamentale cu unele județe, în scopul izolării echipamentelor de ascultare ale securității și evitarea diversunilor în rețelele guvernamentale „S,, și „T.O.”. De asemenea, gen Stănculescu a aprobat colonelului ing. Danci Victor, locțiitorul unității speciale „R” a securității să desființeze unele telefoane „S,, „TO” și ale MI, iar Stelian Pintilie, la un moment dat, a dispus întreruperea tuturor legăturilor guvernamentale și ale MI între capitală și județele în care existau evenimente, pentru mai multe zile. La Arad, însă, din ordinul gen. Șchiopu de la divizia din Oradea, au fost întrerupte chiar și legăturile telefonice ale populației. Acestea au fost redată doar în ziua de 25 decembrie.

Tot în data de 24 decembrie între orele 14-14,30 s-a executat o acțiune de scotocire în ștrandul de lângă cetate, dar soldații au fost întâmpinați prin foc din direcția cabinelor nr. 1-4 și au fost uciși doi soldați: Cosma Marius și Necolicioiu Ion Sorin.

Cioflică a jurat din nou credință noului organ al revoluționarilor, denumit deja „Consiliul Județean al Frontului Salvării Naționale”, adică FSN-ul județean, și a cerut TAB-uri pentru a captura pe cei care trag. S-a început acțiunea „sonda” comandată de Cioflică, prin care s-au intensificat acțiunile de scotocire a podurilor caselor, parcurilor, clădirilor de unde s-au semnalat trageri de foc de armă și activitatea „filtrelor” a fost reorganizată. Au fost reținuți mulți suspecți, vre-o 70-80 de persoane aduși la sediu sau în arestul miliției. Unii din cei reținuți aveau pe ei mai multe rânduri de haine, la un tânăr s-a găsit un cuțit lung cu mâner albastru, la un țigan s-a găsit un AKM (pistol mitraliră) și cartușe, la un șofer de

ARO s-a găsit un AKM, la un copil dintr-o mașină s-au găsit 3 grenade defensive. Doi tineri reținuți la bancă cu arme, au fost legați cu lanțuri de calorifere la consiliu, nu au vrut să scoată nici o vorbă. Toți suspecții, după ce a sosit un procuror militar de la Oradea care i-a interogată, au fost eliberați în data de 26 și 27 decembrie. Doar col. Rășină și Sălceanu au rămas arestați. Ei au fost eliberați la data de 1 iunie 1990, după ce au fost anchetați.

Pe data de 24 decembrie, mr. Micu a fost chemat la divizie și aspru criticat pentru faptul că s-a grăbit să se pună la dispoziția revoluționarilor.

Col. Preda de la Lipova a trimis 5 tancuri spre Arad fără să anunțe unitățile militare din oraș, astfel că, pe drumul Zădărenilor s-au trezit două detașamente de tancuri față în față. Dacă doi căpitani nu s-ar fi cunoscut personal, se putea deschide focul.

Detașamentul de la Ineu condus de mr. Munteanu Vasile, auzind că se trage prin oraș, a schimbat itinerariul de deplasare stabilit inițial și a pătruns în Arad seara la orele 20, pe un alt drum. În piața Romană s-a executat foc de armă, de la etajele superioare ale blocurilor de locuințe din zonă, asupra militarilor din coloană. S-a ordonat ocuparea dispozitivului de luptă și s-a răspuns cu foc. În acest duel a fost ucis soldatul Dumitrescu Costel și alți 3 soldați au fost răniți. Pentru prinderea celor care au tras s-au întreprins imediat acțiuni de scotocire, dar fără rezultat. A doua zi dimineața detașamentul s-a înapoiat la Ineu.

Pe 25 decembrie s-a efectuat o cercetare a pădurii Ceala de către o patrulă condusă de serg. Majilu Marin. Au fost descoperite urme de îmbrăcăminte, de sânge și de corpuri târâte.

În data de 25 decembrie mr. Diaconescu a predat obiectivul „Consiliu Județean” în primire maiorului Marcu, i-a predat și arestații cu un tabel și s-a întors în Lipova cu efectivele complete. La insistențele gen. Șchiopu, ulterior a fost și el criticat de către superiorii săi, gen. Hortopan și gen. Călinoiu pentru exces de zel în apărarea și executarea ordinelor revoluționarilor.

Focuri de armă, în timpul zilei, nu s-au mai semnalat, doar noaptea s-a tras din nou la aeroport.

În 26 decembrie acțiuni teroriste sesizate și apeluri telefonice au fost mai puține. S-au mai trimis patrulă și s-au făcut scotociri, dar fără rezultat. În următoarele zile: 27, 28, 29, 30 decembrie acțiunile diversioniste au fost din ce în ce mai puține și mai răzlețe. Doar la aeroport s-a dat alarmă aeriană pe 27 decembrie și s-a tras în cursul serii.

În data de 29 decembrie s-a ordonat retragerea efectivelor în cazărmi. Au mai fost păstrate paza unor obiective: aeroport, combinatul chimic, PTTR, uzina electrică, spitalul județean, tipografie, până pe data de 9 și 10 ianuarie 1990.

Revoluția bucureșteană

În București revoluția a început în ziua de 21 decembrie orele amiezii când s-a produs „spargerea” mitingului organizat pentru a demonstra unitatea poporului în jurul partidului și a conducătorilor țării și înfierarea evenimentelor de la Timișoara, unde „*o serie de elemente de clasă, cu sprijinul unor forțe străine, atât din apus, cât și din răsărit, au provocat dezordine*”. (N. Ceaușescu).

După ce Nicolae Ceaușescu s-a reîntors din Iran, în 20 decembrie, orele 16, a organizat o teleconferință cu activul de partid din județe, invitați fiind și comandanții locali ai forțelor de ordine (armată, miliție, securitate), după care a rostit la televiziune și radio o cuvântare, în care a cerut ca a doua zi, în toate întreprinderile și instituțiile din țară, să fie organizate adunări ale oamenilor muncii în care să fie condamnate manifestațiile din Timișoara. Primul secretar și primarul capitalei Barbu Petrescu s-a gândit ca în București să fie organizat un singur miting la care să participe toți salariații. Ideea a fost însușită de Elena Ceaușescu, după ce s-a consultat cu Manea Mănescu, Emil Bobu și Ion Dincă, astfel că, până la urmă și Nicolae Ceaușescu a acceptat organizarea mitingului.

În dimineața zilei de 21 decembrie N. Ceaușescu a convocat o ședință operativă în care au fost desemnați cei cinci muncitori, care vor vorbi la miting înaintea lui Ceaușescu și că, se vor anunța majorări de salarii cu 100 lei și a alocațiilor pentru copii.

De menționat că, salariații au fost mobilizați de către secretarii de partid și directorii întreprinderilor deja de la orele 4-5 dimineața, pe frig, să-și ocupe locurile în piață, ceea ce i-a enervat și i-a frustrat pe participanți.

La ora 12 au ieșit pe balconul sediului CC al PCR soții Ceaușescu, primul ministru și alți secretari ai comitetului central de partid. Mitingul a început cu cuvântul celor 5 muncitori, apoi a început să vorbească N. Ceaușescu. După cca. 7-8 minute, în timpul cuvântării, un grup de oameni aflați lângă hotelul București a început să cânte „Deșteaptă-te române”, apoi s-a produs un efect sonor foarte puternic, ca explozia unei petarde, ce a provocat panică între participanți, aceștia au aruncat steagurile și pancartele avute la ei și au încercat să fugă, să părăsească piața, femeile țipau, s-a creat un vacarm și o dezordine totală. Ceaușescu a încercat să-și continue cuvântarea, dar nimeni nu l-a mai ascultat. În busculada creată s-au rănit 15 persoane.

Retrăgându-se din balcon pe la orele 12,50, Ceaușescu a ordonat forțelor de ordine să fie împrăștiați cei care au mai rămas în piață și să fie întărită apărarea sediului.

Părăsind piața, mulți dintre participanți, în special tineri, s-au grupat în diferite puncte ale centrului capitalei: lângă Cișmigiu și Casa Armatei, în piața Romană, în piața Universității, zona str. Onești-Scala. Au început să scandeze lozinci anticeaușiste și cereau mulțimii să li se alăture. Până la urmă au rămas

doar 3 grupuri importante, la Piața Romană, la Universitate și în piața Unirii. Auzind despre aceste grupări, Ceaușescu a ordonat ministrului de interne, Teodor Postelnicu, ministrului apărării Vasile Milea și șefului securității Iulian Vlad, să preia comanda și să treacă la acțiuni de represalii împotriva lor.

Grupurile de demonstranți au început să ocupe partea carosabilă a bulevardelor Magheru și Bălcescu și a altor străzi adiacente. Au fost aduse forțe de ordine, inclusiv TAB-uri, mașini de pompieri, apoi și tancuri lângă și în jurul acestor demonstranți, încercând să fie încercuiți și izolați de populația pașnică care se aduna, tot mai mulți, pe trotuare și priveau desfășurarea evenimentelor.

După orele 16 au sosit 100 militari în termen cu 8 autocamioane de la Autobaza MAPN să se cupleze cu cele 10 TAB-uri și să pătrundă spre Piața Palatului. În fața sălii Dallas, șoferul unuia din autocamioanele DAC, soldatul Cismaru Nicolae, a fost lovit în cap cu o jumătate de cărămidă aruncată prin parbriz, și-a pierdut conștiința și controlul camionului, care a intrat între și peste demonstranți, cât și peste scutierii din cordon, accidentând 23 civili și 4 scutieri, după care s-a oprit. Mulțimea, înfuriată de acest accident, a atacat forțele de ordine, a rupt dispozitivul scutierilor și demonstranții au ajuns în fața militarilor. Aceștia, speriați, au deschis foc. Unii s-au culcat la pământ, alții au dat înapoi. Incidentul s-a soldat cu 7 morți și 7 grav răniți din rândul manifestanților.

Militarii au ocupat carosabilul, au izolat demonstranții în două grupuri și i-au împins spre Piața Romană și respectiv, spre hotelul Intercontinental.

S-a început arestarea civililor. Persoane îmbrăcate civil, probabil milițieni sau USLA-și, prindeau câte un manifestant mai zgomotos și-l scoteau din mulțime, după care îl urcau în dube și-l transportau în arestul miliției capitalei, apoi aceștia au fost duși la penitenciarul Jilava.

Cei din Piața Universității și Intercontinental începuse deja să construiască o baricadă. Au oprit o mașină frigorifică și un camion ce transporta o rolă mare de cablu electric gros. Unul din manifestanți, Dan Iosif, cu o portavoce, comanda construirea baricadei, ceilalți ascultau de el. După lăsarea întinericului focul de arme s-a întetit, s-a tras cu gloanțe fosforescente, până atunci se trăgea doar focuri de avertisment, apoi și focuri spre picioare. Forțele de ordine au încercat spargerea baricadei, dar camionul cu rola mare de cablu a rezistat. A venit un camion ce transporta 8 butoaie cu motorină, un butoi a căzut, a trecut un TAB peste el, motorina s-a scurs, cineva a aruncat o sticlă incendiară și s-a făcut o torță de foc uriașă, a luat foc și un TAB.

După orele 24 asupra demonstranților s-a tras din plin, de atunci apar victime împușcate în piept. Două tancuri dinspre str. Onești au venit spre baricadă, primul, având viteză mare, a trecut peste baricadă, „spărgându-l ca pe o nucă” (după spusele martorului Dan Iosif). Celălalt tanc a trecut prin breșa creată, după care s-a întors și a început să tragă în demonstranți cu mitraliera de pe tanc. Atunci manifestanții au fugi, s-au împrăștiat. Bilanțul zilei de 21 dec. în București: 49

morți, 463 răniți și 698 arestați. Răniții au fost mai mulți, dar cei 463 au fost înregistrați, solicitând ajutor medical și eliberarea de certificate medicale.

Dispersarea și urmărirea demonștrărilor a continuat toată noaptea. Forțele de ordine au mai arestat 1245 persoane, dintre care 670 au fost duși direct la penitenciarul Jilava.

Nicolae Ceaușescu n-a mai plecat acasă în aceea zi, a servit cina în cabinetul său, împreună cu familia, respectiv Elena Ceaușescu, Zoe și Valentin, cel mai mare fiu, Nicu, fiind la Sibiu, unde era primul secretar de partid al județului. Ceaușescu se interesa foarte des, din sferă în sferă de oră, cum decurg evenimentele prin centrul capitalei. La un moment dat l-a trimis în piață, lângă sala Dalles și pe șeful său de cabinet Manea Constantin, să vadă care este situația, neavând deplină încredere în cea ce le spuneau cei trei miniștrii chemați des să raporteze (Postelnicu, Milea și Vlad). Acestora li s-au pus la dispoziție, cu telefoane, hărți, etc. câte un birou în sediul CC al PCR, unde au rămas toți peste noapte.

În ziua de 22 decembrie, dimineața la ora 7, muncitorii ieșiți din tura de noapte, cât și cei veniți la lucru, au plecat, încolonați, de pe platformele industriale spre centru, către sediul CC al PCR. Unii directori și secretari de partid au dispus sudarea porților de ieșire, dar muncitorii au spart aceste porți, s-au încolonat și au început să scandeze lozinci anticeaușiste și anticomuniste.

Ceaușescu, auzind de venirea coloanelor de muncitori, la orele 9 a convocat o ședință foarte scurtă, prezenți fiind Elena Ceaușescu, Constantin Dăscălescu, Emil Bobu, Tudor Postelnicu, gen. Milea și gen. Vlad. Ceaușescu a ordonat aducerea unor unități de tancuri pentru apărarea sediului și a cerut membrilor prezenți ai biroului executiv al CC al PCR să plece în întâmpinarea muncitorilor și să-i oprească, să nu vină în centru. La această scurtă ședință nu s-a redactat nici un proces verbal.

De la această ședință gen. Milea a ieșit foarte tulburat, a spus subalternilor săi „*să nu se tragă în mulțime, să nu se răspundă la provocări*”, apoi a urcat la etajul VI, în biroul gărzilor patriotice, a cerut o centură cu un pistol, spunând că merge în inspecție la trupe. După ce i s-a adus o centură cu un pistol, i-a scos din birou pe cei prezenți, spunând că are de dat niște telefoane și când a rămas singur în birou, s-a împușcat în cap. A fost dus la spital, dar, pe drum, a decedat.

Ceaușescu, auzind sinuciderea lui Milea, l-a făcut trădător, a ordonat responsabilului cu mass-media să redacteze un comunicat și șefului de cabinet să redacteze un decret prezidențial despre trădarea și moartea lui Milea. Comunicatul a fost difuzat doar la orele 11. Pe atunci, coloanele de muncitori din toate părțile capitalei au ajuns în piața din fața sediului CC al PCR.

Ceaușescu a căutat un înlocuitor în fruntea MAPN Prima dată l-a căutat pe fratele său gen. Ilie Ceaușescu, dar acesta nu a fost găsit, atunci a ordonat să fie găsit gen. Stănculescu. Acesta a răspuns la telefon că și-a rupt piciorul. A

ordonat să fie adus așa, cu piciorul rupt. Stănculescu a fost adus în sediu, pe la orele 10,30, de către ofițerii de securitate din garda personală al secretarului general. (personalul Direcției V al securității). Ajuns în cabinetul nr. 1, Ceaușescu i-a ordonat lui Stănculescu: *preiei comanda !* și i-a reproșat: *chiar acum ți-ai rupt piciorul?!* La orele 11,30 Ceaușescu a făcut o ultimă încercare să vorbească muncitorilor, a ieșit pe balcon, a spus că Milea a fost un trădător, și când a fost descoperit, s-a sinucis. Din mulțime s-a strigat: „*nu a fost trădător!*” și lumea adunată l-au huiduit pe Ceaușescu.

Ajungând în sediul CC al PCR gen. Stănculescu, investit în fruntea MAPN, a intrat în camera transmisioniștilor, care erau subordonații săi, și pe la orele 10,45 a dat ordin unităților militare din București să se desprindă din dispozitive și să se retragă în unități. Peste o oră, pe la orele 11,45 a dat ordinul, ce s-a transmis telefonic, ca toate unitățile militare din țară să-și retragă efectivele de la sediile comitetelor județene de partid.

Gen. Stănculescu a sugerat lui Ceaușescu să părăsească sediul CC al PCR pentru că aici nu este în siguranță și că există posibilitatea aterizării unui elicopter pe acoperișul, de fapt pe terasa clădirii. Ceaușescu a ezitat, dar când a auzit cum se sparg geamurile la parter, a fost de acord să plece. Un elicopter condus de pilotul Vasile Maluțan era deja aterizat pe clădire. În elicopter s-au urcat soții Ceaușescu cu doi aghiotanți (ofițeri din garda personală), Manea Mănescu și Emil Bobu. Astfel, transmis în direct la televizor, poporul român a putut viziona, cum a decolat elicopterul cu soții Ceaușescu de pe clădirea CC al PCR, la orele 12,06, spre fericirea majorității populației din țară.

După plecarea elicopterului, forțele de ordine din clădire au dispărut (s-au refugiat prin ieșirile din subsol), abandonându-și armele, iar manifestații au intrat în clădire, primii prin geamurile sparte, apoi s-a forțat și s-a deschis și poarta.

Elicopterul a aterizat la Snagov, la reședința prezidențială, de unde Ceaușescu a vorbit la telefon cu primii secretari ai județelor apropiate: Dolj, Constanța, Dâmbovița, întrebând de situația existentă pe acolo. Ceaușescu a ordonat pilotului Maluțan să solicite elicoptere de escortă. Soții Ceaușescu s-au reîmbarcat în elicopter, fără Manea Mănescu și Emil Bobu, căroră li s-a spus că vor veni alte elicoptere după ei, și au plecat spre Pitești, întrucât acolo exista o divizie de tancuri și primul secretar a raportat că pe acolo este liniște. Când elicopterul s-a apropiat de Boteni, din turnul de control s-a spus pilotului să se învârtă în jurul aeroportului, în caz contrar se va trage. Pilotul Maluțan a raportat că zborul a devenit periculos, atunci Ceaușescu a ordonat să aterizeze. Elicopterul a aterizat aproape de capătul aeroportului, pe marginea autostrăzii București-Pitești, la kilometrul 42. Soții Ceaușescu, împreună cu aghiotantul Raț, au urcat într-un autoturism Dacia, oprită de aghiotanți și au pornit spre Târgoviște. Au coborât lângă oraș, la Institutul de protecție a plantelor, de acolo au fost luați de mașinile

chemate ale miliției. Pentru că în centrul orașului erau foarte mulți manifestanți și nu se putea intra în sediul miliției neobservați, au fost duși la o unitate militară. De aici, comandantul cazărmii, colonelul Chemenici, i-a raportat telefonic generalului Stănculescu, că soții Ceaușescu se află în cazarmă. Stănculescu i-a ordonat să fie izolați și păziți până la noi ordine.

Acapararea puterii

După fuga cuplului dictator din sediul CC al PCR și retragerea trupelor în cazărmile armatei, a început o „cursă contracronometru” pentru acapararea puterii între diferite grupuri preexistente sau formate ad-hoc, ori indivizi singulari, atât pe plan central în București, cât și în diferite județe ale țării. În câteva județe din Transilvania, unde populația a ieșit să manifeste pe străzi, înainte de fuga lui Ceaușescu, luând exemplul Timișoarei, (Arad, Cluj, Sibiu, Reșița, Brașov, Alba Iulia, Târgul Mureș) s-a reușit, în mare parte, schimbarea conducătorilor locali, dar în restul țării au rămas la putere cam aceiași.

Pe plan central, după pătrunderea demonstranților în sediul fostului CC al PCR, Dan Iosif a povestit că în diferitele colțuri sau birouri ale celor 7 etaje se formau guverne, liste cu noii demnitari, alții formau partide ori sindicate libere sau asociații pentru care adunau semnături.

Primul guvern ce s-a format iar membrii săi au fost citați de pe balconul sediul CC al PCR, în fața mulțimii de sute de mii persoane, a fost „guvernul Ilie Verdeț”, care cuprindea fosti demnitari comuniști puși pe linie moartă de către Ceaușescu, dar cuprindea și pe generalii Gușă și Vlad, care s-au instalat într-o cameră din clădire și încercau să conducă ostilitățile. Această grupare a lui Ilie Verdeț s-a denumit ulterior „guvernul de 20 de minute” pentru că, peste circa 20 minute de la citirea membrilor săi, a sosit de la Televiziune gruparea din jurul lui Ion Iliescu. Această grupare a reușit să se impună, deoarece au avut „inspirația” să plece prima dată la sediul televiziunii, să vorbească pe post și astfel au devenit cunoscuți în toată țara. Grupul era format din Ion Iliescu, Petre Roman, Silviu Brucan, Gelu Voican Voiculescu, gen. Militaru, Sergiu Nicolaescu, Aurel Dragoș Munteanu, Dumitru Mazilu, Mihai Montanu și alții.

Grupul lui Iliescu a fost, până la urmă, agreat de conducerea armatei, adică de către gen. Stănculescu, numit ministru al apărării de către Ceaușescu. Stănculescu a stat în expectativă câteva ore pentru a vedea ce se întâmplă. Decisivă în obținerea puterii a fost plecarea grupului Iliescu de la televiziune la sediul MApN unde Stănculescu l-a prezentat generalilor de acolo pe Iliescu, pe care l-a cunoscut dinainte, ca fiind reprezentantul revoluționarilor. Împreună au alcătuit un „stat major al revoluției”.

Aspirații, pentru a fi recunoscut conducător, a avut și Teodor Mazilu, dar și Sergiu Nicolaescu, după cum a afirmat Gelu Voica și Montanu.

Gruparea lui Iliescu, pentru a fi acceptați de opinia publică, a recurs la un șiretlic: în fruntea listei membrilor FSN au fost trecuți dizidenți cunoscuți cum au fost Doina Cornea, Ana Blandiana, László Tórkés, fără ca ei să fie contactați și întrebați. Este primul fals și uz de fals a celor care au preluat puterea.

Dar, iată cum s-au desfășurat evenimentele din prisma lui **Petre Roman**. El a pătruns printre primii în clădirea CC al PCR, cu ajutorul unor foști studenți de ai lui, au pus în funcțiune o stație de amplificare pentru a se putea adresa mulțimii de pe balconul clădirii. A vorbit și el mulțimii, apoi, împreună cu Montanu și generalul Voinea au redactat un manifest ce a fost citit mulțimii, ce acoperea toată piața din fața clădirii. Mulți au cerut ca manifestul să fie citit și la televiziune, astfel că Petre Roman și generalul Voinea au plecat cu o mașină la sediul televiziunii, acolo a reușit să citească manifestul pe post, iar la ieșire din studio s-a întâlnit cu Ion Iliescu pe care îl cunoștea ca fiind un prieten al tatălui său. A vorbit și Iliescu pe post, după care toți s-au întors în clădirea CC al PCR. Acolo împreună cu Iliescu, Brucan, Bârlădeanu, gen Militaru și alții s-au retras într-o sală ca să alcătuiască un organ conducător. Petre Roman a propus ca noul organ să fie numit Frontul Salvării Naționale, ceilalți au acceptat, după care au fost trecuți pe o listă toți cei prezenți în sală, iar Ion Iliescu a chemat prin telefon ambasada sovietică și a anunțat formarea noului organ conducător. Au încercat să vorbească cu MAPN dar nu a răspuns nimeni la telefon. Atunci Petre Roman, Montanu și Gelu Voican Voiculescu au plecat cu o mașină la sediul MAPN unde l-au găsit pe generelii Ion Stănculescu și Ilie Ceaușescu. Au ordonat ca Ilie Ceaușescu să fie arestat. Acesta a fost izolat sub pază într-o cameră.

Când au sosit la sediul MAPN și ceilalți din gruparea lui Ion Iliescu, Stănculescu l-a prezentat pe Iliescu celorlalți generali prezenți, ca fiind conducătorul revoluționarilor. Aici, împreună cu generalii prezenți au format un comandament unic al revoluției.

Gelu Voican Voiculescu, mai voluptibil, a povestit cu mai multe amănunte modul în care au acaparat puterea. El, la televiziune, s-a întâlnit cu Mazilu care a citit și el un manifest pe post. Dar, iată declarația lui: „Când a sosit Iliescu m-am oferit să-i fiu apărător (badigard). După ce și Iliescu a vorbit pe postul de televiziune, a pronunțat cuvintele memorabile: *„Este ora patru fără un sfert, la ora 17 ne întâlnim cu toții în clădirea CC al PCR pentru a alcătui noile organe de conducere”*. Când am ajuns la sediul de partid, am observat că acolo Ilie Verdeț a vrut să preia puterea, camerele de televiziune îl filmau doar pe el, pe gen. Vlad și gen. Gușe. La început Iliescu a vrut să discute cu Ilie Verdeț, dar acesta a dorit să-l păstreze pe Dăscălescu ca premier, până când a apărut Dan Iosif cu un pistol mitralieră și l-a arestat pe Dăscălescu. Aici se făceau guverne, dar Ilie Verdeț a fost fluierat când a vorbit mulțimii de pe balcon, iar Dide, care conducea tinerii din clădire a vrut și el să facă un guvern, dar a renunțat când a apărut Iliescu. Iliescu a fost condus în Cabinetul nr. 1 împreună cu Bârlădeanu, Brucan, Corneliu Mănescu, Dan Marțian, Petre Roman. În cabinet erau deja Cazimir

Ionescu, Mazilu și operatorul Sârbu cu camera TV. Deja se întuneca când Iliescu a ieșit pe balcon să vorbească mulțimii și a început cu: „*Dragi tovarăși*”, apoi s-a corectat.

Când s-a făcut lista cu membrii FSN Iliescu a vrut să fie trecuți și colaboratorii săi de la Uniunea Tineretului Comunist, de când era el primul secretar al UTC, ca de exemplu pe Boștină, dar ceilalți s-au opus.

A sosit Sergiu Nicolaescu și ne-a spus să plecăm deoarece clădirea este minată, după care s-a început să se tragă cu arme de foc. S-a creat panică, a venit Nicolicioiu cu cineva și prin niște coridoare ne-a scos din clădire pe poarta „B”. Am oprit o mașină și n-am dus cu Iliescu la MApN unde erau deja Petre Roman și ai lui împreună cu mulți generali. Când am propus să fie împușcat Ceaușescu, gen. Stănculescu a vorbit la telefon cu col. Chemenici și a spus: „*Când ordonați, va fi împușcat*”. Generalii au așteptat ca cineva să le dea sarcini. Noi ne-am dus la televiziune să dăm citire comunicatului. La ministerul apărării l-am lăsat pe Montanu, care s-a instalat într-un birou și a început să dea ordine.

La televiziune ne-am dus cu două mașini, acolo l-am găsit pe Mazilu, Caramitru și mulți tineri revoluționari. Ne-a preluat directorul Petre Constantin, ne-a dus într-o sală mare, am luat loc și Dan Marțian a început să scrie, am completat lista membrilor FSN. Mazilu a spus că el are un program. Cineva a spus să nu uităm de dizidenți, atunci au fost trecuți pe listă Băcanu, Uncu, doamna Cornea, Dragoș Munteanu. Cumva am dus în eroare opinia publică trecând pe listă și cei care nu au fost de față. Iliescu a spus să trecem pe listă și cei care au rămas în clădirea CC al PCR, așa a fost trecut Adrian Sârbu, Bogdan Teodoriu, Cazimir Ionescu, care doar a doua zi au citit numele lor în ziare.

Am observat o competiție între Mazilu și Iliescu, dar prezența lui Iliescu în fruntea revoluționarilor l-au liniștit pe micii activiști de partid. S-a început să se tragă asupra clădirii televiziunii, ne-am întors la MApN și atunci s-a început să se tragă asupra acestei clădiri. Crezând că, cei care trag sunt cei devotați lui Ceaușescu, am insistat să fie omorâți soții dictatori. Iliescu s-a opus, dar a acceptat până la urmă cu condiția organizării unui proces prin care să fie condamnați. Doar Dragoș Munteanu a spus să amânăm execuția lor până după Crăciun. Eu am insistat să fie executați imediat, deoarece, după opinia mea, orice regim nou se poate impune doar prin acte violente și prin uciderea dictatorului, poporul va vedea că noi „jucăm tare”.

În seara zilei de 22 decembrie am anunțat prin radio și televiziune comunicatul FSN. Consider că doar din acest moment revolta populară s-a transformat în revoluție pentru că poporul a aflat că cineva conduce această țară.”

Gen. Victor Stănculescu a fost omul cheie al „revoluției” române. A fost primul adjunct al ministerului apărării, om de încredere a soților Ceaușescu, dar a fost și cel care i-a executat. L-am audiat de 3 ori în comisie. Iată, cum a văzut el evenimentele preluării puterii de către gruparea lui Iliescu.

„Ceaușescu, când m-am prezentat la cabinetul nr. 1 cu piciorul pus în gips nu m-a numit ministru al apărării, ci doar mi-a ordonat să preiau comanda armatei și să dau ordine. Atunci m-am dus în camera transmisioniștilor, care erau în subordinea mea, am vorbit cu maiorul Tufan să transmită ordinul meu ca trupele care veneau spre capitală să se întoarcă și să se retragă în cazărmi. Apoi mi s-a raportat că pe șoseaua Olteniței trupele s-au întâlnit cu manifestanții care au aflat cu bucurie știrea că militarii se vor întoarce în cazarmă.

Manifestanții erau deja în piață, au presat cordonul de apărare care nu a opus o mare rezistență, așa că în clădire era deja panică.

M-am întors în cabinetul nr. 1, am spus că situația nu mai poate fi controlată, sediul trebuie evacuat. Gen. Neagoe a spus că elicopterele pot ateriza pe acoperișul sediului. Am vorbit cu gen. Rus, șeful aviației militare care a confirmat că se poate ateriza. Am ajuns și eu pe acoperiș când elicopterul s-a desprins cu soții Ceaușescu la bord. Coborând, am văzut că toți securiștii de la Direcția 5 au dispărut ca potârnichele, au lăsat armele pe jos. Le-am spus primilor manifestanți care au pătruns în clădire să adune armele și să le depoziteze, apoi, fiind în haine civile, am ieșit nestingherit din clădirea CC printre cei care intrau și m-am dus la minister, l-am căutat pe Gușe, care era șeful Marelui Stat Major al Armatei, deci îl înlocuia pe ministrul apărării. Acolo, în biroul ministrului l-am găsit pe Ilie Ceaușescu. Am văzut un ordin semnat de el, potrivit căruia armata să asculte doar ordinele comandantului suprem, am anulat acest ordin. Am stat în birou, îl așteptam pe Gușe să se întoarcă de la Timișoara, între timp m-a sunat col. Chemenici, a raportat că soții Ceaușescu au fost prinși, sunt în cazarmă. I-am spus să fie izolați și păziți.

La televizor am văzut că gen. Voinea a vorbit din balconul sediului CC al PCR, după care a plecat la televiziune.

Către seară au venit la minister revoluționarii. Primul a venit Montanu, foarte gălăgios, apoi a sosit Petre Roman pe care nu-l cunoșteam. A venit și Iliescu, pe el îl cunoșteam de când era la „Ape” și am făcut un studiu despre barajul de pe Argeș. L-am mai întâlnit și am stat de vorbă în pauza unui concert. El era invitatul lui Caramitru, care recita versuri la acel spectacol. Eram cu soția.

În acea seară a venit și gen. Militaru și Gelu Voican Voiculescu, Ei, câte 4-5 se retrăgeau în baie, acolo vorbeau, ca să nu fie ascultați. Eu stăteam în biroul ministrului, răspundeam la telefoane. Prin telefon veneau acele știri false în care eu nu credeam. Mi s-a părut foarte ciudat cum Gușe și Vlad au găsit un operator care să-i filmeze doar pe ei, timp de zeci de ore. Probabil s-au gândit la un alibi, să fie filmată activitatea lor văzută, dar sunt convinși că erau și pauze la filmare. Știam că Gușe și Vlad erau buni prieteni de familie.

Știam că Verdeț la CC vroia să facă un guvern, dar la mine era echipa lui Iliescu. care mi se părea mai organizată și mi se părea că sunt pentru schimbare. De Verdeț știam că vrea să continue aceeași politică, cu același mijloace, pe când Iliescu făcea aceeași politică cu alte mijloace.

Pe data de 24 seara am primit misiunea de la acel misterios cabinet, ce se întrunea tot timpul în baie, să organizez plecarea la Târgoviște pentru judecarea cuplului Ceaușescu. Acel „misterios cabinet” era format din Brucan, Iliescu, Dan Marțian, Bârlădeanu, Petre Roman.”

Astfel au povestit preluarea puterii cei direct implicați.

Dar, mi s-a părut foarte interesant ce a afirmat **amiralul dizident Radu Nicolae**, care a făcut parte din grupul de ofițeri superiori care au complotat împotriva lui Ceaușescu prin anii 1982-1983. A spus următoarele:

„Personajul principal al complotului nostru din 1982–1983 a fost generalul Ion Ioniță, după care a urmat gen. Militaru, apoi eu și alți ofițeri superiori.

Noi ne-am gândit la Ion Iliescu să preia funcția de primul secretar al partidului, Ion Gheorghe Maurer să fie prim ministru, iar conducătorul armatei să fie Ion Ioniță.

Cu Virgil Măgureanu ne-am întâlnit doar în 1985, dar gen. Militaru ne-a spus, să nu ne întâlnim cu el, pentru că doar pierdem vremea.

Fluturașii au fost redactați de mine, adresate lui Ceaușescu, Elenei și lui Nicu și trebuia distribuiți, în rândul muncitorilor, cu ocazia sărbătoririi zilei de 23 august. Acestea au fost găsite la mine cu ocazia percheziției ce mi s-a făcut. După revoluție procurorul militar mi-a spus că au primit ordin de la securitate, care au indicat data, locul și ora, deci erau foarte bine informați. M-au arestat, m-au ancheta, îmi puneau întrebări despre ceea ce știam doar 3-4 persoane. Deci, cineva dintre noi ne-a trădat. Inițial au vrut să-mi facă un mare proces, ca cel din 1987, a revoltei din Brașov, dar ulterior, mi s-a oferit să iau totul asupra mea, să nu amestecăm și alte persoane. Am acceptat, au alcătuit alt dosar, am fost condamnat la 10 ani închisoare.

În primul dosar mi-au arătat o fotografie cu mine și Ion Ioniță, în pădurea din Mogoșoaia, dar acolo eram 4 persoane, doi au dispărut din fotografie. Întrebați-l pe Sergiu Nicolaescu, el este specialist în asemenea trucaje. Am fost coleg cu Sergiu la școala de marinari, dormeam unu lângă altu, **el știe multe și despre cei care, din casa lui Maurer au plecat la televiziune să facă revoluție.**

Am stat 5 luni în închisoarea de la Rahova, apoi am fost eliberat cu decretul de amnestie din 10 februarie 1987. Doar când am împlinit 60 ani mi s-a redat pensia militară.

În 30 decembrie 1989 gen. Militaru m-a chemat la el, la o discuție între 4 ochi, dar i-am spus că: *nu vreau să merg împreună cu echipa asta*(al lui Iliescu).

Știu că la Periș staționa un tren cu așa zișii *teroriști*, care apoi au trecut frontiera, granițele fiind deschise.

În România este o blasfemie să se vorbească de *revoluție*, asta este o gravă jignire idealului de revoluție. I-am și spus lui Măgureanu, în data de 19 aprilie 1990: *Băiete, eu cu voi nu defilez!*

Iliescu a fost un tip jovial, a avut multe avantaje față de cei care erau la putere. Dar, după ce a ajuns el la putere am constatat că ideologia mea nu se mai potrivea cu ceea ce făcea el. Noi am vrut o altfel de societate.

Încă în 1985 Patilineț mi-a spus să-l rog pe Iliescu, să-l întrebe pe Maurer, dacă vrea să se întâlnească cu Gorbaciov. Ca răspuns, am primit un bilețel pe care scria: *Anton (alias Maurer) nu mai vrea să se întâlnească cu rușii*. Am rupt bilețelul și când i-am spus lui Patilineț, acesta a înjurat și a spus: *Păcat, acum ar fi fost momentul. Gorbaciov a vrut să vorbească doar cu Maurer, cu nimeni altul din România*”

Uciderea cuplului dictatorial, soții Ceaușescu.

Încă în data de 22 decembrie, pe la orele 15, Ion Caramitru a anunțat pe postul de televiziune că soții Ceaușescu au fost prinși la Târgoviște, dar timp de trei zile populația n-a mai avut nici o știre despre ei.

În cazarma din Târgoviște soții Ceaușescu erau ținuti sub pază într-un birou al comandantului unității militare, colonelul Chemenici. În noaptea spre 23 decembrie s-a tras cu o armă din balconul uni bloc de locuințe asupra unității militare. Un martor, cpt. Stoica Iulian a afirmat că diversiunea a fost organizată chiar de col. Chemenici, care a primit ordin să creeze impresia că unitatea ar fi atacată. Astfel, pentru apărarea cazărmii, au venit din Moreni încă 12 TAB-uri și un detașament de vânători de munte.

Ceaușescu cerea insistent să fie dus la Combinatul de oțeluri grele să vorbească muncitorilor, ori la un post de radio sau TV pentru a se adresa poporului. În timpul zilei de 23 și 24 soții Ceaușescu au fost îmbarcați într-un TAB și plimbați prin incinta unității, pentru a „deruta teroriștii”.

Între timp, gruparea lui Iliescu discuta despre modalitatea de a scăpa de cei doi dictatori. Unii au propus să fie lichidați pur și simplu, alții au spus să fie eliberați, că oricum populația îi va linșa. Mazilu a venit cu ideea unui tribunal militar excepțional. Până la urmă a acceptat și Iliescu omorârea celor doi, cu condiția ca un tribunal militar să-i condamne în prealabil la moarte. Doar Aurel Dragoș Munteanu a cerut amânarea execuției celor doi, să nu fie uciși chiar în ziua de Crăciun, dar ceilalți nu l-au ascultat.

După luarea acestei hotărâri, organizarea deplasării la Târgoviște a fost încredințată generalului Stănculescu. Acesta a convocat la minister, în vederea plecării, doi judecători de la Tribunalul Militar Teritorial (Popa Gică- președinte al tribunalului și Nistor Ioan-șef de secție), un procuror militar (Voinea Dan) și doi avocați (Teodorescu Nicolae și Lucescu Constantin). A mai chemat elicoptere, 8 parașutiști de la Boteni, un operator de la emisiunea TV a armatei, col. Baiu și pe consilierul juridic al MAPN Mugurel Florescu. Din partea revoluționarilor i-a însoțit Gelu Voican Voiculescu și Virgil Măgureanu.

Plecarea s-a făcut cu 5 elicoptere în dimineața zilei de 25 decembrie. La sosire Stănculescu a comunicat completului de judecată că timpul este scurt, au doar o oră pentru judecată.

În cantina unității au fost aduși soții Ceaușescu cu un transportor blindat. Erau speriați și dezorientați. Li s-a făcut un consult medical și au fost introduși în sală și în fața completului de judecată format din cei doi judecători militari și 3 asesori aleși pe bază de voluntariat dintre ofițerii din unitatea militară. Procurorul militar Dan Voinea a citit rechizitoriul întocmit în pripă, pe două pagini scrise de mână, cu acuzații luate din mass media și din zvonul public: genocid pentru 60.000 morți, subminarea economiei naționale, subminarea puterii de stat, acte de diversivune, dar nu s-a întreprins nici un act de cercetare penală și nu s-a invocat nici o dovadă în susținerea acuzațiilor. Ceaușescu nu a recunoscut legitimitatea tribunalului, cerea să fie judecat în fața Marii Adunări Naționale, conform Constituției.

Simulacrul de proces a durat 55 minute, după care completul s-a retras pentru deliberare. S-a redactat o minută cu condamnarea celor doi la moarte și confiscarea totală a averii pentru acuzațiile prevăzute în rechizitor.

După citirea sentinței, cei doi au fost legați de mâini cu niște frânghii. Șeful grupei de parașutiști, Boieru Ionel a spus la audieri că gen. Stănculescu l-a numit pe el și pe încă doi soldați, înainte de începerea procesului, pentru a alcătui plutonul de execuție. Cei doi condamnați au fost scoși în curte, puși la un zid, Boieru a făcut câțiva pași înapoi și a început să tragă în ei. Au tras și cei doi militari desemnați, dar și alți soldați aflați în curte, până la golirea încărcătoarelor. Soții Ceaușescu nu au fost legați la ochi, nu s-a dat nici o comandă de „foc!”, nu s-a filmat scena execuției, deoarece col. Baiu trebuia să scoată aparatul de filmat din priză, să-i atașeze o baterie, să iasă în curte, motiv pentru care a ajuns să filmeze doar cadavrele celor doi.

Medicul a constatat moartea, cadavrele au fost învelite în foi de cort și urcate într-un elicopter.

La întoarcere, elicopterele au aterizat pe stadionul Ghencea. Autoturismul ARO ce trebuia să vină după cadavre nu a sosit încă. Stănculescu a plecat spre vestiare pentru a telefona după ARO, dar a văzut, cu uimire, că toți l-au urmat, la elicoptere au rămas doar piloții și parașutiștii din Boteni.

Col. Baiu, cu ceilalți, a intrat în biroul lui Țopescu, reporterul sportiv, era acolo și medicul echipei Steaua, au deschis o sticlă de whisky, au băut în memoria celor doi, „să le fie țărâna ușoară”. Când a sosit mașina ARO șoferul a raportat colonelului Baiu, acesta fiind cu rangul cel mai mare, că nu găsește „coletele”. Atunci col. Baiu l-a sunat pe gen. Stănculescu, spunându-i că au dispărut cadavrele. Acesta a sunat la Boteni, a aflat că piloții elicopterelor, după o oră de așteptare, s-au reîntors la Boteni, lăsând „coletele” pe stadion în sarcina unui paznic, spunând că o să vină un ARO după ele.

Doar dimineața au fost găsite cadavrele de către gen. Stănculescu, lângă stadion într-un șanț, a ordonat să fie duși la morgă, iar de înmormântare s-a ocupat Gelu Voican Voiculescu. A doua zi, în 26 decembrie, Iliescu l-a numit pe gen. Stănculescu ministrul economiei naționale în primul guvern condus de Petre Roman.

Partea a II-a

Președinte UDMR, Secretar al FSN și CPUN județean Arad

Dar, să reiau relatarea activității mele personale pe care le-am întreprins în acele zile fierbinți din decembrie 1989 și primele luni din anul 1990. A fost o perioadă tumultuoasă din viața mea, evenimentele din acele luni mi-au schimbat radical modul de viață și cariera profesională de până atunci. Am început să fac politică în condiții de pluripartism și m-am implicat în transformarea țării dintr-o dictatură comunistă într-o societate bazată pe proprietate privată, concurență economică și în care este posibilă exprimarea liberă a opiniilor.

În această parte a II-a a cărții m-am gândit să relatez modul în care am avut inițiativa constituirii în Arad a unei organizații libere a maghiarilor din oraș și din județ, organizație care a fost ulterior cooptată în Uniunea Democrată a Maghiarilor din România, (în continuare UDMR), organizație ce s-a înființat pe plan național în București. Apoi, voi relata munca pe care am desfășurat-o în calitate de secretar al organizației județene a Frontului Salvării Naționale (în continuare FSN) și ca secretar al organizației județene a Consiliului Provizoriu de Uniune Națională (în continuare CPUN), ce a luat locul FSN-ului în legiferare și administrația publică, atunci când FSN-ul s-a transformat în partid politic.

Înființarea organizației UDMR Arad

După plecarea mea acasă în seara zilei de 22 decembrie, sub impresia celor trăite în piață mi-a venit ideea formării unei organizații libere a cetățenilor maghiari, având în vedere că sub dictatura naționalist-comunistă a lui Ceaușescu minoritățile naționale au fost dublu asuprite. Pe lângă lipsurile, mizeria și neajunsurile suferite de întregul popor, minoritățile naționale nu se puteau bucura de drepturile elementare ce aveau asigurate în alte țări: școli și instituții culturale proprii, posibilitatea păstrării tradițiilor, folosirea limbii materne în viața publică, nu aveau dreptul de a ocupa funcții de conducere, etc. M-am consultat cu soția mea, apoi am telefonat prietenilor și colegilor mei: Matekovits Mihály, Kocsik József, Tokaz György și Nagy Sándor să ne întâlnim a doua zi. Matekovits mi-a spus că-l va anunța și pe Ujj János și Kovách Géza. N-am întrunit toți 7 în locuința lui Ujj János în 23 decembrie, orele 10. Am hotărât înființarea unei organizații de apărare a intereselor maghiarilor din Arad cu denumirea provizorie

de: *Comitetul locuitorilor maghiari al Frontului Democrat Român din Arad*. Am făcut o listă de 12 puncte, denumită *Chemare* privind revendicările noastre și am ales o conducere provizorie: președinte Hosszu Zoltán, vicepreședinți Matekovits și Nagy Sándor. Am hotărât să ducem la tipografie *Chemarea* pentru ca să apară a doua zi în ziarul redenumit „Jelen”. Ne-am dus pe jos, eu fiind însoțit de Matkovits și Kocsik, deoarece tramvaiele au fost oprite, și în drum, în Piața Catedralei, am întâlnit un reporter al televiziune maghiare, cu un operator, care, auzind că vorbim ungurește, ne-a oprit să spunem impresiile noastre despre cele întâmplate în ziua trecută. Cu această ocazie i-am declarat reporterului că am înființat o organizație și mergem la tipografie cu *Chemarea* redactată. La cererea reporterului am dat citire celor 12 puncte. Astfel, seara, la știrile televiziunii din Budapesta s-a difuzat și reportajul făcut în Arad. Mi-au telefonat rudele și cunoștințele din alte orașe, că au văzut emisiunea și m-au felicitat.

După ce Domokos Géza și alți intelectuali din București au înființat Uniunea Democratică a Maghiarilor din România, adică UDMR-ul și au publicat știrea în ziarele centrale, am hotărât s-o afiliem și organizația noastră, astfel că, am devenit Organizația UDMR al Județului Arad. Am publicat în ziar că la camera 8 a redacției cotidianului Jelen, doritorii se pot înscrie în organizația noastră. Foarte mulți s-au înscris, mai ales după ce s-a publicat în ziarele centrale știrea că UDMR-ul nu este partid, ci o asociație, o uniune care va lupta pentru drepturile și libertățile minorității maghiare din toată țara. Până în ziua de 26 decembrie, când am reorganizat conducerea provizorie și am adoptat noua denumire, organizația noastră avea deja peste 700 membri. Eu am rămas președintele organizației, vicepreședinți au devenit Csiszter Kálmán și Tokay György, iar secretar a fost ales Ujj János.

Domokos Géza, care a fost ales președintele provizoriu al UDMR a convocat pentru ziua de 7 ianuarie 1990, la Cluj-Napoca, o consfătuire pe țară a conducătorilor din județele în care s-au înființat organizații ale UDMR-ului. Din partea Aradului am participat împreună cu Csiszter Kálmán. Am luat și eu cuvântul, am relatat modul în care am creat organizația, situația existentă la Arad și relațiile noastre foarte bune cu Frontul Salvării Naționale din Arad. Am hotărât să nu ne transformăm în partid politic ci să ne înregistrăm ca uniune și am stabilit să avem o politică de apropiere și conlucrare față de FSN, mai ales că unul din vicepreședinții FSN era deja ales Király Károly.

Peste o săptămână, la Târgu Mureș s-a organizat o a doua consfătuire unde, din partea noastră, a participat Tokay György cu Matekovits Mihály. Aici s-a redactat și votat declarația de intenții a UDMR și în Comitetul executiv provizoriu au fost cooptați toți președinții județeni, deci și eu. Asta a însemnat că, cel puțin odată pe lună, trebuia să mă deplasez, la București sau Cluj, la ședințele comitetului executiv provizoriu, ceea ce am făcut-o cu plăcere.

În județ, am continuat deplasările în comune, organizam înființarea UDMR-urilor locale și alegerea conducerii lor provizorii. În aceste deplasări un mare

ajutor a însemnat pentru mine autoturismul cu care am fost dotat, în calitatea mea de secretar al FSN județean. Înscrierile continuau în camera nr. 8 a redacției cotidianului Jelen, în 10 ianuarie aveam deja peste 3000 de membri. Am înființat încă un registru în care s-au înscris tinerii de până la 25 ani, care doreau să activeze în organizația de tineret. Am și întreprins cu tinerii o primă acțiune în noaptea dintre 10 și 11 ianuarie, când am descărcat, depozitat în siguranță și am inventariat 12 camioane cu remorcă pline cu ajutoare trimise din occident. Am dat o pildă arădenilor că „și așa se poate”.

Cu toate că nu era încă complet mobilat, ne-am mutat cu sediul în str. Alecu Russo nr. 6, în vila în care locuia înainte Pugna Elena, prim secretar județean al PCR. La anunțul că avem nevoie de mobilier de birou, membrii noștri care lucrau la CPL (Combinatul de Prelucrare a Lemnului) au confecționat, au transportat și au montat un mobilier complet de birou. Ne-am mutat definitiv în acest sediu în 8 martie, împreună cu organizația de tineret și Asociația culturală Kölcsey reînființată, și am mutat în această locație și punctul de înscriere ce era, până atunci, în redacția ziarului Jelen. Am avut, pe lângă acest sediu bine dotat și o sală de cultură, primită în folosință din partea Ordinului Minorităților a bisericii catolice, unde puteam organiza adunările noastre mai mari, programe culturale, diferitele aniversări și petreceri.

În data de 7 februarie a apărut în cotidiene articolul meu intitulat „*Situația politică internă între două proiecte de lege a alegerilor*” în care am scris despre înființarea CPUN-ului, am analizat prevederile decretului-lege privind alegerile, dar care urmau să fie modificate la presiunea partidelor istorice reînființate.

În data de 22 februarie, când aveam deja înscriși peste 12.000 membri, am organizat în casa sindicatelor Conferința Județeană a UDMR și am alcătuit Corpul delegaților format din 69 membri, care vor alege dintre ei un comitet executiv și o președinție. Acestea au fost alese în 28 februarie, și anume un comitet executiv format din 17 membri și o președinție compusă din 5 membri: un președinte, Hosszu Zoltán, trei vicepreședinți, Csiszter Kálmán, Tokay György și Matekovits Mihály și un secretar Ujj János. Am votat componența și conducerile comisiilor pe ramuri de activitate.

Între timp la Sfântu Gheorghe, în 24 și 25 februarie, a avut loc cea de a treia consfătuire pe țară a UDMR unde am participat personal împreună cu Csiszter Kálmán și Ujj János, președintele Domokos Géza anunțând că numărul membrilor UDMR a ajuns la 600 de mii, fiind cea mai mare organizație din țară. Am adoptat programul organizației, a fost ales ca Președinte de Onoare Tőkés László și un Prezidiu format din 18 persoane: președintele Domokos Géza, 5 vicepreședinți și 12 membri printre care și subsemnatul. S-a fixat locul și data primului Congres al UDMR: Oradea, 7-8 aprilie 1990. De amintit că d-nul Király Károly, tovarășul de luptă al lui Ion Iliescu, vicepreședintele FSN și apoi al CPUN, nu a dorit nici o funcție, dar a acceptat să fie președintele corpului consilierilor. În după masa zilei

CONSILIUL PROVIZORIU DE UNIUNE
NATIONALA AL JUDETULUI A R A D

H O T A R I R E A Nr.16

din 5 martie 1990

Luînd în dezbateră memoriul Organizației județene Arad a Uniunii Democratice Maghiare din România, prin care se solicită reînființarea, cu începerea anului școlar 1990-1991, a unui liceu și a unei școli generale cu predare exclusivă în limba maghiară în municipiul Arad;

Considerînd oportună și necesară înființarea instituțiilor culturale proprii ale minorităților naționale;

În spiritul punctului 7 al Comunicatului către țară, dat de Consiliul Frontului Salvării Naționale la data de 22 decembrie 1989;

Văzînd art.3 și 5 din Hotărîrea nr.83 din 27 ianuarie 1990 a Guvernului privind unele măsuri în învățămîntul preșcolar, primar, gimnazial, liceal și de maiștri;

În baza drepturilor conferite de Decretul-Lege nr.2 din 27 decembrie 1989 și Decretul-Lege privind Consiliul Provizoriu de Uniune Națională;

Consiliul Provizoriu de Uniune Națională al județului Arad

H O T A R A S T E

Art.1. Cu începerea anului școlar 1990-1991, se înființează în zona centrală a municipiului Arad un liceu cu limbă de predare maghiară și o școală generală cu limbă de predare maghiară.

Art.2. Primăria județului Arad, prin organele de resort, va

- 2 -

studia posibilitatea înființării acestor instituții școlare în clădirile propuse; actualul Liceu 11 de pe strada Vîrful cu Dor nr.22 și actuala școală generală nr.1 de pe str.7 Noiembrie nr.40-42.

Art.3. Primăria județului și municipiului Arad se încredințează cu ducerea la îndeplinire a prezentei hotărâri.

PRESEDINTE,
Voicilă Valentin

SECRETAR,
Hosszu Zoltán

Voici

Hosszu

de 25 februarie Tőkés László a oficiat o slujbă religioasă pe stadionul din Sfântul Gheorghe în fața a peste 15.000 de participanți.

La cererea noastră, primăria Arad a hotărât în data de 27 februarie, ca str. Teiului de lângă podul Decebal să se numească str. Tóth Sándor, dat fiind că aici urma să amplasăm un monument funerar în memoria lui. O echipă de cioplitori în lemn din Târgu Secuiesc au realizat două monumente funerare identice, unul a fost adus în Arad și celălalt a fost transportat în orașul Hódmezővásárhely, la mormântul acestui erou-martir. Am inaugurat acest monument amplasat pe faleza Mureșului, în apropierea podului unde și-a găsit moartea Tóth Sándor, în data de 6 martie 1990. Au fost prezenți familia eroului cu o delegație oficială a orașului Hódmezővásárhely, fiind de față Valentin Voicilă, președintele CPUN-ului, Felix Costescu, președintele FSN-ului, Silviu Rațiu, primarul orașului Arad și un public numeros. După cuvântul lui Voicilă și a lui Silviu Rațiu am rostit și eu câteva propoziții în memoria acestui martir. A venit la inaugurare și o delegație formată din elevi și profesori din orașul Békéscsaba, capitala județului Békés, județ înfrățit cu județul Arad.

Dezvelirea stâlpului în memoria eroului revoluției Tóth Sándor, 14. 03. 1990.

Am început pregătirea aniversării zilei de 15 martie, zi de sărbătoare a ungarilor de pretutindeni, ziua în care a izbucnit în Ungaria revoluția din 1848. Cu un program cultural pregătit de Asociația Kölcsey, proaspăt reînființată, în prezența delegației ambasadei Ungariei din București, a conducătorilor județului Békés, conducerile CPUN-ului și FSN-ului Arad și cu salutul rostit de primarii orașului și județului Arad, cât și cu depunerea de coroane de flori la monumentul

celor 13 generali din subcetate, uciși în anul 1849 în Arad, am reușit să sărbătorim cu demnitate această zi.

Hosszu Zoltán și Tokay György, 15. 03. 1991., Arad

Dar, în a doua parte a lunii martie s-au petrecut evenimente care au umbrat relația interetnică foarte bună ce s-a înfiripat după revoluție. În 15 și 16 martie în orașele Târgu Mureș și Satu Mare s-au petrecut manifestări antimaghiare din partea unor grupuri naționaliste din organizația „Vatra Românească”, ațâțate, probabil, de foștii securiști. Ca secretar al CPUN-ului am convocat o întâlnire cu reprezentanții partidelor politice, cu conducerile organizațiilor celorlalte naționalități din județ, cu conducătorii bisericilor existente în Arad și a inspectoratului școlar, în care s-au pus în discuție aceste acte antimaghiare. S-a discutat mult despre Proclamația de la Timișoara, apărută în data de 11 martie, toți au salutat apariția acestei proclamații și au condamnat orice manifestări de forță și extremiste în relațiile interetnice din țară. Inspectoratul școlar a promis că de la toamnă vor începe cursurile școlare elevii înscriși la Liceul Slovac din Nădlac și cei de la Liceul maghiar din Arad.

Eram la București, în data de 19 martie, într-o ședință a conducerii pe țară a UDMR-ului, când au început să vină veștile din Târgu Mureș privind situația explozivă creată în oraș, prin manifestarea unei mulțimi naționaliste, condusă de organizația „Vatra Românească”, împotriva ungarilor din oraș, la care se alătură cei aduși cu 11 autobuze din împrejurimi. Mulțimea adunată au rupt orice inscripție în limba maghiară, îi atacau pe cei care vorbeau ungurește. Au asediat, cu bâte și securi, sediul UDMR din oraș, în care erau refugiați 75 de persoane. Poliția nu i-a apără pe cei din sediu. Spre seară, armata a promis asigurarea ieșirii

pașnic din sediu a celor asediați, dar nu a intervenit, când cei care au ieșit au fost atacați cu bâte. Au fost foarte mulți răniți, scriitorul Sütő András a fost lovit în cap, și-a pierdut un ochi. A doua zi, în 20 martie, românii conduși de cei din „Vatra Românească” din nou i-au atacat pe ungurii din oraș. Ca răspuns, în 21 martie UDMR-ul declară grevă în întreprinderile din oraș, muncitorii unguri din fabrici și uzine se adună în centru orașului și protestează în fața consiliului județean împotriva faptelor petrecute în 19 și 20 martie. S-au adunat și cei de la Vatra Românească, armata a creat un cordon între cele două tabere. Dar, din nou sosesc cu autobuze și camioane oameni înarmați cu bâte din satele românești de pe lângă orașul Reghin, aceștia rup cordonul soldaților și se năpustesc asupra manifestațiilor maghiari. În ajutorul acestora au venit țiganii maghiari din oraș și a ieșit o bătaie crâncenă soldată cu 6 morți și cca. 500 de răniți.

Evenimentele din 19-21 martie din Târgu Mureș au avut un mare răsunet internațional, au pătat prestigiul statului român, condus de Ion Iliescu, care, deși chemat insistent în Târgu Mureș pentru a calma spiritele, a refuzat să plece din București.

Sub impresia evenimentelor din Târgu Mureș, am scris un articol ce s-a publicat în cotidienele din Arad, cu titlul: „*E în pericol revoluția?*” și în numele UDMR-ului am redactat o „*luare de poziție*” în care am protestat și am dezavuat cele petrecute în orașul Târgu Mureș. Și din partea „Grupului unu”, gruparea unor intelectualilor de vază din Arad, a fost publicată o declarație, cât și din partea UDMR-ului central prin care s-a lansat o chemare la dialog a organizațiilor politice, sociale și culturale, inclusiv a organizației „Vatra Românească”.

Am început pregătirea pentru alegerile parlamentare fixate pentru ziua de 20 mai 1990. În data de 18 aprilie a avut loc consfătuirea delegaților UDMR în care s-a discutat și aprobat candidații noștri înscriși în listele electorale. Am calculat că, pentru un loc în Camera deputaților sunt necesare în Arad cca. 35.000 voturi, iar pentru Senat sunt necesare 80.000 de voturi. Astfel că, speranțele noastre s-au limitat la un mandat de deputat. S-a publicat că, principala atribuție a primului parlament postdecembrist v-a fi redactarea și aprobarea unei noi constituții, astfel că, la desemnarea candidaților, ne-am orientat spre persoane cu studii juridice. Deoarece atât Nagy Sándor, cât și subsemnatul nu am dorit să candidăm, dar Tokay Gheorghe a fost de acord, l-am pus pe el în fruntea listei candidaților pentru Camera Deputaților. Însă, trebuia să depunem candidați și pentru Senat, unde nu aveam speranțe prea mari pentru un mandat. Am fost de acord să fiu eu în fruntea listei senatorilor, gândind că numele meu va atrage mai mulți votanți pentru organizația noastră.

Se apropia data primului Congres al UDMR-ului, așa că am desemnat participanții la Congres din partea Aradului. Am făcut observații și propuneri la statutul și programul UDMR-ului, ce erau difuzate spre dezbatere publică și urmau să fie adoptate la Congres.

Lucrările Congresului UDMR au început în data de 21 aprilie la Oradea, în condiții extreme de siguranță, cu un cordon de militari și TAB-uri în jurul clădirii în care s-au desfășurat lucrările (Casa de Cultură), dar și în jurul parcului și a hotelului unde am fost cazați. Lucrările au început cu darea de seamă a președintelui provizoriu Domokos Géza, rostită în fața celor 800 delegați și foarte mulți invitați: reprezentanți ai partidelor din țară și străinătate, diplomații acreditați în țară, reprezentanți ai statului și guvernului român, jurnaliști și operatori T.V. După cuvântul președintelui a vorbit președintele de onoare Tőkés László și s-a dat cuvântul și invitaților, care au salutat și au urat succes lucrărilor congresului. S-au ivit discuții și polemici în desemnarea sediului principal al UDMR, București sau Cluj, apoi foarte mult s-a discutat și s-a dezbătut despre includerea în programul UDMR a punctului 8 din Proclamația de la Timișoara, care interzicea pe un timp de 3 ani ocuparea funcțiilor publice de către nomenclaturiștii fostului partid și a cadrelor din fosta Securitate. Până la urmă s-a votat neinclusiunea în documentele UDMR a punctului 8, deoarece mulți din conducere nu ar fi putut candida la viitoarele alegeri. De exemplu, Domokos Géza, Király Károly erau nomenclaturiști, chiar și scriitorul Sütő András a fost membru supleant al CC al PCR.

A mers greoi alegerea președintelui organizației. Prima dată s-a ales un prezidiu format din 19 persoane care s-au retras pentru a alege dintre ei un președinte. Pentru această funcție au fost propuși 4 candidați: Tőkés László, care nu a acceptat propunerea, deoarece cu câteva zile înainte a fost ales în funcția de episcop reformat. De asemenea, s-a retras și Király Károly, rămânând în cursă Domokos Géza și Szöcs Géza, acesta din urmă fiind propus de către delegații din Cluj. După ore lungi de discuții, pe la orele 4 dimineața s-a găsit o soluție de compromis: ca Președinte a fost ales Domokos Géza, iar ca secretar general Szöcs Géza. Prin acest compromis s-a rezolvat și problema sediului: sediul prezidiului organizației la București și sediul secretariatului la Cluj.

După revenirea de la Oradea am publicat în cotidienele arădene un articol cu titlul: *Avem program* în care am relatat conținutul programului UDMR adoptat la congres. Am scris și despre partidele politice apărute prin toată țara, cu titlul *Ce trebuie să știm despre partidele politice?*

A început campania electorală pentru alegerile din 20 mai. S-a anunțat că pentru funcția de președinte al țării s-au înscris 3 candidați, iar la alegerile parlamentare au desemnat și alcătuit liste de candidați un număr de 73 partide și formațiuni politice. S-au înscris și mulți candidați independenți. La Arad au fost candidați din partea a 28 partide și formațiuni politice, în plus, pentru Senat s-a înscris și Valentin Voicilă, ca și candidat independent, iar pentru Camera deputaților s-au înscris alți 5 candidați independenți.

La Arad a fost tulburată, de către adepții FSN, adunarea convocată de către Partidul Național Țărănesc Creștin și Democrat (în continuare PNȚCD). A doua

zi, împreună cu conducerea organizației județene a Patidului Național Liberal (în continuare PNL), PNȚCD și Partidul Social-Democrat (în continuare PSD) și noi din UDMR am formulat și difuzat un comunicat de protest. În țară s-au desfășurat și evenimente mai grave, ca de exemplu, la Brăila a fost bătut președintele partidului liberal și candidat la președinția României Ion Câmpeanu și compania sa, la fel a pățit și Ion Rațiu, celălalt candida la funcția de președinte al țării.

Deoarece celelalte organizații ale minorităților naționale existente în județ nu au participat la alegeri, UDMR-ul a încheiat o înțelegere cu reprezentanții germanilor, slovacilor, cehilor și bulgarilor prin care organizațiile acestora vor solicita membrilor să voteze lista UDMR-ului pentru Senat, iar în caz de reușită, senatorul UDMR va reprezenta în parlament și interesele acestor organizații.

În data de 15 mai am organizat adunarea electorală a UDMR-ului, în care fiecare candidat înscris pe liste s-a prezentat și a răspuns la întrebările venite din partea publicului. Am numit delegați și observatori în fiecare circumscripție electorală, am avut reprezentant și în Consiliul electoral județean.

Între timp, la Timișoara, în piața Operei cât și la București, în piața din fața Universității, au continuat, zi și noapte, fără oprire, manifestațiile a sute și mii de demonstranți pentru înscrierea în legea alegerilor și aplicare punctului 8 din Declarația de la Timișoara. Demonștrânții din Timișoara au format și s-au deplasat cu o caravană prin orașele din Transilvania și au chemat populația să se alăture Declarației.

În ziua alegerilor, spre seară, s-au format cozi în fața locurilor în care se vota, au participat foarte mulți la primele alegeri libere de după comunism. Însă, listele de alegători conțineau multe greșeli, unii nu erau cuprinși, în special cei care au împlinit vârsta majoratului de 18 ani, alții nu au fost radiați, deși erau decedați de mult timp.

La sediul UDMR-ului am urmărit, până seara târziu, rezultatele votului din satele și comunele județului, unde urnele s-au închis mai devreme. Aveam observatorii în toate localitățile locuite și de maghiari, care ne raportau telefonic rezultatele numărării voturilor. Am reușit să votez și eu, spre miezul nopții, în circumscripția electorală din cartierul Aurel Vlaicu.

Prin 22 mai, după ce conduceam cu 2000 de voturi în fața candidatului partidului liberal, a devenit clar că vom avea în parlament și un senator, pe lângă cel de deputat, care s-a obținut mai devreme. Acestea s-au confirmat pe la orele 22,30, când au fost publicate rezultatele finale pe județul Arad. Am luat o sticlă de „tărie” și împreună cu familia ne-am dus la sediul UDMR, unde am sărbătorit victoria din alegeri până pe la orele 2 noaptea.

Activitatea mea în Consiliul județean Arad al FSN și CPUN

În data de 24 decembrie am hotărât să anunțăm revoluționarii, instalați în sediul primăriei și al consiliului județean, despre organizația noastră, a maghiarilor din Arad și despre hotărârea de a ne afilia Frontului Salvării Naționale. Împreună cu Csiszter Kálmán, m-am dus în clădirea primăriei și pe coridor l-am întâlnit pe prietenul și partenerul meu de tenis de masă, judecătorul Trifa Ioan, care era deja vicepreședintele FSN județean. I-am spus de ce am venit, s-a bucurat, a spus că sunt prea puțini intelectuali în organizație și ne-a condus în biroul lui Valentin Voicilă, care, pe loc, ne-a cooptat pe amândoi în Comitetul executiv al organizației județene FSN, pe lângă cei 7 membri deja existenți. Conform Statutului FSN, secretarii organizațiilor județene trebuiau să aibă studii juridice. Voicilă m-a întrebat dacă accept funcția salarizată de secretar al organizației FSN județene, m-am consultat și cu soția și plăcându-mi noile provocări, am acceptat și mi-am suspendat activitatea de avocat. La proxima ședință a biroului executiv Valentin Voicilă a supus la vot și s-a votat cooptarea mea în funcția de secretar și cooptarea lui Csiszter Kálmán în funcția de vicepreședinte al organizației județene a FSN.

Timp de cca. 3 săptămâni Organizația FSN a județului a exercitat atât funcții administrative, cât și legislative, până când s-au înființat primăriile comunale, orașenești și județene, iar FSN s-a transformat în partid politic. În prima perioadă, pe lângă organizarea aprovizionării populației și asigurarea funcționării întreprinderilor comunale, ne-am ocupat cu înființarea organizațiilor FSN din unitățile administrative, comune, orașe, municipii și numirea noilor conducători din întreprinderile și instituțiile județului. Această din urmă ne-a creat multe probleme. De exemplu, la Întreprinderea de Strunguri nu s-a putut alege în mod democratic un nou director decât după nenumărate ședințe, după greve în unele sectoare, de abea pe la mijlocul lunii februarie am reușit numirea noului director în persoana lui Gheorghe Gârbovan, viitorul prefect al județului.

Ca secretar al județului, mi s-a pus la dispoziție un birou, un autoturism, o secretară, o dactilografă și un șofer. Mă ocupam de coordonarea administrației județului, propuneam ordinea de zi a ședințelor, pregăteam materialele legate de ordinea de zi, verificam redactarea proceselor verbale, am redactat și am dispus publicarea hotărârilor luate, am coordonat și verificat munca secretarilor din comune, orașe și municipii, am redactat informări și rapoarte pentru FSN-ul central.

Foarte multe probleme ne-au creat sutele de camioane și TIR-uri care au venit din toată Europa cu ajutoare: haine, medicament, alimente, etc. În fiecare ședință gestionarea acestor ajutoarelor era pe ordinea de zi. Responsabilii cu depozitarea, păstrarea, păzirea și distribuirea ajutoarelor nu puteau face față datorită volumului mare și nerăbdarea populației de a ajunge mai repede în posesia ajutoarelor. La distribuire erau certuri, înghesuiri, chiar și bătăi. Foarte multe reclamații ne-

au parvenit pe această temă. Ne-am bucurat când s-a publicat decretul-lege privind organizarea administrațiilor locale, pentru că această activitate le-am predat imediat primăriilor. În municipiul Arad l-am numit primar pe colegul meu avocat Gheorghiof Titus, iar la județ l-am numit ca primar pe inginerul agronom Radu Mihai. După câteva zile, când s-a stabilit că funcționarii publici nu pot avea funcții în FSN, Gheorghiof Titus a renunțat la funcția de primar, păstrându-și funcția de președinte al organizației municipale FSN, atunci a devenit primarul orașului, colegul și prietenul meu, Rațiu Silviu, fost procuror, apoi avocat.

În 3 ianuarie 1990 Valentin Voicilă m-a rugat să mă duc cu el în Ungaria, orașul Hódmezővásárhely pentru a participa la înmormântarea eroului martir Tóth Sándor, căzut la Arad în noaptea zilei de 22-23 decembrie. Lângă sicriu a spus și Voicilă câteva cuvinte, eu traduceam în limba maghiară. După înmormântare am mai zăbovit un timp cu conducătorii orașului. Primărița orașului, Dr. Csizmadia Sándorné, a propus ca Aradul și Hódmezővásárhely să devină orașe înfrățite, deoarece deja ne leagă sângele vărsat al martirului Tóth Sándor. Prin această deplasare, destul de lungă, împreună cu Valentin Voicilă, m-a impresionat plăcut ura lui față de comunism, adâncă sa credință religioasă, dragostea sa față de adevăr și clarviziunea cu care vedea lucrurile. De atunci, în fiecare an, în ziua de 23 decembrie Voicilă este prezent la comemorarea morții lui Tóth Sándor, organizată de către UDMR și asociațiile revoluționarilor.

Hosszu Zoltán cu Valentin Voicilă la Békéscsaba

În data de 25 ianuarie, în frunte cu Valentin Voicilă, cu o delegație de 7 persoane al FSN-ului județean am fost în orașul Békéscsaba, capitala județului vecin Békés. Am discutat despre strângerea legăturilor între județele noastre, în

care scop s-a propus instituirea unui statut de județe înfrățite. Acest lucru s-a realizat în data de 8 februarie 1990, când conducerea județului Békés a venit în vizită la Arad și conducătorii celor două județe au semnat documentul de înfrățire. Cu această ocazie am aflat că se va organiza un bal caritabil cu scopul întrajutorării județului Arad, la care am fost și noi invitați. Astfel că, în data de 10 februarie 1990, împreună cu Voicilă, cu Csiszter Kálmán și soția, eu și soția ne-am dus la acest bal organizat în sala hotelului Körös din Békéscsaba. Ne-am simțit bine, a fost o seară plăcută.

Împreună cu Csiszter Kálmán, l-am rugat pe Voicilă să ne ajute la obținerea unui sediu pentru UDMR, cum ar fi, de exemplu, vila în care a fost locuința de serviciu a Elenei Pugna. A fost de acord, dar mulți dintre membrii FSN s-au opus, chiar și în ziarul Adevărul a apărut un articol împotriva acestei idei. Atunci ni s-au repartizat câteva camere în etajul clădirii fostei prefecturi al județului. Dar, din fericire, acest spațiu a fost solicitat ca sediu și de către Partidul Național Țărănesc Creștin și Democrat, proaspăt reînființat. Așa că, noi, UDMR-ul am rămas cu vila Adelman în care locuia până la revoluție Elena Pugna, iar PNȚCD Arad a primit etajul clădirii fostei prefecturi.

Când au început să apară și în județul Arad partide politice, Voicilă mi-a dat sarcina să le înregistrez și să țin evidența lor. Prima dată s-au reînființat partidele politice istorice, care existau și în perioada interbelică: Partidul Național Țărănesc Creștin și Democrat, Partidul Social Democrat și Partidul Național Liberal. Au apărut și partide noi: Partidul Umanist, Partidul Ecologic, Partidul Agrar, cât și fel de fel de partide democratice. Numărul partidelor apărute în țară era de peste 100, în județul Arad erau cca. 40. Am înființat un registru în care am înscris aceste partide, numele conducătorilor, sediul lor și am cerut și câte o copie al programului și statutului lor. După înregistrare, le-am eliberat o adeverință stampilată, în baza căreia puteau să participe la înființarea CPUN-ului și să participe la viitoarele alegeri. În multe cazuri am refuzat înregistrarea, neavând actele în regulă. De exemplu, revoluționarul Gurilă, de care am mai amintit, a fost la București și s-a întors cu o listă de 7 partide pe care a vrut să le înregistreze, la fiecare el fiind președinte. Am refuzat, deoarece decretul-lege privind partidele politice ce apărură-se a interzis unei persoane să fie înscris concomitent în mai multe partide.

Valentin Voicilă, ca președintele FSN-ului județean, a fost membru în conducerea pe țară al FSN, apoi al CPUN, cel puțin odată pe lună mergea la București la ședință, dar se întorcea la Arad din ce în ce mai dezamăgit. La început îl simpatiza pe Ion Iliescu, dar treptat și-a dat seama că Iliescu și cei apropiați lui erau cu toți comuniști și nu conduc țara pe un drum visat de el și pentru care a participat la revoluție. Nu i-a plăcut când Ion Iliescu a retras decretului-lege privind interzicerea foștilor comuniști de a ocupa funcții publice, ce s-a dat la presiunea maselor populare în ziua de 12 ianuarie, cu ocazia comemorării eroilor căzuți la revoluție. Acest decret-lege ce a fost în vigoare doar 5 zile mi-a dat și mie mult de lucru. A trebuit să organizeze ședințe prin care am eliminat din structura

organelor de conducere ale județului și municipiului pe foștii nomenclaturiști, menținuți ca buni specialiști. Cu această ocazie a fost numit ca șef al comisiei organizatorice și administrativ Aristide Nelu Dragomir, cu care m-am împrietenit. Am ajuns ambii în Parlament și am făcut împreună naveta săptămânală între Arad și București mulți ani de zile. Ca deputat, Dragomir a ajuns un om de bază în Partidul Democrat condus de Petre Roman.

Valentin Voicilă s-a întristat și când s-a scos administrația din atribuțiile FSN-ului, organizându-se primăriile, care au preluat activitatea administrativă de la FSN. După puțin timp, în locul FSN-ului a apărut CPUN-ul, (Consiliul Provizoriu de Uniune Națională), prin cooptarea în activitatea de legiferare a reprezentanților partidelor politice înființate.

Dezamăgirea lui Voicilă, dar și a mea, s-a accentuat când s-a hotărât transformarea FSN-ului în partid politic și participarea sa la alegerile viitoare. Atunci Valentin Voicilă și-a dat demisia din FSN, dar nu s-a înscris în nici-un alt partid politic. A rămas să conducă CPUN-ul mai departe, până la desființare, după alegerile din mai 1990 și constituirea noului Parlament.

Într-adevăr, prin această măsură, cei care au acaparat puterea, adică foștii comuniști, puși pe „linie moartă” de către Ceaușescu, în frunte cu Ion Iliescu, au dorit să-și mențină puterea și după alegeri, cu toate că, la înființare, s-a promis că FSN-ul va conduce țara până la primele alegeri democratice, după care se va desființa. Hotărârea, inițiată de Silviu Brucan, de a transforma FSN-ului în partid a fost o cruntă și dezamăgitoare lovitură pentru toți care au crezut că în România a fost a revoluție adevărată, că martirii revoluției s-au jertfit ca să dispară comunismul, și pentru cei, foarte mulți, care au simpatizat cu Punctul 8 din Declarația de la Timișoara. Ca ripostă la acest „furt” al revoluției s-au organizat protestatarii din București în fenomenul numit ”Piața Universității” și au apărut „mineriadele”, dar despre astea voi relata mai încolo.

La conducerea FSN-ului județean a fost numit, după câteva zile, în locul lui Voicilă, tot un coleg de al meu, avocatul Felix Costescu.

De menționat că, încă din data de 3 ianuarie 1990, Silviu Brucan, membru al biroului executiv al FSN și președintele comisiei externe, răspunzând la o întrebare într-o conferință de presă, a arătat că FSN-ul nu este partid, dar va participa cu liste proprii la alegeri.

Se apropia data alegerilor parlamentare din ziua de 20 mai. Partidele politice reînființate, în frunte cu Corneliu Coposu, au organizat în București demonstrații, când s-a anunțat transformarea FSN-ului în partid politic, protestând și cerând prezența și a altor partide în organismul care va coordona alegerile. În data de 28 ianuarie 1990, protestatarii au rupt cordonul care păzea Palatul Victoriei, pe atunci și sediul central al FSN, au ocupat întrările în sediu, cerând alegeri libere, alungarea comuniștilor din viața publică, asigurarea tuturor partidelor șanse egale la alegeri. Activiștii FSN, printre care mulți foști securiști și activiști de partid,

au ațâțat masele populare împotriva partidelor politice istorice reorganizate. După altercații, demonstrații pro-FSN, mult mai mulți ca număr, i-au alungat pe simpatizanții celorlalte partide din preajma clădirii guvernului. Iliescu a chemat reprezentanții partidelor deja existente la discuții și seara târziu Iliescu, pentru a calma spiritele, a ieșit în balconul clădirii cu reprezentanții celor 6 partide politice participante la discuții și a anunțat începerea tratativelor cu toate partidele politice în vederea creerii unui nou organ provizoriu de legiferare.

Acestea au fost evenimentele în urma cărora, după multe discuții, în data de 9 februarie, s-a anunțat nașterea Consiliul Național de Uniune Națională, adică CPUN, organ multipartid cu atribuții legislative, deci un fel de parlament provizoriu, până la primele alegeri democratice și constituirea noului parlament.

În data de 27 ianuarie i-am convocat pe reprezentanții partidelor existente în județul Arad la discutarea proiectului legii alegerilor și am anunțat necesitatea constituirii unui organ județean, în care să participe și reprezentanții partidelor nou create. Dar, peste două zile, în 29 ianuarie, un grup agresiv format din 40-50 de persoane au devastat birourile PNȚCD, au distrus mobilierul, au aruncat documentele și cărțile în stradă și le-au dat foc. Apoi, aceștia și alți mii de oameni, s-au adunat în fața primăriei, au clamat lozinci pro FSN și împotriva partidelor politice înființate. Voicilă a ieșit de mai multe ori pe balcon și s-a adresat mulțimii, spunându-le că într-o democrație este necesară existența mai multor partide politice, că neînțelegerile trebuie clarificate prin dialog și nu prin devastarea sediilor și s-a delimitat de cei care au recurs la asemenea gest, că ei nu reprezintă FSN-ul. A doua zi am publicat în ziar un anunț, potrivit căruia să se prezinte la secretariatul FSN reprezentanții partidelor politice, a minorităților naționale și a asociației foștilor deținuți politic pentru a înființa CPUN al Județului Arad. Discuțiile le-am început în 13 februarie și în data de 16 februarie am constituit Consiliul Județean Arad al CPUN din care făceau parte 50% membri FSN și 50% membri ai celorlalte partide și formațiuni politice. Am ales organul de conducere: președinte al biroului executiv a fost ales Valentin Voicilă, unul din vicepreședinți a fost ales Csiszter Kálmán, iar ca secretar a fost propus și ales subsemnatul, Hosszu Zoltán.

După înființarea CPUN-ului am scris un articol în ziarele locale, cu titlul „*Ce face miniparlamentul arădean*”. prin care am explicat ce este, din ce se compune și ce rol are acest nou organ. Pe acea vreme am scris multe articole în ziarele locale pentru a explica și populariza noile acte normative, programul FSN-ului, al UDMR-ului, noutățile din viața internațională, etc.

La Arad am continuat deschiderea spre occident. În 29 ianuarie o formație de rock din Ungaria, Hobo Blues Band, a dat un concert, mult apreciat de către cei tineri, în sala sporturilor din Arad. Peste câteva zile, o delegație a primăriei Arad a fost la Becicherecul Mare din Iugoslavia, pentru a reînnoa relațiile de orașe înfrățite, încă din 1967. La 1 februarie, o delegație a județului Békés a

sosit în Arad, condus de președintele Consiliului județean Murányi Miklós, spre a înființa relația de județe înfrățite, după care specialiștii în domeniul culturii, a sănătății și a apelor s-au întrunit pentru a discuta programe de lucru comune. În 30 ianuarie Orchestra Filarmonică din Arad a concertat în orașul Gödöllő, iar în 31 ianuarie la Budapesta. În 17 februarie orchestra din Arad a prezentat în sala teatrului din Békéscsaba concertul intitulat „In memoriam”.

Valentin Voicilă și-a exprimat dorința de a-l cunoaște personal pe Tőkés László. Am aflat că Tőkés va veni în data de 23 februarie în Arad pentru a oficia o slujbă la biserica reformată din centru. Dar Voicilă era deja convocat la București pentru 23 februarie la ședința CPUN-ului. Atunci, în 21 februarie, Voicilă s-a dus personal la Timișoara pentru a se întâlni cu Tőkés László. Plecând la București, Voicilă m-a rugat, ca în numele lui, să-l întâmpin și să-l conduc peste tot pe Tőkés. La graniță l-am întâmpinat împreună cu vicepreședintele Trifa Ioan și l-am condus la biserica reformată din centru, unde a fost întâmpinat de foarte multă lume, s-au pus difuzoare în geamuri, pentru ca slujba religioasă să fie ascultată și de către cei care au umplut străzile din jurul bisericii. După slujbă, din geamul parohiei, a vorbit direct mulțimii.

Unul din primele măsuri a noii puteri a fost trecerea în subordinea armatei a securității ceaușiste, ceea ce a însemnat desființarea securității. Dar lucrătorii din securitate au continuat să facă munca învățată sub Ceaușescu, în afara celor care s-au transformat în oameni de afaceri sau detectivi particulari (asociația pe țară a detectivilor particulari s-a înființat deja în ianuarie 1990). Au încercat să influențeze opinia publică împotriva partidelor istorice, împotriva minorității maghiare, împotriva foștilor boieri, aristocrați, proprietari de fabrici și uzine, etc. În preajma alegerilor, la adresa contracandidaților lui Iliescu, Ion Rațiu și Radu Câmpianu au răspândit lozinca: *„Boșorogii fără dinți, vor să ajungă președinți”*. S-au infiltrat în partidele existente, au și inițiat formarea unor partide noi sau asociații ori fundații cu tentă naționalist-șovină, printre care asociația *Vatra Românească*. Au răspândit zvonuri despre complot internațional împotriva României, despre forțe revizioniste și iredentiste care vor să răpească Ardealul, etc. Pe orice cale au vrut să determine conducerea FSN și a CPUN să fie reînființată securitatea, *„să nu rămână țara fără câini de pază”*.

L-au intoxicat și pe Voicilă cu astfel de idei. Un „revoluționar”, Pinteș Moș, după o vizită în Budapesta, a povestit, între patru ochi, lui Voicilă că, a văzut acolo o sală mare plină cu calculatoare și hărți, unde se pregătea atacul împotriva României, că se pregătesc spioni și se redactează știri false, compromițătoare împotriva țării noastre. Nevrând să creadă, Voicilă a trimis după mine și i-a spus lui Pinteș să repete aceste afirmații și în fața mea. Acesta a început să se bâlbâiască și scuzându-se, a plecat urgent. Peste câteva zile, când am intrat în biroul lui Voicilă, acesta discuta cu doi oameni îmbrăcați civil, pe care mi le-a prezentat ca fiind ofițeri de contrainformații ai armatei și că, au venit pentru a analiza starea de siguranță a județului. După plecarea lor, Voicilă mi-a povestit

că l-au atenționat despre pericolele împotriva țării, că ungurii din țară deja se organizează, că vor să separe școlile, să fie atent, în special cu ungurii.

Pentru a determina conducerea țării să reînființeze securitatea, foștii securiști au organizat evenimentele din 19–21 martie din Târgu Mureș, când au atârnat țărani din satele de munte ale județului, i-au înarmat cu bâte, i-au îmbarcat pe niște camioane să vină în Târgu Mureș, pentru că „*ungurii alungă copii români din școli*” și trebuie să facă ordine. A ieșit o bătaie etnică soldată cu morți și răniți care a influențat negativ aprecierea internațională a țării, dar foștii securiști și-au atins țelul: s-a reorganizat serviciul secret al țării, cu titlul de Serviciul Român de Informații (SRI) în fruntea căruia a fost numit Virgil Măgureanu. Astfel, foștii lucrători de securitate puteau activa din nou în mod legal și puteau împiedica mai eficient afirmarea și întărirea forțelor democratice și să apere neocomuniștii și comuniștii reformiști care au acaparat puterea în țară.

În urma evenimentelor din Târgu Mureș, la data de 4 aprilie, cu ocazia vizitei în Arad a unei delegații a conducerii județului Békés, Valentin Voicilă și Murányi Miklós au semnat o *chemare comună* către poporul român și maghiar să condamne hotărât încercările forțelor extremiste și postceaușiste de a învrăjbi cele două popoare, să asigure drepturile minorităților naționale și să conlucreze pentru dezvoltarea și cooperarea celor două țări, pentru atingerea aspirațiilor lor europene.

La Arad, în ședința CPUN din data de 12 martie 1990 am discutat și am hotărât proiecte ambițioase pentru dezvoltarea orașului și al județului. Am hotărât terminarea în câteva luni a lucrărilor începute la construirea și reabilitarea școlilor și spitalelor, construirea unei treceri subterane pentru pietoni în piața gării și construirea unui hotel tot acolo, un centru comercial în cartierul Alfa și o benzinărie, construirea, până la sfârșitul anului, a 1632 locuințe, legarea la rețeaua de gaz metan a 2400 locuințe, înființarea unei tipografii moderne.

În ședința din 2 aprilie 1990 am înființat Centrul de Cultură Arad și i-am atribuit spre folosință casa sindicatelor din Pădurice, casele de cultură din Aradul Nou și din cartierul Pârneava. Printr-o altă hotărâre am dispus ca primăriile să analizeze situația locuințelor ocupate de nomenclaturiști și să-i evacueze pe cei care au primit locuința în mod abuziv. Pe atunci 90% dintre cei care veneau în audiențe cereau locuințe.

Din aceste planuri și proiecte se poate deduce că pe acea vreme am crezut în descentralizare, că profitul întreprinderilor și impozitele vor rămâne la dispoziția unităților administrative. Dar, în curând s-a dovedit că acesta a fost doar un simplu vis.

După 40 de ani de comunism, elevii au primit o vacanță de paști de două săptămâni și s-a decretat zi nelucrătoare a doua zi de Paști.

În data de 13 aprilie, în sala festivă a primăriei, în prezența celor interesați, CPUN al județului a dat curs rugăminții profesorului Aurel Ardelean și a cerut

oficial înființarea în Arad a unei filiale a Universității Ecologice din București. Profesorul dr. Dolfi Drimer, prezent la Arad, a explicat că este vorba de o universitate particulară în care taxa de admitere este de 1000 lei, iar taxa unui an de studiu este de 30 mii lei, dar cei merituosi vor primi burse. A fost primul pas pentru a ridica Aradul la nivelul de oraș universitar și primul pas pentru înființarea Universității particulare Vasile Goldiș din Arad.

Apoi, în data de 2 mai, sute de elevi, împreună cu dascălii lor, au manifestat în fața primăriei și prin pancartele afișate au cerut înființarea unei universități și în orașul nostru. Valentin Voicilă a ieșit și a anunțat că CPUN central a aprobat cererea Aradului de a se înființa o universitate de stat, în care să fie pregătiți specialiști în domeniile pentru care nu există facultăți în Timișoara și că, specialiștii din cele două orașe se vor întruni în curând pentru a stabili ce fel de facultăți vor funcționa în Arad. A fost primul pas pentru înființarea Universității Aurel Vlaicu din Arad.

Am semnat convenția de orașe înfrățite Arad – Hódmezővásárhely în prima decadă la lunii mai. Noi am plecat la ei, delegația noastră era compusă din Valentin Voicilă, Csiszter Kámán, Hosszu Zoltán, Gheorghiof Titus și Silviu Rațiu. Ne-au primit în sala festivă a primăriei. Documentul a fost semnat de primarul orașului Dr. Csizmadia Sándorné și de cei doi conducători al orașului Arad, Gheorghiof, ca președintele FSN orășănesc și Silviu Rațiu, ca primar. După semnarea documentului de orașe înfrățite am făcut un popas la cimitir, am depus o coroană la mormântul lui Tóth Sándor, apoi ne-au condus spre a vizita orașul, am terminat vizita la Muzeul de Arte.

CPUN-ul județean a ajutat orașele și comunele să-și găsească localități înfrățite în alte țări. Pe vremea dictaturii, când Ceaușescu a început să desființeze satele, multe localități din occident și-au ales câte o localitate din România, pentru a-i sprijini simbolic. După revoluție, aceste localități au venit cu ajutoare materiale în orașele și satele alese simbolic și au legat relații de prietenie cu locuitorii și au semnat acte de înfrățire, multe sunt în vigoare și în prezent, se fac anual întâlniri, programe culturale și culinare comune. Câțiva ani era la modă, ca la intrarea într-o localitate să fie enumerate, lângă denumirea localității și orașele, comunele sau satele cu care sunt înfrățite.

La începutul lunii mai 1990 *Grupul unu*, format din intelectuali de vază ai orașului, au hotărât să se alăture celor care au redactat și semnat Proclamația de la Timișoara și au chemat populația Aradului la o adunare populară pentru ziua de 6 mai. La chemarea *Grupului unu*, în data de 6 mai, s-au adunat în fața primăriei cca. 3000 de arădeni, scandând lozinci ca: „*Jos comunismu!/, Jos cu Iliescu!/, Timișoara-Timișoara!/, Timișoara-Arad!*” Vorbitorii adunării populare au cerut eliminarea foștilor activiști de partid din funcțiile de conducere și înscrierea în legea alegerilor al punctului 8 din Proclamația de la Timișoara. Adunarea a fost conturbată de un grup format din cca. 300 persoane care au urcat peste spațiul verde din fața primăriei și au fluierat și clamat: *Trăiască Frontul!/, Trăiască Iliescu! A*

două zi Voicilă, prin mass-media locală, a adresat locuitorilor o chemare pentru a respecta părerile celorlalți, să nu tulbure adunările aprobate, să nu folosească cuvinte jignitoare sau provocatoare, să aibă o comportare civilizată, demnă de orașul Arad. Chiar și președintele FSN județean, Felix Costescu s-a delimitat de comportamentul acelui grup turbulent.

Au continuat pregătirile pentru alegerile parlamentare din 20 mai. Eu am fost primul candidat pentru Senat din partea UDMR. În această calitate m-am cunoscut cu candidații la Senat al FSN-ului, Baboș Ioan din Ineu și Radu Homescu, profesor universitar din București, dar născut în Țiria și absolvent al liceului Ion Slavici din Arad. Am ajuns colegi în Senat, ne-am împrietenit, a ajutat la crearea învățământului superior din Arad. Mai târziu a fost ambasador al României în Israel.

Valentin Voicilă a refuzat propunerea FSN să fie înscris pe primul loc al listei senatorilor, a participat la alegeri ca independent, dar nu a primit voturi suficiente. După publicarea rezultatelor a demisionat din funcția avută și s-a reîntors la Teatrul de Stat Arad. Mandatul meu de senator s-a datorat de fapt lui Valentin Voicilă, care a adunat cca. 63.000 de voturi, față de 80.000 voturi necesare. Dar, aceste voturi nu au ajuns la alte partide, ca de exemplu la Partidul Național Liberal, care totuși a luat peste 32 mii voturi, față de cele 36 mii de voturi ale mele.

Locul lui Valentin Voicilă, de președinte al CPUN județean a fost ocupat de către președintele FSN județean, Costescu Felix pentru câteva săptămâni cât a mai existat această formațiune provizorie, care s-a desființat odată cu constituirea noului parlament.

I-am spus lui Felix că va trebui să renunț la funcția de secretar, deoarece se știa deja că parlamentarii „vor fi scoși din producție”, adică vor fi angajați permanenți, spre deosebire de Marea Adunare Națională de pe vremea regimului comunist. Dar, până la constituirea noului parlament, am avut o strânsă legătură cu CPUN-ul județean, am contribuit la înființarea legăturilor de orașe înfrățite între Ineu și Mezőberény din Ungaria, am primit vizita de răspuns a delegației din Hódmezővásárhely, am lărgit relațiile cu județul Békés în sensul că ne-am înțeles ca un profesor din Arad să dea ore la Liceul de limba română din Gyula, iar dascălii de acolo să vină să asiste la orele din liceele arădene, pentru a se perfecționa în limba română. Împreună cu Costescu Felix, Cziszter Kálmán și Jarco Simion, delegatul minorității sârbe în CPUN, am efectuat o vizită de câteva zile la Budapesta și împrejurimi, la invitația prietenilor din județul Békés.

Desființarea CPUN-ului ne-a creat probleme și în Arad, ca și în întreaga țară, în sensul că trebuia să găsim locuri de muncă pentru salariații din CPUN-ul județean și municipal. Eu l-am preluat pentru funcția de șef de cabinet senatorial pe d-nul Göcző Béla, fostul vicepreședinte al CPUN-ului municipal.

Concluzionând, perioada petrecută la FSN, apoi la CPUN-ul județean a fost destul de grea, însă cu multe noi provocări, cu multe și bogate învățăminte.

Îndeplinind concomitent funcția de președinte al UDMR-ului și secretar județean FSN sau CPUN am fost ocupat toată ziua: înainte de masă, timp de 8 ore am lucrat în sediul CPUN-ului, iar după masă, uneori până seara târziu, am fost la sediul UDMR-ului. Coordoneam și conduceam activitatea, vorbeam cu oamenii, făceam rapoarte și informări, umblam în localitățile județului. Cu ocazia vizitelor întreprinse prin județ am legat activitatea rezultată din cele două funcții pe care le-am avut. Prima dată discutam în sediul primăriilor cu conducătorii locali ai FSN-ului și a CPUN-ului, cu primarul și secretarul primăriei, iar după aceea mă întâlneam cu conducătorii organizațiilor UDMR, relatam starea situației politice din țară și din județ, discutam problemele care trebuiau rezolvate și dădeam sfaturi și consultații juridice, lumea cunoscându-mă ca fiind avocat de meserie.

Partea a III.-a

Senator în Parlamentul României

În zilele premergătoare alegerilor generale, în Piața Operei din Timișoara și în Piața Universității din București, atât ziua cât și noaptea, au avut loc, neîncetat, demonstrații pentru legiferarea punctului 8 al Proclamației de la Timișoara, potrivit căruia, foștii activiști de partid și securiștii, să nu poată candida la alegeri timp de 3 ani. Așa ceva nu s-a putut legifera, deoarece însemna ca Ion Iliescu să nu mai poată candida la președinție. Erau 3 candidați pentru Președintele României: Ion Iliescu din partea FSN, Ion Rațiu din partea țărăniștilor și Radu Câmpianu din partea liberalilor.

Conform calculelor noastre, aveam șanse mari ca să reușim să câștigăm un loc în Camera Deputaților, unde erau de ajuns 35.000 voturi, dar pentru Senat aveam șanse minime să putem obține 80.000 voturi. Nu am dorit să plec la București, astfel că, pentru candidat la Camera Deputaților, l-am trecut primul pe listă pe Tokay Gheorghe, dar am acceptat ca pe lista candidaților pentru Senat să fiu trecut primul, pentru ca numele meu să determine populația maghiară din județ să vină la vot.

Dar, datorită faptului că Valentin Voicilă nu a acumulat voturi suficiente, ci doar cca. 63.000, aceste voturi au lipsit FSN-ului pentru a obține toate cele 3 locuri pentru Senat, iar UDMR-ul a obținut mai multe voturi decât candidații PNL și PNȚCD, astfel că am reușit să ocup al treilea loc de senator din județul Arad cu cele cca. 36.000 voturi primite.

În urma acestui rezultat, Valentin Voicilă a demisionat din funcția de președinte al C.P.U.N. județean în data de 25 mai. Locul său a fost ocupat de către Costescu Felix, președintele FSN-ului. Oricum, CPUN-ul urma să se desființeze la întrunirea parlamentului nou ales. În lipsa lui Valentin Voicilă a fost nevoie ca eu să reprezint CPUN-ul la înființarea Camerei de Comerț și Industrie din Arad, unde a fost ales președinte Tănase Romulus. La fel, am reprezentat CPUN-ul la întrunirea directorului din Ministerul Învățământului cu profesori universitari din Timișoara și directorii de instituții și întreprinderi din Arad, din data de 25 mai, unde s-a discutat înființarea universității arădene, în urma apariției hotărârii de guvern, care a aprobat înființarea unei Universități de stat în Arad, cu facultăți care nu există la Timișoara.

Menționez că au avansat și pregătirile de înființare a unei universități particulare în Arad, ca o filială a Universității Ecologice din București, ce a fost

înființată de prof. Dolfi Drimer. La ambele universități arădene, care și-au deschis porțile în octombrie 1990 am fost menționat între membrii fondatori.

În data de 29 mai, împreună cu Tokay György, am plecat la Sfântu Gheorghe, unde au fost convocați toți parlamentarii UDMR. Aici i-am cunoscut pe viitorii mei colegi. Cu cei 12 senatori și 29 deputați, UDMR a ocupat locul 2 în parlament, după FSN.

În data de 3 iunie, am participat din partea CPUN, la primul congres al asociației persoanelor cu dizabilități locomotorii, organizat în Arad de către profesoara Monica Antoci, președintele asociației.

Parlamentul României a fost convocat pentru data de sâmbătă, 9 iunie. Am plecat cu avionul din Arad în după masa zilei de 8 iunie, împreună cu Baboș Ioan, senator din partea FSN-ului, subinginer din Ineu, cu care am împărțit o cameră la hotelul Ambasador, unde erau cazați senatorii. Deputații erau cazați la hotelul Palas Athene.

A doua zi ne-am prezentat la sala Omnia din clădirea fostului CC al PCR, unde Ceaușescu ținea ședințele plenare ale conducerii partidului. Toată clădirea a fost predată spre folosință Senatului. Adunarea Deputaților a primit clădirea Mitropoliei Ortodoxe Române, de pe dealul Mitropoliei. Menționez că, după adoptarea Constituției, Adunarea Deputaților a primit denumirea de Camera Deputaților.

În sala Omnia am fost fotografiați și am primit pe loc câte o legitimație cu fotografie pe care am prins-o pe haină. Din cei 119 senatori a fost o singură femeie, Lia Manoliu, campioană olimpică la aruncarea discului, președinta Comitetului Olimpic Român. După fotografiere și luarea prezenței, fiecare grup senatorial ale partidelor, s-a retras în birourile desemnate, pentru a-și alege conducerea: un președinte, un locțiitor al președintelui și un secretar. Noi, la UDMR l-am ales ca președinte pe Szócs Géza, vicepreședinte pe Szabó Károly și ca secretar pe Verestóy Attila. Am stabilit ca, pentru funcția de vicepreședinte al Senatului o să-l desemnăm pe Király Károly. Ne-am întrunit în sala Omnia, sub președinția celui mai în vârstă senator, asistat de doi, cei mai tineri senatori, dar, din nou s-a dispus o pauză, pentru ca președinții grupurilor parlamentare să se înțeleagă asupra ordinei de zi și să întocmească un regulament provizoriu al ședințelor plenare. După aproximativ o oră ne-am întrunit din nou, am votat regulamentul provizoriu și am ales o comisie de verificare a mandatele, adică să verifice dacă cei aleși îndeplinesc condițiile de vârstă, apartenență politică, etc. cerute de lege. Comisia a primit 5 zile să lucreze, până joia viitoare, după care am plecat acasă. La Arad, am participat la definitivarea condițiilor necesare universității particulare, sălile de curs, internat, etc. A doua zi am continuat discuțiile în prezența lui Dolfi Drimer, care a sosit din București. Am hotărât ca universitatea să poarte cu 3 facultăți: medicină, ecologie și drept, în total cu 280 locuri.

După ce s-a anunțat la radio că autoritățile au evacuat Piața Universității din București, unde manifestau, în special tineri, de multe săptămâni pentru aplicarea

punctului 8 al Proclamației de la Timișoara, am plecat cu avionul la București. M-am dus direct la sediul UDMR unde erau deja ceilalți senatori și colegii deputați. Verestőy a prezentat proiectul regulamentului provizoriu al Senatului, dar, între timp, se auzeau vești despre faptul că manifestații se luptă cu polițiștii, că s-au adunat cca. 20.000 persoane și asediază clădirea televiziunii. Am auzit cum a chemat Iliescu poporul, oamenii „de bine” și muncitorii, să vină și să apere democrația de aceste *elemente declarate*, cum i-a numit pe manifestați.

Senatorii, de această dată, au fost cazați aproape de sediul UDMR, și aproape de sediul televiziunii, în hotelul Floreasca din cartierul Primăverii, fostul hotel *Tolstoi* al PCR. La radio s-a anunțat că lucrările Senatului au fost amânate cu 24 de ore. Noaptea am auzit împușcături și pași de fugă prin străzile alăturate.

A doua zi am plecat până la televiziune, se vedeau urmele luptelor, geamuri sparte, rondouri de flori distruse, etc. M-am dus la sediul UDMR unde am aflat că au sosit minerii din valea Jiului în capitală, că au distrus sediile partidelor liberal și țărănesc, inclusiv locuința lui Ion Rațiu, că îi bat pe studenții și țiganii care umblă pe străzi.

M-am întâlnit cu Tokay, care a venit să ia masa la hotelul Floreasca și împreună cu el, n-am dus la hotelul *Palace Athene* pentru a urmări la televizor meciul de la campionatul mondial de fotbal România – Camerun (1-0). A venit deputatul Dan Ivan, care ne-a spus că lucrările parlamentului au fost amânate până luna viitoare. Seara, când m-am întors pe jos la hotelul Floreasca, am văzut grupuri de mineri care legitimau trecătorii, pe unii îi băteau, spuneau că sunt „bișnițari”, au bătut în fața mea și un tânăr care, fiind legitimat, a încercat să fugă. Grupuri de mineri erau și la gurile de metrou, cu aceste grupuri era și câte un polițist.

La Arad am participat la lucrările CPUN, conduse de Costescu Felix, după care, în calitate mea de secretar al CPUN, de președinte UDMR și de senator nou ales, m-am dus la ședința de înființare a organizației Vatra Românească din Arad. Am cerut și eu cuvântul, am vorbit despre prietenia româno-maghiară, despre viitorul nostru comun, despre spiritul bănațean de conviețuire pașnică. Am fost de 3 ori întrerupt prin aplauze, iar la sfârșit m-au aplaudat îndelung. Pe aceea vreme am scris multe articole politice și în cotidienele arădene românești, despre CPUN, despre alegeri, despre partidele politice, despre țelurile UDMR, etc. Numele meu era destul de cunoscut prin Arad. Cei care au înființat organizația Vatra Românească au fost îndeosebi moții din Apuseni stabiliți în Arad.

Am călătorit la București în vagonul de dormit, iar luni dimineața am fost deja la Senat. Ni s-a prezentat raportul comisiei de validare, singura schimbare a fost retragerea lui Virgil Măgureanu din Senat, întrucât a fost numit președintele provizoriu al Serviciului Român de Informații și nu mai putea face politică. După aceea am trecut la alegerea conducerii Senatului. Ca președinte a fost ales, din partea FSN, academicianul Alexandru Bârlădeanu. Din partea noastră a fost ales Király Károly ca vicepreședinte, iar Verestőy Attila ca secretar. Fiecare partid

avea vicepreședinte și secretar în biroul de conducere al Senatului. Apoi am ales o comisie de redactare a regulamentului Senatului, în care, din partea UDMR-ului am fost propus și ales eu, subsemnatul. A doua zi, am început să lucrez la regulament împreună cu academicianul lingvist Coteanu, Predescu Ioan, Popa Ioan, toți trei din partea FSN, liberalul Ionel Sănduleascu și independentul Antonie Iorgovan. Am reușit să întocmim un regulament bun, bazat pe paritate, care a rezistat mai multe legislaturi, după care s-a mai modificat câte ceva la el.

În 20 iunie, ne-au dus cu autobuze la Ateneul Român, deși era doar la câțiva pași de sediul Senatului, pentru ca, împreună cu deputații, să participăm la instalarea în funcția de Președinte al României al lui Ion Iliescu. După ceremonie și cuvântarea lui Iliescu a fost desemnat Petre Roman să alcătuiască un guvern.

După masă am început dezbaterile asupra regulamentului, iar seara am plecat la Adunarea Deputaților pentru a discuta regulamentul ședințelor comune cu membrii comisiei de acolo, printre care erau și Dan Marțian, Victor Babiuc și Adrian Năstase.

În data de 28 iunie ne-am dus din nou la Ateneul Român, de această dată Petre Roman a prezentat programul și membrii guvernului și a cerut aprobarea lor de către parlament, aprobare pe care, noi Senatul, l-am dat-o în aceeași zi, în ședința plenară de după masă.

Au fost alcătuite cele 12 comisii permanente pe domenii de activitate ale Senatului și am ales conducerile lor în data de 3 iulie 1990. Subsemnatul am fost ales președintele comisiei permanente de validare și petiții, astfel participam și la ședințele biroului lărgit ale Senatului. Fiecare comisie permanentă a primit birouri separate, autoturism cu șofer, secretară și referenți.

S-a alcătuit o comisie specială de cercetare a evenimentelor petrecute în data de 13-15 iunie 1990, adică a *mineriadei*, în care am fost ales la propunerea grupului UDMR. De asemenea, s-a alcătuit o comisie specială de redactare a proiectului Constituției, comisie comună cu Adunarea Deputaților, condusă de senatorul independent Antonie Iorgovan.

În general, de luni până joi, eram la București, la sfârșit de săptămână eram acasă. În ședințele săptămânale ale conducerii UDMR din Arad, desfășurate vineri, atât eu, cât și colegul Tokay, prezentam informații despre activitatea din Parlament.

Încercam să găsim aliați printre partidele parlamentare. Am discutat personal la Arad cu Radu Câmpianu, președintele Partidului Național Liberal, dar nu a fost de acord cu crearea unui minister al naționalităților și nici cu reînființarea universității maghiare. Apoi a venit la Arad și Sergiu Cunescu președintele Partidului Social-Democrat, el mi-a spus că, în problema minorităților naționale, ar fi bine să revenim la situația interbelică, dar pe mine această afirmație nu m-a convins, știind de la părinți și bunici că, în acea vreme, de exemplu, era interzisă folosirea în public a limbii maghiare.

Singurul care și-a exprimat părerea de a se acorda minorității maghiare drepturilor ce s-au promis la 1 decembrie 1918 a fost Corneliu Coposu, președintele Partidului Național Țărănesc Creștin și Democrat. Noi, senatorii maghiari, am discutat mult cu colegul nostru deputat și apoi senator Corneliu Coposu, în general în limba maghiară, știa perfect ungurește, primele clase le-a făcut la o școală maghiară în timpul Austro-Ungariei. În calitate de președinte a unei comisii permanente din Senat am fost invitat, de către toate ambasadele din București, cu ocazia recepțiilor oferite în zilele naționale ale țărilor lor. Cu aceste ocazii Coposu „bácsi” cum îi spuneam, adică nenea Coposu, se alătura grupului nostru și discutam, la un pahar de vorbă, despre modul cum conduc, prost, țara acești „comuniști îmbrăcați în blană de miel”, cum îi numea pe cei din FSN.

În data de 27 iulie 1990, prim-ministrul Patre Roman l-a numit pe Gheorghe Gârbovan în funcția de prefect al județului Arad. El a fost inginer la Uzinele de Strunguri, apoi directorul general al uzinei. Între timp a terminat și facultatea de drept. L-am cunoscut de pe vremea când, împreună cu Voicilă, căutam noi conducători pentru întreprinderile din oraș și județ. A fost instalat oficial în funcția de prefect în data de 19 august.

Pentru luna august 1990 s-a acordat vacanță parlamentară. Ne-am reîntâlnit în 10 septembrie. Între timp, la Arad, în data de 8 septembrie, a fost constituit Forumul Democrat Antitotalitar, organizație înființată, prima dată, la Cluj. Apoi, la inițiativa UDMR și PNȚCD s-a înființat, în data de 8 octombrie, Alianța Civică, o grupare de opoziție față de FSN, din care a mai făcut parte Partidul Liberal și Partidul Socialist.

După multe discuții, am reușit la Arad înființarea liceului maghiar, cu numele de Csiky Gergely, în fosta clădire a bisericii romano-catolice, dar în condiții de „conviețuire” cu Liceul Industrial de Petrol și Gaze.

Cu toate că, principala atribuție a primului parlament a fost alcătuirea și votarea unei noi constituții, datorită necesității trecerii la o economie de piață, democratizarea țării, separarea puterilor în stat, reformarea administrației de stat, era necesară adoptarea unui mare număr de noi legi, care să reglementeze aceste probleme. De aceea, prima lege dezbătută în Senat a fost Legea administrațiilor locale, o lege provizorie ce a fost în vigoare până la alegerile locale. Apoi am dezbătut și adoptat Legea reorganizării ministerelor, pentru ca guvernul să poată lucra. A urmat Legea de transformare a întreprinderilor de stat în societăți comerciale, apoi ne-am ocupat de regulamentul de funcționare a Curții Supreme de Justiție.

Am amintit că am fost cooptat în Comisia specială de cercetare a evenimentelor din 12-15 iunie, adică a *mineriadei*. Lucrările în această comisie le-am început cu studierea presei interne și internaționale referitoare la aceste evenimente. După aceea am început audierile celor care au avut ceva rol în aducerea minerilor din valea Jiului în București, pentru a lichida demonstrația studenților și celor

foarte mulți, care manifestau pentru legiferarea *punctului 8 din Proclamația de la Timișoara*.

Activitatea mea în Comisia parlamentară specială de cercetare a evenimentelor din data de 12-15 iunie 1990 (*mineriada nr.3*)

După acapararea puterii de către neocomuniștii din jurul lui Ion Iliescu, în București, Timișoara și alt orașe din Transilvania, au început ample manifestări anticomuniste. Astfel, cum am mai amintit, în 28 ianuarie 1990, mii de oameni au manifestat în București împotriva hotărârii FSN-ului de a participa la viitoarele alegeri generale. Atunci, după căderea nopții, a avut loc prima confruntare fizică între manifestanți și muncitorii apărători ai FSN-ului de la IMGB, (Întreprinderea de Mașini Grele București). Acești muncitori, care scandau: *IMGB face ordine!* erau conduși și îndrumați prin stații de radio, aparate ce erau doar în dotarea poliției și fostei securități. Confruntarea s-a repetat și în data de 18 februarie, când provocatori amestecați în rândul manifestanților anticomuniști au atacat clădirea guvernului. Acțiunea a fost declarată ca fiind încercare *de lovitură de stat* și au fost chemați minerii „să apere democrația”. A fost prima mineriadă. Atunci s-a auzit prima dată sloganul minerilor: *Noi muncim, nu gândim!* Minerii au promis că se vor întoarce în capitală dacă democrația va fi în pericol.

Ca răspuns la această *mineriadă* partidele din opoziție au creat *Grupul Independent pentru Democrație*, organizație care în 25 februarie a organizat un marș tăcut între Piața Unirii, Piața Victoriei și clădirea televiziunii, marș ce s-a repetat în fiecare duminică.

În data de 22 aprilie 1990 la acest marș s-au alăturat și cei care au fost chemați la o adunare populară de către PNTCD. Reîntorcându-se de la clădirea televiziunii, manifestanții au umplut Piața Universității, au ocupat și intersecția, oprind circulația în mijlocul capitalei. Mulți au rămas și peste noapte, dar în data de 24 aprilie, noaptea spre ziua, 700 de polițiști au împrăștiat cu brutalitate pe cei cca. 150 de manifestanți și au recucerit piața. Dar, au început să vină în piață tot mai mulți bucureșteni și spre amiază, polițiștii, văzând miile de manifestanți ce s-au adunat, s-au retras. Spre seară mulțimea tot creștea, cei 30.000 de oameni scandau în cor lozinci împotriva comuniștilor, împotriva folosirii forței și împotriva ministrului de interne, Mihai Chișac. De atunci, timp de 52 de zile, până la venirea minerilor în data de 13 iunie, circulația a fost oprită, manifestațiile erau toată ziua și noaptea în continuu, păzeau baricada construită, mulți și-au instalat corturi în împrejurimi. Manifestația a intrat în cunoștința publică cu denumirea de *golaniada*, după vorba lui Iliescu, care i-a numit pe manifestanți *golani*, iar aceștia și-au însușit cu mândrie această denumire, și-au confecționat și au purtat ecusoane cu acest cuvânt: „*golan*”.

În data de 25 aprilie Liga Studenților s-a alăturat manifestanților, a fost deschis balconul Universității dinspre piață de unde țineau cuvântări liderii manifestanților, liderii organizațiilor revoluționarilor, care erau tot timpul în piață, Marian Munteanu, conducătorul Ligii Studenților, dar și alți lideri anticomuniști: Victor Rebenciuc, Ana Blandiana, Ion Alexandru, filozoful Petru Crețea, Stelian Tănase, Radu Filipescu și mulți alții. Piața Universității a fost denumită „zonă liberă de comunism”. Mulți au început greva foamei. De menționat că, reprezentanții partidele politice înființate nu au fost lăsați să vorbească din balcon, manifestanții erau pașnici, acțiunea lor avea doar caracter anticomunist și civic, fără nici o tentă partinică.

După alegerile din 20 mai 1990, organizațiile studențești, Asociația 21 Decembrie și Grupul Independent pentru Democrație s-au retras din piață, au spus că revendicările lor rămân în vigoare, dar aleg alte forme de luptă pentru țelurile lor.

În piață, în afara „zonei libere de comunism” ce era împrejmuită, au apărut și persoane din lumea interlopă a capitalei: bișnițari, prostituate, vânzători ambulanți, cerșetori, etc. Gunoii adunați în grămezi n-au mai fost transportați din zonă de către administrația capitalei, astfel că, dintre manifestanți, doar câteva zeci au rămas în corturi, la fel ca și câțiva dintre greviștii foamei, care cereau înființarea unei televiziuni libere.

Cam așa am descris, noi, grupul din opoziție a comisiei parlamentare speciale, antecedentele evenimentelor din 12-15 iunie 1990.

Ședințele Comisiei speciale, formată din 23 membri, se țineau la sediul adunării deputaților. În primele ședințe, în 2 și 4 iulie ne-am ocupat de probleme organizatorice, iar din data de 19 iulie am început audierile. I-am audiat pe responsabili evenimentelor din partea guvernului, pe liderii organizațiilor participante la *golaniadă*, pe liderii organizațiilor studențești, etc.

În timpul vacanței parlamentare din august nu am lucrat, dar din septembrie am început, în forță, munca în comisie. Am fost scutiți de celelalte atribuții, am participat la ședințele de plen numai în cazuri speciale. Multe organizații internaționale așteptau rezultatul cercetării noastre, ajutorul financiar promis României a fost condiționat de apariția raportului comisiei speciale.

Am organizat 5 echipe de lucru. Eu am ajuns în grupul condus de Ion Solcanu, de 5 persoane, și ne-am deplasat în Valea Jiului, la Petroșani, pentru a audia liderii minerilor. Pe aceea vreme în Valea Jiului lucrau 54.000 mineri, din care 25.000 în subteran. Am audiat directorii întreprinderii, șefii de sindicat și un grup de mineri care au participat la deplasarea în București. Dintre mineri, cel care a vorbit cel mai mult a fost un subinginer din Petrila, cu numele de Miron Cosma. După audieri, minerii ne-au cerut să vizităm, la fața locului, condițiile insuportabile în care lucrează. Numai Petre Burcă, deputat din partea PUNR-ului și subsemnatul ne-am oferit, ceilalți au motivat neparticiparea la coborâre

în subteran cu probleme medicale. Ne-au dat echipament de miner, am coborât la 300 metrii sub pământ, drumul cu liftul a durat cca. 15 minute. În subteran, într-adevăr, condițiile de lucru erau inumane. Dintr-o galerie în alta se putea trece doar târâș, galeriile erau atât de joase încât se putea lucra doar în genunchi, era praf de cărbune peste tot. Și noi am devenit negrii de acest praf. La întoarcere în suprafață am făcut duș, apoi ne-au dat o cină îmbelșugată și gustoasă. Probabil, în cinstea noastră au gătit special. A fost o experiență interesantă pentru mine vizitarea acelei galerii subterane.

După întoarcerea din Valea Jiului am continuat audierile. L-am audiat și pe Corneliu Coposu care ne-a povestit că minerii, în 14 iunie, au încercat să dea foc locuinței sale și au distrus sediul partidului țărănist, au deschis, cu un aparat de sudură, două case de fier, au luat din ele bani și documente. Au distrus 41 de mașini de scris, copiatoare, faxuri și tot mobilierul. (Minerii spuneau copiatoarelor *mașini de făcut bani*).

Prin septembrie, membrii din FSN a comisiei au întocmit un raport și au cerut să semnăm și noi. Bineînțeles, am refuzat întrucât nu conținea adevărul, așa că am continuat audierile: pe directorii uzinei IMGB, pe șefii căilor ferate, pe Stelian Tănase – președintele Grupului de Dialog Social, pe procurorul șef Robu Gheorghe, pe noul ministru de interne Doru Viorel Ursu, pe ministrul apărării Victor Stănculescu, pe deputatul Dinu Patriciu, pe atunci doar lector la facultatea de arhitectură, pe Petre Roman, primul ministru și chiar pe Ion Iliescu, președintele țării, care nu a vrut să vină la Parlament, ci ne-a invitat în Palatul Cotroceni la o discuție.

În total au fost audiați în plenul comisiei 39 persoane, iar în cele 5 grupe de lucru încă 376 persoane.

Până la urmă, noi, cei 7 membri ai opoziției din comisia specială, am întocmit un raport detaliat, adică un „contraraport” la cel al FSN-ului, dar care conținea adevărul. Dar iată, pe scurt, ce am trecut în raport:

„În 11 iunie a avut loc o ședință convocată de Ion Iliescu și Petre Roman, la care au participat miniștrii de interne și cel al apărării, directorul SRI, reprezentanți din procuratura generală și ministerul sănătății, în care s-a hotărât eliberarea Pieții Universității, întrucât se apropia data întrunirii parlamentului la 14 iunie. Acțiunea a început în zorii zilei de 13 iunie la care au participat 1400 polițiști, o companie de pompieri, 100 soldați, 9 mașini ai Salvării și 11 agenți SRI. Au fost arestați toți cei găsiți prin piață, 263 persoane și doi greviști ai foamei, care au refuzat transportarea lor la spital și au plecat acasă. Ceilalți au fost urcați cu forța și băuți în furgonete (dube) de transport a robilor.

Vestea lichidării zonei s-a răspândit prin capitală, au început să vină în piață tot mai mulți, s-au încăierat cei care erau pentru acțiune cu cei contra, polițiștii i-au despărțit. Pe la orele 12 au apărut 200 muncitori strigând *IMGB face ordine!*, apoi au apărut și 150 femei de la întreprinderea de confecții strigând *ICTB*

face ordine!. Aceștia, fiind opriți de cordonul de polițiști, nu au reușit să intre în piață, au spart ușa facultății de arhitectură au molestat studenții și dascălii găsiți, apoi au dispărut prin mulțimea adunată. Prin străzile apropiate, discuțiile dintre manifestanți și polițiști au devenit tot mai aprinse, se aruncau cu pietre către polițiști. Câțiva tineri și copii ai străzii, cu benzina furată din mașini, au confecționat sticle incendiare cu care aruncau către polițiști, luând foc câteva autobuze. La un moment dat, polițiștii au dispărut și cu strigăte de *victorie, victorie!* mulțimea a recucerit piața. S-a deschis balconul universității, au început discursurile. Unii din manifestanți au pornit spre Poliția Capitalei să-i elibereze pe cei arestați, alții au pornit spre televiziune, dar cei mai mulți au rămas în piață.

Cei care au ajuns la clădirea poliției au fost informați că arestații au fost deja duși în cazarma din Măgurele, dar pe la orele 18, un grup mai mare, cu coctele Molotov (sticle incendiare) au atacat clădirea poliției, cu un camion furat au spart poarta de intrare, apoi, dintr-o dată, au dispărut. La sediul SRI, aflat în clădirea ministerului de interne a intrat un grup mai mic, au pătruns exact în acele săli unde erau dosare penale, evidența populației și centrala telefonică, le-au devastat și le-au dat foc, apoi au dispărut. Mai mult ca sigur, erau provocatori ai securității, ca și în Timișoara, în decembrie 1989, cei care au distrus vitrinele prin centru.

Provocatori au venit și la televiziune, după ce mulțimea a fost lăsată să intre în clădire. Au apărut 2-3 camioane de culoare roșie pline cu tineri tunși uniform, înarmați cu bâte și ciomage, au intrat în clădire și au început să spargă geamurile coridoarelor și mobilierul, apoi au dispărut.

A doua zi, pe la orele 2 noaptea au apărut primele trenuri cu mineri în garile din capitală. Anterior, în cursul serii, Ion Iliescu, de două ori, prin radio și televiziune, a făcut un apel locuitorilor capitalei și ai țării, tuturor oamenilor *de bine* să vină în capitală pentru a lichida *rebeliunea legionară și lovitura de stat* ce se pregătește, să ajute forțele de ordine în apărarea democrația greu obținută.

Minerii au fost îndrumați în piața din fața guvernului, unde Iliescu din balcon i-a întâmpinat cu următoarele cuvinte: *Dragi mineri! Mă adresez dumneavoastră de astă-dată, mulțumindu-vă pentru răspunsul de solidaritate muncitorească pe care și acum l-ați dat, la chemarea noastră*. Apoi, arătând că instituțiile atacate au fost eliberate, i-a îndrumat pe mineri să plece în Piața Universității, în frunte cu domnul Cosma, s-o ocupe definitiv și s-o apere, alături cu forțele de ordine, *de fasciști și drogați* ce ar apărea prin zonă. Iată de ce minerii căutau drogați, bișnițari, și băteau pe orice suspect, ce avea barbă, pe țigani, pe cei cu ochelari, pe studenți, etc.

În timpul celor 3 zile, minerii au devastat sediile partidelor politice din opoziție, locuințele lui Coposu, Câmpianu. Rațiu și a multor țigani. Au bătut și arestat, împreună cu polițiștii, 1021 persoane, care au fost duși în beciurile poliției, iar de acolo în cazarmile din Băneasa și Măgurele, ținuți în condiții mizerabile. Un grup de procurori, timp de 3 săptămâni, i-au audiat și pe cei mai mulți i-au eliberat.”

În raportul nostru, al opoziției, am constatat că „președintele Ion Iliescu a comis două mari greșeli: prima, că a chemat civili, în speță mineri, pentru a se lupta împotriva altor civili, adică manifestanți, iar a doua greșală a comis-o atunci când, în loc să-i trimită acasă pe mineri, i-a îndemnat la agresiune, atunci când armata, încă din seara anterioară, rezolvase problema ivită și a restabilit ordinea, ceea ce i s-a și raportat președintelui.” Raportul membrilor comisiei din opoziției, condusă de vicepreședintele comisiei speciale, Sergiu Cunescu, președintele Partidului social-democrat, a fost semnat, în afara lui Cunescu, de către parlamentarii: Mihai Ruva deputat de Timișoara, senatorul Sabin Ivan și deputatul Radu Ciuceanu, toți din partidul liberal, senatorul Hosszu Zoltán și deputatul Zsigmond László de la UDMR și Valentin Gabrielescu de la partidul țărănist.

Mineriada s-a soldat cu 6 decedați, iar dintre răniți 542 au fost spitalizați, din care 139 au fost reținuți pentru mai multe zile, ori au fost operați.

Sesiunea de toamnă 1990 a Senatului

Universitatea Aurel Vlaicu din Arad, cu mai multe facultăți, și-a deschis porțile la data de 1 octombrie 1990. Secția din Arad a Universității Ecologice din București, condus de către prof. Aurel Ardelean, secție care, ulterior, a devenit universitate particulară de sine stătătoare cu denumirea de „Vasile Goldiș”, și-a deschis porțile în Arad, în data de 15 octombrie 1990.

După înființarea *Alianței Civice* și în Arad, în data de 15 noiembrie s-au organizat în toată țara ample manifestări antiguvernamentale și anti FSN, de pe o parte în amintirea revoltei din Brașov din anul 1987, iar pe de altă parte ca proteste împotriva politicii guvernului, împotriva corupției și sărăciei din țară. Mai ales în București și în orașele din Transilvania au fost mobilizați foarte mulți protestatari, s-au umplut străzile cu manifestanți care cereau demisia guvernului, purtau pancarte cu lozinci antiguvern și antifront. În Arad s-au adunat peste 1000 de oameni, am participat și am vorbit și eu la acest miting, dar în București s-au adunat zeci de mii de manifestanți, care au făcut un marș de la Piața Universității până la sediul guvernului din Piața Victoriei și înapoi.

Ca răspuns la această manifestație a opoziției, FSN-ul a organizat în data de 20 noiembrie o mare adunare populară de sprijinire a guvernului și un marș cu trandafirii, pentru că aceste flori au fost împărțite fiecărui participant. Cu toate că au fost aduși din provincie foarte mulți cu autobuze, totuși nu au reușit să adune decât o zecime față de manifestarea din 15 noiembrie a opoziției.

În data de 24 noiembrie PNȚCD din Arad a organizat un simpozion în amintirea lui Iuliu Maniu. Corneliu Coposu, care era în tinerețe secretarul lui Iuliu Maniu nu a putut veni la Arad, dar a venit poetul deputat Ion Alexandru, vicepreședinte al partidului, cu care am fost apoi timp de 4 ani colegi în Senat în legislația următoare. A fost un monarhist și creștin adevărat, în Senat a fixat o cruce în spatele prezidiului, condus de Alexandru Bârlădeanu. Cruculița a rămas acolo, „neocomuniștii” s-au cutezat să se atingă de ea.

În data de 1 decembrie 1990, ziua fiind declarată de parlament ca ziua națională a României, întregul parlament s-a deplasat, cu tren special, la Alba Iulia, unde s-a organizat o mare adunare populară. Era un timp ploios, cu un vânt rece. Noi, membrii parlamentului și a guvernului am fost urcați pe o scenă. După discursul lui Bărlădeanu, care a fost aplaudat, a urmat la cuvânt Corneliu Coposu, însă a fost întâmpinat cu fluierături și zgomot. La fel, a fost fluierat și Radu Câmpeanu, dar cel mai intens s-a fluierat și s-a manifestat zgomotos atunci când a vorbi reprezentantul UDMR, senatorul Szöcs Géza, timp în care premierul Petre Roman saluta cu mâna și dirija mulțimea scandalosă. De aceea, în parlament, în data de 3 decembrie, UDMR-ul a cerut în scris demisia lui Petre Roman, la fel a procedat și Ion Diaconescu, președintele PNȚCD, iar deputatul liberal Dan Lăzărescu a cerut o anchetă pentru a cerceta acest incident.

S-a întâmplat ca a doua zi, în 4 decembrie a fost invitat la audiere în fața comisiei de anchetă a *mineriadei* chiar Petre Roman. La sfârșitul audierii, în fața comisiei l-am rugat de premier să explice comportarea avută la Alba Iulia. El a răspuns că nu a dirijat mulțimea ci încerca s-o domolească, de aceea a scandat lozinci, ce au fost repetate de mulțime. I-am reproșat că lozincile se scandau între discursuri și în timpul lor. Atunci Petre Roman și-a cerut scuze.

Situația socială și economică s-a înrăutățit după liberalizarea prețurilor decis de guvern, ca un prim pas a reformei economice. Inflația s-a agravat, prețurile alimentelor și a produselor de strictă necesitate au luat-o „razna”, ceea ce a condus la nemulțumirea populației. Datorită manifestațiilor și grevelor dese, guvernul a revenit și a amânat liberalizarea prețurilor cu o jumătate de an, dar inflația nu s-a oprit, leul își scădea puterea și prețurile urcau. Intelectuali din București: Nicolae Manolescu, Stelian Tănase, Mihai Băcanu și alții, au înființat asociația Alianța Civică, iar în județe au apărut filiale ale asociației, care a devenit portstindardul grevelor și revoltelor populației.

În 16 decembrie, la un an de la izbucnirea revoltei în Timișoara, Alianța Civică din Arad și Forumul Antitotalitar din Arad au organizat o mare adunare populară, în care primul discurs a fost rostit de președintele Alianței, Moisescu Cristian, după care am luat și eu cuvântul, am arătat lupta opoziției din parlament, am vorbit despre raportul separat al opoziției din Comisia de cercetare a *mineriadei*, am vorbit despre prietenia româno-maghiară. Discursul meu a fost des întrerupt de aplauze, iar la sfârșit manifestații au scandat în cor: „*Cinste ție că ne-ai vorbit!*”.

În Parlament, la 17 decembrie, s-a organizat o ședință plenară festivă în cinstea eroilor căzuți la Timișoara acum un an, apoi la 21 decembrie, tot așa, s-a sărbătorit aniversarea debarcării lui Ceaușescu și victoria revoluției.

Tot în ziua de 21 decembrie, în Arad, aniversarea a început cu repetarea marșul tinerilor conduși de Onofrei Dănilă de la Orologerie până în fața primăriei, după care, cei adunați au ascultat discursurile rostite din balcon. Apoi, în data de 23 decembrie, UDMR-ul a organizat o depunere de coroane la monumentul de pe digul Mureșului a lui Tóth Sándor unde au participat cca. 300 de persoane.

După Crăciun, în mass-media s-a ivit o polemică pro și contra în legătură cu expulzarea, din nou, a regelui Mihai, care a dorit să-și viziteze mormântul străbunilor din Curtea de Argeș, dar a fost oprit din drum, dus înapoi la aeroport și i s-a interzis intrarea în țară. În ambele camere din parlament opoziția a protestat vehement împotriva acestui act, asta a fost tema principală în ședințele comune ale camerelor în 27 și în 29 decembrie. Datorită interpelărilor din parlament și răsunetul presei străine pe această temă, guvernul a promis că i se va elibera regelui un pașaport românesc.

Sesiunea de primăvară 1991 a Senatului

În acest an, 1991, nu ni s-a acordat vacanță parlamentară de iarnă, în 3 ianuarie am reînceput activitatea în parlament cu continuarea dezbatelor pe Legea fondului funciar, deoarece se apropiau lucrările agricole de primăvară și toată lumea aștepta reforma radicală promisă în această ramură importantă a economiei. Am terminat dezbatările în data de 16 ianuarie și am votat Legea fondului funciar care a reinstalat proprietatea privată asupra terenurilor agricole, a desființat cooperativele agricole (CAP-urile) organizate pe principii comuniste și a pus bazele economiei de piață în agricultură.

Pe data de 17 ianuarie trebuiau să ajungă la Consiliul Europei raportul comisiei speciale a Adunării deputaților de cercetare a evenimentelor din martie 1990 din Târgu Mureș și raportul comisiei speciale a ambelor camere, din care am făcut și eu parte, privind cercetarea „*mineriadei*” din 13-15 iunie 1990. În lipsa acestor rapoarte nu se lua în discuție statutul de invitat al României în Uniunea Europeană la ședința Comisiei europene din 28 ianuarie - 1 februarie.

De aceea, în data de 16 ianuarie s-a decis trimiterea la Comisia Europeană a ambelor variante ale raportului asupra „*mineriadei*”, cea a FSN-ului și cea a opoziției, redactată în parte de subsemnatul. O delegație condusă de Ovidiu Gherman, vicepreședintele Senatului, a și plecat cu aceste rapoarte la Bruxelles, și la Paris, urmând ca dezbaterile rapoartelor în plenul parlamentului să le facem la o dată ulterioară.

Consider că raportul nostru, al opoziției, în care am arătat adevărul despre „*mineriadă*” și l-am criticat aspru pe Ion Iliescu, a convins instituțiile europene că România a intrat în rândurile țările democratice și că merită statutul de *invitat special* mult dorit.

Cu asta s-a terminat activitatea mea de luni de zile, legată de *mineriadă*, destul de interesantă și cu multe învățăminte, dar m-am bucurat că mă pot întoarce la activitatea de legiferare, ceea ce mi-a plăcut mai mult. În general am luat cuvântul și am făcut propuneri la majoritatea legilor pe care le discutam, ca de exemplu la Legea investițiilor străine, Legea asociațiilor agricole, Legea apărării civile, Legea societăților comerciale, Legea siguranței naționale, etc.

L-am căutat prin „telefonul scurt” și am discutat de două ori cu ministrul învățământului Gheroghe Ștefan, în problema inspectorilor școlari ai minorităților naționale și în problema condițiilor grele în care funcționa liceul maghiar din Arad. Ministrul a și venit în Arad în data de 3 mai 1991, a vizitat Liceul Csiky Gergely, apoi l-am însoțit și în vizita sa făcută la liceul românesc din orașul Julia (Gyula), Ungaria. Am primit asigurări, că Liceului industrial de petrol se va găsi o altă locație, oricum toate liceele industriale din țară erau în curs de desființare prin reforma învățământului ce se preconiza.

Am discutat personal, de mai multe ori, cu ministrul de interne Doru Viorel Ursu și cu ministrul de externe Adrian Năstase despre necesitatea înființării unui nou punct vamal în județul Arad. Am primit asigurări că, în cursul anului, se va deschide Vama din Turnu și mai multe puncte de trecere pentru locuitorii unei fâșii de 20 km. în lungul graniței cu Ungaria.

În 22 martie 1991, conducerea FSN-ului din Arad a cerut schimbarea prefectului Gârbovan și a primarului Gheorghiof. A și venit o delegație guvernamentală să cerceteze motivele invocate. Cercetarea s-a terminat cu numirea unui nou prefect în persoana lui Avram Crăciun, care a condus până atunci Direcția Agricolă din Arad. Era semnul neînțelegerilor care se manifestau pregnant și în București în conducerea FSN-ului, între aripa premierului Petre Roman și aripa condusă de Ion Iliescu. De exemplu, președintele Alexandru Bârlădeanu, în ședința plenară a Senatului din 29 martie, a criticat vehement guvernul pentru liberalizarea prețurilor și situația economică dezastruoasă a țării. De aceea, FSN-ul, condus de Petre Roman, a hotărât să-l excludă din partid pe Alexandru Bârlădeanu, președintele Senatului.

Ca urmare a manifestațiilor antiguvernamentale din marile orașe ale țării și declarația Forumului Antitotalitar, prin care s-a cerut un guvern de uniune națională, Petre Roman, premier și președinte al FSN, a făcut o remaniere guvernamentală în data de 29 aprilie. Pe Victor Stănculescu l-a numit ministrul economiei și în locul lui, la apărare, l-a numit pe Nicolae Spiroiu, iar Traian Băsescu a devenit ministrul transporturilor. A propus în guvern și persoane din alte partide, pe Valeriu Pescaru de la Partidul Democrat-Agrar, pe Dinu Patriciu și Radu Berceanu de la liberali, dar pe aceștia doi din urmă nu i-a votat Adunarea Deputaților.

În data de 14 mai, s-a înființat Partidul România Mare, condus de Vadim Tudor, adică un nou partid antimaghiar, alături de „asociația culturală” Vatra Românească.

Între 17 și 18 mai, conducerea Partidului Social-Democrat, în frunte cu Sergiu Cunescu, a venit în Arad să sărbătorească aniversarea a 100 de ani de la înființării partidului, cu care ocazie au și pus o placă memorativă pe casa din str. Tribunalul Dobra nr. 18-20. Nu i-a deranjat faptul că, în anul 1891, s-a înființat în Arad Partidul Social-Democrat din Ungaria, și nu din România.

Între 24 și 26 mai a avut loc al II-lea Congres al UDMR la Târgu-Mureș, în care s-au accentuat diferențele de opinie între aripa moderată, condusă de Domokos

Géza și aripa radicală din jurul lui Tőkés László și Szócs Géza. Până la urmă a fost reales președinte Domokos Géza, iar Szócs Géza a devenit vicepreședinte pe probleme politice.

În Parlament a început destrămarea FSN-ului. Tot mai mulți au demisionat din acest partid, au înființat un grup parlamentar separat cu denumirea de *Asociația membrilor parlamentari social-democrați*. A demisionat și Claudiu Iordache, primul vicepreședinte al FSN, care, ca fost revoluționar timișorean, a criticat politica de reinstaurare a ideilor comuniste în partid.

La Arad, în data de 13 iunie, s-au adunat cca. 2000 persoane, cu ocazia aniversării *mineriadei* de anul trecut. Am luat și eu cuvântul, am arătat că opoziția a respins ideea Frontului de a se organiza alegeri anticipate, că aceste alegeri trebuie să aibă loc doar după adoptarea noii legi a administrației locale. Însă, la București, cu această ocazie, s-a organizat un miting antigvernamental uriaș și a izbucnit un val de greve, la căile ferate, în sănătate și la uzinele Faur.

13. 06. 1991, Arad

În 11 iulie, am început să ne ocupăm în Parlament de proiectul Legii privatizării, ce ni s-a repartizat cu o lună în urmă. Adrian Severin, ministrul desemnat în domeniul privatizării, a prezentat proiectu legii în Senat, iar în 14 iulie l-a prezentat și în Adunarea Deputaților, urmând ca ambele camere să dezbată în ședințe comune acest proiect de lege. Toată luna iulie, până la începerea vacanței,

am discutat numai despre acest proiect, care avea rolul de a implementa și în România economia de piață. La discuțiile generale m-am înscris și eu la cuvânt, am arătat că înaintea oricărei privatizări ar trebui restituite foștilor proprietari, ori succesorilor lor, bunurile naționalizate, am arătat că procedura prevăzută în proiect este prea greoaie și birocratică. Apoi, am luat des cuvântul și la discutarea pe articole a proiectului de lege.

Liberalii, în frunte cu Radu Câmpeanu, au criticat înființarea celor 5 Fonduri ale Proprietății Private (în continuare FPP), considerând că, prin ele, statul vrea să conducă mai departe economia și, ca protest, au părăsit lucrările parlamentului. Apoi și celelalte partide din opoziție au părăsit sala, astfel că discutarea proiectului de lege a devenit un dialog între reprezentanții Frontului și a UDMR-ului. Am făcut personal numeroase propuneri de îmbunătățire a textului legii, multe au fost acceptate, ca de exemplu, stabilirea unui preț a acțiunilor ce se vor distribui populației în cele cinci FPP-uri (s-a stabilit prețul la 5000 lei), apoi am propus înființarea, în prealabil, a bursei de valori, prin care acțiunile să poată fi tranzacționate. S-a promis că în termen de 6 luni guvernul va înainta un proiect de lege privind restituirea proprietăților naționalizate și un proiect de lege a bursei de valori.

În sfârșit, cu multe amendamente acceptate ale UDMR-ului, proiectul legii privatizării a fost votată și parlamentul a intrat în vacanță de vară.

În cursul lunii august, în timpul vacanței noastre parlamentare, în Uniunea Sovietică a avut loc puciul comunist-stalinist împotriva primului secretar al partidului, Gorbaciov. A apărut Ieșin care a ieșit victorios împotriva puciștilor, Gorbaciov a fost eliberat și ei doi, împreună, au început curățirea de la putere a comuniștilor antireformiști. L-au schimbat pe primul ministru, au desființat partidul comunist din armată și Gorbaciov a renunțat la funcția de prim-secretar. Atunci, rând pe rând, republicile uniunii au început să-și declare independența. După micile republicii baltice au ieșit din Uniunea Sovietică: Moldova, Ucraina, Belarusia, apoi și republicile asiatice. Nemaiavând țară, Gorbaciov a demisionat și din funcția de președinte al URSS.

România a salutat prima, printr-o moțiune a birourilor parlamentare, independența Republicii Moldova în data de 27 august, iar Parlamentul, convocat pentru 2 septembrie, a legiferat această moțiune.

Sesiunea de toamnă 1991 a Senatului

În 5 septembrie am început dezbaterea Legii adunărilor publice. Am luat des cuvântul, am făcut amendamente și propuneri de îmbunătățire a textului, multe din ele au fost acceptate. La fel am procedat și în săptămâna următoare, când am început dezbaterea proiectului Legii contravențiilor, la care am lucrat timp de două săptămâni. Apoi, în 25 septembrie, timp ce am început discutarea Legii de organizare și funcționare a Serviciului Român de Informații, au sosit știri despre sosirea din nou în capitală a minerii din Valea Jiului, a fost cea de a 4-a *mineriadă*,

în urma căreia a demisionat guvernul condus de Petre Roman, a rezultat o criză guvernamentală și din nou s-a înființat o comisie specială de cercetare a acestui eveniment. Anterior, seara, la TV s-a anunțat că minerii din Valea Jiului sunt în grevă, că fac distrugerii prin gară, cer vagoane pentru a pleca la București.

Au sosit știri că minerii au atacat clădirea guvernului, că se luptă cu soldații din grupul de pază, că membrii guvernului au fost scoși printr-un geam din spate și astfel au reușit să părăsească clădirea.

Eram deja la hotel, când s-a anunțat că suntem chemați înapoi la Senat, la o ședință extraordinară. Bârlădeanu a anunțat că trebuie să dăm o declarație de condamnare a evenimentelor, Ovidiu Gherman a citit un text asupra căruia am discutat aproape două ore, l-am modificat și, în sfârșit, l-am trimis televiziunii, unde s-a citit protestul Senatului după orele 11 seara. În protest am condamnat acțiunea minerilor și a celor din lumea interlopă a orașului, care i s-au alăturat, și am cerut guvernului să pună capăt urgent dezordinii create.

A doua zi, a venit în plenul Senatului colegul Sergiu Nicolaescu, a cerut cuvântul și a spus că a vorbit la telefon cu Ion Iliescu, care i-a confirmat că, într-adevăr, Petre Roman a cerut eliberarea sa din funcția de prim-ministru, ca urmare a cererii multor sindicate și colective de muncitori, care învinovătesc guvernul pentru situația creată și amenință cu grevă generală dacă rămâne acest guvern. După discursul lui Sergiu Nicolaescu au și venit în plenul Senatului câțiva reprezentanți ai sindicatelor și s-au dat citire acestor cereri. Președintele Bârlădeanu a cerut senatorilor să nu plecăm din Senat până ce situația nu se normalizează, dar senatorii din FSN au fost chemați la Adunarea Deputaților pentru o ședință de partid. Atunci, noi ceilalți, am plecat și noi din Senat.

A doua zi, senatorii FSN ne-au relatat că minerii, în frunte cu Miron Cosma, au pătruns cu forța în clădirea de ședință a deputaților, nu s-au mulțumit cu demisia lui Petre Roman, ci au cerut și demisia președintelui Ion Iliescu.

În 27 septembrie, înainte de masă, Ion Iliescu i-a convocat pe toți șefii partidelor parlamentare și președinții celor două camere, să discute situația ivită și modalitatea de creare a unui nou guvern. A precizat că, el se gândește la un guvern de uniune națională și fiecare partid parlamentar să facă propuneri de persoane în acest sens, motiv pentru care lucrările parlamentului s-au suspendat până luni, 30 septembrie.

Ședința plenară unită a celor două camere a început, în 30 septembrie, cu raportul ministrului de interne Doru Viorel Ursu, apoi a urmat raportul ministrului apărării, Nicolae Spiroiu, a directorului șef al SRI, Virgil Măgureanu și a procurorului general, Ulpiu Popa Cherecheanu. Pe marginea celor raportate au început discuțiile. Membrii opoziției au reproșat puterii că i-a obișnuit pe mineri să vină în capitală să disperseze pe cei care protestau și se manifestau împotriva guvernului, de aceea au recurs la aceeași modalitate și au cerut cu forța să li se îndeplinească cererile, de altfel, legitime pe care le au. În sfârșit, pentru

analizarea acestei noi acțiuni a minerilor, cele două camere au hotărât înființarea unei noi comisii speciale de cercetare. Din partea UDMR-ului, din nou, m-au propus pe mine în această comisie, spunând că am deja experiență și am făcut treabă bună și în comisia anterioară.

A doua zi, marți 1 octombrie, Iliescu, din nou, a convocat șefii partidelor și conducătorii celor două camere, cât și pe Petre Roman și, după două ore de discuții, a anunțat că, i-a cerut lui Teodor Stolojan să formeze un nou guvern. Stolojan, economist de 48 de ani a fost ministrul de finanțe în guvernul lui Petre Roman și din 14 mai 1991 a fost și președintele Institutului Național de Privatizare. Pe vremea lui Ceaușescu a fost director în ministerul finanțelor.

Teodor Stolojan a început consultările cu partidele parlamentare încă din data de 2 octombrie. Între timp, parlamentarii și conducerea UDMR, am discutat condițiile în care suntem de acord să intrăm în guvern, printre care: înființarea un minister al minorităților naționale și posturi de miniștrii adjuncți sau secretari de stat în câteva ministere.

Am propus ca următoarea ședință plenară a reprezentanților UDMR să fie la Arad, în data de 5 și 6 octombrie, legând ședința plenară cu evenimentul de comemorare a celor 13 generali uciși la Arad în 1849. Pentru pregătirea ședinței și a comemorării generalilor am venit acasă în 3 octombrie. La București au continuat consultările prim-ministrului desemnat Teodor Stolojan cu conducerea partidelor. Am fost și eu propus în funcția de secretar de stat în ministerul justiției, dar am refuzat, deoarece funcția necesita mutarea familiei mele în București. Până la urmă, UDMR a renunțat la participare în guvern, deoarece Stolojan ne-a comunicat că, nici un alt partid cu care a discutat nu agreează înființarea unui minister al minorităților naționale.

La ședința plenară a UDMR, profitând de lipsa președintelui Domokos Géza, care a rămas în București pentru consultări pe marginea noului guvern, un grup din aripa radicală al UDMR, intitulat *grupul politic a Țării securilor*, au cerut organizarea unei referendum pe tema autonomie teritorială a județelor locuite de secui. Aflând această intenție, PUNR-ul a alertat mijloacele mass-media și, printr-un comunicat, au cerut întrunirea imediată a consiliului suprem de apărare, desființarea UDMR-ului, revizuirea tezelor constituției cu privire la drepturile minorităților naționale, eliberarea din funcție a prefecților unguri, etc. Pe marginea acestor evenimente am discutat, toată săptămâna următoare, în ambele camere ale parlamentului.

În data de 16 octombrie, la cererea premierului Teodor Stolojan, din nou ne-am întrunit, ambele camere, într-o ședință plenară a parlamentului, pentru ca premierul să ne prezinte programul noului guvern și noii miniștrii. Până la urmă nu s-a reușit crearea unui guvern de uniune națională ci un guvern de 4 partide în care, alături de FSN, au apărut miniștrii din partea Partidului Național Liberal, a Mișcării Ecologice și a Partidul Agrar. Miniștrii au fost votați separat în cele

două camere. În noul guvern au intrat doar liberalii lui Câmpianu, liberalii tineri, care în Adunarea Deputaților aveau o fracțiune distinctă și s-au numit simplu, Partidul Liberal, fără cuvântul *național*, nu au dorit să intre în guvern. Aceștia, ca și țărăniștii, au criticat vehement PNL-ul lui Câmpianu pentru că s-au aliat cu neocomuniștii din FSN.

Au apărut fricțiuni și în FSN. Mulți nu au fost de acord cu demisia lui Petre Roman, au rămas fideli fostului premier și și-au alcătuit o fracțiune parlamentară separată, pe urmă și un partid nou.

În Parlament, am pierdut o săptămână cu prezentarea și discutarea raportului comisiei speciale „HAR-COV”. Parlamentarii din PUNR au inițiat această comisie, pentru a cerceta cauzele părăsirii, după revoluție, a județelor Harghita și Covasna de către mulți români, în special intelectuali. Am luat și eu cuvântul la discuții, printre altele am subliniat că nu se poate vorbi de alungarea românilor din aceste județe, când, față de 603 români care au părăsit aceste județe, alții 3000 de etnie română s-au mutat în acest timp acolo. Cei care au părăsit zona, au plecat benevol, erau repartizați acolo pe vremea lui Ceaușescu și nu s-au integrat, au plecat acasă.

Premierul Stolojan a dorit organizarea alegerilor locale încă în acest an, dar nu erau încă discutate și adoptate nici Constituția, nici Legea alegerilor locale și nici Legea administrației locale. Am început cu Legea alegerilor locale, dar discuțiile au durat mult, nu s-a mai putut organiza alegeri în decembrie, cum a dorit premierul.

Deoarece Szöcs Géza, după congresul UDMR, și-a dat demisia din Comisia permanentă de politică și drepturile omului, am ocupat locul lui și am activat și în această comisie unde, fiind singurul jurist, președintele comisiei, Ion Solcanu, m-a rugat să redactez eu rapoartele comisiei despre proiectele de lege ce ne-au fost repartizate spre analiză.

Am început audierile în comisia specială a *mineriadei* din septembrie, comisia a fost condusă de senatorul Radu Timofte. Comisia avea doar 30 de zile pentru întocmirea raportului, dar Timofte a cerut de mai multe ori prelungirea termenului, astfel că am redactat și s-a discutat raportul doar după 8 luni de zile.

În cursul lunii noiembrie, guvernul Stolojan a făcut moneda noastră, leul, convertibil. Față de cursul oficial de 35 lei = un dolar, s-a ajuns la cursul oficial de 180 lei = un dolar, dar se putea cumpăra și alte valute străine, conform cursului oficial publicat de BNR.

Tot prin noiembrie a dispărut Uniunea Sovietică. Prima dată, țările rămase în uniune s-au numit Alianța Statelor Suverane, apoi, în 21 decembrie, au semnat declarația de la Alma-Ata prin care 11 republici au înființat Uniunea Statelor Independente. Gorbaciov s-a retras, dar de fapt Ielțin conducea Rusia de mai multe luni.

Adoptarea Constituției

La **Constituție** am început să lucrăm în dezbateri plenare, după ce comisia de redactare, condusă de către senatorul independent din județul Caraș-Severin Antonie Iorgovan, a redactat așa zisele „teze” (capitole sau articole distincte) ale proiectului de constituție, ce au fost difuzate și date tuturor parlamentarilor. Discutarea tezelor a început în 13 februarie 1991 în Sala Palatului, unde se țineau, pe vremea lui Ceaușescu, congresele fostului PCR. Ședința primei *adunări constituante* a parlamentului a început într-un cadru festiv, cu prezența membrilor guvernului, a șefilor misiunilor diplomatice acreditate în București, cu transmiterea în direct prin radio și televiziune. Prima dată s-a redactat, discutat și votat, un regulament al ședințelor plenare „constituționale”, s-a hotărât ca fiecare grup parlamentar să aibă 1-3 persoane care vor lua cuvântul asupra fiecărei teze, ordinea luării cuvântului se va stabili prin tragere la sorți. Am și început discutarea primei părți, *Principii Generale*, care a cuprins 18 teze (articole). Am cerut și eu cuvântul, am făcut mai multe propuneri la acest capitol, propuneri ce trebuiau să le depunem și în scris. Votarea tezelor a mers foarte greoi, trebuiau numărate, de fiecare dată, câți au votat pentru, câți contra și câți s-au abținut dintre cei 515 parlamentari.

După deschiderea festivă a lucrărilor *adunării constituante* din 13 februarie, am continuat dezbaterile tezelor proiectului de constituție în data de 27 februarie, unde, ca persoană desemnată de grupul UDMR, am rostit un discurs prin care am formulat propuneri (amendamente) la 4 teze. După ce au vorbit toți cei 30 de parlamentari înscriși la cuvânt și au depus propunerile și în scris, după cele două ore acordate pentru luarea mesei, a început votarea tezelor și amendamentelor propuse. Votarea a mers tot greoi, trebuia să stăm cu mâinile ridicate între 5 și 10 minute, până ce se numărau voturile. La fiecare vot trebuiau numărate și voturile contra și voturile celor care s-au abținut. Din această cauză, în cele 3 ore alocate, s-a reușit votarea doar a propunerilor făcute la primele două teze. Foarte puține propuneri au fost adoptate, marea majoritate au fost respinse, printre care și amendamentele mele.

Viitoarea *adunare constituantă* s-a fixat pentru data de 6 martie, dar în ambele camere s-a propus schimbarea sălii, întrucât Sala Palatului era prea mare, nu se putea vorbi, decât de la microfon, dar treceau multe minute până ce se putea ajunge la un microfon. De aceea, cea din 6 martie și următoarele ședințe plenare dedicate proiectului constituției, le-am ținut în sala de ședințe a Adunării Deputaților de pe Dealul Mitropoliei. Aici, senatorii neavând loc, decât în balcoane, unde nu erau microfoane, pentru propuneri trebuia să strigăm din răspuțeri, ori să coborâm în sală la un microfon, ceea ce ne lua, iarăși, câteva minute.

Am mai făcut și alte propuneri, ca de exemplu, la teza nr. 42, care interzicea străinilor să obțină drept de proprietate asupra terenului, am cerut eliminarea acestei restricții, dar nu am primit suficiente voturi. Personal am avut în total 19

propuneri de îmbunătățire a textului proiectului constituției, dar comisia nu le-au acceptat. Din cele 134 amendamente făcute de grupul UDMR au fost acceptate de către comisie doar 3, iar din totalul de 1037 propuneri, comisia de redactare și-a însușit doar 64.

După discutarea tuturor tezelor, comisia a redactat *proiectul constituției*, care a cuprins amendamentele însușite de comisie, dar și cele respinse, pentru ca plenul adunării constituante să se pronunțe asupra lor, prin vot. Raportul asupra proiectului constituției ne-au fost distribuite în luna august 1991, înaintea vacanței parlamentare.

În următoarea sesiune parlamentară, din luna septembrie, s-a hotărât ca două zile pe săptămână, marți și miercuri, să fie dedicate lucrărilor constituantei, apoi, din noiembrie, am lucrat asupra proiectului de constituție 3 zile pe săptămână, luni, marți și miercuri.

Noi, cei din comisia specială a *mineriadei*, am fost scutiți de participare la lucrările constituantei, am mers doar atunci când era pe ordinea de zi susținerea amendamentelor noastre, depuse anticipat în scris.

Ședințele adunării constituante au fost conduse alternativ de președinții celor două camere, Alexandru Bârlădeanu și Dan Marțian. Discutarea amendamentelor a mers mai rapid, deoarece, văzând că foarte puține propuneri au fost însușite de către comisie, foarte mulți și-au retras amendamentele înainte de a fi supuse la vot.

După terminarea discutării tuturor articolelor, o comisie de lingviști, formată din 3 persoane, în frunte cu colegul senator, academicianul Ion Coteanu, au „periat” textul, făcând multe corecturi stilistice, care apoi au fost prezentate și votate de către membrii adunării constituante.

În sfârșit, în data de 21 noiembrie 1991, în sala Adunării Deputaților de pe Dealul Mitropoliei, am trecut la votul final asupra Constituției României, prin vot nominal. Au fost citați de pe o listă, în ordinea alfabetică a județelor, toți senatorii și deputații, care cu glas tare au rostit cuvintele *pentru* sau *contra*, după care au semnat lista în care s-a trecut votul lor. Cei care erau bolnavi, sau plecați din țară trebuiau să depună, anticipat, votul în scris. Când se ajungea la cei lipsă, un secretar din prezidiu a deschis plicul, a înmănat președintelui de ședință hârtia din plic, care, cu glas tare, a dat citire votului, pentru sau contra. Votarea Constituției a durat mai multe ore.

După luarea mesei, în ședința festivă de după masă, s-a dat citire procesului verbal al comisiei de numărare a voturilor, din care a rezultat că, din cele 509 voturi, au fost 414 voturi „pentru” și 95 voturi „contra”. Apoi, șefii fiecărui grup parlamentar a primit cuvântul. În general, cei care au votat împotriva Constituției au fost cei din opoziție. Singurul, care nu s-a prezentat la vot a fost senatorul Király Károly. El a părăsit adunarea constituantă încă din 10 septembrie deoarece nu i s-a supus la vot o propunere. Această neprezentare l-a costat, și anume,

a pierdut mandatul de parlamentar. Putea să voteze și în scris, dar nu a votat nici așa. Astfel că, în 12 decembrie, s-a votat în Senat, cu majoritate de voturi, pierderea mandatului de senator al lui Király Károly. De atunci, în fracțiunea UDMR, am rămas doar 11 senatori.

După adoptarea Constituției, a doua zi, în 22 noiembrie am discutat și am votat în adunarea constituantă *Legea referendumului*. Acest vot național ce s-a dat asupra Constituției, numit *referendum*, era fixat pentru ziua de 8 decembrie. În săptămâna premergătoare acestei zile, parlamentarii au rămas în teritoriu pentru a face campanie, să îndemne populația la participare la vot și să supravegheze efectuarea votului. La vot au participat 77% din cei înscrși în listele electorale, adică 7,3 milioane de persoane. După numărarea voturilor s-a constatat că 77% dintre votanți au fost *pentru*, iar 23 % au fost *contra* noii Constituții.

Rezultatul referendumului a fost dat publicității în ultima adunare constituantă, din ziua de 13 decembrie 1991. Ion Iliescu a rostit un discurs, după care adunarea constituantă s-a dizolvat, parlamentul îndeplinindu-și principala îndatorire, aceea de a adopta o nouă constituție în locul celei comuniste.

Până la sfârșitul lunii decembrie am activat în comisia *mineriadei*. Ultima ședință plenară a Senatului a avut loc în data de 20 decembrie, când Bârlădeanu a anunțat că Senatul se va întruni într-o sesiune extraordinară din 8 ianuarie 1992, deoarece avem multe proiecte de legi de discutat. Apoi Mugur Isărescu, guvernatorul Băncii Naționale a prezentat, spre ratificare, un contract de împrumut încheiat cu Piața Comună, prin care România a primit, ca împrumut, un miliard de ECU (antecesorul euroului). Încă în luna aprilie, țara mai primise un împrumut de un miliard dolari de la Fondul Monetar Internațional, dar care a fost epuizat. Pentru noi, cei din opoziție, împrumuturile internaționale aveau un avantaj, întru-cât erau legate de condiții, astfel că, vrând-nevrând, guvernul trebuia să facă reforme, în special în domeniul economic, pentru implementarea unei economii de piață.

Cei care au rămas în București, în data de 21 decembrie au participat la ședința festivă a parlamentului de comemorare a 2 ani de la revoluție. După Dan Marțian, Ion Iliescu a ținut o lungă cuvântare, apoi au vorbit reprezentanții grupurilor parlamentare. Când Dan Marțian a vrut să încheie ședința, a izbucnit scandalul. Invitații din asociațiile revoluționarilor, care stăteau în balcoane și ascultau cu liniște, până atunci, cuvântările, au cerut cu vehemență să li se dea și lor cuvântul, pentru că ei s-au luptat și să-i fie rușine parlamentului, că nu-i lasă să vorbească, deoarece „*este ziua revoluției și voi care stați la masă, nici nu ați participat la revoluție, doar a-ți venit și a-ți furat puterea!*”. Până la urmă, Dumitru Dincă a ajuns la un microfon și a strigat că, de azi, iarăși, *se îmbracă în cămașa morții și n-o dezbracă până la victorie*.

Aceste scene le-am privit acasă la televizor, din fotoliu, bucurându-mă de vacanța scurtă pe care am primit-o.

Sesiunea de primăvară 1992 a Senatului

A început un an nou, dar țara nu avea încă un buget. Guvernul a fixat data alegerilor locale pentru 9 februarie, dar încă a lipsit Legea alegerilor locale și alte acte normative necesare alegerilor. Astfel că, în ianuarie Parlamentul a lucrat la aceste legi necesare alegerilor locale.

Încă în luna decembrie UDMR-ul a încheiat o alianță electorală cu PNL, Partidul Alianței Civice, PNȚCD, PSD și Alianța Foștilor Deținuți Politici, pentru alegerile locale. Această alianță electorală și-a ales „*cheia*”, ca semn electoral.

Între 7 și 14 ianuarie a avut loc recensământul populației. Dar a început și campania electorală.

Au devenit tot mai evidente neînțelegerile din sânul FSN-ului, între Ion Iliescu și Petre Roman. Încă din decembrie, senatorii Frontului, care erau în general pro-Iliescu, au cerut înființarea unei comisii de cercetare a activității guvernului Petre Roman, dar nu au reușit să adune suficiente semnături (erau necesare semnăturile unei treimi din numărul senatorilor).

Senatorii au fost convocați, la o sesiune extraordinară, pentru ziua de 8 ianuarie, dar degeaba, deoarece bugetul nu putea fi discutat decât împreună cu Camera Deputaților. În lipsă de altceva, în Senat, FSN-iștii au reușit să adune 41 de semnături și ca urmare, s-a înființat, în 16 ianuarie, o comisie senatorială specială care să cerceteze actele de corupție săvârșite pe timpul și de către guvernul lui Petre Roman. S-au fixat temele de cercetare: actele de corupție, situația bunurilor fostei PCR, UTC, a fostelor sindicate și cele personale a soților Ceaușescu, activitatea Agenției Naționale de Privatizare, modul de administrare a devizelor străine, situația imobilelor din Cartierul Primăverii, situația flotei românești și situația obiectelor din Fondul Național de Artă. Comisia, compusă din 11 persoane, reprezentanți ai tuturor partidelor din Senat, a primit un termen de 90 de zile pentru întocmirea raportului.

În locul lui Király Károly, în funcția de vicepreședinte al Senatului, din partea UDMR, a fost propus și votat Kozsokár Gábor.

La alegerile locale din 9 februarie, în municipiul Arad, dar și în cele mai multe orașe din Transilvania, partidele aliate sub semnul *cheii* au obținut cele mai multe voturi. Excepția a fost la Cluj, unde PUNR a câștigat alegerile și în funcția de primar a fost instalat Gheorghe Funar. Primarul municipiului Arad a devenit Cristian Moisescu, candidatul *cheii*, iar UDMR-ul a câștigat 4 locuri în Consiliul municipal.

La 9 februarie fiecare vot va fi un pas spre Europa

Sesiunea de primăvară a Parlamentului a început după alegerile locale, în 11 februarie. În Senat, printr-un moment de reculegere, am luat rămas bun de la fostul nostru coleg, academicianul Caius Iacob, născut în Arad, și decedat în București, în data de 6 februarie 1992. În ultima vreme a venit rar în Senat, am discutat de câteva ori cu el, avea amintiri frumoase despre orașul său natal, în care, în prezent, o piață îi poartă numele.

Am trecut la alegerea membrilor Biroului Permanent, au rămas cam aceeași, de la UDMR ca vicepreședinte a fost ales Kozsokár Gábor și ca secretar Verestóy Attila. Am rămas cu 6 senatori mai puțini: 3 au devenit prefecți în județele Tulcea, Olt și Vâlcea, Paul Jerbas a devenit secretarul general al guvernului, iar senatorul de Arad, Radu Homescu, a fost numit de către Ion Iliescu, ambasador în Israel.

În 12 februarie am avut ședință comună cu deputații, s-a discutat raportul comisiei de mediere asupra articolele redactate diferit în cele două camere, după care s-a dat votul final asupra Legii Serviciului de Informații.

În sfârșit, guvernul a întocmit proiectul bugetului de stat pe anul în curs și, conform regulamentului, bugetul trebuia discutat și adoptat împreună în ședințele comune ale celor două camere. Dar nu am avut un regulament al ședințelor comune. Am lucrat două săptămâni la acest regulament, după care am început discutarea bugetului, astfel că multe săptămâni am fost toți parlamentarii împreună în sediul Camerei Deputaților de pe dealul Mitropoliei.

A început divizarea FSN-ului. În martie 1992 s-a citit în Senat prima versiune a raportului Comisiei speciale de cercetare a guvernului Petre Roman, ce s-a soldat cu multe discuții contradictorii. Apoi, între 27-29 martie a avut loc Conferința pe

Țară a FSN-ului unde a avut câștig de cauză *Moțiunea*, adică programul *liderului național* Petre Roman, astfel că acesta a primit puteri depline în partid. A și reorganizat conducerea partidului, a pus în funcții doar oamenii fideli lui, chiar și în organizațiile județene.

Schimbarea s-a petrecut și în Senat unde, Vasile Văcaru, liderul fracțiunii FSN și-a dat demisia, apoi Ovidiu Gherman, vicepreședinte al Senatului a anunțat că a părăsit FSN-ul, după care, încă vreo 15 senatori au anunțat că demisionează din FSN. A doua zi, în 31 martie, Vasile Văcaru a anunțat că s-a alcătuit fracțiunea *FSN-22 decembrie* și a anunțat că lista membrilor este deschisă. Apoi, peste două zile, adepții lui Petre Roman din Senat au anunțat că noul lider al fracțiunii FSN este juristul Predescu Ion, care a citit o listă cu membrii acestei fracțiuni, în care erau înscrși 34 de senatori.

În Arad, la Convenția Județeană și municipală a FSN au fost deja prezentat doar programul lui Petre Roman intitulat *Viitorul-azi*, iar liderii, sub influența deputaților Aristide Nelu Dragomir și Dan Ivan, au fost aleși doar din fracțiunea lui Petre Roman. Asta l-a enervat pe prefectul Avram Crăciun, adeptul lui Ion Iliescu. Dan Ivan, după alegerile locale, a renunțat la funcția de parlamentar, pentru că a fost ales în funcția de președinte al Consiliului Județean. În clădirea primăriei, alături de prefectură, trebuia să se facă loc și pentru funcționarii consiliului județean. De aceea, biroul meu senatorial n-a mai avut loc, mi-am mutat biroul la sediul UDMR. Șeful biroului senatorial Göcző Béla, fiind apolitic, n-a dorit să lucreze într-un sediu de partid, astfel că, am organizat un examen-concurs pentru postul de șef birou senatorial. Concursul a fost câștigat de un tânăr inginer chimist, președintele sindicatului de la Fabrica de ceasuri, Bognár Levente. El a devenit și președintele executiv al UDMR-ului județean. Am pus la dispoziția organizației și mașina senatorială, cu șoferul cu tot, iar secretara biroului senatorial lucra și pentru organizația județeană a UDMR.

Parlamentarii FSN, rămași fideli lui Iliescu, au încercat să se înregistreze ca partid cu numele de *FSN-22 Decembrie*, dar organizațiile revoluționarilor au protestat, astfel că, noul partid a primit numele de Frontul Democrat al Salvării Naționale (în continuare FDSN).

Au fost disensiuni și în Convenția Democratică a opoziției. PNL-ul lui Radu Cămpianu, care a fost și în guvern, a ieșit din Convenție în 11 martie, de aceea, mulți dintre liberali au părăsit partidul. În Senat 4 senatori liberali au demisionat din partid, astfel că, fracțiunea PNL a dispărut din această cameră a Parlamentului. Cămpianu începea să atace PNTCD-ul și pe Corneliu Coposu pentru că au rămas în alianță cu UDMR-ul. În schimb, aripa tânără a liberalilor a rămas în Convenția Democratică.

Szöcs Géza a început să lipsească mult de la lucrările Senatului, a și demisionat din funcția de lider al grupului nostru parlamentar și în locul lui l-am ales, ca lider, pe Markó Béla.

La 25 aprilie, de paștele ortodoxe, la invitația episcopului Pimen, a sosit în țară, la Suceava, după 45 de ani, regele Mihai, căruia, în sfârșit, i s-a dat voie să facă o vizită în România. Foarte mulți, din toată țara, inclusiv din Arad, cu autobuze, au mers la aeroportul din Suceava să-l întâmpine de rege, pe regina Ana, pe fiica lor, Elena cu fiul ei de 7 ani, prințul Nicolae. La mănăstirea Putna, familia regală a făcut un popas, s-au rugat la mormântul lui Ștefan cel Mare, au participat la slujba de paști. Apoi, au venit la București, sute de mii de oameni au ieșit să vadă familia regală, care a ieșit pe balconul hotelului Intercontinental să salutat publicul, care scanda: *Monarhia salvează România!, Regele și țara!, Regele în țară, comuniștii afară!*, după care au cântat imnul regelui. Familia regală a ieșit din hotel și a asistat la slujba de paști la biserica Sfântul Gheorghe din București, iar după întoarcerea la hotel, s-au întâlnit cu câteva personalități publice.

Din București, familia regală a plecat la Curtea de Argeș, pentru a se ruga la mormântul strămoșilor. La întâlnirea sa cu presa, regele a spus că dorește să revină în țară pe tron, dacă poporul îl vrea, pentru că totdeauna a făcut ceea ce poporul i-a a cerut.

În Senat au fost distribuite 5 caiete redactate de Sergiu Nicolaescu, cu ajutorul unor ofițeri ai armatei, ca fiind primele rapoarte ale comisiei senatoriale speciale de cercetare a evenimentelor petrecute în decembrie 1989, a cărei președinte era actorul de film, regizorul și revoluționarul Sergiu Nicolaescu. Caietele au primit aprecieri contradictorii. Unii au spus că sunt fabulații, alții, că Nicolaescu a scris un scenariu de film, asociațiile de revoluționari erau consternate. În data de 7 mai, primele două caiete au fost citite în plenul Senatului, de unde camerele de vederi ale televiziunii au difuzat în direct lucrările Senatului, inclusiv citirea acestor caiete.

La sfârșitul lunii mai, Petre Roman a venit în Arad, s-a întâlnit cu mulți, câteva sute. dintre adepții săi, în sala Palatului Cultural. În aceeași zi și la aceeași oră, în 30 mai după masă, în sala sindicatelor, la convocarea fostului subprefect Ion Cuzman, s-a înființat FDSN-ul județean, cu 50 de participanți.

Legea de organizare și funcționare a Curții Constituționale a fost adoptată în sfârșit, iar în data de 2 iunie. În Senat s-a trecut la votarea celor 3 judecători dintre cei 5 candidații înscriși pentru funcția de judecător al Curții. Ion Predescu, șeful comisiei juridice a dat citire biografiei candidaților, după care senatorii au pus întrebări fiecărui candidat prezentat. S-au distribuit listele de vot cu numele celor 5, din care doi urmau să fie tăiați. În primul tur de scrutin doar doi din cei trei au obținut votul a jumătate plus unu din numărul senatorilor, și anume candidatul UDMR Fazekas Miklós cu 59 voturi și independentul Iorgovan Antonie cu 47 voturi. În turul doi, nici unul dintre cei 3 candidați rămași pe listele de vot nu a primit cel puțin 54 de voturi. Doar în turul 3 a fost ales candidatul FDSN Ciobanu Viorel-Mihai, profesorul de drept civil al Facultății de drept din București. A

urmat încă un vot: punerea în ordine a celor 3. Acest vot a fost câștigat de către Iorgovan Antonie, acesta fiind ales pe 9 ani. Al doilea a fost desemnat Ciobanu Viorel-Mihai, care a primit un mandat de judecător de 6 ani, iar al treilea a ieșit la vot Fazekas Miklós, care a primit un mandat de 3 ani ca judecător al Curții Constituționale. Tot așa au fost aleși trei judecătorilor și de către Camera Deputaților și alți 3 au fost desemnați de către Președintele României. Prin plecarea lui Fazekas Miklos la Curtea Constituțională, grupul UDMR din Senat s-a micșorat din nou, am rămas doar 10 senatori maghiari.

În data de 4 iunie, UDMR-ul a protestat împotriva proiectului noii legi a învățământului ce s-a dat publicității. Proiectul, ce a prevăzut o centralizare excesivă, o îngrădire a școlilor religioase și a folosirii limbii minorităților naționale, reprezenta un pas înapoi pentru învățământul școlar. Organizațiile din Convenția Democratică s-au alăturat protestului UDMR, motiv pentru care, până la urmă, s-a amânat discutarea proiectului de lege, pentru o sesiune de după alegeri.

Deși s-a preconizat ca noile alegeri parlamentare să se desfășoare încă în primăvară, datorită faptului că multe legi necesare nu au fost încă adoptate, iar discutarea proiectelor a mers greoi, o luptă serioasă s-a dat între FSN și FDSN, în ce privește data alegerilor prezidențiale. FDSN dorea să fie împreună, pentru ca Iliescu să atragă voturi și pentru partid, cei din FSN doreau separarea alegerilor parlamentare de cele prezidențiale. La votul cu bile din ziua de 8 iunie, cele două camere reunite au adoptat forma finală a legii alegerilor prezidențiale și s-a stabilit că, alegerile prezidențiale pot fi cumulate cu alegerile parlamentare, deci au câștigat adepții lui Iliescu.

În data de 10 iunie, Ion Iliescu a chemat la palatul Cotroceni conducerea celor două camere și președinții partidelor politice parlamentare, unde primul ministrul Stolojan, a prezentat o informare despre pregătirea alegerilor și a propus data alegerilor pentru 27 septembrie. Cu această dată, până la urmă, au fost de acord participanții la întâlnire, doar Petre Roman a pus vina pe Parlament pentru că nu s-a reușit organizarea alegerilor mai repede, cum era planificat.

În 16 iunie în ședința comună a celor două camere, prin vot secret cu bile, au fost aleși judecătorii Curții Supreme de Justiție. Din cei 50 candidați desemnați de către președintele Ion Iliescu doar 48 au primit suficiente voturi, adică 188 de voturi *pentru*.

În 17 iunie, tot în ședință comună, am votat raportul comisiei de mediere asupra textelor din Legea privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, ce au fost adoptate diferit în cele două camere, după care, am votat și adoptat bugetul asigurărilor sociale pentru anul 1992 și am votat rectificarea bugetului de stat adoptat pentru anul în curs.

Hoszu Zoltán votează cu bile

Ion Iliescu , într-o vizită făcută la Cluj și la Zalău, și-a anunțat candidatura pentru alegerile prezidențiale. S-a ivit o polemică, în mass-media și între politicieni, dacă Iliescu are sau nu dreptul să candideze din nou, deoarece Constituția prevede maximum două mandate pentru un președinte al țării, iar Iliescu a fost președinte și înaintea adoptării Constituției. Până la urmă i s-a acceptat candidatura.

Problema candidatului la președinție a preocupat și opoziția, aliată în Convenția Democratică. Toate formațiile au propus candidați, au apărut și candidați auto-propuși, în sfârșit, vreo 74 de personalități au dorit să fie candidați la președinție din partea Convenției Democratice. Radu Cămpianu a propus, să fie candidat la președinție, regele Mihai. Această propunere a fost respinsă atât de Convenție, cât și însuși, de rege. Convenția Democratică s-a întrunit în data de 27 iunie să desemneze candidatul comun la președinție. Până la urmă, candidat la președinția României, a fost desemnat profesorul universitar Emil Constantinescu.

În parlament a început o competiție pentru desemnarea sediilor celor 5 Fonduri ale Proprietății Private cărora, conform legii privatizării, li s-au repartizat 30% din averea națională, mai precis din totalul întreprinderilor economice ale țării. A fost o luptă crâncenă între parlamentarii din Timișoara și cei din Oradea, pentru sediul *FPP Banat-Crișana*. În această „luptă”, alături de ceilalți parlamentari arădeni, m-am implicat și eu, pentru orașul nostru, care, până la urmă, a devenit câștigătoarea competiției. A fost o mare luptă și între Iași și Bacău pentru sediul *FPP Moldova*. Până la urmă a câștigat Bacăul, din două motive: 1. Alexandru Simiriad, din opoziție, a câștigat postul de primar al Iașului în alegerile parțiale din iunie, deci guvernul nu l-a mai agreat și 2. în Bacău funcționa ca prefect Ion Hrebenciuc, un mare strateg al FDSN, viitor senator și coleg cu mine.

Deoarece, la sfârșitul lunii iunie, multe proiecte de lege au rămas neadoptate, unele necesare și în vederea alegerilor, s-a hotărât organizarea unei sesiuni extraordinare de 10 zile în iulie, sesiune ce, apoi, s-a prelungit până în 15 iulie.

În sesiunea extraordinară am terminat adoptarea Legii șomerilor și am ales o comisie parlamentară pentru alcătuirea stemei statului. Am completat comisia audiovizuală cu un grup de parlamentari, care să supravegheze distribuirea timpilor de emisie pentru partide, în perioada campaniei electorale.

În sânul UDMR-ului am hotărât ca, pentru candidații noștri parlamentari, să aplicăm punctul 8 al Declarației de la Timișoara, motiv pentru care candidaților se va cere o autobiografie politică detaliată.

La discutarea legii de organizare judecătorească, am luat de mai multe ori cuvântul, am adus nenumărate argumente pentru ca în județul Arad să se prevadă încă o judecătorie, pe lângă cele trei existente: Arad, Ineu și Lipova. Datorită intervențiilor mele și ale celorlalți parlamentari arădeni există în prezent o judecătorie și în Chișineu Criș.

Din data de 16 iulie am intrat în vacanță parlamentară, dar, în luna septembrie, nu s-a mai întrunit parlamentul, toți am fost în campanie electorală. Campania electorală a ținut până în data de 11 octombrie, data în care a avut loc turul doi al alegerilor prezidențiale, între Ion Iliescu și Emil Constantinescu. Până la urmă a câștigat tot Ion Iliescu.

Încă în luna iunie, în sfârșit, am redactat raportul comisiei parlamentare speciale de cercetare a evenimentelor din 23-28 septembrie 1991, adică a *mineriadei nr. 4*. Birourile celor două camere au și trecut pe ordinea de zi a ședințelor comune prezentarea și discutarea raportului, astfel că citirea textului ne-a răpit după-masa zilei de 11 iunie și ședința de dimineață din 12 iunie. Eu am rămas să citesc ultimele 5 capitole din raport, după care s-a dat cuvântul la câte un reprezentant din fiecare grup parlamentar din Senat și Camera Deputaților, apoi s-a trecut la discuții libere.

În continuare prezint activitatea comisiei și conținutul raportului.

Activitatea comisiei speciale de cercetare a evenimentelor din 23–28 septembrie 1991 (*mineriada a IV-a*)

Comisia specială a fost alcătuită din 13 membri, președintele a fost senatorul Radu Timofte (FSN), iar vicepreședinte, deputatul Valentin Gabrielescu (PNȚCD). Membrii comisiei au fost scutiți de celelalte activități parlamentare, chiar și de sub lucrările adunării constituante.

Prima dată am redactat un regulament de funcționare a comisiei, care a fost, în cea mai mare parte redactat de către subsemnatul. Comisia avea 7 membri din FSN și 6 din celelalte partide, dar din opoziție am fost doar trei: Gabrielescu din PNȚCD, Horea Rusu, liberal-aripa tânără și eu din UDMR.

Am cerut rapoarte de la toate instituțiile, întreprinderile, persoanele juridice și civile implicate, am studiat articolele apărute în presă, am vizionat 24 de ore de înregistrări video despre evenimentul cercetat și am audiat sub prestare de jurământ 227 persoane: miniștrii, politicieni, generali și ofițeri, ofițeri de informații, consilieri de stat și guvernamentali, procurori, prefecți, primari, etc. A fost audiat și Petre Roman, Alexandru Bârlădeanu și Dan Marțian cât și Ion Iliescu. Pe Virgil Măgureanu și Petre Roman i-am audiat de două ori.

Dar să vedem ce am constatat. Minerii din Lupeni au refuzat să lucreze încă din 14 august 1991 deoarece n-au primit salariul la timp și nu s-au făcut îmbunătățirile condițiilor de muncă promise. La fața locului a sosit împreună cu conducerea întreprinderii și liderul de sindicat Miron Cosma, care a promis că va discuta cu guvernul și dacă nu obține cele cerute, va declara grevă generală pe toată Valea Jiului. Sindicatele miniere au cerut în scris, la 28 august, de la președintele țării, de la primul ministru și miniștrii de resort majorarea salariilor, alocației de hrană și alocației de copii. I-au cerut lui Petre Roman să vină în Valea Jiului pentru a discuta aceste probleme. Deoarece guvernul nu a dat nici un răspuns, au reiterat cererile la 10 septembrie și au amenințat guvernul cu grevă generală, începând din 23 septembrie.

La comemorarea de la Țebea, în 15 septembrie, conducătorii țării se întâlnesc cu directorul întreprinderii miniere Benone Costinaș și cu șeful de sindicat Miron Cosma. Petre Roman promite că în 17 septembrie va primi delegația minerilor în București și vor discuta problemele. I-a și primit, au discutat două ore, dar nu s-a ajuns la nici un rezultat. A doua zi minerii discută și cu ministrul economiei și finanțelor Eugen Dijmărescu, se încheie o înțelegere, care a fost semnată și de către Miron Cosma, conform căreia conflictul de muncă încetează și greva se amână.

Înțelegerea s-a difuzat seara prin Valea Jiului, dar nu a ajuns la toți minerii, iar la care a ajuns, l-au făcut trădător pe Miron Cosma. Astfel că, la 23 septembrie, minerii din Vulcani au încetat lucrul și l-au împuternicit pe lăcătușul Barbu Gheorghe să conducă greva și să le prezinte cererile. A venit la fața locului conducerea întreprinderii, Miron Cosma și alți lideri de sindicat. Au discutat toată ziua, mulți l-au acuzat pe Cosma că s-a vândut puterii, atunci el a hotărât începerea grevei generale și împreună au întocmit o listă cu revendicările lor, fixate în 14 puncte. Au venit în Vulcani și alți mineri, cât și mineri dați afară, mulți erau sub influența alcoolului. Miron Cosma l-a rugat pe primarul din Petroșani să telefoneze lui Ion Iliescu, să-l trimită neîntârziat acolo pe Petre Roman. Iliescu a răspuns că Petre Roman nu poate să vină, dar îl trimite pe prefectul Alic Costel din Deva. Acesta a și ajuns seara la orele 21 cu doi subprefecți, l-a informat pe Iliescu despre revendicările minerilor și au hotărât ca a doua zi continuă tratativele.

Dar noaptea au venit mulți mineri, în special tineri și șomeri în Vulcani, au furat lubenițe (pepeni verzi) din piață, au intrat în câteva grădini particulare și au spart 5 unități comerciale.

A doua zi, Iliescu a vorbit la telefon cu prefectul, acesta i-a spus că, dacă ar veni primul ministru, conflictul de muncă s-ar aplană. Alic Costel i-a telefonat și lui Petre Roman, care a spus că nu poate veni, deoarece a doua zi trebuie să plece în Austria și se pregătește pentru această întâlnire. Liderii de sindicat au trimis, prin fax, revendicările minerilor, atât conducerii întreprinderii cât și guvernului.

Văzând că nu vine nimeni din București, că nu s-a răspuns la cererile lor, că nici la radio sau TV nu s-a spus nimic despre ei, tot mai mulți mineri au cerut să plece ei în capitală. Liderii de sindicat au promis că, în cazul în care guvernul, până la ore 15 nu răspunde nimic la revendicările lor, vor pleca în capitală. În București, Petre Roman a discutat cu miniștrii de resort, au redactat un răspuns la revendicări, care a fost trimis minerilor la orele 15,30. Dar minerii erau deja în marș spre Petroșani, deoarece la ora 15, Miron Cosma i-a încolonat și i-a trimis spre Petroșani, să ceară de la conducerea întreprinderii mijloace de transport pentru a pleca la București. În două ore au parcurs cei 11 km., au manifestat un timp în fața primăriei, apoi s-au așezat în fața casei de cultură, unde era și sediul sindicatului. Miron Cosma a încercat, de la balcon, să citească răspunsul guvernului, dar minerii scandau în continuare: „*Hoți-hoții și București- București*”

Până la urmă Miron Cosma a spus: „*de 2 ani nu au venit aici, atunci să mergem noi la ei*”. Atunci a apărut deasupra pieței un elicopter. Toți au crezut că a sosit primul ministru. Dar, nu, ci a venit un reporter TV, care a luat un interviu lui Miron Cosma. Acesta a dat interviul la un microfon de pe balcon, ca să-l audă toată piața plină cu mineri. După interviu, Cosma s-a dus la primărie să ceară trenuri de la Direcția CFR Timișoara. Primarul i-a spus că-l caută la telefon Ion Iliescu, dar Cosma a refuzat să vorbească cu șeful statului. L-a chemat prin telefon pe ministrul transporturilor Traian Băsescu și a cerut trenuri pentru mineri. Acesta a refuzat orice cerere. Liderii de sindicat a Ligii minerilor s-au întrunit pentru a lua o hotărâre. S-a vrut plecarea la București cu mașinile întreprinderii miniere, dar nu era suficient combustibil pentru ele. Minerii din piață și-au pierdut răbdarea, au năvălit în primărie și în biroul subprefectului cerând să ia măsuri în problema transportului.

Miron Cosma, seara la orele 21, cu 3000 de mineri, a plecat spre gara din Paroșeni. Minerii rămași în Petroșani au devastat piața, au alungat vânzătorii, au spart magazine și baruri, au luat din ele alimente și băuturi.

Ajuns la gară, Miron Cosma a cerut tren special pentru București, iar minerii au urcat în cele 14 vagoane de persoane ce erau prin gară. Cosma, cu un grup de mineri, l-au luat prizonier pe adjunctul șefului de gară, au năvălit în biroul impegatului de mișcare cerând plecarea imediată a trenului, au amenințat că în caz contrar aruncă gara în aer. Impegatul, sub amenințări, cere Direcției CFR regională Timișoara și centrului din București aprobarea a 29 vagoane. Când a venit răspunsul negativ, minerii au spart geamurile gării, au distrus mobilierul, au molestat personalul CFR. Atunci impegatul a decis, de unul singur, să plece la

București trei trenuri speciale: la ora 1,12 a plecat trenul 244 cu 13 vagoane, la ora 1,44 a plecat trenul 242/11 cu 7 vagoane, iar la acceleratul 244, care între timp a sosit în gară, au fost atașate 4 vagoane pline cu mineri. Înainte de Livezeni, trenurile sunt oprite la comanda Direcției regionale Timișoara, dar minerii coboară, îl bat pe impegatul de mișcare și-l obligă să dea drumul trenurilor. Ajungând pe raza regională CFR Craiova, la prima stație sunt oprite cele două trenuri speciale, dar acceleratul nu a fost oprit. Atunci, din nou, sunt sparte geamurile gării, este bătut impegatul și obligat să dea drumul trenurilor. Acest scenariu se repetă și la următoarele două stații. Dimineața la ora 8, trenurile speciale ajung în Craiova, unde staționa de 2 ore și acceleratul 244, întrucât minerii nu au lăsat să plece trenul, până nu ajung aici și ortacii lor. Șeful stației ajunge la un acord cu Miron Cosma, ca minerii din accelerat să coboare și să lase să plece acest tren din gară.

Apare Generalul Ilie Marin, comandantul armatei a 3-a din Craiova, cu un grup de ofițeri și cu prefectul județului, care propun ca minerii să aștepte aici venirea miniștrilor de resort, să nu plece mai departe. Dar Miron Cosma este de neînduplecat, vrea să plece la București. Între timp vreo 200 de mineri au coborât, au spart geamurile gării, mobilierul din sălile de așteptare, devastează unitățile de alimentație publică și fură băuturile găsite.

În sfârșit, în ziua de 25 septembrie, la orele 9:40 și 10:03 cele două trenuri au plecat mai departe spre București, unde ajung la gara Băneasa la orele 13:20, respectiv 13:46, cu cca. 3500 mineri. Între timp, alți mineri întârziați ajung în gara Petroșani, alungă călătorii de pe un tren personal ce ajunge în gară, obligă mecanicul locomotivei să aștepte până vin și alți ortaci, în sfârșit pleacă, dar după un mers de 2 ore cade curentul din linia electrică. Minerii, pe stația radio a locomotivei cer o altă locomotivă diesel, afirmă că îi omoară pe cei doi mecanici și aruncă în aer trenul cu dinamită. În sfârșit, după 4 ore, ajunge locomotiva diesel pentru a schimba locomotiva electrică, iar trenul ajunge în București la orele 5:02 în data de 26 septembrie. Apoi, la orele 12:12 sosește încă un tren cu mineri, tot așa, cu un tren „recvirat”, din Valea Jiului.

De la gara Băneasa Miron Cosma conduce minerii spre clădirea guvernului, unde ajung la orele 15. Sunt întâmpinați de Eugen Dijmărescu și alți miniștrii, dar Cosma nu vrea să discute cu ei, insistă să vină personal Petre Roman, dar acesta nu apare. În piață, printre mineri se amestecă civili care îi încurajează și ațâță minerii împotriva guvernului. La cererea minerilor, obosiți și nemâncați, guvernul a îngăduit distribuirea de apă, pâine și conserve. Vreo 40 mineri au intrat în holul clădirii unde se distribuiau alimentele, polițiștii au încercat să-i scoată, dar alții vroiau să intre, s-a produs o busculadă. Unul din serviciul de pază a aruncat o petardă spre mineri, pentru ca aceștia să plece din clădire. Atunci minerii de afară au atacat întrările în clădire, polițiștii au răspuns cu petarde și gaze lacrimogene. Minerii au atacat mai vehement, aruncau cu pietre și bâte, au apărut și *cocteilurile Molotov*. Civili au ajutat minerii cu sticle și cu benzină, au

adus și un camion și cu lanțuri încercau să smulgă, să distrugă o poartă de intrare. Apărătorii clădirii s-au retras în clădire și în curtea interioară. Minerii au spart geamurile cu pietre și cu sticle incendiare au dat foc câtorva încăperi.

Ofițerii, văzând că situația se agravează, au scos miniștrii din clădire prin curtea din spate, pe la orele 17:30. Asaltul a continuat, dar pe la orele 18, Miron Cosma a aflat că în clădire nu mai sunt miniștrii, a retras minerii din piață. Apărătorii clădirii, văzând că minerii se retrag, au tras rachete semnalizatoare pentru a declanșa ofensiva, dar cu aceste rachete au rănit, mortal, doi civili.

Cei mai mulți mineri s-au îndreptat spre Piața Romană și Piața Universității, au oprit circulația, au devastat magazinele alimentare din zonă pentru a-și procura alimente și băutură, apoi s-au dus să se culce pe Stadionul Tineretului și împrejurimi.

Miron Cosma, cu 600 mineri a plecat spre clădirea televiziunii, pentru că a vrut să se adreseze poporului. A fost lăsat înăuntru cu câțiva mineri și acolo directorul Emanuel Valeriu, în emisiune directă, i-a luat un interviu. Șeful minerilor a relatat că au venit în București, deoarece guvernul nu i-au satisfăcut cererile legitime și au atacat guvernul, pentru că a fost refuzat dialogul. Apoi Cosma a fost condus în biroul președintelui televiziunii, Răzvan Teodorescu, de unde a vorbit la telefon cu Ion Iliescu. Acesta i-a spus să-și retragă minerii spre Stadionul Tineretului și Arcul de Triumf, iar pentru dimineață i-a propus o întâlnire pentru rezolvarea conflictului ivit.

În zorii zilei de 26 septembrie clădirea guvernului a fost înconjurată cu automobile blindate. Minerii se adunau în fața clădirii guvernului, au venit aici și minerii sosiți dimineața din Valea Jiului. Miron Cosma nu a vrut să discute cu Iliescu, de aceea liderii de sindicat au ales o delegație de 19 persoane condusă de Lois Dorin, șeful sindicatului din Livezeni, să plece la palatul Cotroceni, să discute cu Ion Iliescu. Aici minerii au cerut demisia lui Petre Roman, iar noul guvern să satisfacă cererile minerilor, ceea ce Iliescu a acceptat și a promis. Delegația s-a întors în Piața Victoriei, aici Miron Cosma, din balconul clădirii guvernului, a anunțat promisiunile lui Ion Iliescu, deci au reușit pentru ce au venit și a spus minerilor să plece spre gara Băneasa pentru a pleca acasă. O parte mai mică a minerilor s-au îndreptat spre gară, dar o parte mai mare, ascultând de bucureșteni, s-au îndreptat spre Piața Universității. Mulți mineri nu au fost mulțumiți cu cuvântarea lui Miron Cosma, l-au făcut trădător, pentru că nu a cerut în scris cele promise de Ion Iliescu. De aceea, coloanele de mineri s-au îndreptat spre palatul Cotroceni, să ceară în scris cele promise, dar între timp, s-a răspândit zvonul că miniștrii sunt la Camera Deputaților, atunci mulți au pornit spre Dealul Mitropoliei. Bucureștenii care s-a alăturat minerilor i-au îndemnat să ceară și demisia lui Ion Iliescu, dar asta se poate rezolva numai prin parlament.

Când, pe la orele 15, minerii au ajuns la Camera Deputaților, deputații erau în pauza de masă. Cei câțiva polițiști de pază au dispărut, minerii ajunși în fața clădirii au încercat să pătrundă înăuntru. Un timp ușile masive din lemn de

stejar au rezistat, dar, print un geam spart, mulți mineri au pătruns în subsolul clădirii. Deputații s-au întors în sala de ședință, Dan Marțian a deschis ședința și a propus alcătuirea unei delegații, din toate partidele, pentru a discuta cu minerii. S-a ales o delegație de 21 persoane care au mers în sala 22 ce se afla la subsol. Între timp și minerii au alcătuit o delegație ce a fost condusă tot în sala nr. 22. În sala mare de ședință erau mulți mineri, Ion Alexandru a propus ca să rostească toți rugăciunea *Tatăl nostru*. La întoarcerea delegației din sala 22 aceștia au arătat că, pe lângă revendicările de ordin pecuniar și social, minerii au și două cereri concrete: demisia guvernului și demisia șefului statului. Deputații încercau să explice că parlamentul nu poate demite pe șeful statului, eventual îl poate suspenda, dar minerii pătrunși în sală au început să scandeze: *Afară cu voi!, Demisia!, Jos Iliescu!, Jos guvernul!*. În vacarmul creat, doar deputatul țărănist Ion Rațiu, cu părul alb, îmbrăcat elegant, cu papion la gât, prin microfonul de la pupitru, a reușit să-i calmeze, să facă liniște. A spus că parlamentul nu poate demite președintele, i-a îndemnat să meargă la el să-i ceară demisia și i-a poftit afară. Minerii au început să scandeze: *Rațiu!, Rațiu! și Cotroceni!, Cotroceni!* și au părăsit sala. Unul a strigat, *Miron Cosma se duce la televiziune, să mergem după el!*. Ultimii care au părăsit sala au fost bucureștenii și revoluționarii care s-au alăturat minerilor.

Cosma s-a dus la televiziune deoarece dorea să citească pe post un anunț către țară. Clădirea televiziunii a fost apărată de soldați. Când minerii au încercat să sară gardul, au fost respinși. Atunci cu pietre, cu bâte, cu sticle incendiare au început să arunce spre soldați și spre clădire. Cu un excavator au încercat să smulgă poarta, dar nu au reușit. Pe la orele 22:30 au sosit 4 blindate în ajutorul soldaților, atunci minerii au plecat. O parte s-a dus la gară pentru a pleca acasă, alții spre Arcul de Triumf, dar un grup mai mare s-a dus în Piața Universității și au încercat să construiască o baricadă.

A doua zi dimineața, în 27 septembrie, 3000 de mineri s-au întors acasă cu două trenuri, dar ceilalți, câteva mii, s-au dus spre palatul Cotroceni, unde au ajuns pe la orele 10:30–11. Au alcătuit o delegație pe care Iliescu i-a primit la orele 11:30. Aici, în discursul său, Iliescu i-a reproșat minerilor că acum fac rebeliune când Ardealul este în pericol! A povestit că, la Budapesta, niște emigranți au alcătuit un guvern al Ardealului, că în Polonia s-a propus o piață comună a 3 țări, printre care și Ardealul, că ministrul de externe este la conferința ONU să protesteze împotriva propunerii Franței de a se alcătui un tribunal internațional în problema Iugoslaviei, ceea ce ar fi un precedent periculos, că ar putea discuta și situația Ardealului, că primul ministru s-a dus la Viena și a vorbit cu delegatul Franței ca această problemă să fie scoasă de pe ordinea de zi a ședinței ONU. Minerii au rămas nedumeriți, a scăzut curajul lor Deci Iliescu, ca și altă dată când se afla în dificultate, a scos „cartea maghiară” sau „sperietura cu pierderea Ardealului”.

La sfârșitul convorbirilor, președintele și Miron Cosma au semnat un comunicat, prin care Iliescu a promis că va alcătui un alt guvern, că va merge în

Valea Jiului și personal va verifica modul în care noul guvern va rezolva cererile minerilor, că o comisie parlamentară va cerceta și vor găsi cine sunt vinovații, că se asigură hrană și mijloace de transport pentru întoarcerea acasă a minerilor.

Miron Cosma a comunicat minerilor din fața palatului Cotroceni că s-a semnat înțelegerea cu Ion Iliescu, că minerii trebuie să plece acasă, cine rămâne va rămâne pe cont propriu. Dar mulți mineri s-au întors în piața Universității, au ocupat carosabilul. În apropiere se desfășura Congresul PNȚCD, cca. 200 de mineri, cu Miron Cosma în frunte, au mers acolo, iar în sală au scandat împreună: *Jos cu comuniștii!, Jos cu Iliescu!*. Congresul a salutat acțiunea minerilor, au și strâns niște bani pentru mineri. În piață s-a deschis balconul Universității, de unde mulți s-au adresat minerilor. A apărut și Marian Munteanu, îmbrăcat miner, să vorbească, dar minerii erau deja în drum spre gară. Piața s-a redat circulației pe la orele 5 dimineața.

Ministerul transportului și CFR-ul a asigurat 67 vagoane și 7 locomotive pentru transportul minerilor la Petroșani, de unde autobuzele Întreprinderii Miniere au transportat minerii în localitatea lor de domiciliu.

„Vizita” minerilor a creau uriașe pagube materiale, au murit 4 oameni, la spital s-au prezentat 1055 răniți, din care 238 polițiști și soldați. Dintre decedați, studentul Frumușanu Andrei de 24 ani și casnica Crăiniceanu Aurica de 27 ani au fost loviți în piept de către rachetele semnalizatoare, soldatul Lazăr Nicolae a murit după ce masca de gaze i s-a aprins și a ars, iar Enea Ionel a murit în piața din Vulcani, încercând să-și apere lubenițele.

Subsemnatul, nefiind deplin mulțumit de raportul întocmit, am scris o opinie separată, care a fost semnată și de către Valentin Gabrielescu și Horea Rusu, în care am arătat că cele întâmplate au fost cauzate de încrederea ce i s-a insuflat minerilor cu ocazia chemărilor anterioare, că ei ar fi și sunt fruntașii de luptă a clasei muncitoare, sunt o forță coercitivă care este în stare să facă ordine, că ei sunt apărătorii democrației, sunt garanția puterii. Am arătat că Iliescu a greșit când a intrat în tratative cu cei care au comis infracțiuni grave, prin care au periclitat ordinea de drept, dar a greșit și mai mult, când a semnat înțelegerea cu Miron Cosma și a sacrificat guvernul Roman, în loc să garanteze apărarea Constituției și a statului de drept.

Opinia separată s-a atașat raportului ce a fost difuzat parlamentarilor și ziariștilor din țară și străinătate.

Partea a IV-a

Am devenit din nou senator

A sosit data alegerilor generale, 27 septembrie 1992, când alegătorii români au fost chemați la urne pentru a alege un nou parlament și un nou președinte al statului.

Conform noii legi al alegerilor, partidele, ale căror candidați au depășit baremul de voturi necesare accederii în parlament, voturile suplimentare adunate peste barem, au fost centralizate într-un „coș”, de unde, ulterior, voturile au fost redistribuite partidelor, pe baza unui algoritm, pentru a ocupa locurile de parlamentari rămase libere. Fiecărui județ era fixat numărul parlamentarilor ce puteau fi aleși, senatori și deputați, în funcție de numărul populației. În județul Arad, ca și în anul 1990, puteau fi aleși 7 deputați și 3 senatori.

Scrutinul a dovedit că locuitorii din vechiul regat, Moldova și Țara Românească au alte preferințe politice față de cei din Ardeal. În Ardeal alegerile au fost câștigate de către partidele din Convenția Democratică, iar în vechiul regat a câștigat partidul lui Iliescu, FDSN-ul,

Rezultatele alegerilor parlamentare au fost publicate doar după 10 zile, deoarece a durat numărarea voturilor suplimentare și repartizarea mandatelor pe partide și județe. Între timp, a devenit cunoscut că nici un candidat pentru alegerile prezidențiale nu a obținut jumătate plus unu din voturile exprimate, astfel că va avea loc un al doilea tur de scrutin între primii doi candidați: Ion Iliescu și Emil Constantinescu.

Biroul electoral județean din Arad a publicat doar în data de 9 octombrie lista noilor parlamentari arădeni, printre care și eu mi-am găsit numele, alături de senatorul Ion Alexandru, renumit poet țăranist și regalist, fost deputat, cu care am fost coleg și în legislația anterioară. Al treilea mandat de senator a fost câștigat de către Ioan Crețu, medic, directorul spitalului din Ineu, care a candidat pe listele FSN-ului, partidului condus de Petre Roman. Am reușit, din nou, să ocup un mandat de senator, grație noului sistem de redistribuire a voturilor suplimentare, algoritmul derulat prin calculator a scos numele meu dintre candidații UDMR-ului.

Dintre cei 7 noi deputați, trei au candidat pe lista Convenției Democratice: doi țăraniști Alexandru Nicolae și Ion Hui, și un PSD-ist (partidul lui Sergiu Cunescu), Emil Putin, colegul meu de la Colegiul de avocați. A mai câștigat câte un mandat Tokay György de la UDMR și Aristide Nelu Dragomir de la FSN, cu

care am fost coleg și în prima legislatură. Un mandat a revenit lui Emil Roman, preot ortodox, candidatul din partea PUNR-ului.

Din păcate, după câteva luni, Alexandru Nicolae a decedat. În locul lui a devenit deputat următorul de pe lista Convenției Democratice, Ion Bold, din partea Partidului Ecologist.

Parlamentul nu s-a întrunit, deoarece noua Constituție a prevăzut că, Parlamentul se întrunește la convocarea președintelui statului, dar încă nu am avut președinte, turul II al alegerilor prezidențiale fiind fixate doar pentru 11 octombrie. În cel de al doilea tur a câștigat Ion Iliescu, care a obținut 61,4 % din voturile exprimate.

Iliescu a convocat noul parlament pentru ziua de 16 octombrie. În prima zi au fost constituite fracțiunile, adică grupurile parlamentare și s-au ales membrii comisiei de validare. Din cei 12 senatori UDMR, atunci i-am cunoscut pe cei 4 noi colegi, cu ceilalți 7 am fost colegi și în prima legislatură, doi, dr. Csapó József și Frunda György au fost anterior deputați. Pe Verestóy Attila l-am ales ca șef al fracțiunii, pe Szabó Károly ajutorul lui, iar pe Kozsokár Gábor l-am nominalizat în biroul permanent al Senatului. Fracțiunea noastră, ca număr, a devenit doar a cincea, am fost întrecuți de FDSN cu 49 senatori, Convenția Democratică cu 34, FSN-ul cu 18 și PUNR-ul cu 14 senatori. După noi a urmat Partidul România Mare (PRM) cu 6, Partidul Democrat Agrar și Partidul Socialist al Muncii (PSM) cu câte 5 senatori, 4 de la Partidul Național Liberal – Convenție Democratică (PNL-cd) și un senator de la PNL-aripa tânără. PRM și PSM s-au aliat și au format o singură fracțiune compusă din 11 senatori cu numele de *Partida Națională*. Și cei 5 liberali s-au unit și au forma o fracțiune cu numele de *Grupul parlamentar civic-liberal*.

În data de 28 octombrie a fost ales biroul permanent al Senatului. Președinte a devenit Ovidiu Gherman de la PDSN, noi am primit doar o funcție de secretar pentru Kozsokár Gábor. Cei 4 vicepreședinții ai Senatului au devenit Dan Mircea Popescu (FDSN), Ion Lup (PNȚCD), Eugen Dijmărescu (FSN) și Adrian Ovidiu Moțiu (PUNR).

În Camera Deputaților a fost ales ca președinte Adrian Năstase, iar ca vicepreședinți: Dan Marțian (FDSN), Ion Rațiu (PNȚCD), Radu Berceanu (FSN) și Ion Gavra (PUNR).

Am locuit în continuare în hotelul Floreasca, am primit un apartament spațios cu hol, dormitor, baie, bucătărie și balcon.

În ședința comună festivă a celor două camere, cu diplomați, ziariști camere TV, mulți alți invitați, în data de 30 octombrie, proaspătul ales Ion Iliescu a depus jurământul de președinte în fața Parlamentului.

În 4 noiembrie Iliescu a anunțat că i-a încredințat lui Nicolae Văcăroiu sarcina alcătuirii noului guvern. În Senat s-au alcătuit comisiile permanente, fiecare

senator putea să opteze pentru a face parte din una-două comisii. Eu am optat pentru comisia de validări și petiții, în care am fost președinte în legislatura trecută. Acuma această comisie a fost condusă de către Constantin Ticu Dumitrescu, fost deținut politic, care m-a consultat în toate problemele, eu fiind singurul jurist din comisie, am devenit buni prieteni.

În data de 13 noiembrie, iarăși, o altă ședință comună festivă, cu mult tam-tam, în care Văcăroiu și-a prezentat miniștrii și programul de guvernare. În zilele următoare, miniștrii desemnați au fost audiați în comisiile permanente de resort și în plen, iar în 18 noiembrie, tot în plenul celor două camere, Văcăroiu și-a prezentat programul, parțial modificat în urma criticilor primite, în care a pus un accent mai mare pe privatizare și în locul lui Vasile Moiş, care nu a fost agreat de către Parlament, l-a numit ministru desemnat pentru relațiile cu Parlamentul pe Valer Dorneanu. În guvernul lui Văcăroiu au fost numiți 3 miniștrii care au fost miniștrii și pe vremea lui Ceaușescu, ceea ce dovedește tendința partidului de guvernământ de revenire la acele vremuri. Dealtfel, guvernul a primit doar 260 voturi față de 203 voturi contra. Dacă partidele naționaliste și agrarienii nu votau alături de FDSN, guvernul nu era votat.

În decembrie, deoarece noul guvern încă nu a redactat și nu ne-a trimis proiecte de legi, parlamentul a cam lenevit. Doar faptele lui Gheorghe Funar, primarul Clujului și declarațiile scandaloase ale lui Vadim Tudor au mai ațâțat spiritele printre parlamentari.

În luna ianuarie 1993 am avut vacanță parlamentară, conform Constituției.

Între 15–17 ianuarie a avut loc cel de al III-lea congres al UDMR la Brașov. Cum nici Domokos Géza și nici Szócs Géza nu au mai candidat pentru președinția uniunii, a fost nevoie să alegem un nou președinte. Noi, grupul de senatori cazați la hotelul Floreasca, am ajuns la concluzia că senatorul Markó Béla ar fi cel mai indicat să fie ales președinte, deoarece avea o fire calmă și gândeam că poate aplana disensiunile dintre aripa radicală și aripa temperată din sânul UDMR.

În prima zi, au salutat congresul invitații, printre care îi amintesc pe Corneliu Coposu, Ticu Dumitrescu, Stelian Tănase (președintele PAC), Horia Rusu, Gabriel Andreescu (președintele Alianței Civice), Emil Constantinescu, Orbán Viktor, fondatorul partidului FIDESZ din Ungaria, Duray Miklós conducătorul maghiarilor din Slovacia, Csoóri Sándor (președintele Uniunii Maghiarilor de Pretutindeni), etc. A doua zi am discutat și adoptat noul regulament de organizare și funcționare și noul program al uniunii, iar a treia zi, după ce Tőkés László și-a retras candidatura, l-am ales pe Markó Béla în funcția de președinte al UDMR.

Încă din 25 ianuarie, am fost convocați într-o sesiune extraordinară a Parlamentului, cu scopul de a constitui noile instituții prevăzute de Constituție, cum ar fi *Curtea de Conturi și Consiliul Superior al Magistraturii*. Dar, sesiunea a început cu nominalizarea membrilor delegației în instituțiile europene. După multe discuții, în baza unui algoritm prestabilit, am ales pe cei 10 parlamentari

Grupul senatorilor UDMR aleși în 1992

*Incze Tibor, Seres Dénes, Verestóy Attila, Frunda György, Buchwald Péter,
Markó Béla, Kozsokár Gábor, Hajdu Gábor, Hosszu Zoltán, Szabó Károly,
Csapó József*

Senatorii UDMR la ședința Senatului, 1992

care vor participa, ca observatori, în parlamentul European și delegația noastră în Consiliul Europei. Din partea UDMR propus și ales a fost Frunda György.

Apoi, prin vot secret, am ales pe cei 24 membri ai Curții de conturi și pe cei 15 membrii al Consiliului Superior al Magistraturii.

La 1 februarie, când a început sesiunea ordinară de primăvară a Senatului, președintele Ovidiu Gherman a anunțat că ne așteaptă să dezbatem și să adoptăm 60 proiecte de lege. Am și început, în 15 februarie, discutarea Legii Taxei pe Valoare Adăugată (TVA), apoi am continuat cu Legea Arendării, pe care l-am votat în data de 25 februarie. Intre timp, a decedat colegul nostru senator René Radu Policrat, iar în locul lui a fost ales poetul Ștefan Augustin Doinaș, născut în Arad cu numele de Ștefan Popa. În 19 februarie PNL - aripa tânără s-a contopit cu PNL- convenția democratică și au format împreună partidul PNL-93.

Călătoria în Statele Unite ale Americii (6 martie – 4 aprilie 1993)

Am avut șansa de a pleca, cu o delegație parlamentară, într-o vizită în SUA, la invitația USIA – *United States Information Agency* a guvernului american, cu scopul de a ni se prezenta și de a studia modul de funcționare a democrației în această țară.

Delegația a fost compusă din 3 senatori: Paul Ion Otiman (PAC). Radu Alexandru Timofte (FDSN), Hosszu Zoltán (UDMR) și 3 deputați: Victor Boștinăru (FSN), Tudor Gavril Dunca (PNȚCD), Raimond Luca (PNL-93).

Împreună cu cei doi președinți ai camerelor, Ovidiu Gherman și Adrian Năstase, noi, cei 6 delegați, am fost invitați de către John R. Davis junior, ambasadorul SUA din București, în ziua de 3 martie 1993, la un prânz în sediul ambasadei.

În 5 martie am primit pașapoartele diplomatice, cu vize pentru Germania și SUA., biletele de avion și câte 538 dolari diurnă, iar în data de 6 martie, cu un avion Boeing-727, cu escală la Viena, am ajuns la Frankfurt. Aici ne-am îmbarcat în cursa spre Washington și după un zbor de 11 ore am ajuns la destinație. La aeroport am fost întâmpinați de un microbuz, un delegat al ambasadei române și două translatoare, care ne-au dus la un hotel luxos.

A doua zi, duminică, cu același microbuz și translatoare, care aveau și calificarea de „ghid turistic”, am plecat să vizităm capitala SUA. Prima dată am vizitat cimitirul militar (*Arlington National Cemetery*), unde ni s-a arătat mormântul lui John și Robert Kennedy, apoi cea a cosmonauților cu care a explodat nava spațială Apollo. Cimitirul este foarte mare, sunt îngropați aici 230.000 soldați. De aici ne-am dus la *The Lincoln Memorial* și *Vietnam Veterans Memorial* din apropiere, unde sunt gravați, pe un perete de granit, 58.132 nume de soldați căzuți în Vietnam. A urmat vizitarea, doar din microbuz, a memorialului *Jefferson*, a obeliscului, a parlamentului (*Capitoleum*), a Casei Albe, reședința președintelui SUA și a bulevardului ambasadelor.

Luni, în data de 8 martie, ne-am întâlnit cu reprezentanții gazdelor noastre USIA și a firmei care răspundea de programul nostru *Meridian International Center*. Am primit câte o mapă cu informații utile și programul de zi cu zi a vizitei și câte 4000 dolari sub formă de cecuri, pentru cheltuieli de hotel, masă și diverse. Am audiat un expozeu despre organizarea și funcționarea statului american, după care, am luat masa de prânz împreună cu gazdele. La masă au fost invitați și 3 profesori universitari de la facultatea de românologie înființată de Ion Rațiu, printre care Vladimir Tismăneanu, de care auzisem și i-am citit câteva lucrări.

După masă am vizitat ambasada României și am discutat mult cu Aurel Dragoș Munteanu, ambasadorul țării în SUA.

În data de 9 martie am petrecut toată ziua și am audiat expuneri într-o sală a bibliotecii Congresului. Cel de al 7-lea vorbitor a fost Sergiu Verona, care se ocupa cu prelucrarea informațiilor din Europa de Est și săptămânal scria și transmitea congresmenilor, informări despre cele constatate. A afirmat că Tom Lantos, care a vizitat România, a spus ce avem de făcut pentru a primi clauza comercială, dar nimic nu s-a întâmplat. A mai spus că, acolo unde serviciul de informații nu este controlat de către o entitate civilă, acolo nu se poate vorbi de democrație.

A doua zi am vizitat un *birou de lobiști*. Lobismul este un serviciu, asemănător cu avocatura, prin care *lobistul* se angajează să rezolve o problemă, ori, să reprezinte interesele părții în fața instituțiilor de stat. Apoi, microbuzul ne-a dus în clădirea Congresului (camera inferioară a parlamentului) unde ne-am întâlnit cu un consultant al comisiei permanente financiare, după care, cu un trenuleț subteran, n-am dus în Capitoliu, unde am vizitat sălile de ședință ale Senatului și ale Congresului. Am intrat într-o sală a unei comisii în care senatorii puneau întrebări, față de ziariști și camere TV, directorilor generali ale firmelor din domeniul fabricării autoturismelor: Creysler, General Motors și Ford, tema fiind majorarea prețului benzinei. Holul central al Capitoliului este minunat, pe pereți sunt picturi uriașe reprezentând scene din istoria țării, iar jur-împrejur se află statuile eroilor naționali: Lincoln, Washington, Jefferson, Lafayette, Martin Luther King și alții.

După masă am fost duși în sediul *CIA*, (SRI-ul american) unde se află și birourile postului de radio *Vocea Americii*, unde n-au primit redactorii români și cu fiecare dintre noi au înregistrat un interviu de câte 10 minute. Apoi, ne-am întâlnit cu congresmenul din Virginia, Frank R. Wolf, care a fost de multe ori în România, a fost și în Arad și Oradea unde a vizitat bisericele baptiste.

Ziua de 11 martie am petrecut-o, în cea mai mare parte, în Pentagon, sediul ministerului de război. Este o clădire uriașă cu 5 colțuri, cinci etaje, cinci coridoare paralele pe fiecare latură și pe fiecare etaj. Are stație de metrou, multe magazine și restaurante. Coridoarele, ca într-un muzeu, sunt pline cu obiecte militare: arme, uniforme, steaguri, picturi cu scene de război, dintre cele 2000 ce au fost dăruite

Pentagonului, după război, de către populație. Înainte și după vizitarea clădirii, *Tour of the Pentagon*, am audiat prelegeri, după care ne-am întâlnit cu purtătorul de cuvânt al instituției, Mr. Robert Hall, care ne-a povestit că, administrația Clinton a tăiat 12 miliarde dolari din bugetul armatei și a desființat un milion de posturi din armată. Apoi, ne-am întâlnit cu directorul biroului de legătură cu Senatul, un avocat, Dr. Jack Deschauer, care ne-a relatat cum se fac audierile în Senat a celor 44 de adjuncți al ministrului și a generalilor de 3 și 4 stele, cum se votează bugetul armatei. După care ne-am întâlnit cu doi reprezentanți ai DIA (*Defense Information Agency*), aceștia ne-au vorbit despre importanța contrainformațiilor militare într-o societate democratică.

Seara, ne-am întâlnit cu un grup de români care trăiesc în America, pe rând ne-am prezentat și am răspuns la întrebările lor.

Vineri, în 12 martie, am început ziua cu o vizită la ministerul de externe, adică la *Department of State*. Am discutat cu consilierul pentru România, Brady Kiesling, care ne-a relatat că 6 birouri se ocupă cu Europa de Est, el primește și citește rapoartele despre România, întocmite de ambasadă sau CIA, și în baza lor, face câte un raport pentru adjunctul de ministru, care se ocupă de problemele europene. Datorită evenimentelor din Iugoslavia activitatea biroului s-a intensificat. Apoi, Mr. Carol Smetana, de la biroul de studiere a drepturilor omului, ne-a spus că ei fac câte un raport anual despre fiecare țară. În România situația s-a îmbunătățit, dar sunt încă neajunsuri în privința drepturilor minorităților naționale, în situația romilor, starea caselor de copii orfani și în modul în care este tratată Doina Cornea și alți luptători pentru drepturile omului.

După masă ne-am mai întâlnit cu D-na Anna Smith, consilier al departamentului de stat, și cu senior advisor David M. Evans, din partea Comisiei Helsinki.

Seara, ne-am dus la Kenedy Center, un centru cultural cu multe teatre, săli de concerte, restaurante, terase. Am fost invitați la un concert simfonic în care au fost prezentate lucrări ale lui Wagner și Beethoven. Când ne-am întors la hotel, a început să ningă și a nins toată noaptea.

Dimineața, în holul hotelului, ne-a vizitat fostul prim-ministru Teodor Stolojan, care ne-a povestit, la o cafea, că în prezent lucrează la Banca Mondială și mâine va pleca în prima sa misiune, în Ucraina. Datorită viscolului, am stat în hotel toată ziua. La televizor s-a anunțat că s-au înregistrat, peste tot, recorduri negativa ale temperaturii, că au murit 28 de oameni și că luni vor fi închise școlile și instituțiile, deoarece drumurile nu sunt încă dezăpezite.

Duminica am fost la un teatru, s-a prezentat un *muzical* de către o trupă din Broadway, o adaptare a piesei *Vrăjitorul Oz*. Au fost foarte buni, atât cântăreții cât și dansatorii.

Luni, în 15 martie, am fost duși din nou la clădirea Parlamentului pentru a ne întâlni cu doi consultanți ai Comisiei parlamentare de supraveghere a activității instituțiilor secrete, care ne-au explicat cum se face verificarea, prin

buget, ale acestora. Și anume, organizațiile secrete trebuie să raporteze comisiei parlamentare modul de cheltuire a fiecărui dolar. De asemenea, conducătorii de rang înalt sunt audiați, înaintea de numire, în această comisie parlamentară.

După masă am vizitat NDI-ul, Instituția Democratică Națională (*National Democratic Institute*) unde ne-am întâlnit cu reprezentanții care se ocupă de România. Au spus că au observatori la alegeri în toate țările, inclusiv România. După aceea, la Ministerul de Comerț (*Department of Commerce*) ne-am întâlnit cu cei care se ocupă cu Europa de Est și cu România. Asta a fost ultima noastră zi petrecută la Washington, a doua zi, în 16 martie urma să plecăm spre Saint Louis, al doilea oraș ce era programat să-l vizităm.

În 16 martie ne-am făcut bagajele, am achitat taxa hotelului și cu microbuzul nostru am fost transportați la aeroport. Acolo ne-am îmbarcat într-un avion Boeing de 200 locuri al TWA-ului (*Trans World American*) care, după 3 ore de zbor a aterizat pe aeroportul din St. Louis. Cu un microbuz am fost duși în centru, peste tot, pe străzi, atârnav steaguri tricolore, portocaliu-alb-verde. Colegii au făcut bancuri pe seama mea, că pentru mine s-a împodobit orașul cu aceste drapele ce seamănă cu cel al Ungariei. Ulterior am aflat că este ziua națională a irlandezilor, că în SUA trăiesc 20 milioane de irlandezi și în această zi toate orașele mai mari arată astfel împodobit.

Ne-am cazat la un hotel *Marriott* de 24 etaje, eu am fost cazat în camera 1920, deci la etajul 19. Din geam se vedea gazonul verde al unui stadion mare de baseball, în depărtare se vedea râul Mississippi. Am plecat pe jos să vizităm orașul, dar a început să plouă și nu am ajuns la simbolul orașului: un uriaș arc de oțel înalt de 200 m. cu o terasă unde se poate urca cu un lift, iar distanța dintre picioarele arcului este de 150m.

Am început vizitele în acest oraș la asociația producătorilor de soia, ne-au povestit că ei reprezintă interesele a 450.000 producători, caută noi piețe de desfacere și primesc 0.05% din vânzările de soia, ceea ce, pe an, totalizează 120 de milioane dolari. Fac comerț prin toată lumea, inclusiv cu România, unde se vând 80.000 metrii cub de soia anual. Apoi am fost duși la o școală elementară de stat (clasele I–VI) unde am vizitat pe cei din clasa a VI-a, elevii erau pregătiți, știau câte ceva despre România, pentru că ne întrebau despre comunism, dacă ne-am întâlnit cu Ceaușescu, etc. După aceea, am plecat la o școală gimnazială (clasele VII–IX) unde am asistat la o oră de geografie și la o oră de educație civică în clasa IX-a. Am luat prânzul în restaurantul de autoservire a școlii, după care, 4 eleve ne-au condus să vizităm sălile de clasă. Fiecare disciplină avea sală separată de predare, sala de sport era foarte mare și excelent dotată, erau ateliere școlare, de tâmplărie și de prelucrarea fierului, săli de artă, (pictură și sculptură), săli de muzică cu instrumente muzicale, sală pentru cor, sală de calculatoare, sală pentru aerobic, bibliotecă, dispensar medical, sală pentru limba germană-

franceză și sală pentru limba spaniolă. Pe coridoare erau dulăpioare pentru fiecare elev. Școlile vizitate au fost la o distanță de 20–25 km. de oraș.

A urmat vizita la universitatea particulară Washington, cu 10.000 studenți, cu secții de drept, medicină, economie, pedagogie, fiecare secție având mai multe facultăți. Taxa anuală era de 17.000 dolari.

Seara am fost invitați la cină de către un preot luteran. După cină am urcat în biserică, am participat la slujba religioasă, după care, preotul ne-a dus acasă în locuința sa, unde era o recepție cu circa 20 invitați. Am discutat, oaspeții ne puneau întrebări, noi răspundeam.

A doua zi dimineața m-a chemat la telefon Nestor Rateș, i-am dat un interviu telefonic. Programul următor de vizite era la o bursă de mărfuri. Acolo, vicepreședintele ne-a spus că bursa din St. Louis este mai veche decât cel din Chicago, în 1836 au început să comercializeze sare și piei de bizon. Erau ani în care vindeau peste 40.000 piei de bizon. Lângă oraș curg trei fluvii navigabile, Mississippi, Missouri și Ilynoi, în trecut din St. Luis începea *vestul sălbatic*.

După vizita la bursă, microbuzul ne-a dus în statul Ilynois, la vreo 30 km. pentru a vizita o mare unitate militară, la centru de transporturi aeriene militare. Am luat prânzul cu un general de trei stele, apoi într-o sală ni s-a prezentat activitatea unității, ni s-a rulat și un film. După prânz, am fost îmbarcați într-un autobus, am plecat să vizităm unitatea militară întinsă de 1500 ha. teren, cu 10.000 de salariați, cu grădiniță, școală, bănci, magazine, 2000 de locuințe. Ne-au arătat și ne-am urcat și într-un avion de transport militar.

Pe la 5 după masă, ne-am întors la hotel, dar peste o jumătate de oră aveam o întâlnire cu oamenii de afaceri de origine română. Puneau multe întrebări despre situația din țară. Apoi, episcopul ortodox și cantorul ne-au invitat la o cină într-un restaurant luxos. Am revenit la hotel după ora 11 seara.

Vineri, în 19 martie, cu microbuzul nostru, care între timp a ajuns aici la St. Louis, ne-am dus la sediul central al firmei uriașe *McDonnell-Douglas*. Ne-au povestit că firma este prima în lume la construirea avioanelor militare, rachete și elicoptere și sunt pe locul doi din lume, după firma *Boeing*, la construirea avioanelor de pasageri și de mărfuri. Ei au fabricat primele nave spațiale americane. Au peste 250.000 angajați, din care cca. 80.000 lucrează aici la St. Louis. Fabrică 6 feluri de avioane și mai multe feluri de rachete, printre care rachetele *Tomahawk*. Au încă alte 6 baze în țară și încă una în Canada, de exemplu în Arizona se fabrică elicopterele, 4 tipuri, printre care elicopterele *Apache*. Pe peretele sălii de expunere erau portretele lui McDonnell și Douglas. ale căror firme au fuzionat și au creat acest complex privat uriaș. Într-o sală cu exponate am văzut machetele aparatelor aici construite, printre care erau expuse și câte o navă spațială *Mercuri*, *Gemeni* și *Skylab*. În prezent, aici se fabrică rachetele de lansare a navelor spațiale *Challenger*. Am fost impresionat de ceea ce am văzut la această firmă.

Deoarece Radu Timofte a plecat la Seatel, să-și viziteze sora, iar Otiman era cazat la niște cunoștințe, după masă pe la orele 18, Popovici Dumitru, cantorul ortodox pe care l-am cunoscut seara trecută, a venit după noi la hotel și ne-a dus într-un mare centru comercial, apoi într-un mare magazin alimentar ce erau în afara orașului. După aceea ne-a dus în partea dreaptă a râului Mississipi, în statul Missouri, unde regulile morale erau mai permissive, la un bar de noapte, un *Pit-s schow* în care, pe mese, dansau fete sumar îmbrăcate și pentru dolarii ce li se aruncau se mai ușurau de câte o piesă vestimentară. Nu am rămas mult, deoarece tot timpul trebuia să comandăm băuturi, iar Boștinaru nu s-a simțit bine, astfel că am revenit la hotel.

S-a terminat vizita în acest oraș, sâmbătă, în 20 martie am făcut bagajele, microbuzul ne-a transportat la aeroport, de unde cu un avion DC-9 am plecat spre San Francisco, în California. După 4 ore și jumătate de zbor am ajuns la destinație. Ceasul trebuia să-l dăm înapoi cu încă două ore, ora locală era deja cu 10 ore în urmă față de ora României. Cu un autobus am ajuns în centrul orașului, am fost cazați la hotelul *Richelieu*, un hotel mai mic, de stil european. Am plecat pe jos să vizităm orașul, am fost prin cartierul chinezesc, foarte multe tarabe, buticuri cu mărfuri din China, Japonia, Hong Kong. Există în oraș și un centru de afaceri, cu clădiri înalte, „zgârie nori”, dar restul orașului era deluros, chiar și tramvaiele erau trase în sus cu cabluri. Peste golf era vestitul pod *Golden Gate*, pe aceea vreme cel mai lung pod suspendat din lume.

Ziua de duminică, 21 martie, a fost consacrată vizitei orașului și împrejurimilor cu un microbuz Pontiac, am trecut peste *Golden Gate Bridge* și pe un drum șerpuitor, printre copaci *eucalipt* și plante exotice înflorite am ajuns în pădurea protejată de *sequoia*, (brazi americani) cu mulți copaci vechi de peste 1000 ani. La întoarcere, pe malul golfului, am vizitat stațiunea *Sausalito*. Microbuzul, după întoarcere în oraș, ne-a plimbat pe străzile principale, am vizitat și o biserică catolică. Am luat masa într-un restaurant dintre cele 5000 existente, populația din oraș nu prea gătea, cei mai mulți mâncau prin restaurante.

Luni, am avut în program vizita unui penitenciar. Am trecut peste celălalt pod de peste golf, *Bay Bridge*, un pod cu etaj, pentru fiecare sens de mers, cu câte 5 benzi de circulație și am ajuns în orașul *Oakland*. Podul are 12 km. lungime, trece și peste o mică insulă. Am ajuns, după o oră de mers, la penitenciar ce semăna mai mult cu o pensiune sau cu un sanatoriu. Ne-au condus peste tot, puteam face și fotografii. Deținuții puteau telefona oricând, aveau televizoare, bibliotecă, școală, săli de sport, mese de ping-pong și de biliard, astea pentru cei disciplinați. În sala de zi aveau aparate de cafea, aparate cu microunde, ceainării, stand de ziare, aparate de sport. Am luat masa acolo, în penitenciar, era cu noi un judecător care ne povestea despre politica de executare a pedepselor și despre procedura penală de la ei.

După masă, am făcut o plimbare prin cartierul cu „zgârie nori”, am ajuns la golf, pe mal ne-am dus până la port, ce era plin cu magazine și restaurante. Din

port, la o distanță de 1-2 km. se vedea renumita insulă pentru deținuți *Sing-Sin*, ce avea deja destinația de muzeu.

Măști dimineața ne-am dus la biroul local al *Amnesti International*, o organizație internațională de luptă pentru drepturile omului, înființată în Europa. Am discutat despre România, ne-au reproșat că încă se penalizează relațiile sexuale între persoanele de același sex și că sunt lipsuri în relațiile cu Țiganii, că situația din penitenciare este dezastruoasă. Apoi, am vizitat un birou de avocați, care era specializată în organizarea campaniilor electorale. Seara, am fost într-un teatru, am văzut un program de cântece și dansuri.

Miercuri, în 24 martie, am vizitat un studio TV, am discutat cu redactorii despre libertatea presei, despre cenzură, cum se verifică autenticitatea știrilor. La orele 11 ne-a așteptat deja un microbuz să ne ducă în *Valea siliciului*, un centru mondial al computerelor și informaticii, ce era din oraș, la o oră de mers cu mașina. Vizita nu era în program, a fost organizată de către foștii colegii de facultate al deputatului Tudor Gavril Dunca, care lucrau acolo. Ne-au relatat că, în vale, sunt cca. 300 de ingineri români care lucrează la diferite firme, sunt bine apreciați și ajung repede în funcții de conducere, deoarece, datorită școlii din România, știu câte ceva din orice domeniu, pe când inginerii autohtoni se pricep foarte bine doar la specialitatea în care s-au pregătit.

Pe noi ne-au dus la o firmă mai mică, cu doar 120 salariați, din care 70 ingineri și se ocupau cu dezvoltarea memoriei calculatoarelor. Au povestit că, se fabrică plăci electronice de mărimea unei cărți de vizită, cu o memorie de 20 MB, fără să aibă piesă mișcătoare. Cu astea se pot construi calculatoare de mărimea unui penar, se și găsesc în magazine cu 400 dolari. Directorul firmei ne-a spus că peste 5 ani calculatoarele vor fi mici, se va putea comunica cu ele audio și video, se va putea fotografia și filma cu ele și acestea se vor putea transmite oricui. Deci, a prevăzut existența telefoanelor mobile de astăzi. Apoi, gazdele ne-au plătit o masă, într-un restaurant mexican, în care, pentru 5 dolari, se putea mânca pe săturate, dintr-un sortiment foarte bogat.

La întoarcere, am făcut o vizită la biroul unui congressman. Șeful de birou ne-a relatat că kongresmenii au dreptul la 20 angajați, iar senatorii au un *staff* de 60 persoane.

A fost ultima zi petrecută în San Francisco, seara am făcut bagajele deoarece, dimineața devreme, trebuia să plecăm la aeroport. Zborul până în orașul *Jackson*, capitala statului Mississippi trebuia să dureze 5 ore, dar am pierdut toată ziua cu drumul. Am ajuns cu un avion DC-9, în 4 ore de zbor, pe uriașul aeroport din Houston, de unde trebuia să luăm un avion spre Jackson. Avionul s-a defectat la un motor, ne-au îmbarcat pe un alt avion mic, brazilian, dar și acesta s-a defectat. Ne-au anunțat că zborul a fost anulat și următoarea cursă spre Jackson este doar la ora 9 seara. Cum orașul era la 40 mile distanță, am rămas pe aeroport, am primit câte 10 dolari despăgubiri, pentru anularea zborului, din care am mâncat

la un restaurant din aeroport. A întârziat și avionul de ora 9, doar la ora 10 am decolat și am ajuns la destinație doar pe la orele 11,30. Microbuzul nostru ne-a așteptat la aeroport, ne-a dus într-un hotel *Holyday Inn* din orașul Jackson. Am venit în acest oraș pentru că se țineau alegeri parțiale pentru un mandat de senator și au vrut să ne prezinte modul cum este organizat un scrutin electoral.

Dimineața, în data de 26 martie, am vizitat biroul unuia dintre candidați, am discutat cu șeful de campanie, ne-a prezentat procedura de vot. Apoi am mai mers cu microbuzul vreo 10 km. și am vizitat o stațiune de cercetare agrară.

A doua zi, sâmbăta, am avut în program două întâlniri: una cu primarul unui orașel din zonă, Philadelphia și cealaltă, cu un om de seamă al orașului, profesorul în medicină, pensionar, de origine română, Dr. Cornel Petrassevich.

Primarul ne-a înmănat fiecăruia câte o diplomă, prin care am fost făcuți cetățeni de onoare al orașului, apoi profesorul ne-a dus acasă la domiciliul lui. Cornel Petrassevitch era din Lugoj, a fost regalist, țăranist și deținut politic împreună cu Corneliu Coposu. După eliberare din penitenciar a emigrat în SUA, unde a devenit profesor universitar și medic cercetător apreciat. În ultimul timp se ocupa și ajuta tinerii români care veneau în SUA la perfecționare.

Casa lui era lângă un lac, pe care înotau lebede, masa suedeză era bogată, apoi am băut șampanie și discutam cu bătrânul domn, care ne-a povestit viața sa și amintirile sale din România.

Pe la ora 15 am luat rămas bun și am pornit mai departe, spre orașul New Orleans. Cele 250 de mile le-am parcurs în 5 ore, în ultima parte am trecut peste un golf, pe un pod lung de 15 mile, dar acel golf este traversat și de un alt pod lung de 40 mile. Am ajuns în oraș la orele 8 seara, ne-au cazat într-un hotel elegant, iar la 9 seara am plecat cu microbuzul să vizităm orașul. Am trecut prin cartierul englez cu vile și palate frumoase, înconjurat de parcuri. Cartierul francez era, în contrast cu cel englez, înghesuit și gălăgios. Centrul a fost lăsat așa cum a fost construit în secolul trecut, cu case etajate prevăzute cu terase, sub care era trotuarul, iar la parter erau mici magazine. Pe râul Mississippi pluteau vase turistice iluminate, mișcate cu palete mari. Ne-am plimbat pe o stradă pietonală aglomerată, cu foarte multe baruri, cafenele, restaurante, toate cu ușile deschise pentru a se auzi muzica din înăuntru. Am intrat și noi într-o berărie, unde am și mâncat, am ajuns la miezul nopții la hotel.

A doua zi, după micul dejun, am urcat din nou în microbuz și am vizitat un cartier frumos de vile, apoi ne-a dus în portul de pe Mississippi, unde era în trecut centrul orașului. Trei dintre noi am urcat pe un vas de croazieră, ce tocmai pleca, ne-a dus pe râul în sus și înapoi, soarele dogorea, am făcut și puțină plajă pe vas, au trecut repede cele 2 ore plătite. După aceea, în timp ce colegii s-au dus la un birt, eu m-am plimbat prin port, peste tot erau muzicanți și copii de culoare care dansau, lângă ei erau cutii în care trecătorii aruncau câte o monedă. Apoi am plecat înapoi spre Jackson și în 5 ore am ajuns la hotelul nostru.

Luni, în 29 martie am vizitat o asociație studențească, care era în legătură cu USIA, gazdele noastre. Aici ne-am întâlnit din nou cu Mr. Petrassevich, care era consultant al asociației și din nou ne-a invitat la el acasă în Philadelphia, pentru deseară. Apoi, am vizitat un muzeu agricol, după care ne-au dus la Capitoliumul local, ce semăna cu cel din Washington, dar era mai mic. Aici avea sediul parlamentul statului Mississippi, tribunalul suprem și alte instituții. Am vizitat sala de ședință a senatorilor. Lângă fotoliile senatorilor era câte un birou, cu telefon, calculator și microfon. Ne-am întâlnit cu locțiitorul guvernatorului, care ne-a povestit că, au închis bine anul financiar, au majorat salariile personalului și că aici și salariile, și prețurile sunt mai mici decât în orașele mari, traiul este mai ușor.

După masă, a venit microbuzul să ne ducă la Mr. Petrassevich, dar ne-am prezentat doar trei, Dunca, Otiman și eu. Domnul profesor ne aștepta, s-a bucurat că am venit, ne-a dus imediat la casa sa mare, unde locuia fiica sa cu soțul și cu doi copii. Copilul mai mic, de 8 ani, a fost adus, cu 4 luni în urmă, dintr-o casă de orfani din România, vorbea deja bine englezește. Casa era lângă o pădure și un lac. Ne-am întors la casa mică, unde era un „paradis”: lac cu lebede, rațe sălbatice, fântână țâșnitoare, o mică insulă în lac, împrejur statui antice luminate. A spus că așa a visat el când era întemnițat și a reușit să-și realizeze visul.

Când am ajuns, bucătăreasa și soțul ei, au pus și au pregătit deja masa pe terasa de deasupra lacului, apoi s-au retras. Noi patru am cinat, apoi am discutat lângă un vin foarte bun. Bătrânul profesor ne-a povestit multe din viața lui, ne-a arătat și decorațiile primit în noua sa țară. Apoi, pe la 12,30 n-a dus la o pensiune, unde ne-a rezervat camere. Dimineața, în 30 martie, profesorul a venit după noi la ora 8, ne-a dus la un McDonald's să luăm micul dejun, apoi, din nou, la el acasă. Dar, în scurt timp, a apărut șoferul nostru și în 90 de minute ne-a dus înapoi în orașul Jackson. Ceilalți colegi deja ne așteptau, am plecat într-o excursie la Vicksburg. Este un orașel lângă Mississippi, în 45 minute am ajuns, am vizitat Parcul Militar Național. Aici, în timpul războiului civil (1862–1865), a fost o mare bătălie și lângă alei sunt amplasate morminte, obeliscuri, statui. Numai din microbuz am parcurs aleea centrală lungă de vreo 20 km.

În după masa zilei, am vizitat o secție de votare. Acolo se aflau mașini electronice de votare, alegătorii puneau în aparat cartela lor de identitate și apăseau butonul al cărui candidat vroia, iar mașina înregistra votul dat. La sfârșit, se centralizau datele aparatelor de vot și se afla imediat rezultatul scrutinului.

Am fost surprinși că în oraș am văzut foarte puțină lume, după orele de serviciu orașul devenea pustiu. Atunci șoferul a spus, ne arată el unde locuiesc oamenii. Păi, locuiesc în pădure! Printre copaci am văzut case frumoase, fiecare avea piscină, gazon și parc împrejurul casei, aleile asfaltate și câte 2–3 mașini în curtea caselor. Casele semănau cu vilele din cartierul englez din New Orleans. A fost ultima zi în acest oraș.

În 31 martie, ne-au dus la aeroport, de acolo, cu un avion mic am plecat în orașul Nashville, capitala statului Tennessee, aici ne-am îmbarcat într-un Boeing cu care, în două ore, am ajuns pe aeroportul Guardia din New York. Cu un autobus am venit în centru, în Manhattan, am fost cazați în hotelul *Loews New York*, care se află la intersecția străzii nr. 51 cu bulevardului *Lexington avenue*. Străzile sunt numerotate, iar bulevardele au denumiri, te poți orienta ușor, chiar și fără hartă.

După cazare, am plecat pe jos printre zgârie nori din oraș, am luat cina într-un restaurant chinezesc, după care ne-am plimbat de *Brodway avenau*, o stradă plină cu săli de spectacole și conferințe, cu multe reclame luminoase, magazine și restaurante. Am urcat pe o terasă aflată la etajul 40 al unui hotel Merriott, peisajul era minunat, dar și *atrium*-ul hotelului era splendid, ascensoare luminate rapide, urcau-coborau, totul era verde datorită mulțimii de plante ornamentale. În general zgârie norii au un *atrium*, adică un hol uriaș, cu restaurante, cofetării, magazine luxoase, cu cascade artificiale și multă verdeată, camerele și birourile încep doar de la etajul 20 în sus. Sunt mai multe feluri de lifturi, cele care urcă doar până la etajul 15, altele urcă la etajele 15-35, apoi lifturi rapide care nu se opresc decât de la etajul 35 sau 50 în sus.

A doua zi, în 1 aprilie, joia, ploua, a venit microbuzul și ne-a dus la sediul organizației de apărare a drepturilor omului *Helsinki Watch*, organizație înființată în 1976 în Finlanda, are birouri în fiecare țară. Ne-am întâlnit cu consultanta care răspundea de România, Ms. Holly Cartner, care ne-a povestit că, după revoluție, a venit la noi cu primul avion, a fost în martie 1990 la evenimentele din Târgu Mureș, a fost în București la vizita minerilor, apoi cu ocazia alegerilor, iar în 1991 a fost în România de 4 ori să studieze situația romilor și starea penitenciarelor. Am luat rămas bun, deoarece ne așteptau, pentru prânz, la Camera de comerț America-România. Aici era și ambasadorul Aurel Dragoș Munteanu și consulul general Gheorghe Dumitru. După masă, am discutat cu președintele camerei de comerț Mark A. Mayer, un avocat care a fost de mai multe ori în România, l-a primit și Ion Iliescu cu aceste ocazii.

Ne-am întors la hotel și ne-am îmbrăcat mai festiv, pentru a merge la recepția dată în cinstea noastră de către Consulatul român și Misiunea României la ONU. Au fost peste o sută de invitați, ambasadorul ne-a prezentat rând pe rând, apoi am discutat, în timp ce mai gustam și beam câte ceva. La mine au venit și s-au prezentat mulți originari din țară, unguri, evrei și români. Apoi, Aurel Dragoș Munteanu ne-a chemat în biroul său, unde am discutat despre situația politică din țară și din SUA.

A doua zi, în 2 aprilie, s-a derulat ultimul nostru program oficial, vizita la Misiunea ONU a României, ce se afla vizavi de clădirea ONU. Am discutat despre rolul și viitorul ONU, munca lor la această organizație mondială.

Deoarece ne-a rămas mult timp la dispoziție până la concertul de seară, împreună cu Otiman, am plecat cu metrou până la capătul peninsulei Manhattan,

În cartierul englez din New Orleans, martie 1993

Golden Gate Bridge, martie 1993

să vizităm *Statuia Libertății*. Dar nu am avut noroc, ultimul vaporeș cu turiștii spre statuie era plecat. I-am propus lui Otiman să ne plimbăm până la hotel pe jos, vreo 7 km., dar n-a vrut, s-a întors la metrou. Eu am plecat singur, pe jos, spre centru. Am traversat *Walt Street*-ul, centrul financiar al lumii, cu cele două turnuri gemene, multă vreme cele mai înalte din lume (care încă existau), am trecut prin cartierul chinezesc, cu multe tarabe și birturi, apoi m-am rătăcit. Nu am avut hartă, am ajuns pe malul unui râu, s-a întunecat, la piciorul unui pod se încălzeau niște „boschetari”, m-am speriat și mi-am iuțit pașii spre niște case unde ardeau becuri. Am văzut că este strada nr. 14, m-am liniștit, pentru că de acolo m-am putut orienta și am ajuns cu bine la hotel. Deja colegii, în holul hotelului, așteptau microbuzul să ne ducă la *Carnegie Hall*, la concertul ce îl aveam în program. Am audiat piese moderne, compuse de Bernstein și Stravinsky, a fost și o piesă de concert la prima audiție, la sfârșit a venit în fața cortinei compozitorul, să primească aplauzele.

A sosit ziua întoarcerii acasă, sâmbătă 3 aprilie. Mi-am făcut bagajele, microbuzul ne-a dus la aeroportul Kennedy, și am decolat cu un avion *Lockheed* la ora 7 seara, ora locală. Am stat lângă geam, am văzut toată metropola luminată, toată coasta de est a Americii era splendid iluminată, m-am gândit că acolo nu se face economii la curentul electric. Am avut o noapte scurtă, pe la ora 12, ora Americii, am zărit luminile Londrei, la 12,30 a răsărit și soarele.

Am trecut peste Franța, nu am văzut nimic, pentru că era înnoțat și am ajuns pe aeroportul din Frankfurt. Trebuia să așteptăm 6 ore până la decolarea cursei spre București, împreună cu Boștinăru și Luca Raymond am plecat în oraș cu un tren local, care circula din sfert în sfert de oră între aeroport și centrul orașului. Fiind duminică, magazinele erau închise, puțină lume se plimba pe străzi, ne-am întors la aeroport. Cu un Boeing 727, cu o escală la Viena, am ajuns pe aeroportul Otopeni și cu mașina de serviciu a lui Paul Ion Otiman, el fiind președintele comisiei agricole din Senat, am plecat la gară și ne-am urcat în vagonul de dormit al acceleratului spre Timișoara. La ora 8 dimineața am coborât în gara din Arad.

Peste câteva zile, președintele Ion Iliescu ne-a chemat acasă la el, în palatul Cotroceni, să-i relatăm vizita noastră din America. Radu Timofte ne-a prezentat pe rând președintelui, după care a relatat istoria vizitei, Iliescu lua notițe, deoarece a primit și el o invitație din SUA și era curios să audă impresiile noastre. A notat în liniște cele relatate, până când Timofte a ajuns la cerința exprimată de americani, ca averile naționalizate de către statul comunist să fie retrocedate proprietarilor sau moștenitorilor acestora, iar dacă nu se pot retroceda, aceștia să fie despăgubiți. Atunci Iliescu a intervenit, a spus că evreii plecați din țară au înființat o asociație, cu scopul de a reprimi imobilele preluate de stat și că, în cazul în care biserica reformată va veni cu asemenea pretenții, atunci centrele orașelor din Transilvania vor trebui restituite foștilor proprietari. Apoi, ne-a întrebat: știm că László Tőkés vrea să alunge în stradă Universitatea din Oradea, pentru că revendică imobilul pentru biserică? Atunci am intervenit și eu și am

explicat că imobilul respectiv a fost al bisericii reformate, conform cărții funciare și, în general, dacă vrem un stat de drept democratic, trebuie legiferată apărarea proprietății private și trebuie retrocedate averile preluate abuziv, către proprietari sau moștenitorilor acestora. Apoi a venit vorba despre protejarea drepturilor legitime ale minorităților naționale. Atunci am spus că, a fost o mare greșeală a guvernului de a numi doar prefecți români în județele cu populație majoritară maghiară. Chiar și la intervențiile mele, președintele continua să ia notițe.

Sesiunea parlamentară din primăvara anului 1993

La întoarcerea din SUA, am lecturat procesele verbale tipărite ale ședințelor plenare, ce ne-au fost difuzate, am aflat că, Nicolae Văcăroiu a prezentat strategia reformei economice a guvernului, opoziția a criticat vehement această strategie și a reușit să adune 122 semnături, suficiente pentru a iniția o moțiune de cenzură, adică, de neîncredere împotriva guvernului. A fost prima moțiune de neîncredere, dar fără să reușească, întrucât, față de doar 192 voturi pentru, partidul de guvernământ a obținut 260 voturi împotriva moțiunii.

Pe la sfârșitul lunii martie am început discutarea bugetului pe anul în curs, în ședințe comune a celor două camere, iar votul final asupra bugetului s-a dat doar în 22 aprilie. Ne-am întors în sala Omnia a Senatului de abea în 26 aprilie, când am început discutarea proiectului legii arhivelor naționale. Apoi am ridicat la rang de municipiu orașul Blaj, din județul Alba.

Între 18–20 aprilie întregul grup parlamentar al UDMR a fost invitat la Budapesta. Am plecat din Oradea cu un autobuz, am înnoptat la fostul hotel al partidului comunist, apoi, a doua zi, am fost primiți la parlament de către președintele Szabad György (născut în Arad) și de către primul ministru Antal József. După masă, am fost primiți de către Katona Tamás, secretarul de stat politic al guvernului, apoi, pentru câteva minute, dintr-un balcon al sălii, am urmărit lucrările parlamentului. Seara, la orele 19, președintele statului, Göncz Árpád ne-a oferit o recepție în cinstea noastră, la care au fost invitați șefii partidelor parlamentare din Ungaria și președinții grupurilor parlamentare.

În 20 aprilie, ne-am întâlnit cu comisiile permanente de politică externă, de drepturile omului și de cultură ale parlamentului, apoi am făcut o vizită la ambasada României din Budapesta. Am luat masa în clădirea parlamentului, după care ne-am reîntors acasă.

În aprilie, s-au intensificat vizitele în țară a unor reprezentanți ai Uniunii Europene, ce s-au soldat cu elaborarea unor rapoarte despre România și recomandări pentru îmbunătățirea statului de drept și a democrației. De aceea, am început să discutăm și să adoptăm în parlament legea de modificare a codurilor de procedură civilă și penală, noua lege a dreptului familiei, o nouă lege de organizare și funcționare a tribunalelor militare, s-a constituit o comisie comună a celor două camere pentru supravegherea activității SRI, am adoptat o nouă lege

a avocaturii. Am luat deseori cuvântul la aceste legi, multe propuneri ale mele au fost însușite și adoptate prin vot.

În data de 27 mai, când eram din nou într-o ședință comună cu deputații, pe dealul Mitropoliei, într-o pauză, au început să se certe Corneliu Vadim Tudor cu Aristide Nelu Dragomir. Când Vadim l-a trimis în mă-sa pe Dragomir, acesta fiind orfan de mamă, s-a înfuriat și i-a tras o palmă zdravănă. Vadim a fugit afară, a chemat badigarzii săi, care au început să-l bată cu Dragomir. Vadim, fiind președinte de partid, avea dreptul să fie escortat de badigarzi, mai ales că, deseori, s-a plâns de primirea unor amenințări cu moartea, ceea ce nu m-a mirat, văzând comportamentul său arțăgos. Dar, badigarzii nu aveau dreptul să intre în incinta parlamentului. Dragomir a suferit leziuni vindecabile în 6 zile. În următoarea zi de parlament, luna, în 31 mai, ambele camere s-au ocupat de acest caz. FSN-ul a cerut ridicarea imunității parlamentare a lui Vadim Tudor, deoarece a chemat în incita parlamentului persoane înarmate, iar FDSN-ul și Partida Națională au încercat să-l învinovățească pe Dragomir pentru acest incident. Comisiile juridice și de disciplină au fost însărcinate să cerceteze acest caz, iar qvestorii să facă propuneri de îmbunătățire a regulamenului. Până la urmă, ambii au făcut plângere penală la procuratură.

Dragomir avea un comportament coleric, am devenit prieteni, călătoream împreună deseori, spre București. Mi-a duc aminte când, datorită unui viscol, nu zburau avioanele și noi doi și cu deputatul Tokay, am plecat cu un autoturism Dacia al FPP-ului spre București (Dragomir a fost primul președinte al FPP Banat Crișana din Arad, când a fost înlocuit, fugea și trăgea cu o armă de tir după Adrian Nițu, care a fost numit în locul lui). Am condus fiecare, alternativ, mașina, dar la un moment dat s-a rupt ștergătorul de parbriz și nu mai puteam înainta datorită viscolului. Atunci, Dragomir s-a așezat la volan, a tras jos geamul ușii, a scos capul afară pe geam și așa a condus autoturismul vreo 70 km. până în București.

Secretarul general al guvernului, Viorel Hrebenciuc, a înființat a Comisie a Minorităților Naționale din România, fără să ne întrebe, dar, la care, până la urmă, în luna iunie, am aderat și noi, UDMR-ul. Verestóy Attila s-a făcut bun prieten cu Hrebenciuc. Acesta a devenit un om cu mare influență în partidul său, PDSR, și cu ajutorul lui, prin Verestóy, am reușit să rezolvăm multe probleme ale noastre.

În ședința plenară a Senatului din 22 iunie, Ticu Dumitrescu a demisionat din Comisia specială de cercetare a evenimentelor din decembrie 1990 cu motivul că, au trecut 7 luni fără să se întrunească comisia. Atunci, Ovidiu Gherman a anunțat că șefii grupurilor parlamentare au discutat deja și s-a propus reorganizarea acestei comisii în următoarea componență: Plătică Vidovici, Apostolache Victor, Popa Ioan și Nicolaescu Sergiu de la FDSN, Șerban Săndulescu și Valentin Gabrielescu de la PNȚCD, Ionel Achimoaie de la FSN, Mircea Vâlcu de la PUNR, Szabó Károly de la UDMR, Sabin Ivan, de la grupul Civic-Liberal și Gheorghe Răboacă de la Partida Națională. A fost propus și votat, Valentin Gabrielescu ca președinte

și Sergiu Nicolaescu ca vicepreședinte al comisiei. A doua zi Szabó Károly a fost ales în Comisia de supraveghere a SRI-ului, atunci grupul nostru m-a propus pe mine și am fost votat în Comisia specială senatorială de cercetare a evenimentelor din decembrie 1990.

În data de 23 iunie au fost desemnate conducătorii grupurilor de prietenie cu parlamentele altor țări. Am fost propus și ales ca președinte al grupului de prietenie cu Republica Islamică Iran.

În ultima săptămână a lunii iunie am adoptat prin vot mai multe legi, am împuternicit guvernul ca în perioada vacanței parlamentare să adopte ordonanțe și să angajeze împrumuturi externe, am audiat o primă expunere a Comisiei parlamentare de cercetare a actelor de corupție, după care am intrat în vacanța parlamentară de două luni, iulie, august, stabilită prin Constituție.

În vacanță, am petrecut, conform obiceiului, două săptămâni de neuitat cu colegii senatori și familiile noastre, de această dată în casa de vacanță din localitatea Comandău, județul Harghita. a colegului Magyar Lajos.

Sesiunea de toamnă 1993 a parlamentului

Când a început, la 1 septembrie, sesiunea ordinară de toamnă, liderul grupului FDSN Vasile Văcaru a anunțat că partidul, conform congresului din august, a devenit Partidul Democrației Sociale din România (PDSR), președinte a rămas Oliviu Gherman, iar președintele executiv, Adrian Năstase.

A doua zi, în ambele camere, naționaliștii au cerut lămuriri și sancțiuni împotriva UDMR, deoarece președintele Markó Béla a înmănat d-nei Catherine Lalumier, secretara generală a Uniunii Europene, care pe atunci ne-a vizitat țara, un memorandum în limba franceză, în care a arătat că România nu este încă pregătită pentru a fi primită în structurile euro-atlantice, deoarece situația minorităților naționale nu este reglementată, nu există o lege a minorităților, nu sunt garantate drepturile care derivă din hotărârea nr. 1201 adoptată la 1 februarie 1993 de către Adunarea generală parlamentară a Consiliului Europei. Memorandumul a fost discutat în Adunarea deputaților în data de 9 septembrie, cu multe discuții pro- și contra, dar, în sfârșit, am putut discuta deschis problemele noastre, care ne frământau.

În săptămâna următoare am început, în ședință plenară a celor două camere, discutarea raportului SRI întocmit de Virgil Măgureanu, ce ne-a fost difuzat încă în luna iunie. Cu această ocazie, fiecare grup parlamentar putea pune întrebări scrise șefului SRI, care a răspuns de la pupitru la aceste întrebări. A fost un moment inedit, când am putut discuta un raport al SRI și interoga pe șeful acestui organ. A fost posibil așa ceva, deoarece se apropia discutarea primirii României în Uniunea Europeană.

Ziua de 28 septembrie a rămas o zi memorabilă pentru țara noastră, când Parlamentul European a votat primirea României în Uniunea Europeană, cu statutul de observator.

În data de 6 octombrie am comemorat la Arad, cu mulți invitați din țara vecină, Ungaria, ziua executării celor 13 generali pașoptiști de către armata austriacă, în 1849 și am depus coroane de flori la monumentul lor. În aceea zi, în Senat, Magyari Lajos a solicitat un moment de reculegere în memoria generalilor, cam un sfert din sală s-a ridicat în picioare, dar imediat a cerut cuvântul Vadim Tudor, Gheorghe Dumitrașcu, Ion Coja, Radu Ciontea și alți naționaliști, astfel că, s-a iscat o discuție de două ore pe seama acestui moment de reculegere.

În săptămâna începută cu data de 18 octombrie, am lipsit din plenul Senatului, deoarece am început interogarea martorilor în cadrul Comisiei speciale senatoriale de cercetare a evenimentelor din decembrie 1989, (în continuare comisia „Decembrie-89”). L-am audiat pe generalul Hortopan Ioan, care avea în decembrie 1989 funcția de comandant al trupelor de infanterie, tancuri și vânători de munte, iar, a doua zi, l-am audiat pe generalul Vlad Iulian, comandantul Securității Statului, apoi pe Tudor Postelnicu, ministrul de interne, iar în ziua de 21 septembrie, pe generalul în rezervă Dincă Ioan, adjunctul primului ministru.

În data de 19 octombrie, întrucât senatorul Viorel Sălăgean a demisionat din funcția de președinte al comisiei de privatizare, această comisie permanentă a Senatului a fost reorganizată. Numărul membrilor a fost ridicat la 15, noul președinte a fost ales Teodor Ardelean, iar grupul nostru m-a propus pe mine ca membru în această comisie, având în vedere că, între membrii săi, nu exista nimeni cu studii juridice. Am renunțat la comisia administrativă și de organizare a teritoriului, am păstrat funcția în comisia permanentă de petiții și am început să lucrez în această comisie permanentă de privatizare, m-am înțeles bine cu PUNR-istul Ardelean Teodor, care m-a consultat în toate problemele ivite. Am devenit un membru apreciat al comisiei, motiv pentru care, mai târziu, am fost propus ca membru în Consiliul de administrație al Fondului Proprietății Private „Banat-Crișana”, cu sediul în Arad.

În data de 28 octombrie, din nou, membrii comisiei Decembrie-89, ne-am adunat în *sala verde* din parterul clădirii, unde țineam audierile, de această dată a fost convocat și interogat Silviu Curticeanu, șeful cancelariei lui Ceaușescu, iar a doua zi l-am audiat pe generalul Victor Stănculescu, „omul cheie” al evenimentelor din decembrie 1989.

În ambele camere s-au iscat largi discuții cu privire la invitarea regelui Mihai, de către partidele istorice, la aniversarea a 75 de ani de la Marea Unire, având în vedere că se apropia data de 1 decembrie. Guvernul, la sugestia lui Iliescu, a respins această invitație, cu motivarea că regelui nu i se poate acorda pașaport întrucât i s-a luat cetățenia. Dar, noua Constituție a stabilit că, cetățenia nu se poate pierde prin acte administrative, astfel că, decretul comunist din 1948 nu are nici o valoare. Atunci, partidul de guvernământ a spus că nu cetățenia, ci naționalitatea i s-a luat, ceea ce este un nonsens. Când Iliescu a invitat partidele parlamentare la Cotroceni, pe această temă, partidele din opoziție nu s-au dus. Dar, nici de această dată nu i s-a permis regelui Mihai să vină în țară.

Am continuat audierile în Comisia-89, în 9 noiembrie a venit în fața comisiei generalul Ion Coman, secretar al CC al PCR, iar în 10 noiembrie l-am audiat pe revoluționarul Mihai Montanu. În următoarea săptămână l-am audiat pe dizidentul Dumitru Mazilu, apoi pe revoluționarul Gelu Voican Voiculescu, pe colonelul Corneliu Pârcălăbescu, comandantul gărzilor patriotice și pe generalul Gh. Diaconescu, procurorul șef al procuraturii militare.

În comisia de privatizare, împreună cu Viorel Sălăgean, am redactat un proiect de lege privind un model de privatizare, *metoda MEBO*, (din engleza *Management Employee Buyouts*). Sălăgean venea cu ideile iar eu formulam aceste idei în limbaj juridic, am redactat proiectul legii și expunerea de motive. Am început discutarea proiectului în Senat, împreună prezentam articolele și răspundeam la întrebări. În data de 24 noiembrie, Senatul a votat legea MEBO cu 104 voturi pentru, un vot contra și 3 abțineri. După masă, în palatul Victoria al guvernului, în prezența primului ministru Nicolae Văcăroiu, comisia de privatizare a Senatului a prezentat Legea MEBO adoptată în Senat și am discutat despre metodele de accelerare a privatizării.

În comisia de petiții l-am ajutat pe Constantin Ticu Dumitrescu să întocmească un document cu titlul: *Moțiune privind agenții informatori ai Securității*, prin care am cerut ca foștii informatori să nu primească funcții publice, am cerut ca listele informatorilor să fie date publicității, iar dosarele fostei securități să fie păstrate și cercetabile. Am reușit, în sprijinul acestei moțiuni, să adunăm 300 semnături și am prezentat moțiunea ca proiect de lege în ambele camere. Conform regulamentului o inițiativă legislativă trebui să fie discutată în termen de 6 zile, astfel că, în Senat s-a adoptat legea în 13 decembrie, iar în Camera Deputaților s-a adoptat în 16 decembrie, în ambele camere cu mare majoritate de voturi. Am fost în relații foarte bune cu fostul deținut politic Constantin Ticu Dumitrescu, i-am dat multe sfaturi utile, nu numai juridice. Se lupta vehement împotriva rămășițelor comuniste și împotriva armei temute a societății comuniste, Securitatea. A reușit să fie predată arhiva Securității unei instituții a Parlamentului, care avea rolul de a elimina foștii informatori din funcții publice și de a cerceta trecutul persoanele care candidau pentru asemenea funcții. Sunt mândru că, în crearea acestei instituții, am avut și eu o oarecare contribuție.

Se apropia sfârșitul sesiunii și conform zicalei opoziției „*nici o sesiune fără moțiune*”, am prezentat, în 13 decembrie, o *moțiune de neîncredere* împotriva guvernului Văcăroiu. Motive aveam din belșug: economia era la pământ, agricultura plutea în aer, grevele se succedau una după alta, șomajul era în floare, nivelul de trai era sub pământ, leul se deprecia mereu, corupția era în floare, reforma, privatizarea, descentralizarea băteau pasul pe loc, bugetul pe anul viitor nu era conceput, etc. Moțiunea s-a discutat în plenul camerelor reunite în data de 17 decembrie și după o ședință maraton de peste 15 ore, cu 223 voturi pentru și 236 voturi împotriva, moțiunea a căzut. A fost un scor foarte strâns, însemna că mulți dintre sprijinitorii puterii au votat pentru moțiune.

Valentin Gabrielescu a convocat în fața comisiei Decembrie-89 pe actualii procuror general, Manea Drăgulin, prim-procuror militar, gen. Cherecheanu Ulpiu, ministrul de interne, Gheorghe Ioan Dănescu și pe ministrul apărării Nicolae Spiroiu, pentru ca, fiecare, să ne relateze: în ce stadiu se află cercetările lor în privința victimelor revoluției, au găsit sau nu ucigașii, cine au fost incitatorii, cine au fost teroriștii? Ne-au povestit că, în fiecare instituție, s-au creat grupuri care se ocupă de aceste probleme, dar încă nu au ajuns la rezultate concrete. La procuratură, de exemplu, există o listă cu 1800 suspecti, dar încă nu s-a finalizat nici un dosar.

În data de 21 decembrie ne-am întrunit pe dealul Mitropoliei la o ședință plenară comună, cu ocazia aniversării a 4 ani de la revoluție. De data aceasta, primii vorbitori au fost reprezentanții asociațiilor revoluționarilor, astfel că ședința a decurs fără vreun incident.

Între Crăciun și Anul Nou, parlamentul s-a întrunit din nou, pentru a finaliza legile începute și pentru a împuternici guvernul, ca pe timpul vacanței parlamentare și doar în anumite domenii, să poată emite *ordonanțe de urgență*. Opoziția a votat împotriva, de teama ca guvernul Văcăroiu să nu strice și mai mult situația din țară, dar PDSR-ul și aliații săi au reușit să adune voturile suficiente pentru această împuternicire.

Comisia Decembrie-89 a lucrat și în perioada 23-29 decembrie 1993, am audiat mai mulți martori, printre care și pe fostul șef de cabinet al lui Ceaușescu, pe Manea Constantin.

Sesiunea de primăvară 1994 a parlamentului

Cu toate că Parlamentul era în vacanță, Comisia-89 și-a reluat activitatea din data de 13 ianuarie 1994, întrucât raportul nostru trebuia terminat până la sfârșitul anului 1993, dar Gabrielescu a cerut și a primit un nou termen de prezentare a raportului, până la sfârșitul lunii iunie 1994.

În data de 18 ianuarie l-am audiat pe generalul Neagoe Marin, comandantul Direcției a V-a a Securității. Apoi, în 26 ianuarie, a fost citat în fața comisiei generalul Ion Rus, comandantul aviației militare, generalul Stamatoiu Aristotel, comandantul serviciului extern al Securității, generalul Victor Nicolicioiu, comandantul „anti-KGB” (serviciul secret axat pe țările socialiste) și colonelul Goran Gheorghe, locțiitorul comandantului Securității Capitalei.

Sesiunea de primăvară a început în ziua de 1 februarie 1994, cu alegerea noului birou al senatului, noi, grupul UDMR, l-am păstrat pe Kozsokár Gábor în funcția de secretar al Senatului. Întrucât partidul lui Petre Roman, PD-ul a trecut alături de opoziție, partidul lui Iliescu, PDSR-ul, nu putea asigura majoritatea în parlament fără partidele naționaliste și neocomuniste: PUNR, PSM. PRM și Partidul Agrar. A început o perioadă de reinstaurare, reorganizare a fostelor relații național-comuniste. Iliescu încerca să împace cerințele Uniunii Europene cu

solicitările acestor partide aliate, dar, de cele mai multe ori, nu a reușit. Partidele naționaliste au încercat să impună cultul mareșalului Antonescu, fostul șef al statului. I-au ridicat o statuie în Slobozia și se pregătea ridicarea unei statui al mareșalului și la Târgu Mureș, motiv pentru care UDMR-ul a protestat în scris. Au pretins posturi și în guvern, astfel că Iliescu, șantajat fiind, a promis PUNR-ului, condus de Gheorghe Funar, 4 posturi în guvern. Însă instituțiile europene și băncile externe cereau guvernului să rupă legăturile cu partidele extremiste și neocomuniste.

Guvernul a încercat să accelereze procesul de privatizare, au privatizat întreprinderi mari și profitabile, ca urmare, s-au creat multe posturi și funcții bănoase, cu care au fost îndestulați micile partide aliate. Prin urmare, foștii securiști și activiști de partid, care erau înscrși în aceste partide, au găsit calea de a obține, în mare măsură, și puterea economică din țară.

În februarie 1994 am lucrat tot timpul în Comisia Decembrie-89. Am audiat în total 21 de persoane, printre care pe Hârjeu Mihai, secretarul personal al lui Ceaușescu, pe stenograful Dârnu Aurelian, pe politologul Silviu Brucan, pe fostul prim ministru Ilie Verdeț, pe Rațiu Gheroghe, șeful serviciului intern al Securității, pe generalul Mihai Chițac, pe Emil Bobu, secretar al CC al PCR, pe generalul Ghiță Gheorghe, comandantul trupelor armate ale Securității și pe revoluționarul Ion Caramitru.

Am continuat audierile și în luna martie, printre persoanele audiate îl amintesc pe Corneliu Roșianu, redactor TV, pe Petre Roman fost prim-ministru, pe Emil (Cico) Dumitrescu, căpitan de rangul I., iar între 28 martie și 1 aprilie, o subcomisie, formată din Valentin Gabrielescu și subsemnatul, ne-am deplasat la Timișoara, unde am audiat, în total, 43 martori.

Timp de 2 zile, în 14 și 15 martie, am fost, împreună cu Viorel Sălăgean, în Adunarea Deputaților, unde am susținut inițiativa noastră legislativă privind metoda de privatizare „MEBO”, dar, nu a fost votat, din lipsă de „quorum”. (Am fost nevoiți să reluăm procedura în data de 16 mai, când legea a fost votată de către deputați cu mare majoritate de voturi).

De aceea, s-a întâmplat, de prima dată, ca în ziua de 15 martie, aniversarea revoluției din 1848 din Ungaria, nu am putut fi în Arad cu ocazia depunerilor de coroane la monumentul celor 13 generali. Datorită activității multiple din Parlament, am renunțat la funcția de președinte al UDMR Arad, l-am propus în locul meu pe Csiszter Kálmán, care a acceptat, cu condiția ca, alături de el, deputatul Tokay György și senatorul Hosszu Zoltán să rămână copreședinți.

În data de 12 aprilie, în locul lui Sabin Ivan, demisionat din Comisia Decembrie-89, a fost ales economistul Adrian Dumitru Popescu-Necșești, tot de la liberali.

Între 11–15 aprilie o subcomisie, compusă din Valentin Gabrielescu și Hosszu Zoltán trebuia să facem audieri în Arad, dar am rămas singur, întrucât Gabrielescu

a plecat cu delegația României la Strasbourg. M-a ajutat la aceste audieri șeful biroului meu senatorial, Bognár Levente.

Printre cei audiați la București, în luna aprilie, în „sala de marmoră” sau „sala verde” a Senatului, îi amintesc pe Voinea Dan, procuror militar și pe Dan Iosif, revoluționar, consilier prezidențial, apoi senator, coleg cu mine.

La prima ședință plenară din luna mai, în data de 3 mai, iarăși protestau cei din PNȚCD și tinerii liberali, în ambele camere, pentru că regele Mihai nu a fost lăsat să intre în țară, pentru a petrece aici paștile ortodoxe, la invitația primarului din Timișoara.

În data de 9 mai au fost votați membrii consiliilor de administrație și a comisiilor de cenzori din cele 5 Fonduri ale Proprietății Private din țară. Printre ei am fost și eu propus și votat în Consiliul de Administrație al FPP „Banat-Crișana”, cu sediul în Arad. Această funcție nu mi-a deranjat activitatea din Parlament, deoarece ședințele consiliului se țineau o dată pe lună, de obicei sâmbăta, când parlamentul nu lucra.

În luna mai am continuat audierile, printre cei citați în fața Comisiei-89 îl amintesc pe colonelul de securitate Goran Gheorghe, și pe Gelu Voican Voiculescu, ambii au fost reaudiați, pe maiorul David Gheorghe din garda personală a lui Ceaușescu, pe generalul Dan Ioan, procuror militar.

În data de 30 mai, văzând că redactarea raportului comisiei Decembrie-89 nu era nici măcar început, Gabrielescu a cerut un nou termen. După multe discuții s-a acceptat ca noul termen de depunere al raportului să fie data de 30 decembrie.

În luna iulie, apropiindu-se vacanța parlamentară, s-a intensificat activitatea de legiferare. În Camera Deputaților s-a început discutarea Legii învățământului, iar în Senat a ajuns pe ordinea de zi Legea retrocedării locuințelor naționalizate în perioada comunistă. Am făcut multe amendamente la această lege, mai ales că aveam și eu o inițiativă legislativă asemănătoare. Amendamentele le-am făcut în scris și l-am rugat pe colegul Kozsokár să le susțină, atunci când eu sunt în comisia Decembrie-89.

În 13 iunie, colegul Ion Alexandru, în vârstă de 52 ani, a participat, în casa sindicatelor din Arad, la un eveniment religios ecumenic, (la care era prezent și astronautul american Charles M. Duke jr., membru al misiunii Apollo 16) și a suferit un atac cerebral. A fost transportat la Szeged pentru operație, apoi, în Germania la reabilitare. Starea nu i s-a îmbunătățit, astfel că, și-a prezentat demisia din Senat printr-o scrisoare. Am rămas doar 2 senatori arădeni, Ioan Crețu și cu mine. Din păcate, Ion Alexandru nu s-a vindecat, în data de 16 septembrie 2000, a decedat.

În prima jumătate a lunii iunie am lucrat în comisia Decembrie '89. Am audiat mai mulți ofițeri, care au participat la procesul și execuția soților Ceaușescu. Printre alții, în data de 2 iunie, l-am audiat pe Dumitru Rășină, fostul comandant al securității din Arad,

Între data de 23-26 iunie, am participat la prima ediție a acțiunii culturale *Strângeri de mână* la Gyula și Arad, între aceste orașe înfrățite, acțiune ce s-a organizat de atunci anual, mult timp, cel puțin până când Bognár Levente a fost viceprimar în Arad. Ideea acțiunii, în scopul apropierii româno-maghiare, a avut-o un elev din Gyula, care a scris un articol ce a apărut într-un ziar local. Ideea a fost îmbrățișată de cei doi primari, Moisescu Cristian din Arad și Pócsai Gábor din Gyula, și au pus bazele unei frumoase tradiții.

Liceul maghiar Csiky Gergely din Arad a dorit să-și înființeze o clasă de economie, pentru anul școlar viitor, dar nu a primit aprobare de la minister. Am luat cu mine cererea, la București, pe telefonul scurt, am cerut o întâlnire de la ministrul învățământului, ne-am întâlnit în minister și am ieșit din birou cu cererea aprobată.

Societatea cu răspundere limitată (SRL) „Intersat” din Arad nu a putut obține aprobarea pentru funcționarea televiziunii prin cablu. M-am dus la fostul meu coleg, senator în prima legislatură, Titus Raveica, devenit între timp directorul *Instituției Naționale al audio-vizualului*, s-a bucurat când m-a văzut, mi-a dat o cafea, am băut și un pahar de coniac, iar în câteva zile, a sosit la Arad aprobarea cerută.

Când televiziunea locală din Arad a dorit obținerea unei frecvențe de emisie, am procedat la fel, am rezolvat problema tot cu fostul coleg Raveica.

Cam așa mergeau lucrurile pe atunci. Senatorii aveau un mare prestigiu, mai ales, după ce președintele PDSR și șeful Senatului, Ovidiu Gherman, a ordonat ca toți miniștrii să fie de față, când Senatul avea interpelări în program, ca să poată răspunde, pe loc, la problemele ivite. Interpelări, ce trebuiau predate din timp și în scris, aveam în program în fiecare săptămână.

La sfârșitul lunii, am înaintat din nou o moțiune de neîncredere față de guvernul Văcăroiu, dar și acesta a căzut la vot, la un scor destul de strâns: 208 pentru și 227 contra.

Noi, cei din opoziție, am adunat 167 voturi printre parlamentari, suficiente pentru a cere suspendarea din funcție a președintelui Ion Iliescu, conform art. 95 din Constituție. Ce s-a întâmplat? Într-o vizită în județul Satu Mare, răspunzând la o întrebare, Iliescu a afirmat: „*Când o instanță de judecată a retrocedat un imobil naționalizat fostului proprietar și a dispus evacuarea chiriașilor din imobil, atunci instanța de judecată respectivă s-a pus în afara legii*”. Prin această afirmație, Iliescu a încălcat mai multe principii constituționale, ca de exemplu: principiul independenței justiției, apărarea proprietății private, dreptul cetățenilor de a se adresa justiției. Pentru discutarea, în Parlament, a cererii de suspendare am pierdut, din vacanța parlamentară, o săptămână. Curtea Constituțională, în avizul său consultativ, a considerat că afirmațiile citate nu reprezintă o încălcare gravă a Constituției, deci nu sunt întrunite cerințele art. 95, iar la votul cu bile a camerelor reunite cererea de suspendare a primit doar 166 de voturi, contra a 242 voturi. Deci Ion Iliescu a rămas în funcție.

Sesiunea de toamnă 1994 a Parlamentului

În septembrie 1994, după constituirea noilor organe de conducere ale Senatului, unde au rămas pe funcții cam tot aceleași, eu am lucrat mai mult în comisia permanentă de privatizare și în comisia specială Decembrie-89.

În 6 septembrie, primul ministru Nicolae Văcăroiu a invitat membrii comisiei de privatizare din Senat la guvern, pentru a ne prezenta proiectul legii, redactată împreună cu ministrul de stat Mircea Coșa, cu denumirea: *Programul privatizării de masă*. Proiectul prevedea că, în prima fază, se vor alege cca. 3000 de întreprinderi profitabile a căror valoare de inventar, conform ordonanței 500/1994, se va multiplica de 8 ori. Apoi, 30% din averea națională se vor distribui celor 16 milioane locuitori adulți ai țării, adică câte un milion de lei. Însă, valoarea titlurilor de proprietate deja distribuite aveau valoarea de doar 25.000 lei. Pentru diferența de 975.000 milioane lei se vor distribui *cupoane nominale*. Titlurile și cupoanele se vor putea subscrie pentru acțiuni la cele 3000 de întreprinderi, după preferințele fiecăruia. În sfârșit, posesorii titlurilor de valoare și a cupoanelor netransformate în acțiuni vor deveni acționari la cele 5 FPP-uri (Fonduri ale proprietății private) când acestea se vor transforma în Societăți de Investiții Financiare (SIF-uri).

Am început discutarea proiectului în comisia de privatizare, am făcut și eu multe propuneri de îmbunătățire a textului, multe au fost acceptate. La ședințele noastre a participat, de obicei, ministrul de stat Mircea Coșa și secretara de stat Hildegard Puwak, dar câteodată a venit și celălalt ministru de stat Florin Georgescu, ministrul finanțelor, la ședințele noastre.

În 10 august, când a apărut ordonanța nr. 500/1994 toate procedurile de privatizare începute au fost întrerupte, până la recalcularea valorilor de inventar. Dar, la acea dată erau înregistrate la Fondul Proprietății de Stat mai multe sute de cereri prin care salariații au cerut privatizarea prin metoda „MEBO”. Împreună cu colegul Sălăgean, am redactat un proiect de lege, prin care cererile de privatizare înregistrate să-și poată urma cursul. S-au ținut multe discuții pro- și contra între comisia de privatizare condusă de PUNR-iști și între PDSR și guvern pe această temă.

Între timp, partidul liberal s-a destrămat. Din tinerii liberali PL-93 s-a desprins Viorel Cataramă, care și-a înființat un nou partid, atunci când nu el a fost ales președinte, ci Dinu Patriciu. S-au desprins și liberalii din Convenția Democratică, aceștia au format grupul liberal Cervenii. Restul liberalilor au fost preluați de către deputatul Mircea Ionescu Quintus, întrucât Radu Câmpeanu n-a mai reușit intrarea în Parlament, nu a fost ales.

Având în vedere că, noua Lege a învățământului adoptată în Camera Deputaților, pentru noi, a fost mai rea decât pe vremea lui Ceaușescu, UDMR-ul a adunat aproape 500.000 semnături și a înregistrat la Senat, în data de 19

septembrie, o inițiativă legislativă, adică un nou proiect de lege a învățământului în limbile minorităților naționale.

UDMR-ul și evreii din țară au obținut un succes, când Curtea Supremă de Justiție a anulat hotărârile prin care s-a permis ridicarea unei statui a lui Antonescu în Târgu Mureș.

În comisia Decembrie-89 l-am reaudiat din nou pe Victor Stănculescu și pe contraamiralul Dinu Ștefan, iar în 19 septembrie a fost audiat colonelul Marcu Dumitru, fostul comandant al garnizoanei Arad.

Având în vedere că în Ungaria s-a instalat un guvern social-democrat condus de Horn Gyula, iar în 18 iulie Nicolae Văcăroiu s-a întâlnit la Triest cu primul ministru maghiar și l-a invitat să facă o vizită în țară, relațiile dintre cele două țări s-au mai îmbunătățit puțin. S-au întâlnit și cei doi miniștrii de externe, Teodor Meleșcanu și Kovács László și au început tratativele pentru încheierea unui tratat de bază între cele două țări, necesar pentru a accede în structurile euro-atlantice..

Regele Mihai și soția, în data de 7 octombrie au aterizat pe aeroportul din Otopeni, pentru a participa la un simpozion privind evenimentele din 23 august 1944, organizat de două fundații. Cu toate că regele a fost așteptat la aeroport de către peste 1000 de persoane, printre care deputații Dinu Patriciu și Horea Rusu și senatorii Constantin Ticu Dumitrescu și Șerban Săndulescu, nu i s-a permis coborârea din avion! Luni, în 10 octombrie și în următoarele zile, în ambele camere ale Parlamentului s-au iscat discuții aprinse pe această temă. S-a aflat că, la primirea scrisorii regelui, Ion Iliescu s-a speriat, a convocat întâi consiliul suprem de apărare, apoi și guvernul și s-a hotărât neacordarea vizei de intrare în țară. La aeroport s-a motivat că, vineri fiind zi scurtă, biroul de vize a fost deja închis, o motivare puerilă găsită de apropiații lui Iliescu.

Așa cum a procedat și guvernul anterior, parlamentarii UDMR au fost invitați în Ungaria de către guvernul Horn Gyula între 12-14 octombrie. Am fost cazați în aceeași casă de oaspeți, după micul dejun am fost duși în clădirea parlamentului, ne-am întâlnit cu Dr. Gál Zoltán, președintele parlamentului, care a oferit o recepție în cinstea noastră, apoi am vizitat trei ministere. A doua zi ne-am întâlnit cu șefii comisiilor permanente ale parlamentului. În a treia zi am fost primiți de către Horn Gyula, apoi și de către ministrul de externe Kovács László. După masa copioasă consumată în sala Nimród a parlamentului, la ieșire ne aștepta deja autobuzul cu care am revenit în țară, la aeroportul din Oradea.

În data de 19 octombrie, cu o subcomisie a Comisiei Decembrie-89 m-am deplasat la Sibiu unde am audiat mai mulți martori ai evenimentelor destul de sângeroase petrecute în acest oraș, unde prim secretar PCR era, pe aceea vreme, băiatul mai mare a soților Ceaușescu, și anume Nicu. (În Sibiu a fost o luptă crâncenă între armată și angajații ministerului de interne, adică miliție și securitate, soldate cu multe victime).

În data de 27 octombrie l-am audiat, în Comisia Decembrie-89, pe directorul SRI Virgil Măgureanu, dar nu ne-a relatat decât generalități.

În 31 octombrie am început discutarea legii pentru accelerarea privatizării, la care comisia noastră a lucrat aproape două luni. Au mers încet și discuțiile în plen, toată luna noiembrie ne-am ocupat de acest proiect de lege. Ultimul vot asupra legii l-am dat în camerele reunite în data de 20 decembrie și a trecut doar cu 4 voturi mai multe decât voturile contra.

În luna noiembrie am continuat activitatea și în comisia Decembrie-89. Au fost audiați generalul Koștial Ștefan, (adică Kostyál István), judecătorul militar Nistor Ioan, fostul comandant al securității din Sibiu, comandantul gărzilor patriotice și încă alți trei ofițeri ai armatei din Sibiu.

În 22 noiembrie Ovidiu Gherman a anunțat că și Belgia, ultima țară, a ratificat primirea României în Uniunea Europeană, cu statut de observator. În 23 noiembrie a fost audiat, în ședința comună a camerelor reunite, raportul pe anul în curs al Serviciului Român de Informații (SRI) prezentat de directorul Virgil Măgureanu, după care i s-au pus numeroase întrebări.

La sfârșitul lunii noiembrie au fost propuși și votați încă 3 membri ai consiliilor de administrație ale FPP-urilor, astfel s-a completat cu economistul Nițu Adrian, care a devenit al 7-lea membru al consiliului de administrație al FPP Banat-Crișan din Arad, loc pentru care concura și Nelu Dragomir, dar nu a avut succes.

În ultima zi din noiembrie am ținut o ședință plenară solemnă în Parlament, fiind evocat evenimentul din 1 Decembrie 1918 și s-a votat ca municipiul Alba Iulia să fi *Cetate-simbol a unirii românilor într-un singur stat național*.

În Senat s-a organizat, în data de 6 decembrie, o festivitate cu ocazia aniversării a 130 ani de la înființarea camerei superioare (*camera ponderatoare*) a parlamentului de atunci. S-a hotărât să fie evocat evenimentul și cu o medalie comemorativă, medalie ce s-a distribuit tuturor senatorilor la sfârșitul sesiunii.

În 12 decembrie, Eugen Dijmărescu, ministru de stat în guvernul Petre Roman și senator din 1992 a luat rămas bun de la colegii săi, întrucât a fost numit ambasadorul României în Tokio. M-am întâlnit cu el la Tokio în 1998, când am fost în Japonia cu o delegație a FPP-ului. Ne-a primit la ambasadă, ne-a oferit o cină și am discutat despre amintirile noastre comune din Senat.

În comisia Decembrie-89 l-am audiat pe generalul Vasile Ionel, pe generalul Florea Dumitru și pe colonelul Baiu Ion, cel care a filmat procesul și uciderea soților Ceaușescu.

În Parlament, în ședință comună, am votat ca orașele Arad, Brăila, Buzău și Târgoviște să primească rangul de *oraș-martir* al revoluției, alături de Timișoara, București, Cluj și Sibiu, care au primit acest titlu anterior.

După Crăciun ne-am întors încă pentru 3 zile în București pentru a vota textele propuse de comisiile de mediere la articolele legilor în care votul celor două camere nu coincidea, am terminat discutarea legilor începute și am împuterniciii guvernul să emită ordonanțe în perioada vacanței parlamentare, în anumite probleme. Noi, din opoziție, ca de obicei, votam împotriva acestor împuterniciri date guvernului, pentru că însemna o restrângere a democrației parlamentare și erau contrare principiului separării puterilor în stat.

Sesiunea din primăvară 1995 a Parlamentului.

În data de 7 ianuarie am sărbătorit la Cluj aniversarea a 5 ani de la înființarea UDMR-ului. După cuvântările solemne ni s-a prezentat o gală de operă și operetă de către artiștii Teatrului maghiar din Cluj. Apoi, în 14 ianuarie s-a înființat la Sfântul Gheorghe *Consiliul de Autogovernare al UDMR* din care făceau parte toți primarii și consilierii locali aleși. Termenul de „autogovernare” a fost vehement criticat de către guvern și partidele care susțineau guvernul, am fost învinuiți că vrem să întemeiem un stat paralel în Ardeal și că suntem separatiști. Ca replică, în data de 20 ianuarie, s-a semnat la București o înțelegere patru-partinică între PDSR, PUNR, PRM și PSM, după care, ministrul PUNR al justiției Iosif Gavril Ghiuzbaian a declarat că s-a început procedura de scoatere a UDMR-ului în afara legii.

Polemica între guvern și UDMR a luat dimensiuni internaționale după ce Frunda György, membru al delegației României, în cuvântul său în fața Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, a criticat declarațiile nelegitime făcute împotriva minorității maghiare de către guvernul României. Multe state europene au cerut informări din partea UDMR-ului, iar președintele Markó Béla a fost invitat în Anglia ca, în perioada 5-11 februarie, să țină conferințe în diferite orașe privind această problemă. Un număr de 38 membri ai Partidului Popular din parlamentul european au semnat și difuzat o declarație prin care au reproșat guvernului român acțiunile anti-minoritare.

Cel mai agresiv om politic, care se manifesta împotriva minorității maghiare, a fost președintele PUNR și primar al Clujului, Gheorghe Funar, care a cerut lui Iliescu să declare stare de urgență în județele Covasna și Harghita, să fie introdus examenul de limba română pentru funcționarii publici maghiari, ca ungurii să fie expulzați din rândurile armatei și poliției. Dar nici Vadim Tudor nu s-a lăsat mai prejos, el a editat o „carte neagră” despre *terorismul* săvârșit de UDMR în cei 5 ani de existență, care a fost tradusă în 6 limbi străine și distribuită ambasadelor din București.

Chiar și Nicolae Manolescu, președintele Alianței Civice, a declarat că va ieși din Convenția Democratică dacă UDMR-ul nu renunță la cererile sale de autonomie teritorială privind ținutul secuiesc.

Organizația PER (*Project on Ethnic Relations*) din Statele Unite a organizat în orașul Atalanta o întâlnire româno-maghiară în 14–15 februarie la care au participat conducătorii UDMR: Markó Béla, Takács Csaba, Tőkés László, Tokay György, Frunda Fyörgy, dr. Csapó József și dr. Kelemen Árpád iar din partea română a fost purtătorul de cuvânt al președintelui, Traian Chebeleu, secretarul general al guvernului Viorel Hrebenciuc, ministrul învățământului Liviu Maior, vicepreședinte partidului Alianței Civice, Nicolae Țăran și deputatul Emil Roman, șeful grupului PUNR din Camera Deputaților. Tratatările s-au soldat cu înțelegerea ca problemele ridicate de partea maghiară privitoare la autonomie, la folosirea limbii materne, la inscripțiile bilingve, la adoptarea legii minorităților

naționale, a legii învățământului în limbile materne ale minorităților naționale și problema discriminării economice să fie continuate în țară, cu scopul detensionării relațiilor interetnice.

În februarie a început noua sesiune parlamentară, ca de obicei, cu alegerile membrilor birourilor celor două camere. Apoi, în tot cursul lunii ne-am ocupat cu discutarea și adoptarea bugetului de stat pe anul 1995 și a bugetului asigurărilor de stat. S-a reușit ridicarea alocării bugetare pentru învățământ de la 2,32% la 2,40%, dar și această cifră era cea mai mică din Europa.

Între timp UDMR-ul, PSD-ul lui Cunescu, PL-93 și Partidul Alianței Civice au ieșit din Convenția Democratică, pentru că doreau să participe independent în viitoarele alegeri. În convenție au rămas doar 4 partide.

Interesul politic s-a îndreptat asupra Conferinței de Stabilitate Europene ce era programată pentru 21 martie la Paris. Prim-ministrul francez Balladur a declarat că, până la această dată, trebuie încheiate tratatele de bază ale Ungariei cu România și Slovacia, în caz contrar aceste țări să-și ia gândul de la integrarea europeană. La noi Vadim Tudor a declarat că sprijină tratatul de bază doar dacă nu va fi vorba de autonomie, de retrocedarea averilor bisericești și de verificarea respectării tratatului de către entități străine, ia Gh. Funar a propus ca textul tratatului, înainte de semnare, să fie dat publicității și discutat.

S-au intensificat tratativele între ministerele de externe ale țărilor, a fost Meleşcanu la Budapesta, a venit la noi Kovács László, dar tratatul bătea pasul pe loc. Mărul discordiei era recomandarea nr. 1201 a Uniunii Europene, pe care partea maghiară dorea să fie înscrisă în tratatul de bază. În prezența Conferinței de la Paris, Horn Gyula a fost în Slovacia, s-a înțeles cu Vladimir Meciar și, printr-un compromis, au semnat tratatul de bază. În 21 martie, șefii de stat din 52 de țări au adoptat *Înțelegera Stabilității Europene* care cuprinde peste 100 tratate internaționale încheiate în anii anteriori. La Paris, Horn Gyula și Nicolae Văcăroiu au promis că, în termen de două săptămâni, vor relua tratativele pe tema tratatului de bază.

În plenul Senatului am discutat și s-a votat Legea falimentului. Noi, cei din opoziție, am votat împotriva legii, deoarece *regiile autonome* erau exceptate, ele fiind întreprinderi de interes public, rămase în proprietatea statului, dar produceau pierderi imense.

Pe la sfârșitul lunii martie au izbucnit mari greve, organizate de către sindicate, împotriva nivelului de trai foarte scăzut. În 24 martie, 40.000 de oameni au manifestat în fața Senatului, iar în țară sute de mii au ieșit pe străzi. Ca urmare, la sfârșitul lunii, s-au ridicat salariile cu 8%, pensiile cu 10%, iar bursele de studii au fost indexate cu 12%. S-au majorat salariul minim pe economie și au fost ridicate și alocațiile de stat pentru copii.

În 31 martie a avut loc un eveniment tragic, lângă comuna Balotești s-a prăbușit un avion al companiei Tarom, ce s-a soldat cu 60 victime, printre care 32 belgieni, 9 români, 3 americani, doi spanioli și câte un francez, olandez și thailandez. Cutia

neagră a fost îndelungat studiată în Franța și în SUA, s-a constatat că prăbușirea s-a datorat combinației unei defecțiuni mecanice cu o greșeală de pilotaj.

În 3 aprilie era pe ordinea de zi a camerelor reunite alegerea membrilor consiliilor de administrație ale societății de televiziune și radio. Opoziția nu a fost de acord cu persoanele propus și sub lozinca *Solidaritate cu Iuga* am ieșit din sală. Dumitru Iuga, președintele sindicatului din radio și TV era în greva foamei de peste 30 zile. În acele zile Iliescu a vizitat Italia, a fost primit și la Vatican și când papa Paul-Ioan al II-lea l-a întrebat de greva lui Iuga, pentru o clipă a dispărut veșnicul zâmbet de pe fața lui Iliescu.

Cu toate majorările de salarii și pensii, grevele nu au încetat. Nu a mai circulat metroul, în capitală circulația a fost dată peste cap. În problema grevei foamei a lui Iuga și sindicatul Solidaritatea din Polonia i-a trimis o scrisoare lui Ion Iliescu, lui Văcăroiu și lui Adrian Năstase. Poate, ca efect al acestor scrisori, Dumitru Iuga și-a suspendat greva foamei după 36 zile, motivând că greva și-a atins scopul, adică directorul general al TV, Paul Șoloc n-a mai fost numit în această funcție. Și cei de la Metrou au încetat greva, după ce au obținut o majorare a salariilor cu 20,4 procente.

În data de 26 aprilie, Parlamentul Consiliului Europei a votat propunerea comisiei juridice (în care activa și Frunda György), cu mare majoritate de voturi, privind obligativitatea înscrierii în legislația internă a țărilor, care vor să adere la UE, a mult discutatei decizii cu nr. 1201. Acest vot a produs neliniște în rândurile partidelor naționalist-extremiste. De mai mult timp, PDSR căuta să intre în rândul grupului social-democrat din parlamentul european, dar nu a reușit, deoarece locul era ocupat de partidul PSD al lui Sergiu Cunescu.

În ultimele zile din aprilie, fostul președinte al SUA George Bush și soția au făcut o vizită în România, vizita fiind intermediată de către omul de afaceri și tenismanul Sever Mureșan. Bush a și jucat un set de tenis cu N. Văcăroiu, câștigând cu 6–3.

Între 6–9 mai Ion Iliescu a participat la festivitățile de comemorare a 50 de ani de la sfârșitul celui de al doilea război mondial. Prima dată la Londra s-au adunau șefii de stat ale țărilor participante în război, apoi festivitățile au continuat la Paris și s-au sfârșit în 9 mai la Moscova, unde Iliescu s-a întâlnit și cu președintele Ungariei Göncz Árpád. Într-o conferință de presă comună, ambii au afirmat că se vor găsi soluții ca în tratatul de bază să fie introdusă și directiva 1201 al UE, devenită obligatorie.

Între 26–28 mai 1995 a avut loc la Cluj, în casa de cultură a studenților, al IV-lea Congres al UDMR, cu 400 participanți și 170 invitați. Au salutat lucrările congresului atât reprezentantul PDSR, cât și președinții partidelor parlamentare din opoziție, consilierul Gheorghe Fulga a dat citire scrisorii de salut al președintelui Ion Iliescu. apoi au venit la pupitru reprezentanții organizațiilor maghiarilor din țările învecinate. A fost prezent și a ținut un cuvânt de salut președintele Ungariei Göncz Árpád, cât și conducătorii partidelor din Ungaria.

La congres am adoptat un nou regulament de bază și un nou program. Am pierdut mult timp cu discutarea formelor de autonomie pentru care să milităm, apoi, cu determinarea atribuțiilor președintelui de onoare Tőkés László. Dintre trei candidați, prin vot secret, a fost din nou ales Markó Béla în funcția de președinte al UDMR.

Documentele adoptate la congres au fost aspru criticate de partidele național-extremiste, PUNR și PRM. Vadim Tudor, în plenul Senatului, a declarat că UDMR-ul este o organizație teroristă antistatală, o putere distrugătoare, iar Gheorghe Funar, într-un comunicat, a cerut interzicerea UDMR-ului, cercetare actelor antistatale ale organizației, conducătorii să fie condamnați penal. Chiar și guvernul, în ședința sa din 2 iunie s-a ocupat de congresul UDMR, printr-un comunicat au salutat cuvântările antimaghiare rostite în parlament, că vor analiza documentele congresului și vor stabili măsuri pentru respectarea legilor și a Constituției.

Acest comunicat al guvernului m-a iritat, știind că un organ executiv nu are voie să se amestece în probleme politice, călcând, astfel, principiul separației puterilor în stat. De aceea, am formulat o declarație-protest, pe care, în 5 iunie, am citit-o în plenul Senatului: *Guvernul, în ședința sa din 2 iunie a luat în discuție recentul congres al UDMR și fără să cunoască conținutul documentelor adoptate, a considerat responsabile și normale luările de poziție de defăimare și condamnare ale acestora, din partea unor persoane din lumea politică.*

Prin discutarea congresului unei formațiuni politice, ce are reprezentare parlamentară, guvernul a lezat grav principiul separării puterilor în stat și prin salutarea unor cuvântări de instigare la ură națională au devenit copărtași la infracțiuni împotriva ordinii sociale și a principiilor constituționale lezate.

Guvernul, fiind un organ executiv, nu se poate amesteca în viața internă a partidelor și formațiunilor politice, nu poate critica sau aproba programele și manifestările lor. Miniștrii nu trebuie să uite că sunt plătiți din banii publici ce se adună și de la oamenii reprezentați de către UDMR. Guvernul are doar sarcina să realizeze și să garanteze condițiile și șanse egale pentru toți actorii politici, în vederea realizării programelor și ideilor lor.

În realitate, documentele adoptate la Congresul UDMR nu reprezintă altceva decât o propunere politică de integrare rapidă în structurile și gândirea europeană, cea ce este în concordanță cu interesul național promovat de guvern.

5 iunie 1995, Hosszu Zoltan, senator de Arad.

Ion Iliescu l-a primit pe Markó Béla, în data de 6 iunie, și au discutat timp de două ore despre documentele adoptate la congresul UDMR, au analizat, cu această ocazie și problemele actuale ale maghiarimii din țară. S-au înțeles ca, periodic, să aibă loc asemenea întâlniri între cei doi.

În Senat, am reînceput audierile în comisia specială Decembrie-89. În data de 30 mai l-am audiat pe locotenentul colonel de securitate Rusu Marian Constantin, care a fost în elicopterul cu care au plecat soții Ceaușescu din clădirea CC al PCR.

În data de 14 iunie, în Senat s-a adoptat legea învățământului, noi, în semn de protest, am părăsit sala înaintea votului, deoarece textul legii era mai restrictiv pentru noi ca legea de pe vremea lui Ceaușescu. Au protestat împotriva legii și celelalte minorități naționale. Ne-au mai rămas ceva speranțe că, în cadrul medierii textelor votate diferit în cele două camere, să fie îmbunătățit textul legii. Pe ici, pe colo s-a mai îmbunătățit textul. Noi am protestat și pentru că, inițiativa legislativă a noastră privind învățământul în limbile minorităților naționale, pentru care am reușit să adunăm o jumătate de milion de semnături, nu a fost trecută pe ordinea de zi nici în Senat, nici în Camera Deputaților. La interpelările noastre, ministrul de interne ne tot spunea că nu s-au terminat verificarea autenticității celor 500.000 semnături depuse.

Am hotărât să atacăm legea învățământului la Curtea Constituțională, dar ne trebuiau 25 semnături din Senat și 50 semnături din Camera Deputaților. Am reușit să adunăm într-o singură zi 26 semnături ale senatorilor și 55 semnături ale deputaților. Ne-au sprijinit colegii din opoziție.

Întrucât partidul de guvernământ PDSR s-a aliat cu partide considerate de NATO și UE ca fiind național-extremiste (PUNR și PRM) și cu un partid considerat neocomunist (PSM), integrarea euro-atlantică bătea pasul pe loc. Nu au avansat nici discuțiile pentru încheierea tratatului de bază româno-maghiar.

S-a terminat sesiunea parlamentară, dar noi din UDMR am continuat lupta noastră împotriva noii legi a învățământului. Am scris o scrisoare colectivă către Ion Iliescu, să nu semneze și să nu promulge legea și să ne primească la o discuție. Ne-a și chemat la palatul Cotroceni pentru 8 iulie. Apoi, la ședința delegațiilor UDMR, ținută în data de 30 iunie la Târgu Mureș, am îndemnat toți membrii noștri să scrie scrisori de respingere a legii învățământului către președinte, parlament, guvern, către Consiliul Europei, ONU, etc. Am redactat un manifest, prin care am declarat că legea învățământului este un genocid cultural împotriva minorității maghiare și am constituit o comisie specială care să se ocupe numai de problema manifestațiilor împotriva legii învățământului.

Dar, din păcate, și Gheorghe Funar a scris o scrisoare deschisă către președintele Ion Iliescu, să nu semneze și să nu promulge legea, deoarece este prea îngăduitoare pentru minorități, că în România trebuie să învețe toți elevii numai în limba română, că altfel este în pericol integritatea țării. Astfel, la întâlnirea noastră cu Ion Iliescu de la 8 iulie, acesta s-a eschivat, că nu se poate amesteca în problema parlamentului, să așteptăm decizia Curții Constituționale și ne-a reproșat folosirea cuvântului de „genocid cultural” în manifestul nostru.

În data de 13 iulie s-a întâmplat ceva pozitiv pentru noi: Parlamentul European a emis o hotărâre prin care condamnă noua lege a învățământului, afirmând că,

acest act normativ îngrădește drepturile minorităților naționale și a atenționat România să respecte drepturile omului și să modifice corespunzător legea.

Această hotărâre a fost aspru criticată de către guvern și partidele național-extremiste, susținând că hotărârea a fost inițiată de Ottó von Habsburg, (fiul ultimului rege al Austro-Ungariei și parlamentar european) care, conform PUNR, *este un vechi dușman al românilor*.

În data de 18 iulie Curtea Constituțională a respins cererea noastră privind legea învățământului. Tot în aceea zi ministrul de externe Teodor Meleșcanu a semnat pentru România *Carta Europeană a Limbilor Regionale și ale Minorităților* și a discutat cu miniștrii de externe ale Franței și Germaniei problemele de integrare europene ale țării.

Noua lege a învățământului a fost semnată de Iliescu în data de 24 iulie.

În data de 27 iulie, Uniunea Mondială a Maghiarilor a organizat o mare manifestare la Debrețin pe tema învățământului din Bazinul Carpatic. În fața celor peste 3000 de oameni adunați, au vorbit: Csoóri Sándor (parlamentar maghiar), Tőkés László, Duray Miklos (președintele uniunii maghiare din Slovacia), scriitorul Sütő András și alții. S-a adoptat o declarație, prin care s-a cerut Consiliului Europei să acorde atenție situației dramatice a maghiarilor din Bazinul Carpatic.

După 10 luni de verificare a semnăturilor, Curtea Constituțională a acorda „undă verde” inițiativei noastre legislative, susținută cu 500.000 semnături, cu privire la învățământul în limba maternă.

Senatorii maghiari cazați la hotelul Floreasca, împreună cu familiile noastre, am petrecut, în luna august, o vacanță memorabilă, tot în satul Comandău, jud. Harghita, la invitația colegilor senatori Magyari Lajos și Kozsokár Gábor.

Sesiunea de toamnă 1995 a Parlamentului

Pentru noi, parlamentarii din UDMR, luna septembrie a început cu o mare manifestare populară din Târgu Secuiesc, unde s-au adunat 20.000 oameni, pentru a cere învățământ în limba maternă, de la grădiniță până la universitate. S-a adoptat o *chemare* prin care s-a cerut includerea pe ordinea de zi a Parlamentului a inițiativei legislative susținută de o jumătate de milion de semnături.

Luni, în 4 septembrie, la Senat, ca de obicei, s-a constituit nou birou permanent, noi l-am păstrat pe Kozsokár Gábor în funcția de secretar al Senatului și l-am ales din nou de Szabó Károly ca lider al grupului nostru senatorial.

În data de 8 septembrie, în orașele din Ardeal locuite și de maghiari, s-au organizat adunări populare împotriva legii învățământului, iar un grup de tineri, conduși de Ráduly Antal, au pornit cu bicicletele spre Strasbourg cu inițiativa legislativă sprijinită de cele 500.000 semnături, ca semn de protest împotriva legii învățământului ce a fost adoptat.

În Arad, în perioada 7-10 septembrie, am organizat cea de a doua ediție a *Străngerilor de mână* cu orașul înfrățit Gyula. A fost invitat Marcel Dinu, secretar de stat la ministerul de externe, Ioan Donca, ambasadorul român la Budapesta, Szöcs Ferenc, ambasadorul maghiar din București. Lucrările s-au desfășurat în 14 secțiuni pe domenii de activitate, cu câte 16-20 participanți din ambele părți. Eu am participat și am luat cuvântul în secțiunea *industrie și comerț*, unde am vorbit despre FPP Banat-Crișana, despre starea privatizării în județ, despre posibilitatea investițiilor străine în economia județului.

A doua zi, cu autobuse și mașini particulare, cca. 250 de arădeni, ne-am deplasat în orașul Gyula, am participat la o slujbă religioasă ecumenică, apoi la o adunare plenară în casa de cultură, s-au continuat lucrările pe secții, am luat masa la restaurantul *Vulturul de Aur*, am plantat un pom într-un parc, în amintirea acestei acțiuni, am audiat un concert al Filarmonicii din Arad, iar seara ni s-a oferit o recepție.

În Senat, în data de 11 septembrie, Gabrielescu a cerut o nouă amânare a termenului de prezentare a raportului comisiei Decembrie-89 și s-a votat noul termen pentru data de 31 decembrie 1995.

Când a început, la 15 septembrie, noul an de învățământ, s-a constatat că noua lege a învățământului nu se poate încă aplica, deoarece încă nu au existat cele cca. 80 de regulamente de aplicare ale legii, ce trebuiau emise de către guvern și ministerul învățământului.

În data de 18 septembrie a ajuns la Strasbourg caravana tinerilor UDMR-iști, cu bicicletele lor, s-au întâlnit cu funcționarii de resort al Uniunii Europene, au predat inițiativa legislativă și dovada celor 500.000 semnături.

În Senat, noi din UDMR, am asistat cu satisfacție cum Vadim Tudor lansa atacuri succesive împotriva lui Virgil Măgureanu, nemulțumit fiind de faptul că au fost dați afară din SRI mulți ofițeri superiori care activau și în vechea securitate. Măgureanu, pe care Vadim l-a numit șarpele cu ochelari, nu s-a lăsat mai prejos, a scos la iveală dovezi că Vadim Tudor se afla în solda securității lui Ceaușescu. Vadim Tudor a devenit iritant și pentru Iliescu, după ce a declarat că va candida pentru funcția de președinte al țării la viitoarele alegeri.

La 19 septembrie, în comisia specială Decembrie-89, am audiat un revoluționar, iar în 20 septembrie am purtat discuții cu conducătorii instituțiilor care aveau atribuția de a cerceta infracțiunile comise în timpul revoluției: ministrul justiției Gavril Iosif Chiuzbaian, ministrul de interne Doru Ioan Tărăcilă, procurorul general Manea Drăgulin, generalul Popa Chercheanu, procuror militar șef, generalul Codrescu Costache, șeful Institutului de Istorie al armatei.

Se apropia termenul în care cupoanele de privatizare trebuiau schimbate în acțiuni, dar foarte mulți nu știau ce au de făcut. Atunci am scris un articol de informare a populației pentru ziarul arădean *Jelen* cu titlul: *Ce avem de știut despre privatizare*, articol care a fost preluat și de cotidianul național *Româniai*

Magyar Szó, și alte ziare județene, ca de exemplu *Szabadság* din jud. Cluj sau *Háromszék* din jud. Covasna.

Spre sfârșitul lunii, Iliescu, alături de 30 însoțitori, a vizitat Statele Unite ale Americii și a avut o întrevedere de 40 minute cu președintele Clinton în data de 26 septembrie. Iliescu nu a amintit, dar la întrevedere Clinton l-a întrebat și despre politica față de minoritățile naționale în România. A fost un lux, din punct de vedere financiar, ca 31 de oameni să petreacă în SUA 8 zile pentru o întrevedere de 40 minute cu Clinton.

În țară s-a ivit un scandal întrucât, Iliescu, răspunzând la o întrebare, a spus că în România Vadim Tudor și Gheorghe Funar sunt un fel de *Jirinovschi români*, de aceea nu trebuie luați prea serios în seamă. (Jirinovschi era un politician sovietic, opozant al lui Gorbaciov). Ca replică, Vadim Tudor a declarat că, în curând Iliescu va dispărea în beciul istoriei, acolo unde e locul unui agent KGB, care a fost pus de Moscova pe spinarea poporului român și că, la întoarcerea în țară, îl va da în judecată pe Iliescu pentru defăimare. Ca urmare a acestor „mângâieri”, în data de 19 octombrie, biroul executiv al PDSR a rupt alianța guvernamentală cu Partidul România Mare.

În București, între 9-12 octombrie a avut loc Congresul al 94-lea a Uniunii Interparlamentare, cu participarea delegaților din 115 țări, motiv pentru care lucrările parlamentului au fost suspendate. Însă noi, cei din comisia Decembrie-89 am format 3 echipe pentru a audia martori în provincie. Eu, cu 3 colegi, ne-am dus la Târgu Mureș unde am audiat 17 persoane, iar a doua zi am continuat audierile la Alba Iulia. Comisia în plen, în data de 18 octombrie, l-a audiat pe Mugur Isărescu, președintele Băncii Naționale, pentru a ne prezenta rezultatele investigațiilor făcute în vederea recuperării din străinătate a presupuselor depozite valutare ale lui Ceaușescu. (Nu s-a găsit nimic).

Ilie Verdeț, președintele PSM (Partidul Socialist al Muncii) a criticat guvernul și PDSR-ul pentru opțiunea de integrare în structurile NATO. N-a mai așteptat să fie scos din alianța guvernamentală, partidul său a ieșit benevol din această alianță.

Prin destrămarea parțială (a mai rămas doar PUNR-ul la guvernare) a acestei coaliții se apropia sfârșitul unei perioade întunecate a evoluției democrației din țară. În această perioadă, când la guvernare erau și partide neocomuniste și extremiste, a fost o involuție, cu decizii antireformiste, prin care democrația din țară făcea pași înapoi, în loc să evolueze.

În comisia Decembrie-89, în data de 31 octombrie, l-am audiat pentru a treia oară pe generalul Victor Stănculescu.

La începutul lunii noiembrie, starea de sănătate a lui Corneliu Coposu s-a înrăutățit, a avut o insuficiență cardiacă și respiratorie gravă, a fost internat în secția intensivă a Spitalului Universitar, a fost operat în data de 6 noiembrie,

dar în data de 11 noiembrie ne-a părăsit, sufletul lui a urcat în rai. În data de 14 noiembrie i s-a organizat o înmormântare fastuoasă, ca pentru șefii de stat. Sicriul a fost acoperit cu un tricolor ce avea stema regalității. Au participat zeci de mii de oameni, printre care era și regina Ana și prințesa Margareta, iar regele Mihai a transmis o cuvântare de rămas bun înregistrată, ce a fost difuzată prin stația de amplificare. A fost îngropat în partea catolică a cimitirului Bellu doar în prezența familiei, prietenilor apropiați și a membrilor familiei regale. Noi, parlamentarii din opoziție, am pierdut un coleg clarvăzător, intransigent față de comuniști, un adevărat conducător a celor care vroiau o democrație adevărată în România.

S-au continuat discuțiile asupra tratatului de bază româno-maghiar, la care s-a atașat și propunerea de reconciliere istorică a lui Ion Iliescu, făcută după modelul de reconciliere franco-german. Delegația română, condusă de secretarul de stat Marcel Dinu din ministerul de externe, a purtat discuții la Budapesta, dar fără prea multe rezultate, părțile au hotărât ca discuțiile să fie reluate în ianuarie, anul 1996.

În luna noiembrie a crescut foarte mult rata inflației, leul se deprecia de pe o zi pe alta, motiv pentru care la Senat, în data de 21 noiembrie, am discutat problema în prezența primului ministru, a ministrului finanțelor și a președintelui băncii naționale. Nicolae Văcăroiu a explicat inflația prin deficitul comercial, cu faptul că au crescut importurile cu 40%, iar exporturilor doar cu 22%. Mugur Isărescu a amintit, printre cauzele inflației, creșterea importului de țiței, al cărui preț a crescut pe piața mondială, prin neterminarea reactorului din Cernavodă și prin lipsa finanțării din partea Băncii Mondiale. Până la urmă, România a fost nevoită să solicite un împrumut de 3 miliarde dolari de pe piața monetară privată.

Primarul din Cluj, Gheorghe Funar, a continuat acțiunile de demolare a statuii regelui Matei al Ungariei din piața centrală a orașului. După ce nu a reușit să fie transportată statuia la Hunedoara, nu a reușit să deschidă șantier arheologic pe locul statuii, nu a fost agreată nici ideea de a implanta, în jurul grupului statuar, alte statui, cu eroii naționali ai României: Decebal, Mihai Viteazu, Avram Iancu, etc., s-a gândit ca pe casa de naștere a lui Matei Corvinul, alături de tabla veche de bronz, să pună o tablă similară, care să arate turiștilor că regele Matei de Hunedoara a fost de origine română.

În Senat au avut loc discuții aprinse în legătură cu modificarea legii administrației locale. Noi, cei din opoziție, am dorit ca atribuțiile consiliilor județene să fie întărite, iar partidele de guvernământ au militat pentru întărirea rolul prefecturilor din județe. În plus, noi din UDMR, am încercat să introducem în lege posibilitatea folosirii limbii materne în județele în care populația minoritară are o mare pondere, de peste 20%. Până la urmă a ieșit legea așa cum a propus guvernul, încercările noastre nu au trecut la vot.

Întrucât comisia Decembrie-89 nu și-a terminat raportul ni s-a acordat un nou termen: sfârșitul lunii februarie 1996.

În data de 14 decembrie, în palatul Elysée din Paris, șefii de stat ai sârbilor, croaților și bosniacilor au semnat tratatul de pace convenit la Dayton. Prin asta, s-a terminat războiul de 3 ani din Bosnia ce s-a soldat cu 200.000 de morți și 3 milioane de refugiați.

La Timișoara au început manifestațiile de comemorare a revoluției încă din 15 decembrie. În București, în ședința plenară reunită a celor două camere ale Parlamentului, în data de 21 decembrie, s-a ținut solemnitatea de comemorare.

În Arad, la televiziunea locală *Intersat*, s-a organizat, în 22 decembrie, o discuție despre evenimentul petrecut cu 6 ani în urmă, la care, alături de mai mulți revoluționari, printre care și Valentin Voicilă, am fost invitat și eu. Am vorbit despre lucrările comisiei senatoriale Decembrie-89 și despre audierile pe care l-am făcut în Arad în cadrul comisiei.

Deși parlamentul era în vacanță, totuși, ca membru al Comisiei-89, trebuia să mă duc în capitală de mai multe ori în cursul lunii ianuarie 1996. Mergea greu redactarea raportului final, ne-am certat mult cu senatorii din PDSR, care vroiau să luăm de bază rapoartele făcute de ofițerii militari ai lui Sergiu Nicolaescu, care, eventual, să fie completate. Noi, senatorii din opoziție, am dorit să redactăm un raport complet nou, dar ne-am dat seama că nu mai avem timp de așa ceva. Atunci am ajuns la un compromis: baza raportului să fie cea redactată de senatorii din PDSR, însă noi, cei din opoziție, să facem rapoarte separate în problemele controversate, sau adăugiri, care să fie atașate raportului. Dar nici așa nu am putut respecta termenul, astfel că cele două volume ale raportului au fost tipărite doar în septembrie 1996, în 150 exemplare ce au fost distribuite senatorilor, urmând ca într-o dată ulterioară să fie discutate și adoptate de Senat. Dar discutarea rapoartelor în Senat n-a mai avut loc niciodată.

În luna ianuarie 1996, presa s-a ocupat mult de polemica ivită între Vadim Tudor și Virgil Măgureanu. S-a întâmplat ca directorul SRI și-a publicat în ziarul *Evenimentul zilei* propriul dosar aflat în arhiva SRI, din care a rezultat că a fost informator în perioada 1963-64. A motivat acest gest cu faptul că, a ajuns un exemplar din dosar în posesia lui Vadim Tudor și nu vrea să fie șantajat de acesta. S-au ivit, prin acest gest, două probleme: 1. Virgil Măgureanu a mințit în fața comisiei parlamentare când a fost numit directorul SRI, întrucât era în vigoare legea care interzicea colaboratorilor fostei securități să ocupe funcții publice, și 2. cum au ajuns la Vadim Tudor dosare ale fostei securități și pe cine a mai șantajat cu ele?

În această problemă s-a întrunit comisia parlamentară de supraveghere al SRI, iar Ticu Dumitrescu a intrat în grevă parlamentară, până când nu se fac publice dosarele fostei securități. Emil Constantinescu l-a întrebat public pe Ion Iliescu, cu ce este șantajat de către secretarul Senatului Vadim Tudor?

Rezultatul acestei întâmplări a fost că, Parlamentul a adoptat o lege în problema dosarelor fostei securități, în sensul că, aceste dosare secrete, vor fi

predate unei comisii speciale, care va asigura posibilitatea studierii lor. Legea a intrat în conștiința publică, ca fiind *legea lui Ticu Dumitrescu*.

Virgil Măgureanu și-a păstrat postul, dar Vadim Tudor a început să dispară din sfera puterii. Ca dovadă, când Ion Iliescu, ca de obicei înaintea sesiunilor parlamentare, a convocat la palatul Cotroceni conducătorii partidelor parlamentare pentru data de 29 ianuarie, Vadim Tudor nu a mai fost invitat. A lipsit și Gheorghe Funar, cu toate că el a fost invitat.

Sesiunea de primăvară 1996 a Parlamentului

Toți am crezut că începem ultima sesiune a legislaturii, întrucât se apropiau alegerile generale, dar ne-am înșelat. Pentru că adoptarea noilor legi necesare alegerilor încă lipseau, am mai „tras” o jumătate de sesiune și în toamnă.

Parlamentul a fost convocat pentru 4 februarie și a început, ca de obicei, cu alegerea noilor birouri ale celor două camere. Noi, UDMR-iștii l-am păstrat pe Kozsokár Gábor pe postul de secretar al Senatului și ca șef al grupului l-am reales pe Szabó Károly. În sfârșit, Vadim Tudor nu a mai fost ales în biroul Senatului, dar a refuzat să-și părăsească biroul de secretar. După câteva zile, când totuși a fost obligat să predea biroul noului secretar, s-a supărat și a părăsit Parlamentul. A motivat intrarea sa în grevă parlamentară cu aceea că, la cererea NATO, guvernul a trimis trupe pe frontul din fosta Iugoslavie.

În Senat am discutat și am adoptat legea aviației civile, după care am început discuțiile asupra proiectului legii secretului de stat și de serviciu, susținut de redactorii proiectului, senatorul Radu Timofte, președintele comisiei de apărare și senatorul Dorul Ioan Tărăcilă, ministrul de interne. Am făcut multe propuneri de îmbunătățire a textului, deoarece mi s-a părut că proiectul legii este prea restrictivă. Propunerile mele, cu mici excepții, nu au fost adoptate, de aceea, grupul nostru a votat împotriva legii. Din rândurile opoziție s-au mai abținut 12 persoane în afara celor de la UDMR.

În săptămâna următoare am început discutarea proiectului legii partidelor politice. Față de textul adoptat deja anterior de camera Deputaților, în Senat, după discuții aprinse, s-a votat interzicerea partidelor sau formațiunilor politice constituite pe criterii etnice. Ulterior, la votarea raportului comisiei de mediere, a câștigat varianta adoptată de către deputați, deci UDMR-ul nu s-a desființat.

Între 12-14 februarie a venit, într-o vizită în România, secretarul de stat adjunct al Ministerului de externe (Departamentul de Stat) din SUA, Richard Holbrooke, care, printre altele, a oferit un mic dejun de lucru la care au fost invitați șefii partidelor, dar nu au primit invitație nici PRM-ul, nici PSM-ul și nici PUNR-ul, considerat de către americani ca fiind partide extremiste.

O mare publicitate a avut gestul generalului Ion Pitulescu, șeful poliției din țară, care și-a dat demisia, iar motivele le-a expus într-o conferință de presă. S-a

plâns că, grupuri mafiote sunt sprijinite de poliția vamală, de poliția financiară, de către procuratură și justiție, că întreprinderile mafioților angajează membrii din familiile care lucrează în aceste instituții. S-a plâns că, sistematic, după ce sunt arestați trișorii, mafioții, vinovații de fapte penale, după câteva săptămâni sau luni, sunt sistematic puși în libertate de către organele judecătorești, cu diferit motivații. El și familia sa au fost de nenumărate ori amenințați prin telefon, de multe ori și-a schimbat numărul de telefon, ori l-a secretizat, dar amenințările nu ai încetat, cumva mafioții i-au aflat noile numere de telefon. Demisia sa a pornit o adevărată avalanșă în lumea politică. Iliescu a declarat că a fost surprins de gestul generalului și este foarte preocupat de problema corupției. Radu Timofte, șeful comisiei parlamentare de apărare i-a cerut să-și retragă demisia și să continue lupta contra mafioților, pentru care va primi tot sprijinul, iar Ion Predescu, șeful comisiei juridice, a propus ca Parlamentul să analizeze rolul poliției, procuraturii și justiției în lupta contra corupției.

Spre sfârșitul lunii februarie ambasadorul SUA din București, Alfred Moses, într-o conferință ținută la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj, a afirmat următoarele: *Dacă, în urma viitoarelor alegeri, partidele extremiste vor rămâne în afara guvernului, atunci va avansa mult integrarea României în NATO*. Presa s-a ocupat mult de această declarație, mai ales, după ce Ion Gavra, șeful grupului parlamentar din Camera Deputaților, a afirmat că vor face o plângere la Senatul SUA și la președintele Clinton împotriva ambasadorului, că de ce s-a amestecat în treburile interne ale țării.

În Senat am dezbătut și am adoptat legea privind sancționarea conturbării ordinii și liniștii publice, am ratificat convenții internaționale și am început discutarea legii de modificare și completare a codului penal. În plus, am lucrat la redactarea raportului comisiei senatoriale Decembrie-89.

Se apropia ziua de 15 martie, tradiționala sărbătoare a izbucnirii revoluției din 1848 de la Budapesta. Ne-a supărat faptul că, grupurile PUNR și Gheorghe Funar s-au întâlnit cu directorul SRI, Virgil Măgureanu, să analizeze împreună sărbătorirea noastră, dacă constituie pericol pentru siguranța statului. Cu toate că, Măgureanu a afirmat, că se vor flutura steaguri și se va cânta, dar acestea nu constituie pericol pentru siguranța de stat, grupul parlamentar UDMR a făcut interpelări, prin care a criticat această întâlnire neobișnuită. A fost discutată întâlnirea și a fost audiat Măgureanu și în comisia de supraveghere a SRI-ului. Până la urmă, Virgil Măgureanu a declarat că așteaptă o invitație și din partea grupului parlamentar UDMR, pentru o discuție separată.

La Arad sărbătorirea a început cu un program cultural în seara zilei de 14 martie, iar la depunerea coroanelor de flori la monumentul celor 13 generali din ziua de 15 martie, am ținut personal o cuvântare prin care am arătat importanța și consecințele evenimentului din 15 martie 1948.

În data de 19 martie, în ședințe comune ale celor două camere, am început discutarea legii bugetului de stat pentru anul în curs, discuție ce a continuat în tot cursul lunii martie și în prima jumătate a lunii aprilie.

Între timp, la sfârșitul lunii martie, s-a constituit și ultima instituție ce a fost prevăzută în Constituție, și anume Consiliul Legislativ. Într-o ședință comună a camerelor, la care a participat și Ion Iliescu și a ținut și o cuvântare, am votat membrii și președintele Consiliului Legislativ. Președintele instituției a devenit Valeriu Dorneanu, fostul consilier al Senatului, un cunoscut apropiat a senatorilor cu studii juridice.

La sfârșitul lunii martie s-a terminat perioada în care cupoanele de privatizare se puteau preschimba în acțiuni la societăți comerciale. Mircea Coșa, ministrul privatizării, a declarat că doar 75% dintre posesori și-au schimbat cupoanele, ceilalți mai pot să facă această operațiune până la sfârșitul lunii aprilie, dar, de această dată, doar la cele 5 Fonduri ale Proprietății Private.

În 17 aprilie am votat, în sfârșit, cu vot secret, legea bugetului de stat. Au votat pentru 245 și împotriva 168 parlamentari, adică toată opoziția.

În cursul lunii aprilie, deputatul american de origine maghiară, Tom Lantos a vizitat România. S-a întâlnit cu Ioan Iliescu, cu Teodor Meleșcanu, cu președinții camerelor parlamentului Ovidiu Gherman și Adrian Năstase și cu ministrul apărării Gheorghe Tinca. A declarat că va sprijini admiterea țării în NATO și acordarea clauzei comerciale, dacă se va realiza o descentralizare adevărată și dacă în următorul guvern nu vor mai fi partide comuniste și național-extremiste. S-a întâlnit și cu conducerea UDMR în clădirea ambasadei SUA, a promis că își va ridica glasul pentru drepturile minorităților naționale și pentru reînființarea Universității autonome Bolyai din Cluj.

În data de 16 aprilie am înaintat guvernului o interpelare scrisă, prin care am întrebat de ce se importă seringi de unică folosință din străinătate pentru 207 lei bucata, când s-ar putea cumpăra aceste seringi cu 140 lei bucata de la întreprinderea Sanevit din Arad? Nu am primit răspuns la această interpelare, pentru că nu se putea să mi se răspundă că, pentru seringile din străinătate se încasează și *ciubuc*, dar pentru cele interne nu se primește nimic. Din această cauză a intrat în faliment Sanevitul din Arad.

În sfârșit, cu ajutorul canadienilor și italienilor, s-a terminat primul bloc al reactorului atomic din Cernavodă și a fost inaugurat, în data de 17 aprilie, de către Ion Iliescu, în prezența președintelui Agenției Internaționale a Energiei Atomice din Viena și a primului ministru al Canadei, Jean Chrétien, care a și semnat cu premierul Nicolaie Văcăroiu un tratat guvernamental.

Alegerile locale au fost fixate de către guvern pentru ziua de 2 iunie, iar turul II pentru ziua de 16 iunie.

În Senat, în data de 22 aprilie, am votat ridicarea imunității parlamentare a lui Vadim Tudor. Prin vot secret cu bile au rezultat 85 voturi pentru, deci 2/3-imi

din numărul senatorilor. Astfel, s-au putut începe cercetările în cele cca. 200 de denunțuri penale înregistrate împotriva lui la organele de cercetare penală.

În 22 aprilie s-a publicat interpretarea Comisiei din Veneția, dată asupra mult discutatei recomandării nr. 1201 a Comisiei Europene. Conform acestei interpretări, recomandarea se referă doar la drepturi ale persoanelor ce fac parte dintr-o minoritate națională și nu la drepturi colective ale lor. Astfel, au dispărut speranțele noastre legate de introducerea recomandării 1201 în tratatul de bază româno-maghiar.

În 29 aprilie Senatul, la propunerea mea făcută în calitate de membru al comisiei de privatizare, a votat împotriva legii de reglementare a privatizării băncilor, inițiată de guvern și susținută personal de către secretarul de stat Florin Georgescu, ministrul finanțelor. După vot am fost asaltat de către ziariștii acreditați în Senat, am dat interviuri și am explicat neconstituționalitatea acestui proiect de lege și celelalte lipsuri ale sale.

În Arad, unde maghiarii reprezintau peste 10% din populația orașului, la propunerea conducerii UDMR am hotărât să nominalizăm un candidat de primar pentru alegerile locale din 2 iunie. La insistențele conducerii județene al UDMR, personal al președintelui Csiszter Kálmán, până la urmă, am acceptat propunerea să candidez, astfel că, în ședința noastră din 25 aprilie, am fost ales candidat la funcția de primar, dintre cei 6 înscrși pe lista de vot. De aceea, în următoarele săptămâni am petrecut mai puțin timp în București, am fost prins în campania electorală din județul nostru. Am redactat și publicat un program pentru cazul în care ași fi primar al municipiului, am vizitat localitățile din județ în care locuiesc mulți maghiari, am dat interviuri la ziarele locale, mi s-au afișat prin oraș postere, cu fotografia mea.

În județul nostru, la 2 iunie au participat la vot 57.8% dintre cei înscrși în listele electorale. Personal am primit 8211 voturi, ceea ce m-a clasat pe locul 4. Funcția de primar a fost câștigată de Dumitru Branc din partea Convenției Democratice, dar UDMR-ul a reușit să trimită în Consiliul județean 4 membrii și în Consiliul municipal 3 membrii și am câștigat în 4 comune funcția de primar.

Pe plan național, în marile orașe și în județele din Ardeal, au câștigat cei din opoziție, însă în orașele mici și în Muntenia și Moldova au câștigat partidele guvernamentale, astfel că toți s-au declarat câștigători. În București a câștigat Victor Ciorbea din Convenția Democratică funcția de primar, față de tenismanul Ilie Năstase, candidatul PDSR-ului.

SZAVAZZON POLGÁRMESTER JELÖLTÜNKRE !

AZ ÖN SZAVAZATA IS SZÁMÍT !

avocat HOSSZU ZOLTÁN ügyvéd

**DORIȚI UN ORAȘ MODERN, CIVILIZAT ?
ALEGEȚI CANDIDATUL NOSTRU !**

Candidat pentru funcția de primar al Aradului, 1996

În Parlament, datorită apropierei vacanței parlamentare, s-au accelerat dezbaterile și adoptările legilor. În Senat am modificat Legea privatizării nr. 58/1991 în sensul ca, pe data de 31 octombrie, FPP-urile să se transforme în SIF-uri (Societăți de Investiții Financiare), am definitivat Legea privind statutul senatorilor și deputaților, am votat rapoarte ale comisiilor de mediere prin care s-au stabilit textele unor legi, aflate în divergență între cele două camere.

A început vacanța parlamentară, dar în prima parte a lunii iulie am fost prezent la lucrările comisiei senatoriale Decembrie-89, iar în 13-14 iulie am participat la ședința Consiliului Delegaților Uniunii al UDMR, unde am votat ca senatorul Frunda György să fie candidatul nostru la funcția de președinte al țării la alegerile generale ce se apropiau.

În 22 iulie au început lucrările Universității de vară de la Bálványos, (județul Harghita) la care primul vorbitor a fost Orban Viktor, după care au urmat la cuvânt Horea Mircea Rusu, președintele PNL-93 și Adrian Severin, care era vicepreședintele Partidului Democrat. Tema dezbaterilor a fost *Integrarea euroatlantică*. Din păcate, politicienii și gânditorii români nu mai participă, de mulți ani, la aceste lucrări ce au devenit tradiționale, la fel ca prezența lui Orbán Viktor la ele.

În ultima săptămână a lunii iulie s-a organizat în Oradea cea de a III-a Întâlnire Mondială a Maghiarilor de religie Reformată. Am participat personal la deschiderea manifestațiilor, făcută de către Tőkés László, în fața a 10.000 oameni adunați pe stadionul orașului. Manifestațiile au continuat în diferite orașe din Ardeal, pe tot cursul săptămânii.

La sfârșitul lunii august, Ion Iliescu a anunțat candidatura sa pentru un nou mandat de președinte al țării. A declarat că, în prealabil, s-a consultat cu guvernul și cu Curtea Constituțională și că nu este cea de a treia sa candidatură, întrucât, mandatul său de dinaintea adoptării Constituției, nu se ia în calcul. Noua sa candidatură a stârnit multe comentarii în rândul opoziției și a presei.

Multe comentarii a stârnit și declarațiile purtătorilor de cuvânt ale guvernului României și Ungariei, potrivit cărora s-a ajuns la înțelegere în problemele în discuție ale tratatului de bază româno-maghiar și că tratatul se va semna în cursul lunii septembrie.

În cursul vacanței parlamentare, din nou, împreună cu familiile, noi, senatorii care eram cazați în hotelul Floreasca, am petrecut împreună 10 zile de neuitat în localitatea Comandău, un sat pitoresc, cu aspect de stațiune montană, la invitația senatorilor de Covasna Magyari Lajos și Kozsokár Gábor.

Ultima mea sesiune în Parlament, toamna anului 1996.

Sesiunea parțială din toamna anului 1996 a început în ziua de luni 2 septembrie, și în mod practic, a ținut până la alegerile generale din 15 octombrie. Teoretic, conform Constituției, mandatul nostru a durat până la întrunirea noului parlament.

În Senat am hotărât să nu pierdem vremea cu alegerea unui nou birou, să rămână biroul Senatului în aceeași componență, până la sfârșitul sesiunii.

Camera Deputaților a început noua sesiune în Casa Poporului, construită de de către Ceaușescu, dar a doua zi, s-au întors pe dealul Mitropoliei, deoarece în Casa Republicii (cum s-a numit ulterior) nici măcar lifturile nu erau puse în funcțiune.

Primul eveniment mai important, demn de amintit, a fost dezmembrarea coaliției guvernamentale. PDSR-ul, încă pe la sfârșitul lunii august, a dat un ultimatum parlamentarilor PUNR, să se delimiteze de afirmațiile președintelui Gheorghe Funar, care, pe marginea tratatului de bază româno-maghiar, a afirmat că Iliescu a trădat interesele țării și dacă tratatul va fi semnat în actuala formă, atunci PUNR-ul va declanșa procedura de suspendare din funcție al lui Ion Iliescu.

Conducerea PUNR, după o ședință de aproape 8 ore, a hotărât să rămână alături de președintele lor, Gheorghe Funar. Atunci, partidul de guvernământ s-a întrunit într-o ședință, după care l-au înștiințat pe primul ministru Văcăroiu să caute alți miniștrii în locul PUNR-iștilor. Acest lucru s-a făcut rapid, astfel că, în ziua de 3 septembrie, noul ministru al justiției Ion Predescu, ministrul nou al agriculturii Alexandru Lăpușan și noul ministru al comunicațiilor Virgil Popescu

au și depus jurământul în fața Parlamentului. Au fost schimbați încă doi secretari de stat, 6 prefecți și 6 subprefecți PUNR-iști.

În prima săptămână a lunii septembrie, Curtea Constituțională a respins toate cele 70 de contestații înregistrate împotriva candidaturii lui Ion Iliescu. S-a anunțat că tratatul de bază româno-maghiar va fi semnat în 16 septembrie la Timișoara. Atunci, Tőkés László, a cerut ca tratatul să fie revizuit, dar dacă rămâne în actuala formă, să fie semnat la Siria și nu la Timișoara. (De știut că la Siria, în anul 1849, s-a semnat capitularea armatei revoluționare maghiare).

S-a întetit disputa privind noua candidatură al lui Iliescu. Am participat și eu în acest conflict juridic de interpretare a textelor și, pentru limpezirea situației, am formulat o propunere legislativă de interpretare, potrivit căreia, am propus să stabilem că: *Articolul nr. 10 al Legii nr. 69/1992 este valabil indiferent când a fost ales candidatul și pe ce perioadă.* (Textul citat, art. 69, a stabilit că, cel care a ocupat de două ori funcția de președinte, nu mai poate candida la această funcție).

Propunerea legislativă am predat-o biroului Senatului, s-a și difuzat tuturor senatorilor, dar nu a mai fost trecut niciodată pe ordinea de zi, astfel cum nu a fost trecut niciodată pe ordinea de zi nici propunerea noastră legislativă, privitoare la învățământul în limba minorităților naționale, susținută de 500.000 de semnături.

Am ajuns la a IV-a ediție a *Strângerilor de mână* între orașele înfrățite Arad și Gyula. În data de sâmbătă, 14 septembrie orașul din Ungaria a fost gazda evenimentului, a primit oaspeții arădeni. După cuvântările de salut a celor doi primari, au avut loc lucrările pe domenii de activitate ale specialiștilor din cele două orașe. După masa de prânz luată în comun, am vizionat un program folcloric pe scena de pe lacul cetății, după care a urmat un meci de baschet între veterani, iar seara s-a organizat o masă comună în restaurantul *Vulturul de Aur*. Programul de a doua zi din Arad a început cu o expoziție-târg de artă populară după care, pe platoul din fața primăriei, s-a organizat un spectacol de dansuri populare. Înainte de masa comună s-a audiat un concert simfonic în palatul cultural. După masă, oaspeții din Gyula au vizitat orașul, au participat la o slujbă religioasă ecumenică la mănăstirea din Gai, spre seară, a avut loc un concert rock în fața primăriei, iar seara, programul s-a încheiat cu un picnic organizat la ștrandul de pe malul Mureșului.

În 16 septembrie, la Timișoara, în clădirea prefecturii, Horn Gyula și Nicolae Văcăroiu au semnat tratatul de bază româno-maghiar în prezența lui Ion Iliescu și a miniștrilor de externe din cele două țări. Au fost invitați și conducătorii partidelor parlamentare, dar nici Corneliu Vadim Tudor, nici Gheorghe Funar nu au dat curs invitației, au declara că nu vor să asiste la o ceremonie de trădare a interesului național. Când oaspeții și gazdele mergeau spre prefectură, populația de pe trotuare fluiera. S-a aflat că fluierăturile nu erau adresate oaspeților maghiari, ci lui Ion Iliescu. Acesta a fost foarte supărat, când trebuia să explice oaspeților, că nu ei erau ținta fluierăturilor. Pe vremea aceea, oricând venea în capitala Banatului, Ion Iliescu era întâmpinat cu fluierături.

În același timp, la Cluj, PUNR-iștii, în frunte cu Gheorghe Funar au înmormântat tratatul româno-maghiar. Au organizat un cortegiu funerar, într-un sicriu era pusă o inimă din carton, străpunsă cu un cuțit și pe care era scris: *trădare de țară!* În fața primăriei, Funar a rostit un discurs, apoi mii de clujeni au condus acest sicriu, ce simboliza tratatul, până la cimitir, unde a fost îngropat de preoți ortodocși. Această ceremonie a stârnit sentimente de nemulțumire nu numai în țară, ci și în străinătate.

Între timp, s-a redactat raportul comisiei senatoriale Decembrie-89, a fost predat biroului Senatului. Raportul a fost tipărit în două volume ce au cuprins peste 1000 de pagini și au fost distribuite senatorilor. În primul volum, pe cca. 650 pagini, s-a cuprins textul celor 5 caiete, redactate în 1991, de către ofițeri ai armatei, angajați de Sergiu Nicolaescu, completate cu evenimentele din câteva orașe ale țării. Capitolul privind evenimentele din Arad și parțial, cele din Timișoara, au fost redactate de către subsemnatul. În volumul II, intitulat *opinii separate*, de cca 350 pagini, au fost cuprinse părerile celor din opoziție, dar și opiniile separate ale doi membrii din partea PDSR-ului. În acest al II-lea volum, s-a cuprins textul redactat de mine privind reținerea, procesul și execuția cuplului dictatorial, la care a contribuit și Valentin Gabrielescu și Șerban Săndulescu, apoi, împreună cu Gabrielescu și Ionel Achimoaie, am redactat opinii separate privind ajutorul sovietic, iar eu, singur, am redactat capitolul Concluzii.

În data de 6 octombrie, la comemorarea celor 13 generali, au venit la Arad mulți parlamentari, inclusiv candidatul nostru la președinție, Frunda György, care era în campanie electorală. Seara, în sala Palatului Cultural, unde a avut loc un program artistic în memoria eroilor martiri ai revoluției pașoptiste, Frunda a ținut un discurs electoral.

În 4 octombrie, când s-a încheiat perioada de depunere a candidaturilor, biroul electoral central a comunicat că, pentru funcția de președinte al statului, au fost înscrși 16 candidați.

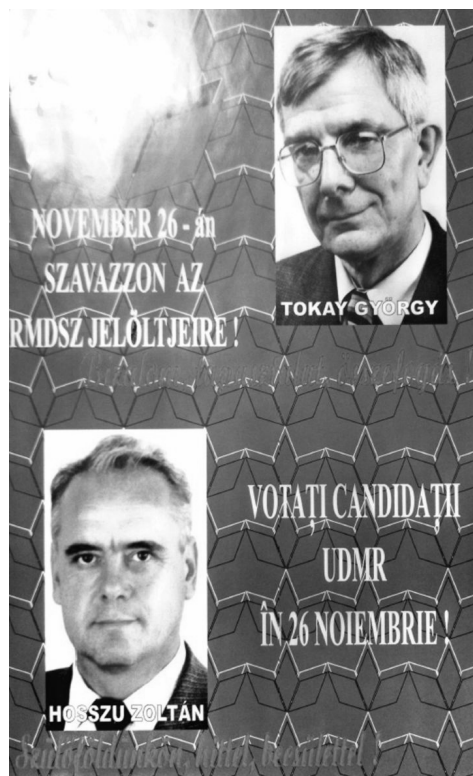
În Senat am votat legea privind declararea averilor de către înalții funcționari, inclusiv membrii parlamentului și ai guvernului. Apoi, în ultimele zile, cele două camere au votat legea de transformare a FPP-urilor în SIF-uri. Am decis și faptul că, votarea la alegerile generale se poate face numai cu ajutorul buletinului de identitate, nu și cu alte documente.

Pe la mijlocul lunii octombrie am avut ultima ședință plenară în Senat, după care, toți senatorii au fost implicați în campania electorală.

Eu, în campania electorală, la Arad, am fost înscris pe primul loc al listei candidaților UDMR pentru Senat.

La alegerile generale, ce s-au desfășurat în data de 3 noiembrie, opoziția a avut un succes răsunător. Cele mai multe voturi a obținut Convenția Democratică, cca. 30 % în ambele camere, față de cca. 22% obținută de PDSR. Pe locul 3 s-a situat Uniunea social-democrată (PD-lui lui Petre Roman + PSD-ul lui Sergiu Cunescu) cu cca. 13 % din voturile exprimate. Noi, UDMR-ul, am obținut locul IV, după

numărul de mandate de parlamentar obținute: 11 senatori și 27 deputați. Prin sistemul de vot adoptat, prin care voturile suplimentare, obținute de către partide, sunt adunate într-un coș, de unde, printr-un sistem aleatoriu, sunt redistribuite de către un calculator și se mai acordă mandate, s-au ivit situații surprinzătoare și interesante. Astfel, UDMR-ul a obținut un mandat de senator în județul Giurgiu și un mandat de deputat în județul Tulcea, cu câteva zeci sau sute de voturi.

Candidați pentru Parlamentul României, 1996

La Arad, lista senatorilor UDMR nu a obținut suficiente voturi pentru Senat și, de atunci, nici nu a mai fost ales vreun alt senator UDMR din județul nostru. Probabil, dacă candida, din nou, Valentin Voicilă ca independent și ar fi obținut zeci de mii de voturi, situația era alta, poate obțineam încă un mandat de senator. Dar, de atunci, nici o personalitate arădeană, de talia lui Voicilă, nu a apărut pe lista candidaților independenți pentru Senat, care să poată ajuta UDMR-ul în alegeri.

Prima etapă a alegerilor prezidențiale din 1996 a fost câștigată de Ion Iliescu, dar în turul al II-lea, cu un mare avantaj, a fost ales ca președinte al României Emil Constantinescu.

În următorii 4 ani, UDMR-ul a fost cooptat la guvernare, dar aceasta este o altă poveste, în care eu nu am participat în mod direct.

Partea V-a

Anexe

(Câteva depoziții ale martorilor audiați în Comisia *Decembrie-89*).

În Volumul II al cărții scrise în limba maghiară, am transcris, din notițele mele, un număr de 62 depoziții ale martorilor audiați în Comisia senatorială specială de cercetarea al evenimentelor petrecute în Decembrie 1989, dintre cele cca. 130 de audieri la care am participat și am luat notițe. La multe audieri, în special la cele care au avut loc în diferite orașe ale țării, nu am făcut notițe. Personal și cu alți colegi am fost în orașele Târgu Mureș, Sibiu, Alba Iulia, Timișoara și Arad. La Timișoara am fost împreună cu Valentin Gabrielescu, dar, el având multe alte funcții, nu a stat decât o zi jumate, în rest, timp de 2 zile am audiat singur pe cei convocați în fața comisiei. La fel am procedat și la Arad, unde Gabrielescu nici nu a venit, trebuia să plece urgent la Strasbourg, el fiind și în delegația României la Consiliul Europei din partea PNȚCD.

Câteva, dintre depozițiile martorilor audiați, care mi s-au părut mai relevante, interesante pentru publicul larg, le transcriu aici. De asemenea, cartea fiind focalizată pe evenimentele din Arad, am transcris și notițele făcute cu ocazia audierilor celor 4 șefi ale organelor de represiune din județul Arad: șeful garnizoanei din Arad, șeful securității județene, șeful Inspectoratului MI Arad și șeful miliției județene.

1. General colonel Hortopan Ioan

El a arătat că a fost comandantul trupelor de infanterie, tancuri și vânători de munte, printre altele avea în subordine și unitatea militară din Lipova, județul Arad, cât și batalioanele de pază la obiectivele speciale din țară. Iată, ce a spus el în fața comisiei:

„Armata era deturnată de la obiectivele sale de bază, eram folosiți în economia națională. În anul 1989 nu s-au făcut avansări, armata nu era în prim planul conducerii superioare. Un general de armată avea doar salariul unui maior din securitate.

În 17 decembrie mi s-a raportat că centrul de pregătire de la Buziaș a fost trimis la Timișoara cu 6 tancuri și 7-8 transportoare blindate. Ordinul l-a dat, peste capul meu, ministrul apărării Milea. Tot în 17 decembrie am fost avizat să alarmez școala militară de la Lipova, să plece la Arad și să se subordoneze

comandantului regimentului, care este în subordinea diviziei mecanizate din Oradea.

În 18 decembrie a fost alarmată Școala de infanterie N. Bălcescu de la Sibiu, comandantul școlii, col. Dragomir mi-a raportat că a fost scoasă școala în stradă de către Nicu Ceaușescu, cu aprobarea ministrului apărării. În zilele de 22–24 decembrie, la Sibiu era un conflict între cei din clădirea școlii militare și cei din clădirea miliției de vizavi. Col. Dragomir i-a arestat pe inspectorul securității și pe șeful miliției. Dar, au tras persoanele îmbrăcate în șalopete negre, adică cei 80 de USLA-și trimiși de Vlad și Postelnicu pentru a-l apăra pe Nicu Ceaușescu.

În ziua de 21 decembrie, în București, gen. Milea m-a sunat, pe la orele 16,30, să mai trimit 200 militari la clădirea CC al PCR și 8 camioane cu militari la Intercontinental. Camioanele nu au putut pătrunde datorită manifestațiilor și s-au retras la cazarmă.

Seara, la orele 22, gen. Milea mi-a dat ordin să vin la CC. L-am găsit la Intercontinental. Am văzut că era deja un dispozitiv: în față scutieri, după ei milițieni, apoi armata. Erau și baricade. Acțiunea era condusă de Dincă, Postelnicu, Milea și Vlad. Au venit pompierii, apoi cei de la școala de cadre ale MI Militarii trăgeau focuri în sus. Apoi au venit tancurile. Dincă a spus: *hai să terminăm odată, să dăm drumu la tancurile alea*. Apoi Milea mi-a spus, să dau ordin la două companii, să plece la Casa Republicii.

În 22 decembrie, la comandament, am verificat cum au ajuns subunitățile la Casa Republicii. Mi s-a spus că acolo nu sunt manifestați, atunci am dat ordin să revină la cazarmă.

După ce a fugit Ceaușescu, m-am dus la TV și am vorbit pe post. Apoi am fost la minister, era gen. Stănculescu, gen. Chițac și alții când s-a înființat un comandament împreună cu FSN. De aici am plecat la CC să organizez apărarea împotriva celor care trăgeau din Palatul Regal. Aici era Gușe și Vlad. Gen. Vlad, când a fost întrebat, a spus că asupra noastră trag cei care au ieșit din pușcării și au pus mâna pe arme. Erau acolo Iliescu, Roman, Brucan, Montanu, Cazimir și alții. Atunci Iliescu l-a numit, verbal, pe gen. Militaru ca ministru al apărării.

Noi aveam convingerea că asupra noastră trag cei de la USLA și cei de la Direcția V-a. A și fost prins un plutonier de la USLA care acționa la un depozit pe șoseaua Domnești. Am un tabel cu cca. 700 persoane, reținute și predate miliției, de pe tot cuprinsul țării, pentru că ministrul Militaru a ordonat să fie predați miliției. Personal m-am ocupat de întocmirea listei. Cum Ceaușescu a desființat poliția militară, reținuții au fost predați miliției, care i-au făcut *scăpați*. Cred că problema s-a hotărât sus, la consiliul FSN. Pe atunci și miliția, și securitatea erau subordonate armatei. Și USLA-șii au fost subordonați armatei, eu personal le-am luat în primire. În 23 seara s-a hotărât ca în 24 să plec la USLA, pe str. Toamnei, să iau în primire trupele USLA. Acolo a vorbit gen. Vlad, apoi Montanu, apoi eu.

Armamentul l-am blocat într-un depozit, am constituit 3 detașamente de apărare, mixte, conduse de un ofițer de la USLA și un ofițer de la armată, aici s-au încadrat și parașutiștii. USLA avea 780 oameni, când am făcut situația lor, gen. Ardeleanu îi justifica pe toți, că sunt răspândiți la paza obiectivelor.

Am mai primit ordin să fac inventarierea documentelor din clădirea CC. Am alcătuit o comisie și s-a inventariat din 28 decembrie până în febr. 1990.

Șeful comisiei a fost col. Bărbat, erau în comisie reprezentanți de la Procuratura Militară, de la armată, poliție, finanțe, bănci. etc.

O altă misiune de la FSN, prin ministrul apărării, a fost să administrez și să distribui ajutoarele ce au sosit și erau depozitate la pavilionul expozițional. Am instituit o grupă de ofițeri, cu militari, pentru această activitate.

2. Dincă Ioan – viceprimministru.

„În data de 16 decembrie m-a sunat Emil Bobu la telefon și mi-a spus despre Timișoara, că un preot s-a baricadat în casă și s-au adunat 70-80 de oameni în jurul lui, care îl susțin. Atunci l-am trimis acolo pe șeful departamentului cultelor, Ion Cumpănașu, care a plecat cu primul avion. Mi-a telefonat că stă degeaba acolo pentru că Tőkés László nu vrea să discute cu el. Apoi, primul secretar din Timiș mi-a comunicat că, are aprobare de la Ceaușescu, ca preotul să fie evacuat forțat. Cumpănașu s-a întors duminică.

În 17 decembrie, duminica dimineată, Hârjău, secretarul lui Ceaușescu mi-a spus să nu părăsesc sediul, după care, la ora 10 ne-a chemat într-o ședință al Cpex.-ului (Consiliul Politic executiv) unde ni s-a spus ce s-a întâmplat la Timișoara, că preotul a fost evacuat, dar s-au făcut vandalisme prin oraș.

Apoi, a doua ședință, la orele 17,20, unde am fost informați că militarii au fost bătuți, maltratați, s-a intrat în sediul Comitetului Județean. Ceaușescu i-a amenințat pe Milea, Postelnicu și Vlad că vor fi trimiși în fața plutonului de execuție. Milea a spus: *n-am citit în regulament să trag în popor*. Ceaușescu a spus: *să fie destituiți din funcție!*, Dar Gogu Rădulescu, Dăscălescu, Gheorghe Oprea, Manea Mănescu au spus că nu-i cazul a se lua aceste măsuri. Atunci Ceaușescu s-a ridicat: *să vă alegeți alt secretar general!* și a plecat spre ușă. (Acest aspect nu apare în stenogramă). În sfârșit a spus: *Până plec în Iran, să conducă Elena Ceaușescu, ajutați de Manea Mănescu și Emil Bobu*. Este prima dată când nu primul ministru a fost lăsat substituit, ci Elena.

Cred că scopul lui Ceaușescu a fost să preia el comanda armatei, miliției și securității.

Ceaușescu ne-a spus, că Gorbaciov, în 6-7 decembrie 1989 la Moscova l-a îmbrățișat și s-a sărutat cu Dăscălescu, lui doar i-a întins mâna. S-a plâns că Gorbaciov l-a tratat ca un stăpân pe o slugă mică. Se așteptat ca Gorbaciov să recurgă la măsuri de destabilizare în România.

La teleconferința ce a urmat, Ceaușescu a discutat mai mult cu Ion Coman, care a spus: *auziți tovarășe secretar general, se trage, se trage!* și se auzeau rafale de foc. L-a mai întrebat pe Coman: *unde sunt generalii?* A mai spus secretarilor județeni să întărească paza. După teleconferință Ceaușescu a plecat acasă.

În 18 decembrie dimineața, Ion Coman l-a asigurat pe Ceaușescu că, în Timișoara, problemele sunt stăpânite, și atunci Ceaușescu a plecat în Iran.

La întoarcere, la aeroport a întrebat: *Ce-i la Timișoara?* I s-a spus că sunt doar 13 morți. Din sediu a dat telefon la Timișoara și l-a întrebat pe Dăscălescu, câți morți sunt? Acesta a spus: 52. Atunci Ceaușescu a întrebat *Dece mă mințiți?* (S-a spus 13, pentru că 40 au fost deja aduși și incinerați în București). Era în plan să se spună că cei incinerați au fugit din țară în timpul evenimentelor.

La revenirea de la aeroport a ținut o teleconferință cu primii secretari, a anunțat că la orele 19 va vorbi la televizor. Apoi, i-a spus lui Stoian, ministrul de externe, să cheme ambasadorii din URSS și Ungaria, să vină la cabinet.

A doua zi, în 21 decembrie s-a organizat mitingul. Au vorbit 5 muncitori, apoi Ceaușescu. La ora 10,30 am fost convocați, membrii Biroului Politic Executiv, să ne spună ce propuneri are de gând să anunțe la miting, să dea o mărire la salar de 100 lei. La miting oamenii au aruncat cu petarde, s-a creat dezordine.

În seara zilei de 21 am fost chemat de Ceaușescu la cabinet, era acolo și Pârcălăbescu de la gărzi, cu hărți și ministrul transporturilor. S-a spus, să fie trimiși la Timișoara 9000 oameni din Dolj, 8000 din Olt și 6-7 mii din Vâlcea, ca mâine, pe la orele 6-7 să fie acolo. Am vorbit cu Ștefănescu de la Dolj, am stabilit ca 5 garnituri de tren să fie la Craiova, două la Filiaș și două la Gorj. Am vorbit și cu ceilalți prim-secretari, au spus că pot asigura oamenii doar pe la orele 12-13 noaptea. Pârcălăbescu a întrebat, cu ce arme să plece? Ceaușescu a spus, să nu plece cu muniție, să le dea bastoane de cauciuc. Când Pârcălăbescu a replicat că nu sunt atâtea, Ceaușescu a spus, să-și confecționeze ciomage. Am transmis primilor secretari acest ordin.

Dimineața, Aron (ministrul transporturilor) mi-a spus că a ajuns primul tren, dar luptătorii au fraternizat cu timișorenii. Atunci am oprit celelalte trenuri. Nu s-a putut mobiliza 22.000 oameni, ci doar 15.400, datele sunt la statul major al gărzilor patriotice. Dimineața, la orele 7,30, i-am spus lui Ceaușescu că gărzile au fraternizat cu timișorenii.

În 21 decembrie am fost chemat la cabinetul lui Ceaușescu, era și Bărbulescu acolo și vorbea despre situația creată la Intercontinental. M-a trimis Ceaușescu acolo, să văd ce se întâmplă. M-am dus, am văzut că erau deja masați acolo scutieri, armată, maiorul Amăriucăi cu 6 taburi, erau și 5 tancuri, iar în spatele lor era școala din Băneasa, comandată de Andruța Ceaușescu. Am rămas acolo, a venit și Postelnicu, maiorul Carp comanda tancurile, era și Hortopan și mulți civili. Era și Milea, se tot mișca, era în ținută de campanie. L-a chemat pe Hortopan, i-a

spus să dea jos desantul de pe tanc. Cred, dacă nu era Milea se făcea o baie de sânge. Am stat acolo până ce tancurile au spart baricada, după care am revenit la sediu. În aceea noapte nimeni nu a plecat acasă.

Eu i-am fost credincios lui Ceaușescu, i-am fost un colaborator apropiat.

Dimineața, am fost trimis să văd ce-i cu coloana de muncitori de la Pipera și să-i oprească cu ajutorul unității de transmisioniști din Otopeni. Dar n-am primit nici un militar, atunci am revenit la sediu și am aflat că Milea s-a împușcat.

S-a convocat o nouă ședință de 20 minute, cu trei probleme: 1. Milea este trădător. 2. Dacă e cazul să fie instalat starea de asediu în toată țara. (Dar n-a spus lui Curticeanu să pregătească decret în acest sens). 3. Să spună fiecare dacă luptă, sau nu mai luptă în continuare.

Când au intrat oamenii în sediu, împreună cu Postelnicu, ne-am dus la etajul VI și am rămas într-o cameră. Când am fost găsiți, la orele 18, am fost conduși într-un birou unde era gen. Gușe, apoi într-un altă cameră, unde am fost legați.

Col. Ardeleanu și încă 6 ne-au interogat, unde a fugit Ceaușescu? Și ce-i cu subsolurile din București? Sunt două tuneluri neaccesibile publicului, unul transformat în poligon și în altul este adăpost antiatomic, aici sub clădirea CC. Am mai construit un tunel care leagă adăpostul antiatomic de sub Casa Poporului cu palatul Cotroceni și cu clădirea Ministerului de Interne.

În momentul în care Ceaușescu a fugit, fără să ne lase nici o indicație, fără să ne spună unde, nu ne-am mai împotrivit poporului. Am crezut că armata sau securitatea îl va salva și-l va readuce pe Ceaușescu.

Noi, după plata datoriei, am făcut o serie de propuneri pentru a ridica nivelul de trai, dar nu s-a luat în seamă. Aveam 5,2 miliarde dolari din export.

Ceaușescu a vrut să cumpere 100 tone de aur, în fiecare an să mai cumpere ceva pentru tezaur.

Cu Dăscălescu nu se putea lucra, era cam incapabil. Pentru un nou prim ministru aveam două propuneri: Curticeanu sau Ștefan Andrei. Manea Mănescu era foarte slugarnic, a făcut multe rele țării, era lingău, fără șira spinării.

Este adevărat că Mihai Gere, în ședința Cpex. din 22 a spus: *Dar cum să tragem în popor?*

Elena era mai bătrână cu 2 ani. Fazekaș se opunea ca „coana Lenuța” să fie făcută academician. S-a întrerupt ședința. S-a reluat și Bobu trebuia să-l lămurească pe Fazekaș să-și dea demisia, dar acesta n-a vrut. Atunci Dăscălescu și cu Bobu au ieșit cu Fazekaș din ședință și în 15 minute l-au lămurit.

Ceaușescu îi mai reproșa lui Fazekaș că prea se erijează în apărătorul minorităților naționale.

Dizidenți au fost: Silviu Brucan plus cei 6 cu scrisoarea, János Fazekas, Militaru, gen. Koștial Ștefan, contraamiralul Mihai, Ion Ioniță, Trofin. Patilineț a fost aventurier în conducere.”

3. Iulian Vlad – șeful securității

„Eram conducătorul Departamentului pentru Securitatea Statului, dar eram subordonat ministrului de interne, deci și eu am fost controlat.

Informațiile noastre erau de două feluri: a) cu privire la situația internă și starea de spirit a populației și b) situația externă, internațională.

După plata datoriilor externe se putea îmbunătăți, în mare măsură, situația oamenilor. La sfârșitul anului 1989 era 11 milioane tone de grâu în rezerva de stat, plus rezerva valutară. Ce s-a întâmplat la Timișoara, se putea întâmpla la Brașov, sau oriunde în altă parte.

Încă în octombrie 89 m-am dus cu cazul lui Tőkés László la Ceaușescu. A considerat că nu este oportun a se lua măsuri. Am încercat să-i explic că problema e serioasă, pentru că în spatele acestui cetățean român sunt forțe, chiar externe. El nu lucra în interesul României, culegea și transmitea informații pentru altă țară. Am dovezi, un dosar întreg. Ceaușescu a spus că nu-i oportun să fie tras la răspundere, dar să-l păstrăm în supraveghere, și așa am făcut.

Ceaușescu avea o inteligență nativă și o memorie ieșită din comun, dar și defecte pe măsură. Dar era zicala de la Elena: *să nu se spună tovarășului lucruri rele, că se supără*. Și așa era.

Nu era securitatea subordonată Elenei Ceaușescu, eu raportam întotdeauna doar președintelui. Însă Elena, zilnic, avea convorbiri de cca. o oră cu ministrul de interne, Postelnicu.

În a doua jumătate a anului 1989 îi dădeam, zilnic, 2-3 informații cu situația din Germania de Est, Cehoslovacia, Bulgaria, ce le-a afectat profund. L-am informat și despre întâlnirea și aranjamentul de la Malta (între Gorbaciov și Busch). În esență: s-a discutat situația din România, s-a tranșat și s-au împărțit responsabilitățile. Restul nu spun, pentru că nu este bine pentru România, voi merge în mormânt cu ele.

N-am fost și nu sunt antimaghiar, dar cu ocazia vizitei regelui Mihai la Budapesta s-au discutat lucruri nu numai împotriva lui Ceaușescu, ci și împotriva poporului român.

Ceaușescu se credea predestinat de a fi conducătorul acestei țări și națiuni. El, până în ultima clipă, credea că poporul și în special clasa muncitoare, îi va sări în ajutor. Avea mai multă încredere în partid, decât în securitate.

Ceaușescu a fost informat despre tot ce s-a întâmplat. Nu este adevărat că nu știa, ce se întâmplă în țară.

În 16 decembrie, sâmbăta, pe la ora 13, l-am informat pe Ceaușescu despre Iran, unde urma să plece în vizită, discuția a durat peste o oră. Încă nu știam nimic despre Timișoara. Doar la orele 17 am fost căutat de către șeful securității din Timișoara. Mi-a spus că sunt probleme la locuința lui Tőkés, că au fost și

ieri, dar acum sunt mai mulți oameni. Ulterior am aflat că Ceaușescu deja știa și a dat niște dispoziții: a trimis acolo oameni de la secția organizatorică și de la departamentul cultelor, adică pe Mihalache și șeful de la culte.

Simțind că este ceva grav, am trimis și eu o echipă de 5-6 oameni în frunte cu Macri. A fost trimis o echipă și de la MApN, dar nu am înțeles, de ce. Nu trebuia implicată armata acolo! Au plecat și de la ministerul de interne.

În noaptea de 16-17 decembrie m-a căutat Ceaușescu la telefon de două ori. Prima dată la orele 20, m-a întrebat, ce se întâmplă la Timișoara? Apoi, la ora 24 m-a întrebat furios: de ce nu se implică securitatea în evacuarea lui Tőkés?

A doua zi dimineața, pe la orele 10, ne-a chemat, pe mine și pe ministrul de interne, ne-a întrebat, ce fel de oameni sunt șeful securității și a miliției din Timișoara? Deja nu erau probleme în Timișoara în dimineața aceea. Totuși, au fost trimiși și alte echipe de la MI și armată. Echipa mea de 5-6 oameni a stat acolo până în 22 decembrie, era cea mai mică echipă. Am aprobat ieșirea unei trupe a securității din Timișoara, dar am spus: fără armament și fără muniție.

În seara zilei de 17 decembrie am fost chemat la ședința Cpex, am ajuns după cca. 25 minute după începere. Mi s-a reproșat, de ce am scos trupele de securitate neînarmate, am fost amenințat de Ceaușescu cu plutonul de execuție. Apoi, am participat la teleconferință, acolo s-a dat ordin să se tragă. M-am dus la minister, de acolo nu am dat acest ordin. I-am spus la Macri și la col. Sima: *securitatea nu trage!* Mai mult, am dat ordin să fie eliberați toți cei arestați de securitate, ordin ce s-a pus în aplicare în dimineața zilei de luni, 18 decembrie.

Nu a existat nici un plan Z-Z, plan special pentru apărarea lui Ceaușescu. Erau doar planuri de măsuri făcute înaintea oricărei vizite în străinătate, când efectivele au intrat în semi-alarmă. Ordinul 2600 s-a refăcut, completat, după evenimentele din Brașov.

În zilele premergătoare Timșoarei, mulți diplomați au mers în Ardeal, în special cei de la ambasada americană, engleză, maghiară și al URSS inclusiv.

Corespondenții de presă de la Congresul al XIV, n-au mai plecat acasă. Alți corespondenți au cerut să vină în țară. Au venit masiv și cetățeni români, care plecaseră clandestin din țară, au spus că au misiunea de a face propagandă, agitație. Deci ceva era în pregătire. Consulul iugoslav Atanasovici din Timișoara pleca și de câte 3 ori zilnic la Belgrad.

La Moscova erau discuții foarte dure între Gorbaciov și Ceaușescu în 4 decembrie. Sunt două stenograme. În esență Gorbaciov i-a cerut lui Ceaușescu să-și dea demisia, pentru că a devenit indezirabil.

În ședința din 17 decembrie, Ceaușescu a ordonat să nu mai intre în țară decât turiști din China, Coreea de Nord și Cuba.

Trupele USLA (Unitate Specială de Luptă Antiteroristă) avea un efectiv de 600 oameni, jumătate ofițeri, jumătate subofițeri. Aveau misiuni pe spații

geografice, iar subofițerii făceau pază la ambasade. În teritoriu erau până la 20 oameni, în special la aeroporturi. USLA mai avea în subordine un batalion de la trupele de securitate, soldați ce erau paznici la ambasade. Cei de la USLA și de la MI nu aveau niciodată combinezoane negre.

Direcția de informare a armatei era în subordinea generalului Gușe. Ofițerii de contrainformații erau, operativ, încadrați la noi, în serviciul de contrainformații militare a Departamentului Securității Statului.

Erau, de-a lungul timpului, centre de pregătire pentru munca de securitate pentru palestinieni, algerieni, libieni, tanzanieni, nigerieni, dar contra plată.

În 18 decembrie au fost eliberați cei din arestul securității din Rahova. În județe, din anul 1980 nu am mai avut aresturi ale securității.

Între 18-21 decembrie Elena Ceaușescu a mai ținut două ședințe, unde am fost să raportez despre situația din țară.

În seara de 20 decembrie a revenit Ceaușescu, a ținut o teleconferință, a mai vorbit la radio și TV, eu nu l-am mai întâlnit.

În 21 a fost mitingul, nu am fost nici la ședința Cpex din după masa zilei, am venit doar seara, chemat de Postelnicu și am fost cu el la Intercontinental, am asistat acolo la evenimente.

I-am spus lui Milea să facem ceva, pentru că noi doi stăpânim țara. A înțeles ce am vrut să-i spun, dar a spus: *eu nu pot*. Atunci eu, în zorii zilei de 22 dimineața, am dat ordinul trupelor de securitate să lase să intre în piață, apoi și în clădire, manifestații și să nu se tragă.

Pe la ora 8 dimineața, în 22 decembrie, am fost chemat de Curticeanu în săliță, la o scurtă ședință. Acolo Ceaușescu l-a pus pe Milea să raporteze.

Aghiotanții erau ofițeri de securitate.

După moartea lui Milea, Ceaușescu a convocat Cpex-ul, l-a făcut pe Milea trădător. Singurul Mihai Gere a spus: *cum să tragem asupra muncitorilor?*, doar el a avut curajul să spună așa ceva.

La circa o oră după plecarea lui Ceaușescu, m-a căutat generalul Militaru. Am plecat cu el. Prin sala Omnia și prin alte săli, se făceau guverne. Un grup mi-a cerut și mie să intru în guvern.

Garda de la palat s-a retras odată cu trupele de securitate. Apoi, dintr-o dată, am auzit împușcături. Se trăgea cu trasoare. Nu știu cine a tras. S-a format un comandament militar, în frunte cu gen. Gușe și cu mine și am rămas aici în CC până în 23 seara, primind fel, de fel de informații diversioniste. S-a tras asupra clădirii CC, dar nu s-a spart nici un geam, nu a fost nimeni rănit, deci s-a tras doar în scop de diversiune. S-a creat panică, s-au tras cu tunuri în clădirile din jur și s-au făcut mari distrugerii.

Cu generalul Hortopan am lucrat la un plan de capturare a teroriștilor când a venit Brucan cu *Consiliul de război* și m-a luat la întrebări, că cine sunt teroriștii,

că sunt securiști. Dialogul l-am purtat cu Brucan, dar erau de față Iliescu, Petre Roman, Militaru, Gelu Voican. Mi s-a imputat că de ce nu sunt prinși teroriștii, că ei sunt securiști.

Încă din noaptea de 22-23 mi s-a luat de sub comandă USLA și trupele de securitate, gen. Militaru a dat aceste trupe lui Hortopan.

Tot efectivul securității era atunci de 8000 persoane

S.C. Dunărea era a securității, condusă de gen. Stamatoiu. S.C. Carpați era al CC al PCR-ului și avea și armata o societate comercială, condusă de gen. Stănculescu.

Nu cunosc despre banii lui Ceaușescu din străinătate. Era AVS-ul, aportul valutar special, în subordinea lui Ceaușescu.”

Pe **Iulian Vlad** l-am reaudiat în data de 24.02.1004,(era deja în stare de arest) și-a completat declarația cu următoarele:

„Am fost sincer, nu am ascuns nimic. Problema problemelor: teroriștii.

De ce am fost împiedicați să ne facem datoria? De ce am fost arestat, când aveam un plan elaborat contra teroriștilor? În 29 decembrie, când trebuia să prezint planul, am fost arestat împreună cu toată conducerea instituției. De ce?

Ne mai vorbind că, din 22 decembrie eram terorizați, semiarestați. De ce nu mi s-a permis să plec la minister, unde aveam toate condițiile de lucru? De ce s-a folosit radioul, televiziunea împotriva unei instituții și s-a canalizat mânia poporului asupra securității?

Admir comisia Dumneavoastră, dar sunt sceptic: nu veți reuși, decât foarte puțin și vag, să aflați adevărul!

S-a tras, au murit militari, dar și mulți civili. Erau rezultatul unor diversiuni. Dar fără rețeaua de informații, fără agenți, sigur nu puteam depista pe cei care provocau diversiunea. Din 22 decembrie, cadrele noastre erau arestate, începând cu cei de la contrainformațiile militare. Apoi, securitățile județene au fost, toate, ocupate de armată. Nu ne-am mai putut mișca, ni s-au tăiat legăturile telefonice. Pintilie, care a fost crescut de mine, mi-a spus că le-a tăiat din ordinul lui Stănculescu, dar acesta a negat că ar fi dat asemenea ordin.

Toate acestea s-au făcut cu un scop. *Cred că cei care au organizat diversiunile s-au temut că vor fi descoperiți!*

În 23 și 28 seara, am fost la CC, în cameră cu Gușe, cu un T.O. (telefon operativ) și un telefon scurt. În noaptea între 23-24 decembrie a fost o discuție aprigă cu Silviu Brucan, care a venit să mă amenințe, că securitatea trage și de ce nu depun armele. Am negat. Discuțiile s-au purtat până dimineața. Chiar lucram la un plan cu gen. Hortopan pentru lichidarea focului din palatul regal, m-am gândit la o trupă antiteroristă. Cei de la Direcția V-a erau toți blocați la garajul de pe str. Leonida.

La întrarea din fața MAPN m-au șocat USLA-șii ăia decapitați, batjocoriți, ținuți acolo în văzul lumii. În jurul MAPN era un vacarm infernal de împușcături, dar, pe clădirea ministerului nu s-a văzut nici o urmă de cartuș. Însă clădirile din împrejur erau făcute praf. În biroul ministrului, cu 3 geamuri mari spre blocuri, stăteau lejer, nimeni nu se sinchisea de aceea *canoniadă*.

Ordinul esențial dat de mine a fost în 16 decembrie, ca la Timișoara, orice s-ar întâmpla, securitatea să nu tragă! Am aprobat generalului Bunoaica, ca trupele securității din Timișoara să se alăture miliției, dar cu condiția să nu li se dea armament!

Al doilea ordin, ordinul vieții mele, l-am dat după ședința Cpex și teleconferința lui Ceaușescu, care a dat ordin expres să se tragă, am venit la minister, am mulțumit trupelor și am dat ordin generalilor Nuță și Macri ca securitatea să nu se implice, sub nici un motiv în luptele de stradă, să nu se tragă! Justificarea ordinului era faptul că, în Ordinul 2600, numai ministrul MI putea da ordin de deschidere a focului. Apoi, eu știam de ce au ieșit oamenii în stradă în Timișoara.

Părerea mea e, că Ceaușescu nu mai era cel vechi. În ultima săptămână a emis niște acte inexplicabile, în ultimele luni a luat măsuri aberante. De exemplu, la Congresu PCR trebuia să schimbe jumătate din Cpex. La fel și în 16 decembrie. El știa precis, l-am informat, că la Timișoara cei care au ieșit nu sunt huligani. Altă greșală: plecarea în Iran. Apoi, influența negativă a consoartei.

Alt ordin l-am dat în 22 decembrie: dacă se forțează cordonul de apărare a pieței din fața CC, să nu se facă opoziție! Acest ordin a ajuns și la cei care apărau televiziunea și radioul.

Am fost fidel lui Ceaușescu, i-am pregătit nenumărate vizite în străinătate, dar, văzând că rămâne în urma istoriei, m-am rupt de el. (Era o perioadă când a fost în fața istoriei).

Am stat cu Milea în seara de 21 decembrie cca. 2 ore, plângea mai tot timpul, s-a destabilizat moral și psihic după ce a venit din piața Universității. Am discutat că, precis, vom fi schimbați, mi-a spus că Stănculescu a fost chemat din Timișoara să-i ia locul.

La Arad, șeful garnizoanei a cerut ajutor de la securitate, să i se trimită luptători antiteroriști, pentru că într-un hotel ar fi teroriști. Am aprobat și șeful securității județene s-a conformat, dar, când a ajuns autobusul cu ei la hotel, au început să tragă în ei.”

4. Silviu Curticeanu – șeful cancelariei prezidențiale

„Aveam sarcina să particip la toate ședințele ale conducerii partidului.

În 17 decembrie, duminică, m-a sunat Bobu, să vin la birou pentru că vine și Ceaușescu. A venit și mi-a spus: *te rog, convoacă membrii biroului permanent al comitetului executiv al Comitetului central al PCR*. Prin telefon, în cca. 30

minute, i-am convocat. Ceaușescu era calm, a spus că la Timișoara un preot reformat s-a opus unei hotărâri judecătorești, s-a ajuns la vandalisme. Este act de provocare din vest și din est, a criticat organele locale care n-au evacuat din timp preotul.

Apoi, după ședință, mi-a spus să convoc pentru după masă la orele 18 o teleconferință, pentru că vrea să stea de vorbă cu primii secretari, înainte de a pleca în Iran. Între timp, s-a spus că la ora 17 va fi o ședință a Comitetului Politic executiv, dar fără ordine de zi. A venit la 17 fără 10 minute, dar era într-o stare psihică foarte proastă.

Nicu Ceaușescu a înregistrat la Sibiu teleconferința. Stenograma, făcută de stenograful Ionescu, era la mine în dulap. Din memorie nu știu conținutul.

Se pare că Bălan sau Matei i-a dat un telefon lui Ceaușescu, din Timișoara. La ora 14 îi cheamă la el pe Bobu și Coman și pe Coman îl trimite la Timișoara cu niște generali. Astfel că, la ședința de seară a făcut un aspru rechizitoriu celor 3: Postelnicu, Milea și Vlad (care a fost chemat ulterior).

Deci, măsurile le-a luat Ceaușescu anterior ședinței, a spus: *am dat dispoziții în calitatea mea de comandant suprem*. La ședință nu s-a cerut confirmarea acestor măsuri, ci doar, s-a pus problema schimbării celor 3.

Bobu primise primul informațiile din Timișoara, pentru că îl trimise acolo pe Mihalache, anterior. La ședință Ceaușescu a spus: Să fie trimiși în fața plutonului de execuție, apoi a spus: *cei trei trebuie schimbați, ce părere aveți tovarăși?* Cred că intenția lui Ceaușescu nu era să-i schimbe, doar să-i amenințe, pentru că îi putea schimba și singur, dacă vroia. Apoi a făcut o bufănărie cu demisia. Cu toate că mi-a spus de 3 ori: *convoacă Consiliul de Stat*, nu am convocat nici un consiliu, pentru că știam că a fost doar o sperietoare, a fost doar un spectacol.

În ultimul timp a fost foarte nervos Ceaușescu, de când s-a îmbolnăvit în Australia și apoi, de când a venit Gorbaciov la putere, s-a schimbat complet.

La ședință Elena a tăcut tot timpul, ceea ce a fost neobișnuit.

La Moscova, la întâlnirea CAER, a fost Dăsculescu, Stoian, Olteanu, translator a fost Stoica și stenograf Dârm. Cred că Petrică n-a fost, el era de limbă engleză.

Ceaușescu credea că *perestroica* înseamnă schimbarea lui, cu oricine, chiar apropiat. A devenit soarte suspicios, vedea în toți un trădător, astfel, când erau probleme de cadre, nici mie nu-mi trimitea hârtiile. De exemplu, s-a pierdut o hârtie, mă bănuia că am vândut-o americanilor sau rușilor, a făcut scandal imens. Deci, era foarte nervos.

După Moscova s-au bătut la mașină stenogramele. Ceaușescu a informat, într-o ședință, despre ce s-a discutat. La întâlnirea *tét-an-tét* cu Gorbaciov a participat precis și Stoica, translatorul, Dârc, stenograful și cred, Dăscălescu. Aceea stenogramă n-am citit-o, pentru că a fost dat direct la cabinet. Le-a citit Hârjău și Manea.

Stenogramele externe veneau la Pătrașcu, astea le citea Ceaușescu personal și dacă găsea o greșală, rupea pagina. Erau și stenograme secrete, pe care le punea în plic și scria pe plic: *se deschide de secretarul general*.

Bobu, Oprea, Nicolae Constantin erau cei care erau invitați la masă la Ceaușescu și își petreceau concediile împreună cu soțiile, plus Dăscălescu și soția.

Ceaușescu spunea despre Gorbaciov că-i *aventurier politic și lichidatorist*.

Ceaușescu nu l-a lăsat pe Dăscălescu să-i țină locul, când a plecat în Iran, pentru că s-a înfuriat, văzând că Gorbaciov s-a îmbrățișat cu Dăscălescu. Manea Măneascu era un om slab.

La teleconferință i-a spus lui Coman să-i raporteze personal din 15 în 15 minute. De fapt, Elena conducea, chiar când ea susținea aberații, el era de partea ei. Chiar și mințea, să evite scandalul cu ea. (a fost o hârtie reținută de ea, dar când a intrat ea, i-a spus că discutăm despre altceva).

A fost o comunicare de la Timișoara ce l-a liniștit și s-a hotărât să plece în Iran. La aeroport Ceaușescu i-a spus lui Milea, să nu facă reparații la Timișoara, să se filmeze tot și să i se prezinte când se reîntoarce.

Elena mi-a spus să-i chem pe Milea, Postelnicu și Vlad, pentru că vrea o situație cu ce s-a întâmplat la Timișoara. Apoi, a doua zi, i-a chemat din nou pe toți trei, plus pe procurorul general Popovici. Acesta i-a prezentat o listă cu 48-50 persoane care au spart pe acolo, prinși ca spărgători.

Măști, Bobu mi-a spus că la Timișoara sunt morți și merge s-o informeze pe tovarășa.

Miercuri dimineța, Elena mi-a spus să-i chem pe cei trei (Milea, Postelnicu, Vlad) și pe Dăscălescu și Bobu. Bobu a raportat că la Timișoara ies muncitorii pe străzi, este o mișcare de masă. Vlad a prezentat realist și categoric situația din Timișoara. Atunci ea i-a trimis pe Bobu și Dăscălescu la Timișoara.

Miercuri a venit Ceaușescu din Iran. Mi-a spus să pregătesc studioul TV pentru o transmisie în direct. Studioul se folosea doar la înregistrări pentru anul nou. A mai spus că, înainte, vrea o teleconferință, și i-a anunțat pe primii secretari, să ia măsuri, pentru că va vorbi în direct la TV. Apoi, mi-a cerut să mai pun câteva scaune în studio pentru Elena, Dincă, Gogu Rădulescu, Stoian, Milea, Ludovic Fazekas, ca reprezentant al minorităților conlocuitoare.

Seara, în jurul orei 9, era pe plecate când mi-a spus că: *măine facem un miting, să-i arătăm noi celor de la Timișoara*. El avea nevoie de spații mari, de mulțime mare, care să-l aplaude, îl făcea fericit, credea că-i iubit de popor.

În data de 22 mi-a spus să-i chem pe Berghianu, Totu, Pățală. La ședința cu ei au făcut un calcul, cât să mărească salariile și alocațiile de copii.

La terminarea mitingului i-a spus lui Postelnicu să verifice ce s-a întâmplat, cine a provocat dezordinea la miting. Apoi, am aflat că s-a dus cu Bobu prin

oraș. Când a revenit mi-a spus că cei trei (Postelnicu Vlad și Milea) să nu mai părăsească sediul CC și să le dau câte un birou. Lui Milea i-am oferit biroul meu, n-a acceptat, s-au dus la birourile gărzilor patriotice.

Milea a făcut un marș cu fanfară la Timișoara, ori Ceaușescu vroia altceva, o demonstrație de forță. Milea era extrem de cinstit, am fost cu el în relații bune, era naiv, ostaș până la capăt.

Mi-a spus să chem biroul comitetului central UTC. Am găsit 4 tineri, doi băieți și două fete. Au venit în cabinet, Ceaușescu le-a făcut o morală, că nu se ocupă de educația tineretului, etc. Apoi mi-a spus că nu mai pleacă acasă, va dormi în clădirea CC.

În 21 seara i-a spus lui Milea: *In 22 dimineța să fie Stănculescu prezent.* (Atunci Milea mi-a spus, probabil nu mai are încredere în mine). Stănculescu era adjunct al MApN și se ocupa de exportul de arme prin *Romtehnica*.

De la ora 17 s-au auzit împușcături. În piață erau: Lică Bărbulescu, Dincă, Gușe, Postelnicu, Milea și alții (Lică Bărbulescu era cumnat cu Ceaușescu).

În 22 decembrie l-am văzut ieșind de la Ceaușescu pe Pârcălăbescu de la gărzile patriotice. M-a chemat înăuntru și mi-a spus: *De ce nu m-ai informat că Milea s-a sinucis?* Am urcat cu Pârcălăbescu la etajul VI, la gărzi, am intrat în cameră, Milea era culcat, cu pată de sânge, părea mort. Erau două femei, o doctoriță și o soră.

Ceaușescu i-a spus lui Mitea (cel cu presa) să dea un comunicat la radio. Mi-a spus să convoc membrii comitetului politic executiv. A spus că vrea să anunțe moartea lui Milea și că a trădat și că vrea să decreteze stare de necesitate pe întreaga țară.

La ședință a spus: *Milea e trădător, mai sunt, probabil, și între voi, cine-i trădător să spună aici, tovarăși!* Apoi a spus: *luptați pentru socialism?* Toți au spus: *Luptăm!* A mai spus că a hotărât stare de necesitate.

Radu Constantin a spus: *Vin muncitorii.* Gere a spus: *Tovarășe secretar general, dacă vin muncitorii, să nu se tragă în ei.* Ceaușescu a spus: *păi, cum să tragem în muncitori?* Apoi i-a trimis pe Dăscălescu și Bobu să stea de vorbă cu oamenii. Ei au revenit, pentru că nu au reușit. Militarii au desfăcut cordonul, lumea a venit în piață, el a ieșit pe balcon, dar a fost huiduit. Era cel mai dramatic moment al lui. A revenit de pe balcon, s-a îndreptat spre lift, Stănculescu a deschis ușa liftului, Ceaușescu nu ne-a spus nimic, l-a luat pe Bobu și Mănescu și a plecat. Elicopterul a fost chemat de Stănculescu. Era lașitate din partea lui Ceaușescu că el a plecat să se salveze, fără să ne spună nouă nimic.

Manea Constantin s-a ocupat personal de raportarea cifrelor din agricultură - era deja o obsesie malativă - pentru că i-a spus lui Gorbaciov că România are o producție de 60 milioane tone producție cerealieră. Gorbaciov a râs și el a vrut să demonstreze și pentru ca să iasă această cifră, a început să se ocupe personal.

Când Iliescu era la ape, Ceaușescu era supărat pe el, spunea că Iliescu vorbește multe, dar face puțin.

5. Victor Stănculescu- general, ministru

„Am fost prim-adjunct al ministrului apărării naționale. M-am ocupat de probleme logistice, asigurare și înzestrarea armatei, din 1980 am activat ca adjunct al ministrului apărării. Am coordonat și colectivul colegial care se ocupa cu industria de apărare a României. N-am fost nici deputat M.A.N. și nici membru al CC, probabil, pentru că tata era ofițer, iar mama profesoară.

În decembrie 1989, când au avut loc evenimentele, în CC erau generalii Milea, Gușă, Buligă, Iordache C-tin de la marină, Topliceanu, comandantul armatei 1 de la Cluj, Rus Iosif de la aviație. Am spus asta, pentru că au apărut zvonuri că aș fi fost un intim al familiei Ceaușescu, amantul Elenei Ceaușescu, administratorul averii din străinătate și alte bazaconii. În ierarhie era: ministrul, șeful marelui stat major, Ilie Ceaușescu, apoi gen. Stănculescu.

N-am știut că în 14-15-16 decembrie 89 ministrul apărării avea niște întâlniri cu Gușe, cu contraamiralul Dinu, unde au discutat situația internațională creată. Am aflat mai târziu.

În 17 decembrie, duminică, orele 12-12,30 m-a chemat Milea și mi-a spus că la Timișoara sunt probleme, că trebuie să plec și eu, cu Gușe, Chițac, *vă conduce Coman, că ai acolo uzine militare, discută cu ei*. Am plecat la aeroport, fără să mai trec pe acasă, acolo era și Gușe, și Chițac și în avion am început să discutăm ce era la Timișoara. Mai era și Nuță, Coman. Chițac era la armele chimice, gaze lacrimogene.

Am ajuns la Timișoara pe la orele 16, ne-au întâmpinat șefii locali, ne-au comunicat că nu putem ajunge la comandamentul diviziei, pentru că este atacat, se dau lupte. Atunci ne-am dus cu toții la sediul securității. Acolo l-am văzut pe gen. Macri înspăimântat, a spus *nu știu dacă vom putea rezista*. Gușă a spus *trebuie să găsim soluții*. Noi, militarii, ne-am dus de acolo la unitatea militară de transmisiuni, am intrat în cazarmă prin spate. Am aflat câteva detalii: că s-a atacat cazarma cu sticle incendiare, că s-au incendiat 3 mașini ale ofițerilor, parcate în față. Eram noi trei: Gușe, Chițac și Stănculescu. Am mai găsit acolo doi ofițeri superiori, veniți încă din 16 decembrie. Aflasem încă în avion, că ministrul a ordonat o defilare prin Timișoara, cu fanfară și cor bărbătesc, dar defilarea a eșuat, au fost atacați și huiduiți.

S-a spus că în 17 decembrie, grupuri turbulente veneau dinspre catedrală, au spart vitrinele, au aruncat mărfuri în stradă, lumea a ajuns la comandament și atunci au ieșit militarii și au început să tragă. S-au făcut fotografii cu centrul devastat, nu știu unde sunt aceste fotografii. (Am dat lui Iliescu în 1990 un dosar cu aceste evenimente și date, când eram ministrul apărării).

Coman a spus, să vină cineva și la comitetul județean, Gușă m-a trimis pe mine. S-a oferit un locotenent major de miliție să mă ducă. Militarii trăgeau oblic, în sus. Am ieșit prin față, am intrat în clădirea Comitetului județean de partid, era dezordine. Milițianul mi-a spus *ieri ne-au atacat, au vrut să intre și aici, dar i-am gonit*. Acolo era Coman, primul secretar Radu, gen. Diaconescu, procuror general adjunct, col. Popescu, șeful securității. S-au discutat 3 probleme. Coman m-a întrebat *ce știi de la armată?* Spre seară a apărut momentul „Giroc” (Gușe a scos tancuri ce aveau muniție, au fost blocate, au urcat oamenii pe ele, etc.). Altă problemă: să fie evaluate pagubele, să se repare distrugerile. A 3-a problemă: cum să fie audiați cei arestați? A fost criticat gen. Diaconescu că de ce n-a adus mai mulți procurori pentru interogatorii și anchetă.

Doar a doua zi, luni, am reușit să vorbesc cu reprezentanții de la uzină, că nu se lucrează, că sunt semnale să se iasă în stradă.

Către prânz, mi-a spus Coman să mă duc la Gușe și Nuță cu o hartă a orașului și să trecem pe ea dispozitivele militarilor. Am fost la Nuță, mi-a dat un colonel care mi-a însemnat pe hartă unde sunt trupele de pază, podurile, etc. La fel, am fost la comandantul militar și au trecut și ei dispozitivele pe hartă. Harta a stat apoi pe masa generalului în rezervă Ion Coman.

Mi s-a spus că trebuiesc identificați arestații și să se afle cauzele revoltei. Atunci am auzit prima dată de pastorul Tőkés. Când s-a spus că uzinele vor ieși încolonate, mi-am dat seama că nu era ce se spunea înainte, cu elemente huliganice, montate din afară, forțe externe, etc.

Luni seara s-a prezentat doar un tabel cu pierderile: morți și răniți, am spus să se ia datele de la morgă, de la spital.

Că ceva cadavre se vor transporta, am auzit în 20 sau 21, când m-au întrebat, unde sunt mașini refrigeratoare. Erau la COMTIM. Coman discuta cu Bobu, Curticeanu și apoi cu Ceaușescu, când a revenit din Iran.

Când s-a știut că vin muncitorii din uzine, Coman a cerut să vină cineva de la București - așa au venit Dăscălescu și Bobu. S-au purtat discuții cu revoluționarii. Manifestanții n-au intrat în sediul comitetului județean, ci au trimis reprezentanți. Coman a vrut să mă propună „comandantul militar al orașului Timișoara”. N-am fost de acord, și atunci am făcut un raport către Ceaușescu, prin care am cerut trecerea în rezervă. Mi s-a spus, să arunc cererea în WC. Așa am procedat.

În piața catedralei, unde Gușe l-a trimis pe Chițac, treburile nu sunt clare. Nu se știe cine și cât a tras, cert este că au fost morți.

Gușe a fost la uzinele ELBA unde 800 femei ieșeau în stradă. S-a întors și a spus lui Coman că situația e gravă. Apoi, la comandamentul diviziei am discutat cu toții, că nu mai este o situație locală și că în Timișoara nimic nu se mai poate face cu forță.

Când am ajuns noi la Timișoara, se trăgea. Și de armată, și de miliție, și de securitate, de exemplu, când s-a atacat sediul diviziei.

Eu nu am dat nici un ordin să se tragă și nici prin mine nu s-a transmis ordine de a trage. Au fost și situații de legitimă apărare, de exemplu, când s-a atacat sediul diviziei. Li s-a spus militarilor că este un atac din exterior, dar fără a se preciza, dacă sunt ruși, iugoslavi sau unguri. Muncitorii cereau demisia lui Ceaușescu și *să se termine cu represiunea*.

Bobu și Dăscălescu au vorbit, succesiv, la telefon cu capitala, că aici nu mai pot face nimic, au propus să vină înapoi la București, pentru a analiza acolo situația. Am vorbit și eu cu Bucureștiul, să vin în capitală. Mi s-a spus, să mai stau. Dimineața, în ziua de 20, m-am dus la spital, astfel că, Chițac a citit decretul cu starea de necesitate. Apoi, în 21 seara mi-a spus Milea să vin la București, că *am nevoie de tine aici*. Nu mi-a spus că sunt chemat de Ceaușescu. I-am spus la Coman că sunt chemat de Milea. Am luat avionul militar de la Timișoara, am ajuns la Otopeni pe la 1 noaptea. Șoferul și aghiotantul mi-au povestit de miting, despre mișcările din București, că s-au auzit focuri de armă prin centru, că armata este pe străzi, că a ieșit și academia militară. Am ajuns acasă la 2 și ceva, soția mi-a povestit că lumea e speriată, mi-a spus să nu te mai duci nicăieri, că te omoară. I-am promis că nu mă mai duc.

În 22 decembrie era clar o acțiune masivă de represiune, atunci am dat un telefon la spitalul militar, către orele 5, am vorbit cu medicul, i-am spus că nu vreau să mă duc la CC. Mi-a spus că îmi pune piciorul în ghips. A durat circa o oră. Când am ajuns acasă, soția mi-a spus că am fost căutat la telefon. Apoi, la 8 dimineața. iarăși m-au căutat, că mă cheamă Milea. Am spus că nu pot pleca, am piciorul în ghips. Apoi, iarăși m-au căutat. La ora 10 și ceva au venit după mine cu o mașină, au spus că au ordin să mă ducă, așa cum pot.

Am ajuns la CC, pe coridor mi s-a spus să mă duc la Cabinetul 1, pentru că-i mare supărare, deoarece gen. Milea s-a împușcat. Am intrat la gen. Voinea, toți erau în panică, mi-au spus că avem aceste transportoare blindate în piață și mai vin de pe Olteniței și din Măgurele. Apoi Curticeanu m-a repezit, de ce nu vin mai repede la cabinet. Ceaușescu m-a întrebat, ce am pățit? Apoi mi-a spus să preiau comanda și să dau ordine. Am intrat la transmisioniști, le-am spus să transmită ordin ca armata să se întoarcă în cazărmi și că armata este alături de oamenii muncii.

Eram îmbrăcat civil, am lăsat pistolul într-un sertar. Am vrut să ies prin față. Dar la etajul unu erau 70 oameni înarmați de la Direcția V-a a securității. M-am întors la cabinetul 1 și am spus că situația nu mai poate fi controlată, că sediul trebuie evacuat. Neagoe a spus, să chemăm elicoptere, pentru că pot ateriza pe sediu. Am vorbit cu gen. Rus, care a confirmat că se poate ateriza. Am ajuns și eu sus, când elicopterul s-a desprins de pe acoperiș.

Toți au dispărut ca potârnichele. Au lăsat armele pe jos. Le-am spus primilor intrați, să adune armele și să le depoziteze. Am trecut liniștit printre cei care veneau înăuntru.

M-am dus la minister, în special să văd, dacă elicopterul este sub control.

Nu am dat ordine prin gen Voinea, pentru că el era membru CC și nu știam cum va reacționa. Dar transmisioniștii erau direct subordonații mei. Ceaușescu, în acele momente nu mai judeca, orciând putea cădea în extreme.

La minister, în biroul ministrului l-am găsit pe Ilie Ceaușescu. L-am întrebat, ce face aici? M-am dus la minister să-l caut pe Gușe. Nu m-am considerat ministrul apărării, după ce Ceaușescu a fugit. Am găsit un ordin, făcut de Ilie Ceaușescu, ca armata să asculte doar ordinele comandantului suprem. Am anulat acel ordin. L-am găsit acolo pe gen. Kostyal. Era către ora 14. Până la orele 17 nu erau semnale că ar fi ciocniri prin țară. Gen. Voinea a ieșit și a vorbit din balcon și apoi s-a dus la TV. Gen. Gușe trebuia să sosească din Timișoara. După ora 18 au început să vină informații la minister, din țară, de fapt dezinformații. Apoi s-a deschis focul în piață. Transportoarele aveau doar muniție incendiară, (normal, muniția este amestecată). Se pare că erau trăgători izolați, deschideau foc și dispăreau. Dar provocau reacții în lanț. Apoi, semnale radar și electronice false: elicoptere din hangare subterane, avioane, etc. Aveau ca scop: dezinformarea, chiar și a comenzii.

Generalul Militaru, pe la orele 15 se plimba prin fața televiziunii în uniformă ceremonială, apoi a apărut pe ecran cu uniformă kaki, de campanie.

Trebuia să vedem, în acea seară, cine sunt agresorii. Gen. Chemenici mi-a raportat că au fost prinși soții Ceaușescu. I-am spus să fie izolați și păziți.

În după masa zilei de 23 decembrie Iliescu mi-a spus *Am hotărât ca generalul Militaru să fie ministrul apărării naționale*. M-am ridicat de la birou și i-am dat locul.

În noaptea de 23 am primit telefon de la ministrul apărării din Ungaria, și-au oferit ajutorul. Am vorbit în limba rusă. Le-am spus că avem nevoie de sânge.

Au venit pe acolo: Iliescu, Brucan, Montanu, Mazilu, Voican. Le-am dat o cameră, au discutat. Apoi, pe la orele 18 Iliescu mi-a spus: *noi am hotărât ca ministrul apărării să fie gen. Militaru*. Apoi, o altă discuție, m-a întrebat Iliescu, dacă sunt sigur că soții Ceaușescu sunt prinși la Târgoviște. Al treilea moment, pe la orele 24 seara, eram în biroul meu din cealaltă clădire, am fost chemat, mi s-a spus să plec cu echipa la Târgoviște, pentru judecarea lui Ceaușescu.

Plecarea la Târgoviște s-a făcut cu 5 elicoptere de pe stadionul Ghencea. Mi s-a spus că vom lua 10-12 oameni: procurori, judecători, avocați. Le-am spus să vină toți la minister. Am luat o pânză galbenă pentru semnalizare. Iliescu, Brucan, Militaru m-au trimis pe mine, să duc echipa acolo, pentru că *știi tu unde sunt cei 2*. Voican a format echipa. Eram în elicopterul nr. 1, la apropiere de Târgoviște am desfăcut pânza și am aterizat.

De la București l-am luat cu mine și pe Mugurel Florescu. Ulterior, după 3 luni, Chemenici mi-a spus că gen. Mocanu i-a transmis un alt ordin: să tragă în

elicopterele care vor să-l elibereze pe Ceaușescu. Mocanu nu recunoaște că a dat acest ordin. Dar, dacă nu desfăceam pânza galbenă, trăgeau în noi.

La cazarmă s-au găsit două camere, un medic a fost pus să facă consultul medical a soților Ceaușescu. Au ieșit dintr-un transbordor, în special el era foarte speriat. Ea a refuzat consultul medical. A filmat colonelul Baiu, care a venit cu noi. Momentul cel mai controversat: nu era organizat un pluton de execuție. După pronunțarea sentinței, Voican a spus: *gata, să-i scoatem afară*. Baiu, când să iasă, i-a ieșit cordonul din priză. Au venit câțiva soldați, au spus: *gata, îi omorâm!* Nici nu apucase Baiu cu aparatul de filmat, soldații au și tras în ei, plus ceva soldați din curte, vre-o 7 arme. Eu nu i-am văzut căzând, când s-a tras și m-am întors, erau deja jos. S-a tras asupra lor încărcătoarele complet. Nu s-a dat comanda: foc! O parte erau înăuntru: judecători, avocați. Apoi Baiu i-a filmat pe cei doi căzuți jos. S-a dus medicul lângă ei, a constatat moartea. S-au pus cadavrele în foi de cort și au fost puse în elicopterul nr. 2. Ne-am dus la București, dar când am ajuns, nu erau mașinile. M-am dus la vestiare să dau un telefon, au venit însă toți după mine. La elicoptere n-a rămas nimeni, ele s-au ridicat, prin telefon mi-au spus că au lăsat *coletele jos, lângă elicopter*. Am urcat într-un transbordor blindat să găsim cadavrele, dar s-a deschis foc asupra noastră. În interior au început să zboare schije, am fost răniți, inclusiv Teodorescu. Am impresia că cineva a vrut *să mă scoată din joc*.

Dimineața m-am dus din nou să caut cadavrele. Le-am găsit și le-am transportat la morgă. Apoi Voican s-a ocupat de înmormântare, pentru că Iliescu mi-a spus că m-a numit ministrul economiei naționale.

Pe 16 februarie am devenit ministrul apărării naționale, am încercat să aflu adevărul, dar n-am reușit: 1. cu războiul electronic, 2. cu teroriștii.

Există în centrele de instrucțiuni aparate care simulează ținte false pe ecranele de radar. La fel, avem aparate de simulare a focului, cu lumini și zgomot.

Poate organiza cineva din exterior acel *război electronic*, dar cu o mână din înăuntru.

După împușcarea lui Ceaușescu s-au cam liniștit lucrurile.

La Timișoara era vorba că sunt mișcări la Lugoj și la Arad.

Troțca era șeful contrainformațiilor la armată și i-a făcut dosar de cercetare, pe vremuri, generalului Militaru.

Între 1980-1989 am exportat arme în valoare de 10 miliarde dolari, cel mai mult în 1984 – 4 miliarde dolari. Exportul făcea ROMTEHNICA, tot feluri de arme, până la tunuri-obuziere de 152 mm.

Firma DUNĂREA a fost subordonată securității. De prin anii 1976-1977 trebuia să vărsăm o sumă de bani, din valuta primită pe armele exportate, într-un cont special. (A.V.S.-ul – aportul valutar special). Acest cont special era la dispoziția lui Ceaușescu.”

6. Ion Coman – general, secretar al CC al PCR

„În 1948 am intrat în armată, am avansat până la gradul de general-colonel. Am fost și prim adjunct, apoi și ministrul apărării naționale, în ultimul timp secretar al CC al PCR.

Noi eram în Tratatul de la Varșovia, dar numai formal. Mai ales din 1968, după evenimentele din Cehoslovacia, Moscova făcea presiuni asupra noastră, să admitem consilieri, să admitem depozite sovietice de armament pe teritoriul țării. Ne-am luptat mult să ieșim de sub umbrela Tratatului de la Varșovia.

Ceaușescu a avut câteva încercări de a se întâlni cu conducerea maghiară. Nu a reușit. Însă, cu Iugoslavia, pe linie de armată am avut cele mai excelente relații. De aceea, a fost surprinzătoare atitudinea lor, total nefavorabilă față de noi, cu ocazia evenimentelor din decembrie 1989. Am fost surprins, când eram la Timișoara, că Belgradul anunța că sunt 1000 morți, apoi 1500 morți, s-a anunțat și că, consulul sârb din Timișoara a vrut să participe la întrunirile noastre cu reprezentanții manifestanților, dar nu i s-a permis.

Ceaușescu nu concepea ca cineva să-i dea indicații, un sfat. De aceea, la întâlnirile cu Gorbaciov, se certau. Ceaușescu mergea cu resentimente în URSS, nu făcea nici concediul de odihnă în Crimeea. S-a exprimat odată *că-i frică să nu-i se facă ceva*. Nu mânca nimic de la ei, lua de acasă.

În decembrie 1989, la întoarcerea din Moscova, Ceaușescu era furios, a spus că nu crede că Gorbaciov i-a spus tot ce a discutat cu Busch, că Moscova vrea să schimbe toți primii secretari din țările socialiste.

Chițac a fost chemat din Timișoara în dimineața zilei de 21 decembrie. Stănculescu a fost chemat în după masa zilei de 21, chiar cu mențiunea că va fi făcut ministru al apărării naționale. L-am auzit eu pe Ceaușescu, spunând asta la telefon.

Problema retragerii trupelor sovietice din România din 1958 s-a pus la o partidă de vânătoare cu Hrusciov, unde el era extrem de satisfăcut, apoi s-a continuat, cu o masă festivă, la Scroviște-Snagov și până la urmă Hrusciov a spus **da**. Are merite în astea Gheorghiu Dej, Emil Bodnăraș, Gheorghe Maurer.

La Congresul al XIV-lea al PCR, din noiembrie, se așteptau schimbări, dar nu au fost. Consider că, după plata datoriilor externe, trebuia să dăm drumul puțin la mâncare și căldură.

Elena a fost răul acestei țări, ea nu înțelegea niște lucruri, era îngrozitor. Am zeci de exemple. Ce se dădea ei, era ca și înmormântat. Am sesizat, că-i frig, că nu-i mâncare, dar ea spunea: *lasă, vom rezolva și astea*. Elena urmărea cine intră la Ceaușescu, după care venea peste tine, să-i spus ce ai discutat.

Ere o mare greșeală al lui Ceaușescu, că a dat securitatea în subordinea ei.

Ceaușescu a schimbat regiunile în județe, să nu fie 17, câte republici avea URSS. A avut diabet, era dependent de insulină. A vrut să termine toate

construcțiile în București până în 1990, la aniversarea a 25 ani de la Congresul al IX-lea al PCR, pe când a vrut să facă o mare serbare în toată țara, după sistemul brazilian.

Brucan, Paler, acum sunt mari reformiști, dar în trecut aduceau osanale familiei Ceaușescu, mai mult ca oricare dintre noi. Nu au suport moral acum.

Ceaușescu a dispus ca nici o convorbire cu un străin să nu se facă între 4 ochi, cel puțin un translator să fie de față. Pe gen. Militaru l-am salvat de 2 ori să nu fie arestat. Era ros de ambiții personale. N-am dovezi, dar cred că avea legături cu K.G.B.-ul sovietic.

În sediul CC, în fiecare seară și dimineață se făcea verificarea antiradiație.

Barbu, Dincă, Nicolae Constantin, Dăscălescu se întâlneau aproape în fiecare seară la Ceaușescu și acolo discutau.

De popa Tőkés am auzit de la Vlad, în 16 decembrie, când mi-a spus că este bețivan și afemeiat și a fost mutat în județul Sălaj, dar nu vrea să plece. A fost mutat cu forța. I-am spus: puteați să-l lăsați până după sărbători.

M-a chemat Ceaușescu, că s-au spart magazine, sunt grupe de derbedei, în cârdășie cu forțe străine și că a hotărât decretarea stării de necesitate în oraș, că a ordonat lui Milea și celor de la interne să folosească armamentul, conform regulamentului, împotriva celor care sparg în continuare, că *am trimis un grup de generali acolo și te duci și tu, pentru că cunoști Timișoara*.

La aeroport era deja Stănculescu, Gușe, Nuță, apoi a venit și Chițac. În avion am stat lângă Stănculescu, am ajuns la 16,45. La aeroport, comandantul local Zeca a raportat lui Gușe, că se execută focuri de armă, că sunt victime din partea militarilor și civililor. M-am dus la sediul Comitetului Județean de partid, era acolo Bălan și Matei. Sediul, la parter și primul etaj, fumega. În fața sediului erau cam 1000-1500 de oameni. S-a anunțat teleconferință, la orele 18. În cadrul teleconferinței Ceaușescu m-a întrebat, unde sunt generalii? I-am răspuns că sunt la comandamentele militare. Intre timp a intrat Stănculescu. I-am spus lui Ceaușescu: *s-au executat toate ordinele dumneavoastră, că auziți, se aud focuri de armă*. Se auzeau, pentru că toate geamurile erau sparte. Jos ardeau 3 mașini, am spus să fie cărate de acolo. Seara, când m-a sunat Ceaușescu, i-am spus că se intră în normal.

Pe la orele 22 a venit Gușe, că soldații au fost maltratați, că nu se acționează cu destulă putere. Ne-am dus în oraș cu un transportor blindat,, am spus să ne ducă acolo unde s-au spart magazinele, am fost pe calea Aradului, apoi la catedrală. Am coborât, era un aspect apocaliptic, selenar - tot era spart, o mașină de pompier ardea. S-au spart și jefuit magazine de tot felul. Dar nu se mai trăgea. Când am ajuns la sediul Comitetului județean i-am spus lui Ceaușescu că, într-adevăr, orașul este devastat, dar acum este liniște. I-am dat telefon și la Milea, să dea ordin lui Gușe, să scoată tancurile din oraș.

A doua zi m-am dus cu Matei Ilie în 7 întreprinderi industriale mari, să-i întrebăm dacă au morți, dacă au absenți. Directorii erau consternați, au cerut să vină armata, să apere întreprinderile. S-au făcut fotografii, dar Elena a ordonat să nu se facă reparații, nici măcar la geamuri.

Un grup spărgea magazinele, un alt grup devasta-fura, alt grup incendia.

Stănculescu rămânea la Comitetul județean, pe timpul cât eu am lipsit.

Nuță a constituit 8 grupe operative, să controleze orașul.

În 19 decembrie, 7–800 de muncitoare de la ELBA au ieșit în curte, au cerut schimbarea directorului și alte probleme. Era procuratura acolo. Procuratura a fost luată de securitate și dusă la Timișoara încă de sâmbătă. Elena Ceaușescu mi-a dat telefon, să punem câinii pe ele, că femeile se sperie de câine și de cal. Atunci i-am spus să vină Bobu, Dăscălescu și miniștrii de resort, pentru că sunt probleme sociale și de aprovizionare tehnico-materială. Dar Gușe s-a dus cu TAB-uri la Elba, eu l-am rechemat. Am dat ordin să nu se mai tragă.

Am instalat 3 stații de amplificare: la operă, pe stadion și la Comitetul județean, în ideea, dacă vine Dăscălescu, să vorbească mulțimii. I-am spus lui Diaconescu și Nuță să-i elibereze pe cei 700 reținuți. În 18 decembrie am fost informat că sunt 100 minori în penitenciar. Și la aceștia le-am dat drumu.

În 20 decembrie a venit Ceaușescu din Iran, a spus că a decretat stare de necesitate în tot județul Timiș. I-am spus că sunt 100.000 timișoreni pe stradă și nu se poate respecta ordinul să circule doar 3 pe stradă.

Pe la orele 22,30 Ceaușescu m-a întrebat, unde-i Stănculescu, că l-a numit comandant militar. Deja, în 20 decembrie se contura Frontul Democratic Român din Timișoara.

În 19 decembrie mi s-a spus de la București că se trimit 22.000 luptători din gărzile patriotice din județele Dolj, Olt și Vâlcea. Ei au sosit în 21 dimineața. L-am sunat pe Ceaușescu, i-am spus, să nu-i coborâm din tren, pentru că nu avem ce face cu ei. Pe la orele 11-11,30 Ceaușescu a fost de acord să fie trimiși trenurile înapoi.

Încă în 18 decembrie, Bobu mi-a dat telefon: s-a dispus ca cadavrele să fie incinerate și să se spună, că au fugit peste graniță. A spus că-i părerea tovarășei. Dar, lui Ceaușescu i-am spus adevărul, că sunt 58 de morți.

În 22 decembrie am rămas doar eu cu Pacoste. Am plecat pe jos către aeroport, dar mi-am dat seama că n-am buletin. Atunci am plecat la gară. Cu trenul am ajuns până la Remetea, unde niște tineri ne-au cerut actele, au spus că suntem teroriști, ne-au dus înapoi în Timișoara și ne-au arestat. Nu am putut discuta cu nimeni până în ziua de 5 ianuarie, Atunci a venit comandantul diviziei Popescu, că trebuie să plec la București. M-a condus la aeroport Zeca. Eram cu Matei. În București am fost în arest la unitatea militară de pe Olteniței, fără să mi se spună nimic, până în 22 februarie 1990.

Generalul Stănculescu este ca un țipar, un săpun, nu-l poți să-l prinzi. Astfel, a povestit 4 variante despre cum a ajuns la CC. Ori, în penitenciar, Dumitru Popescu mi-a spus că el, fiind vecin, l-a dus pe Stănculescu la CC.

De regulă, cei care au fost școlarizați în URSS, erau racolați să lucreze pentru KGB.”

7. Montanu Mihai – revoluționar

„În seara zilei de 21 decembrie 1989 ma făcut baraje. Au venit 6 mașini de pompieri, au aruncat peste noi o *zamă* lipicioasă și usturătoare. Apoi au venit TAB-urile. Pe la ora 17 au început să dea cu grenade lacrimogene. Am văzut civili, probabil securiști, care se răspândeau prin mulțime și reveneau din când în când. Cred că excitau masele.

Pe la orele 11 seara era deja o confruntare deschisă, lumea a început să se împrăștie, au început să ne urmărească în grupuri, trăgeau după noi, erau multe victime. Am vorbit, să mergem dimineața în fabrici, să scoatem muncitorii, Eram cu Viorel Zamfir – cârcimar, Pârjol – boxer, surorile Onac – foste manechine.

Dimineața la ora 6 am plecat la serviciu în Ilioara, să-mi conving colegii să mergem în piața Universității. N-a vrut să vină nimeni, șeful m-a amenințat cu securitatea. Am plecat singur, lumea începea să se adune, erau baraje și TAB-uri. Se striga: *Jos dictatura!, Jos Ceaușescu!, Azi în Timișoara, mâine în toată țara!, etc.* Comandanții de pe TAB-uri erau foarte crispați, s-a strigat *Armata e cu noi!* Apoi TAB-urile au primit ordin să se retragă în unitate. Am luat un steag și cu lumea după mine am venit în piața Palatului. Se striga *Fără violență!* Apoi, pe balcon apare Ceaușescu cu Bărbulescu și cu o portavoce să se adreseze mulțimii. Lumea a început să-l huiduie, se aruncau cu pietre. Atunci am spus: „să-l prindem”, am spart cordonul, am intrat pe geam, aici în *sala verde*, cu încă doi. Sala era goală.

Pe hol erau trei rânduri de soldați înarmați, ușile blocate zdravăn. Dar soldații au urcat pe scări mai sus, am plecat pe coridor în dreapta, am găsit studioul tehnic TV, am reușit să-l pun în funcțiune, am pus mâna pe telefon pe care scria *Președintele TV*, dar secretara mi-a închis telefonul. Între timp Ceaușescu decolase cu elicopterul. A doua oră, secretara mi l-a dat pe Petre Constantin (președintele, acum e mort), a spus că nu se poate transmite de acolo, dar trimite doi reporteri. Celor care au intrat le-am spus să nu pună mâna pe arme, să nu fure, să nu distrugă. Am spus că trebuie să facem o comunicare către țară, m-am așezat la un birou și am început să scriu. A intrat cineva, a spus că-i profesor universitar, îl cheamă Petre Roman și s-a oferit să mă ajute cu redactarea comunicatului. Apoi am găsit un general, a spus că-l cheamă Voinea. Petre Roman a terminat comunicatul, am urcat sus la balcon, cu lumea după noi, a citit Roman hârtia, dar nu-l auzeau decât cei apropiați. Am spus: hai la televiziune! Am sărit în curtea interioară unde erau parcate mașini. Un băiat cu barbă, Crețu – acum plecat în

SUA – a pornit o mașină, ne-am urcat în ea, inclusiv în portbagaj, care era plin cu arme, au intrat 3 băieți. Pe capota mașinii era reporterul TV cu steagul în mână, am reușit să ieșim prin mulțime, reporterul, unul din ei, deschidea calea pentru mașină prin mulțime.

La TV porțile s-au deschis când l-au văzut pe generalul Voinea, am mers la studioul IV, parcă lumea ne aștepta. Ne-am așezat la masă, acolo era Chițac, s-a așezat și el la masă. Citim comunicatul, dar intră Caramitru peste noi și spune: *Anunț țării că Ceaușescu a fost prins la Târgoviște!* Când am terminat comunicatul Roman a spus: *trebuie să-l chemăm pe Iliescu!* Am rămas un pic în studioul IV, erau generalul Stămătoiu, un revoluționar, Ionescu Constantin alias Isac, vreo doi popi și alții. Când să ieșim, se auzeau voci: *A venit Iliescu, a venit Iliescu!* Toată lumea: *pupături și bine ați venit!*

Am intrat în lift și am urcat la etajul 11, erau acolo Ștarc, Roșianu, Petre Constantin și noi, atunci veniți. Se făceau bisericuțe, se vorbea la telefon, etc. La un moment dat s-a spus: *Să mergem la Ministerul Apărării Naționale!* Mașina lui Iliescu, condus de actualul senator PDAR, Velicu a plecat prima. Eu m-am urcat în altă mașină, să-l gardăm pe Iliescu. Ajungem la minister, acolo plin de militari superiori, erau doar 4-5 civili între ei. Ne așezăm la o masă lungă, problema: crearea noului organ de stat. Variante, până la urmă s-a stabilit: Frontul Salvării Naționale și s-a făcut o listă cu cei acolo prezenți: 80% militari și noi, câțiva, civili: Crețu, Petre Roman, Iliescu, eu și încă 1–2. Stănculescu ne primea, a întrebat: *Eu ce fac?* I-am spus, să dea ordine ca armata să intre în cazărmi. S-a spus, să rămână și un civil acolo, să supravegheze ce se întâmplă! Iliescu a rotit privirea: *rămâi dumneata!* Și am rămas acolo până a doua zi. Ceilalți s-au dus la CC să anunțe noul organ.

Au început tirurile. Stănculescu: *Cine trage?* A convocat toți comandanții, pe rând, că cine trage? Nimeni n-a știut. Suna telefonul la cabinet cu fel de fel de anunțuri: ținte aeriene!, foc în altă parte!, etc. Cel de la transmisiuni a spus că sunt interferențe pe căile de comunicare, dar nu știa de unde sunt.

La un moment dat, cei care păzeau clădirea ministerului au început să tragă cu tot armamentul, că: *suntem atacați!*, în special dinspre stadionul Ghencea. Apare generalul Militaru, care spune: *ne atacă teroriștii – securitatea!* Vlad era acolo, a spus că nu se poate, la fel Ardeleanu și generalul Neagoie, care a dat în scris că securitatea este în cazarmă și armele sunt sigilate.

În 23 decembrie după masă, Militaru a spus să meargă cineva să verifice trupele USLA și l-a trimis pe un plutonier, Rizea. Acesta a revenit, spunând că s-a tras și nu a putut pătrunde.

Atunci, Militaru a spus lui Ardelean, să cheme un echipaj de ai lor, să ne ajute. Dar, problema tehnică – cum să fie identificați? Ardelean a dat, telefonic, ordin lui Troțca să pregătească trei echipaje și să vină aici. Ardelean mi-a spus că nu vede cu ochi buni acest ordin, pentru că e dificil de executat. Apoi, zvonul că ne

atacă teroriștii în forță. Apoi, am auzit că tancurile au deschis foc asupra acestor 3 echipaje și le-au distrus. Deci, în mod dinandis s-a tins ca USLA-șii să fie făcuți teroriști, să se confirme că ei sunt teroriștii. Ardelean la telefon plângea, că are încredere în el, că nu poate fi ticălos, nu poate să ne atace.

Militaru a intervenit peste Stănculescu, se comporta ca un ministrul al apărării naționale. Toți generalii erau foarte tensionați când a apărut generalul Militaru, atunci s-au răspândit prin birouri. A apărut acolo și Brucan, prin 23 decembrie.

După acest incident Militaru a spus, toate trupele USLA și ale Direcției a V-a să prezinte revistă de front pe stadionul Ghencea. Atunci eu am intervenit, dar Militaru m-a repezit, că eu nu sunt general de armată și știe el ce face! (Știre neconfirmată: pe stadionul Ghencea armata a organizat 7 cuiburi cu mitralieră grea). I-am spus lui Iliescu că nu e bine organizarea revistei de front pe stadion. Atunci, am plecat cu un TAB, cu Ardeleanu și cu alții, la USLA. Cei care ne-au întâmpinat, plângeau în hohote: *că știm, că ați venit să ne omorâți!* I-am aliniat în curte, s-a prezentat raportul, apoi le-am vorbit și eu vreo zece cuvinte. Toate astea sunt filmate. S-a făcut apelul, se dădeau telefoane pentru a-i identifica la posturile de pază pe cei care lipseau.

A venit o știre, că este atac terorist la Intercontinental. Le-am spus USLA-șilor că au ordin să ne scape de teroriști și li s-a at ordinul: La luptă! (Gelu Voican a dat ordin colonelului Baiu să facă un colaj din materialul filmat, din care rezultă că, totuși, USLA-șii sunt teroriști). Din efectiv 90% erau prezenți, la Direcția V-a armamentul era sigilat, erau cei 10% lipsă, fie bolnavi, fie plecați, fie, câțiva, dispăruți.

Din acel moment, cele două trupe au colaborat cu armata pentru liniștirea evenimentelor.

Gelu Voican a apărut în 22 decembrie la sediul MApN, la a 3-a revenire al lui Iliescu de la televiziune.

La TV s-au citit 37 nume, apoi am primit o listă cu 57 nume, pentru a organiza prima ședință a FSN. Voican era unul din „oamenii cu mușchi” de pe lângă Iliescu, apoi, ulterior, s-a ocupat cu organizarea noii securități. Până atunci nu avea vreo sarcină precisă, avea doar rol decorativ la TV.

La întrunirile foarte restrânse din WC-ul de la MApN, participa Iliescu, Militaru, Brucan, Petre Roman.

În 26 decembrie, când s-au împărțit sarcinile, s-a creat, pe lângă secția organizatorică, un birou cu împuterniciții FSN, unde era șef Sergiu Nicolaescu.

Pe 24 decembrie, Gelu Voican insista să fie implicat în judecarea soților Ceaușescu. S-a ivit ideea să se facă un proces public, soldat, probabil, cu pedeapsa capitală, pentru ca teroriștii să vadă că nu mai au pentru cine lupta. Promotorii ideii: Brucan, Militaru, Gelu Voican. Partea tehnică, deplasarea s-a organizat în secret, nici mie nu mi-au spus unde au plecat. Eu am participat doar la faza discuțiilor generale pe această temă.

Apoi a sosit caseta cu procesul. A filmat colonelul Baiu, a fost ținută în secret. Vestea a ajuns la televiziune, se aștepta prezentarea pe post. Atunci s-a luat aberanta hotărâre, să se prezinte caseta trunchiat. Nicolaescu s-a ocupat de regizarea casetei, făcută prost, pentru că nu erau condiții.

În ministerul apărării gen. Eftimescu era comandantul operativ, el știa tot. L-am întrebat dacă este un plan de apărare. A spus că există, dar nu mi l-a adus. Apoi l-am întrebat pe Chițac, el mi-a spus că nu avem arme chimice.

Erau, într-adevăr, care au tras asupra armatei, civililor, clădirilor, dar era și mare panică. Panica și haosul a consumat mai multă muniție decât s-a tras asupra teroriștilor. S-a consumat în două zile 60 tone de muniție. Cred că teroriștii nu au consumat mai mult de două kilograme. Cei prinși în combinezoane erau cei care păzeau casa lui Ceaușescu și au fugit din post. Cred că erau simulatoare electronice care făceau să apară ținte false, nu știu cine le lansau.

Prima dată s-au oferit bulgarii să ne ajute, ungurii, apoi s-a vorbit cu Moscova, s-au refuzați politicos ajutoarele oferite. Doar rușilor s-a solicitat protecție pe zona Mării Negre, pentru că erau știri că sunt vase neidentificate pe apele teritoriale ale României.

Gușe n-a fost în MAPN decât după 14 decembrie și doar sporadic. Gen. Hortopan, însă, era acolo, era comandantul tuturor blindatelor din România.

În noaptea de 23 spre 24, a venit Iliescu acolo, obosit, s-a dus să doarmă, în fața ușii s-a postat Ispas, care era de la început cu el. A venit un tip, a luat pistolul lui Mihai Ispas, l-a înarmat și a început să deschidă ușa unde dormea Iliescu. Noi l-am dezarmat, a spus că a făcut o glumă, era Ion Bahonea, acum mare om de afaceri, l-am legat, l-au dus militarii în beci, dar a doua zi a dispărut.

Aripa conservatoare de pe lista FSN era reprezentată de Brucan, Petre Roman și gen. Militaru, care doar vroiau să ia locul lui Ceaușescu. Din listă, 90% din nume sunt de vitrină. Gelu Voica era devotat lui Petre Roman. El și-a făcut un birou de „spionat colegii”.

Pe 26 era să fie linșați doi cetățeni, legați cu sârmă ghimpată, am constatat că unul era ofițer de securitate, Cămărășescu, al doilea era fratele lui. Avea legitimație de subinginer în Valea Jiului. S-a spus că au tras, dar la fața locului nu s-au găsit urme. Am dat telefon la șeful lui, acesta a confirmat că au fost trimiși de el și fără armament. Așa că le-am dat drumul.

În 1990 Iliescu mi-a oferit șansa să intru în diplomatie. Am dat examen la ministerul de externe, unde lucrez și în prezent. De 3 luni am fost rechemat. Am fost ambasador în Algeria.

Cine avea posibilitatea să interfereze sistemele de telecomunicații? Supravegherea sistemelor de comunicații a fost făcută de securitate. Apoi s-a preluat de armată. Și Vlad era surprins, de ce se întâmplă.

Știam că există un Iliescu în grațiile Moscovei și că este un nucleu care lucrează pentru Moscova. Dacă-l numiți dizidență, să fie.

Când eram în palatul Victoria, într-o zi am găsit aparate de ascultat în biroul lui Iliescu. Că cine le-a montat, nu știu.

Dacă securitatea nu-l scăpa pe Ceaușescu de mână, noi acum nu puteam vorbi aici.

În 12 ianuarie, ce făcea Mazilu îmi dădea impresia că vrea o lovitură de stat. Petre Roman insista ca Iliescu să iasă să vorbească mulțimii, eu m-am opus. Apoi Cazimir Ionescu i-a pus în fața lui Iliescu să semneze decret cu scoaterea PCR-ului în afara legii.

Când s-a transformat FSN în partid erau jumătate pro și jumătate contra.

Multe casete cu evenimentele din revoluție au fost vândute în străinătate.

Mazilu a fost cu Militaru în echipă tot timpul, ei au hotărât să lase granițele deschise, ceea ce, după părerea mea, a fost o mare greșală. Ulterior, când eu am fost „mazilit”, m-au curtat să facem aripă împotriva conservatorilor Brucan-Roman. Cei care erau împotriva lui P. Roman au fost de acord să fie reprimiți Mazilu în CPUN. El era membru deplin al comisiei juridice și-l susțineau colegii lui: Severin, Tocaciu, etc. Așa l-am susținut și eu.

M-am implicat în două hotărâri importante: unu - asigurarea pazei obiectivelor strategice și doi – deculpabilizarea celor două unități de elită ale securității: USLA și Direcția a V-a.

Ar trebui întrebați Bratu, Cico Dumitrescu, Lupoi, de ce au spus atâtea tâmpenii la televizor?, era cea mai mare dezinformare a țării. Noi la MAPN „ne cruceam” că ce prostii se debitau pe postul TV și nu aveam posibilitatea să intervenim, să informăm corect.

Vlad mi-a spus că: *noi l-am lăsat pe Ceaușescu de mână*, ceea ce e clar. Cred că ținerea lui în închisoare este o greșală.

A fost aberantă măsura de trecere a securității în subordinea armatei. La un moment dat mi s-a spus că au fost arestați cei de la D.I.A. (Direcția de Informare a Armatei). Am urcat să-i văd. Erau 6 ofițeri superiori, foarte speriați. I-am întrebat: *iubiți țara?* Au răspuns că *da*. Am vorbit cu Stănculescu și le-am dat drumul să servească țara. Militaru apoi a făcut scandal, că cine a dat drumu acestor „teroriști”.

8. Dumitru Mazilu, dizident, vicepreședinte FSN

Când l-am citat în fața comisiei *Decembrie-89*, în data de 15 noiembrie 1993, ne-a împărțit câte o declarație scrisă de mână, multiplicată, cu motivarea că, de multe ori i s-au răstălmăcit declarațiile orale. A arătat că ne va răspunde la întrebări, dar Sergiu Nicolaescu să nu-i pună întrebări, deoarece, într-un ziar nu a spus adevărul despre arestarea sa.

A arătat că declarația sa are 8 capitole. Primul: Cine ești dumneata D-tru Mazilu și ce ai făcut în ultimii 5 ani, înainte de revoluție? În acest capitol a arătat

că s-a născut în anul 1935 în familia unui mecanic de locomotivă, a terminat facultatea de drept, a luat doctoratul la Cluj în 1964, a fost profesor la Academia de Studii Social-Politice, apoi, din 1965, directorul Academiei Ministerului de Interne. Din 1975 a fost consilier diplomatic la ministerul de externe, funcție reprimată după revoluție. În prezent este însărcinat cu afaceri în Filipine.

Din anul 1978 a fost reprezentantul României la O.N.U. Prin 1983-84 s-a hotărât să aducă la cunoștința ONU viața de mizerie din România. Apoi, în 1985 a fost numit raportor al ONU privind drepturile omului în România și în raport a scris adevărul. Dar, în preziua plecării, după 2 ore de când i-a spus unui coleg conținutul raportului, i s-a retras viza și i s-au tăiat toate telefoanele, iar printr-o telegramă a fost anunțat ONU că Mazilu este bolnav de inimă și nu poate pleca.

Când la ONU s-a aflat că nu este bolnav, a suferit trei atacuri de cord, a fost internat la reanimare, iar în 1987 a fost pensionat forțat. A fost arestat la domiciliu, îl păzeau alternativ 20 de milițieni. Prin condiții dramatice, totuși a reușit să trimită raportul la ONU, de acolo a fost sesizată Curtea de Justiție de la Haga, care, în 15 decembrie 1989, prin hotărârea nr. 81, a dispus României eliberarea lui din arest.

În 17 decembrie a auzit la radio, la Vocea Americii, despre ce se întâmplă la Timișoara. Și-a dat seama că revoluția va triumfa și a început să redacteze Proclamația Revoluției Române. A terminat-o în 20 decembrie, când arestul la domiciliu a devenit și mai dur. Iar în noaptea de 21 spre 22 decembrie au pătruns în apartament un grup de 26 milițieni, auzind bătăile în ușă, soția a aruncat de pe masa de lucru hârtiile în spatele frigiderului, iar toată familia, în pijamale, cum au fost prinși, au fost transportați în arestul miliției din Alexandria.

În 22 decembrie, după masă, li s-au dat niște haine și la orele 17 au fost duși acasă în apartamentul lor de pe str. Praporgescu din București. De aici, un grup de oameni, l-a condus la sediul CC al PCR. Aici, pe la orele 17,30 a citit Proclamația în cele 10 puncte. Mulțimea a aclamat.

„Apoi, am propus ca țara să se numească România, fără nici un adjectiv. Am propus ca formula de adresare să fie „domnule”. Am mai propus ca stema să fie eliminată din steagul țării. Toate cele trei propuneri au fost aprobate de mulțime.

După discutarea textului proclamației l-am întâlnit pe domnul Ion Iliescu, care mi-a spus că ar fi bine ca acest text să fie văzut și de Dl. Silviu Brucan. Dânsul l-a văzut și a făcut 3 modificări: în loc de *Forumul Civic* a scris *Frontul Salvării Naționale*, în loc de înapoierea pământului țăranilor a scris încurajarea micii producții țărănești și a adăugat *Oprirea distrugerii satelor*. La capitolul de politică externă a adăugat: *Respectarea angajamentelor internaționale ale țării, în primul rând cele privitoare la Tratatul de la Varșovia*, și a șters cuvintele finale: *Așa să ne ajute Dumnezeu!*

Lumea cerea ca Proclamația să fie prezentată la televiziune, dar între timp a început „canonada”. La televiziune am ajuns cu mașina dl.-lui Lupoi, cu alți doi

tineri. Acolo erau Iliescu, Brucan și alți vreo 25–30 de oameni. Iliescu a propus și a formulat modalități concrete de punere în aplicare a celor 10 puncte. În esență a propus: 1. Dizolvarea tuturor structurilor de putere existente. 2. Administrația centrală și locală se menține până la alegeri și 3. Completarea Consiliului FSN și alegerea unor organe provizorii locale. În jurul orelor 22,30 Proclamația a fost prezentată la TV de către domnul Ion Iliescu.

La TV se trăgea din toate părțile. Primeam informații că se trage și în alte zone, telefonul guvernamental suna continuu.

În dimineața zilei de 23 decembrie focul s-a intensificat. Am revenit la CC, domnii Iliescu și Brucan s-au urcat în primul TAB, eu, cu câțiva tineri, în al doilea. Situația era încordată.

A apărut ideea să cerem ajutor sovietic. M-am opus, gen. Gușe m-a susținut, la fel și tinerii.

Pe la orele 12 gen. Gușe m-a informat să suntem chemați la MAPN. Eu am declarat că rămân în sediu cu tinerii revoluționari.

Din toată țara venea știri contradictorii. În multe locuri se instalau noi organe locale, în baza mesajului CNFS.

Pe la orele 22 Biblioteca centrală și clădirea Crețulescu erau în flăcări. Am cerut generalului Vlad să trimită pompierii, de 3 ori. A patra oară am chemat eu comandamentul pompierilor, erau la 3 minute distanță. Au venit când totul era sfârșit.

La orele 2:00 noaptea un comando în sediul CC, pe întuneric, luminile fiind stinse, mai mulți tineri au fost împușcați între ochi.

Dimineața am adus la cunoștința domnului Iliescu ce s-a întâmplat. Dânsul ne-a propus să venim la MAPN, împreună cu gen. Codrescu de la comandamentul militar. În jurul orelor 14 ne-am deplasat acolo cu un TAB, cu câțiva tineri. Acolo ne-am ocupat, la început, de structurile locale. Am pregătit un text.

Pe la 2:00 noaptea ne-am culcat pe jos într-o sală de consiliu. Mai târziu am discutat că Ceaușistii ar trebui arătați la TV. Dimineața, cineva mi-a spus că soția era la sediul CC, într-o stare încordată.

Apoi, la prânz, domnul P. Roman mi-a spus că s-a hotărât un proces rapid pentru judecarea cuplului dictatorial. Am fost de acord. Nu mă gândeam atunci că vor fi și executați. Eu eram pentru un proces public, da nu mai știu dacă eu aveam dreptate.

În după masa zilei ne-am deplasat cu Dl. Lupoi la CC să-mi iau soția, cere era într-o stare gravă. Am adus-o la MAPN.

Pe la orele 18 dl. Brucan mi-a arătat Comunicatul în legătură cu procesul și executarea cuplului dictatorial.

La 26 decembrie, în jurul orei 10 s-au propus primele funcții în noile organisme de conducere: Dl. Ilon Iliescu, președinte, eu, prim-vicepreședinte, dl. Roman

prim-ministru. Eu mi-am manifestat atunci nedumerirea în legătură cu ultima propunere. Am considerat că nu era o personalitate cunoscută.

Am lucrat, împreună cu câțiva juriști la Decretul-lege privind constituirea și atribuțiile CFSN.

A doua zi ne-am mutat la Palatul Victoria. Prima ședință de lucru a început la orele 10. Mai întâi am propus o hotărâre prin care activitățile de partid nu mai erau îngăduite în instituții guvernamentale. A fost aprobată fără obiecții. Apoi, s-au stabilit comisiile CNFS și s-au propus președinții lor.

La orele 17, în 27 decembrie, a avut loc prima sesiune a CNFS. Eu am prezentat Decretul-lege de constituire, care, după unele discuții, a fost adoptată.

În zilele care au urmat am constituit Comisia Constituțională, pe care o conduceam, și am elaborat principiile constituirii noilor structuri politice și de putere, astfel:

a. Am propus alegerea unui Parlament, alcătuit din două camere, Camera Deputaților și Senatul.

b. Am propus ca primele alegeri se se organizeze pentru Constituantă.

c. Am propus abrogarea reglementărilor represive din vremea dictaturii și am lucrat la elaborarea noilor Decrete-legi, inclusiv celui privind libera circulație a cetățenilor.

d. Am elaborat principiile privind constituirea și funcționarea sistemului pluripartid și am lucrat la elaborarea reglementărilor juridice privind constituirea partidelor politice.

Toate aceste propuneri au fost discutate în Comisia Constituantă și aprobate de Comisie. Ele au fost împărțite și susținute de domnul Ion Iliescu și, apoi, au fost aprobate de Consiliul Frontului Salvării Naționale.

Cine sunt teroriștii ? Și, în general, dacă au fost sau nu teroriști?

Când a început canonada în Piața Palatului tinerii i-au numit astfel pe cei care trăgeau. Denumirea s-a preluat și repetat, apoi.

După datele pe care le aveam atunci, au existat teroriștii: a) Erau cei care apărau cu fanatism pe cei doi. b) Erau străini, închiși la culoare, vorbeau nu prea bine românește. c) Ei erau cei care au ucis tineri, militari și civili, pe întuneric în sediul CC în noaptea de 23 spre 24 decembrie, între ochi, cu arme speciale.

Cine a tras? Și armata, și securitatea. Securitatea trăgea din casele lor conspirative și de întâlniri. Eram convinși că era un plan de luptă guerilă urbană: simulatoare, telefoane de derutare, foc concentrat în puncte cheie. Consider că liderii s-au alăturat revoluției, așa cum au declarat, dar unele unități și grupe nu.

Pe Iliescu l-am cunoscut înainte, când era șeful apelor. Am rămas cu impresie pozitivă când nu a fost de acord cu megalomania lui Ceaușescu să mai construiască alte canale. Apoi, să nu construiască „cutii de chibrituri”, adică blocuri. Am auzit de el și la radio Europa Liberă.

L-am cunoscut și pe Brucan, are curaj, când s-a ridicat pentru apărarea Brașovului și pentru „Scrisoarea celor 6”. Cred că știau și ei de mine.

Mi-am dat demisia din CNFS la 25 ianuarie 1990, în special pentru momentul din 12 ianuarie 1990.

Am citit în cartea lui Pacepa despre legăturile generalului Militaru cu sovieticii. Dar, din discuțiile mele cu el am tras concluzia că nu a fost agent sovietic.

Am fost profesor și timp de 11 luni director la școala de securitate, în 1967, cu grad de colonel.

Petre Roman l-a propus pe Gelu Voican viceprimministru. Tot Roman l-a propus să preia securitatea, dar Militaru s-a opus. Atunci nu a mai fost numit. Ulterior a fost însărcinat generalul Logofătu cu această sarcină

9. Manea Constantin – șef de cabinet prezidențial

„În aprilie 1956, N. Ceaușescu, împreună cu János Fazekas au fost numiți secretari ai CC al PCR. În 1962 Ceaușescu m-a luat ca șeful său de cabinet, până în 22 decembrie 1989.

Nu-mi era ușor, mai ales în primii 10 ani. Era foarte nervos, era exigent, până peste limite, cu un spirit critic necruțător. De obicei, față de orice lucrare își manifesta nemulțumirea. Apoi, în ultimii 10-15 ani am discutat și am pus la punct un sistem riguros de așezare a hârtiilor pe birou, un sistem științific de așezare în flux a hârtiilor. N. Ceaușescu era uimitor de operativ, vedea toate hârtiile, avea o hărnicie și o putere de muncă fenomenală și era deosebit de punctual.

Împreună cu mine, ca șef de cabinet, am lucrat, de-a lungul timpului, cu 3 secretari personali. Era Nicolae Năstase, timp de 18 ani, apoi N. Boștină, care a lucrat 3 ani, apoi Mihai Hârjău, în ultimii 6 ani.

Elena Ceaușescu se amesteca în treburile cancelariei lui Ceaușescu, considera asta normal. Când el se odihnea, ea venea și cotrobăia pe biroul lui.

Veneau plicuri sigilate de la securitate, ministerul de externe sau de interne. Aceste plicuri le desfăcea personal și le închidea personal. Eu le primeam, le înregistram, scriam numărul de înregistrare pe plic, apoi, după ce l-a văzut Ceaușescu, aceste plicuri erau returnate expeditorului. Aveam un sistem riguros de evidență, registrele există din 1956 și până în decembrie 1989. De multe ori chema șefii instituțiilor respective și discutau pe marginea scrisorilor.

Astfel, erau rare zilele în care Ceaușescu nu se vedea cu Iulian Vlad. Când era cineva la Ceaușescu, nimeni nu intra peste ei, doar Elena, uneori. Nici măcar Gheorghe Maurer nu intra, când era cineva la Ceaușescu.

În ultimii 2-3 ani a devenit foarte nervos și irascibil, probabil și datorită bolilor: diabet, cu inima, îl dorea capul, măselele (nu se trata), hemoragii nazale. Apoi, foarte mult se întâlnea cu ea. Uneori mergea și el la ea în cabinet. I-a scăzut capacitatea de muncă. Anterior făcea câte 10-15 ședințe zilnic, pe diferite

probleme și-și lua notițe. În ultimii 2-3 ani nu-și mai făcea notițe. Notițele erau păstrate de mine, puse în fișet în cutiute speciale. El a vrut ca toate manuscrisele sale să fie păstrate. Există zeci de mii de pagini păstrate. Venea și de acasă cu file scrise, le dădea la dactilografiat, ori lucra singur, ori dicta la stenografe, care se schimbau din sfert în sfert de oră.

În ultimii ani nu prea scria, iar cuvântările le dicta.

La rapoartele pentru congrese sau conferințe naționale se constituiau colective de redactare. Aceștia îi prezentau ce au lucrat, dar el nu lucra la textele altora. Nu citea niciodată, ce a fost scris de alții.

Pentru ultimul congres s-a lucrat mai superficial, fără rigurozitatea anterioară, probabil datorită bolii și evenimentelor din RDG, Polonia. Doar cu ea împărțea frământările sale. Nu erau mulți apropiați de el, dar ea intervenea când vedea că cineva îi devine prea apropiat.

El nu stătea multă vreme singur în birou. Dacă nu venea nimeni, atunci chema. Veneau frecvent: Dăscălescu, Ștefan Andrei, Radu C-tin. Bobu era omul de casă, era distractiv. Apoi, mai chemau la club, pe malul lacului, pe cei din comitetul politic executiv: Dăscălescu, Andrei, Dincă, mai mergea și Postelnicu și Manea Mănescu.

La început s-a înțeles bine cu toți frații, la aniversarea de 60 ani era toată familia. Apoi, grație activității ei, relațiile cu frații s-au răcit, nici la aniversări nu mai veneau. I-a intrat Elenei sub piele cumnatu, Lică Bărbulescu, fostul președinte CAP din Scornicești, soțul unei surori de a lui Ceaușescu. Acest Lică Bărbulescu, cu o capacitate intelectuală redusă, a fost promovat de ea, ca secretar al CC pe probleme de agricultură.

Cred că Barbu Petrescu nu a fost rudă cu ea, dar, totuși, a fost promovat.

De regulă, Ceaușescu mergea în vizite cu secretarul personal, dar, uneori mergeam și eu, la Moscova n-am fost cu el. La Moscova s-a dus cu Hârjău, cu stenograful Dârnă Aurel – redactor șef la revista *Filatelia*, iar translator era Stoica și cei doi aghiotanți: col. Tălpeanu și mr. Bălașa.

Ceaușescu nu admitea să-i traducă alt interpret, decât al lui.

Materialele, apoi, au fost arhivate la comitetul politic executiv. Erau 3 arhive: 1. Arhiva generală al PCR, era separată în clădirea de vizavi. 2. Arhiva CC generală cu materialele CC și 3. Arhiva specială a Biroului politic executiv, cu pază zi și noapte, cu uși speciale. Acolo lucrau doi oameni, Dinu Ioan și Bâzgă Nicolae.

Stenogramele mai importante erau predate lui Ceaușescu în plic închis, le ținea pe masă, ori în fișetul lui din birou.

Am impresia că Ceaușescu a plecat în Iran, tocmai să nu fie aici până când se liniștesc lucrurile la Timișoara, probabil era o înțelegere între el și ea.

Elena, cu Manea Mănescu, Bobu, Dincă, Gogu Rădulescu, se întruneau frecvent în ședințe operative, până ce el era în Iran. Ea ținea legătura telefonică cu

Ion Coman, care era la Timișoara. Am auzit când Elena îi spunea lui Ion Coman, să se tragă la picioare.

Când Ceaușescu a revenit din Iran, a venit direct la CC, era nervos, a vorbit și el cu Ion Coman, apoi a făcut ședințele alea și teleconferința. Apoi, i-a ordonat lui Barbu Petrescu să organizeze mitingul pentru 21 decembrie.

În seara lui 20 decembrie a făcut o expunere la televizor, a chemat activiștii de partid să meargă prin întreprinderi, să se facă mitinguri de solidaritate și de înfierare a evenimentelor din Timișoara.

În 21 decembrie, în timpul mitingului, au explodat două petarde, una în față, la intrarea A-1, alta la colțul clădirii din stânga. S-a făcut busculada, țipete de femei. El s-a speriat, a reluat cuvântarea dar a terminat repede. De la Ateneu era o mișcare de manifestați.

După miting, el l-a chemat pe Postelnicu și pe Milea, să se facă ordine. Așa au apărut scutierii și piața a fost evacuată. S-a făcut curățenie, s-au găsit multe sule, unele cu vârful însângerat. Era o echipă care împunea femeile în fund ca să țipe, să se provoace dezordine la miting.

S-au amenajat 3 birouri. Unul pentru tehnicienii în telecomunicații, în camera 119. În camera 120 s-a instalat Milea cu hărți și stegulețe, să urmărească mișcările. Alături s-a instalat Postelnicu și Vlad, cu telefoane guvernamentale. Toți veneau frecvent și raportau.

Seara, pe la ora 17–18, au venit la cabinet Verdeț, gen. Burcă și V. Vâlcu.

Ceaușescu l-a pus pe Mitea să-l caute pe Dan Deșliu, dar negăsindu-l, l-a pus să-l cheme pe Păunescu, dar acesta nu a venit. Cred că pe acești poeți vroia să-i pună să vorbească la televizor.

A vorbit la telefon cu mulți prim-secretari din județe, apoi i-a primit pe Verdeț, Burcă și Vâlcu. La intrarea lor în anticameră i-a întâmpinat Elena, care a spus: *vedeți cum s-au dezvoltat lucrurile, pentru ce am luptat noi...*

Verdeț, cu Ceaușescu au discutat în prezența mea, Verdeț a spus să se găsească o cale de mediere, să fie primită o delegație, apoi au intrat în birou. După circa 10 minute au ieșit. Des veneau să raporteze Vlad, Postelnicu. A venit de mai multe ori Lică Bărbulescu, care a vorbit cu ea. Veneau și-l informau și frații militari, generalii Nicu Andruță Ceaușescu și Ilie Ceaușescu.

Seara, pe la orele 7-8, s-a format un colectiv: Milea – comandant unic, Vlad, Postelnicu, Dincă, colectiv, care să stea în piață, între manifestați și armată.

Către 9 seara au venit copii, Valentin și Zoie, (Nicu era la Sibiu), au încercat să ia o gustare împreună, după care copii au plecat.

Către 10 seara, Ceaușescu a ieșit furios din birou, l-a chemat pe Neagoe, nu știu ce au discutat, dar Neagoe a ieșit val-vârtej și a plecat. Apoi Ceaușescu mi-a spus să plec și eu la Dallas, să văd ce-i acolo și să-i raportez. M-am dus, am văzut

grupul de comandă, în partea manifestanților erau două camioane, pe unul scria *Jos tiranul!* Era gălăgie, se aruncau din balcoane cu sticle, spre militari. Am auzit țipete, cred că era indicația dată lui Neagoie, să ridice dintre manifestanți pe cei care agită împotriva lui Ceaușescu. Am văzut, cum două *gorile* târeau un om care țipa. Au mai luat cu forța oameni tineri.

Am revenit la sediu, Neagoe deja raporta, că a executat ordinul.

Către miezul nopții, el a trecut la odihnă. Ea a ieșit frecvent și s-a informat de la Postelnicu, Milea. A vorbit cu Milea la telefon, să trimită o echipă de filmare, să filmeze ce au făcut huliganii în piața Universității, apoi să se facă curățenie.

Milea n-a dormit, era foarte afectat. Pe la ora 6 Hârjeu a plecat acasă, a revenit după o jumătate de oră, și-a adus un termos cu cafea. Apoi, am plecat și eu acasă pentru o ½ oră. M-am dus la Milea, era frământat, a spus că nu știe ce o să iasă și că nu e bine.

La ora 7–7 jumate, a început din nou *vânzoleala* la cabinet. Veneau Dăscălescu, Dincă, etc. A fost o scurtă ședință de 10 minute, fără stenogramă.

Erau informații că în fabrici și uzine se adună muncitorii și vor să iasă, să vină în piață. Au fost trimiși membrii CC să plece la întreprinderi, să nu permită ieșirea în stradă. Dar nu toți au executat acest ordin. Venea știri că schimbul III s-a unit cu schimbul I și vin încolonați spre centru.

Apoi, la etajul 6, în biroul lui Pârcălăbescu, Milea s-a sinucis. L-a trimis pe Curticeanu sus, să vadă ce-i.

Am observat că nu-i Hârjeu. Ceaușescu l-a chemat pe Postelnicu să fie căutat Hârjeu, pentru că e un alt trădător.

S-a căutat înlocuitor pentru Milea. Mai întâi l-a căutat pe Ilie, nu a fost găsit. Apoi m-a pus să-l caut pe Stănculescu. Acesta a spus că și-a rupt piciorul. Dar Ceaușescu a ordonat să vină așa, cu piciorul rupt. A venit cu piciorul bandajat, era către orele 11. Ceaușescu, în fața mea, i-a spus, să preia comanda armatei și să dea ordine. Apoi, i-a mai spus, să-l cheme pe Voinea, comandantul armatei 1, pe Eftimescu și să vină cu ei la el în birou. Au venit toți trei, în fața lor a spus Ceaușescu către Stănculescu: *preiei conducerea armatei și cu nici un preț să nu lași să intre nimeni în piață, să folosești orice mijloace*. Dar armata deja fraternizeze cu manifestanții și începeau să pătrundă în piață, în grupuri câte 2-3 la început. Ceaușescu, din nou i-a chemat pe toți trei, dar a venit doar Eftimescu, care a spus că situația nu se mai poate stăpâni, armata a fraternizat cu demonstrații.

Ceaușescu s-a dus la geam. A văzut că erau deja peste 100 în piață, s-a făcut alb la față. Mi-a spus să adun hârtiile de pe birou, le-am adunat și le-am încuiat în fișet. L-a chemat pe Dăscălescu, Bobu, Manea Mănescu, piața deja s-a umplut, era gălăgie, se strigau lozinci. Au apărut elicoptere care răspândeau fluturași cu chemare la calm, ordonate de Vlad și Postelnicu.

Dăscălescu a spus: *numai dumneavoastră îi mai puteți potoli*. Ceaușescu a spus să i se aducă o portavoce. Tălpeanu i-a adus. A ieșit el, cu Dăscălescu și Bobu pe balcon. Ea nu a ieșit. Au început huiduieli, fluierături, s-a aruncat cu pietre. O piatră a spart geamul, ea s-a speriat, a strigat: *Nicule, Nicule, hai!*

Nu știu cine a chemat elicopterele, dar unul a aterizat pe acoperiș. El a plecat. Eu mi-am luat paltonul să plec, dar am fost oprit de un revoluționar. M-a condus într-o cameră unde erau mulți, care nu plecaseră. Printre ei și Dr. Mincu.

Oamenii lui Neagoe erau îmbrăcați civil, dar au dispărut de la etajul I. Eu îl ajutam pe Mincu să dea asistență medicală manifestanților. Apoi a venit o doctoriță și noi am plecat, un băiat ne-a condus până la Ateneu.

Mincu era pregătit cu insulină, probabil de aia a venit aici. De obicei, Ceaușescu venea tratat cu insulină de acasă.

În elicopter n-a mai apucat să urce Tălpeanu, a luat ea pe aghiotantul ei.

Elena Ceaușescu mi-a cerut o geantă, i-am dat una cu cifru, neagră, în care a pus un pachetel. După cum am citit în ziare, erau livrete CEC.

La Snagov s-au urgentat lucrurile. S-a vorbit că la Târgoviște se fac lucrări pentru o reședință specială. Deci, el a încercat să plece undeva, de unde să poată preia comanda.

El s-a gândit la Nicu, ca succesor. Față de el avea cea mai mare afecțiune dintre toții copii.

Sub sediul CC este un adăpost antiatomic, construit de arhitectul lor preferat, Solomon. Cheile de la adăpostul antiatomic au fost la mine.

Mii de cărți, cu dedicație către Ceaușescu, mi-au trecut prin mână, de la toată floarea culturii românești, în frunte cu Arghezi. Apoi, osanalele din străinătate, pe care le primea. Toate astea i-au alimentat încrederea și supraaprecierea proprie, deci un cult a personalității proprii.

Și eu l-am venerat pe Ceaușescu pentru calitățile lui și am suferit pentru defectele sale, pentru că le vedeam și eu.

10. Gelu Voican Voiculescu, revoluționar

„În 16 decembrie am fost la Aurel Dragoș Munteanu, care trebuia să emigreze la New-York și am discutat despre ce se întâmplă la Timișoara. Eram prieteni, el se cunoștea de mai mult cu Iliescu și-mi vorbea de Iliescu. Se vorbea că Iliescu ar fi indicat să fie după Ceaușescu.

Eu am vrut să-l omor pe Ceaușescu, cu o acțiune de *kamikaze*, dar, pe urmă, am abandonat ideea.

Iliescu și-a început *campania electorală* din 1971 – toate babele știau de cineva, de oarecare Iliescu.

Între Brucan și cei care au semnat *scrisoarea celor 6*, nu erau legături prea mari cu Iliescu.

În 21 decembrie 1989 eram convins că Ceaușescu va merge la maximum cu represiunea, asta rezulta din natura dictaturii. Când am auzit de miting, am spus șefului meu că Ceaușescu *joacă tare*. Apoi, în birou, la radio, am ascultat discursul. Am auzit că s-a întrerupt. Apoi, la reluare, se auzea în piață o rumoare. Am ieșit în stradă, la Lido veneau deja trupe. Se făceau lanțuri de scutieri, erau TAB-uri, am auzit că la Intercontinental se întâmplă ceva.

M-am dus cu niște tineri manifestanți, mai mult de curiozitate, să văd ce fac. Tineri și copii, cu un curaj nebunesc, strigau, cu scutierii în față, *moarte lui Ceaușescu!* și *Jos dictatorul!*. Între timp, lumea se aduna pe trotuare. Pe tineri îi anima actorul Andrei Finții. Era și Cazimir Ionescu, Bogdan Teodoriu, m-au chemat și mi-au spus: spune-le că la Arad este grevă generală. M-am dus la tinerii manifestanți, i-am transmis că: nu suntem singuri, la Arad este grevă generală.

Când au început arestările, m-am dus la birou. Am ieșit pe la ora 16 jumate, când nu mai erau dubele pentru arestați. Au fost arestați cei care nu aveau legitimații de serviciu. Am fost și eu legitimat. Atunci l-am văzut pe colonelul Suceavă, nu știam cine este, dar el are meritul că a împrăștiat lumea ce era adunată în piața Romană, fără să facă arestări.

Am plecat până pe drumul Taberei, la prietenul meu Harosa. Acolo era cu el un colonel de securitate pensionat. Cu mașina lui Harosa am revenit, toți trei, în piața Romană. Acolo lumea era împrăștiată, fără să se tragă în manifestanți, asta este meritul lui Suceavă.

Se întuneca-se. Văzând că Piața Romană este goală, m-am dus la Adrian Păunescu, pe care îl consideram un lider potențial. Mi s-a spus că-i plecat.

M-am dus la Inter. Acolo se făceau baricade. Era Dan Iosif, Dumitru Dincă cu o portavoce și alții, care animau și întrețineau pe ceilalți.

Din când în când, cădea câte un manifestant (am numărat vreo 8), erau luați și duși la spitalul Colțea. Nu știam de unde se trage, cred că de undeva, lateral. Nu cred că se trăgea din buzunare. Erau securiști, dar fără armament, pentru a nu fi suspecti.

Am răgușit, am văzut pe unu, făcea liste pentru un partid. L-am văzut și pe Petre Roman, la fântâna arteziană, urla cu venele umflate, era și el răgușit. Nu l-am cunoscut, mi-a spus un coleg, că este fiul lui Walter Roman.

Harosa a plecat cu colonelul, am rămas singur, mi-am zis că avem nevoie de un lider. M-am gândit la Adrian Păunescu, lumea începea să cânte cântece auzite la cenaclurile lui Păunescu. M-am dus la el înainte de ora 11, m-a primit cu suspiciune. I-am spus, să vină acolo, că acolo e locul lui. L-am convins, a venit la poartă, dar a început focul, cu jerbele trase în sus. Atunci s-a oprit și n-a mai vrut să meargă. A spus că-l trimite pe fiul său.

Se trăgea cu trasoare, dar tot mai cădea câte unul, dar mai rar. La un moment dat l-am pierdut pe tânărul Andrei Păunescu. Am rămas pe platou până când am auzit gloanțele șuierând. Tanchetele au intrat din plin în baricadă iar soldații

începeau să tragă în jos. Foarte rapid s-a împrăștiat lumea. Eu, cu un copil de mână, m-am dus pe strada Slănic. Tancul nu putea intra pe această stadă îngustă. M-am dus acasă, pe copil l-am trimis acasă. S-a făcut 3 noaptea, n-am putut să adorm.

M-am gândit că se va trage în 22. M-am îmbrăcat tot în haine kaki, luate de la magazinul Vânătorul și am luat cu mine o sacoșă albă, cu care să rezist până în Ungaria, unde am vrut să fug. De acolo să plec în Austria. Mi-am scos de la CEC 3000 lei și de la o farmacie am luat energizante.

La ora 8 am fost la serviciu, am povestit colegilor aventura mea cu tancurile de la Inter. La ora 9 a venit socrul, mi-a spus că soția mea a dispărut. Începu-se un vuiet. Șeful a spus, să nu iasă nimeni, dar i-am spus că trebuie să plec să-mi caut nevasta. Mi s-a deschis ușa. Pe bulevardul Magheru erau cordoane de militari. M-am dus din nou la Păunescu, am sunat, dar mi s-a spus că, toți dorm încă. Am plecat spre piața Universității. S-a anunțat la radio că Milea este trădător și s-a sinucis. La un moment dat, un TAB a plecat spre cinematograful Patria, atunci lumea a prins curaj și a năvălit, soldații s-au dat deoparte, apoi s-au retras. Tot dispozitivul de dublu inel din jurul CC-ului s-a destrămat, lumea a putut intra în piața CC-ului. Lumea striga că: *Armata e cu noi!* Puterea a făcut o mare eroare anunțând moartea lui Milea.

M-am întors la instituție, am somat șeful, să dea drumul la personal. Apoi, pe la biserica italiană m-am urcat pe un TAB, am început să urlu. La piața Romană TAB-ul s-a oprit, am coborât. Dintr-un elicopter se aruncau fluturași, bilețele.

După fuga lui Ceaușescu am spus celor de lângă mine: *transmiteți din om în om, că mergem la televiziune.*

Iarăși m-am dus la Păunescu, i-am spus să vină, că e ultimul tren, dar nu a vrut. Abia în 25 a venit, dar i s-a spus că, a venit târziu, când nu mai e nici un risc.

Am fost la soție, de acolo m-am dus la televiziune. Lumea zicea că Dinescu și Caramitru au apărut deja pe ecran. Lângă TV m-am întâlnit cu Harosa. I-am spus: *du-te la Iliescu și adu-l aici la TV*, dar Iliescu nu mai era la locul de muncă, venea spre TV. La intrarea în clădirea televiziunii m-am familiarizat cu cei care stăteau de gardă și am intrat. Coridoarele erau cam goale, l-am întâlnit pe Dumitru Mazilu, l-am tras după mine și am ajuns la studioul nr. 4. Nu ne-au lăsat înăuntru, dar s-a deschis ușa, a apărut Modreanu, o rudă de a mea și ne-a lăsat să intrăm în studio. Mazilu s-a așezat la masă, a scos o hârtie din buzunar și a început să citească. Noi, toți, ne-am înghesuit în spatele lui Mazilu. Atunci, cei de la televiziune au stins reflectoarele, au spus că trebuie să se răcească și să ieșim toți de acolo.

Apoi și mie mi s-a dat voie să vorbesc un minut jumate. A apărut Sergiu Nicolaescu, apoi Domokos Géza. Pe urmă a apărut și Iliescu, m-am dus lângă el și i-am spus: *de acuma sunteți sub protecția noastră.* Lângă Iliescu era și Mihai

Ispas, care a tot vrut să mă împingă de acolo. Apare și Cico Dumitrescu. Atunci Iliescu rostește fraza: *E trei fără un sfert, la ora 17 să ne întrunim, și cei 6 și noi toți, că constituim noile puteri*. Eu, cu Ispas, ne-am erijat ca niște protectori ai lui Iliescu.

La un moment dat am făcut joncțiunea cu un alt grup, condus de Petre Roman. Iliescu îl cunoștea. Mai era și Montanu cu Petre Roman, tot un tip băgăcios, ca mine. Aflasem că ei vorbiseră deja la TV, de la studioul 5. Petre Roman se manifesta acolo ca un lider.

A apărut Dinescu și Brucan. Am vorbit că la ora 17 mergem la CC, cum s-a stabilit. Am coborât din clădire, am urcat într-o mașină, Militaru, Iliescu și eu, tot cu sacoșă. Roman, Lupoi și alții au urcat în altă mașină. Era buzna, o îmbrânceală, pentru locurile din mașină, se aștepta ceva de la Iliescu. N-am ciocnit cu un trabant, astfel că Petre Roman a ajuns primul la Ministerul Apărării Naționale și a dispus arestarea lui Ilie Ceaușescu. Când am ajuns noi, Stănculescu a dat raportul, ca fiind succesorul lui Milea. La MApN armata a înțeles că Iliescu este noul lider. De acolo, cu aceeași mașină bușită, am venit la Comitetul Central.

Revoluționarii din clădire, care deja dominau în CC, nu au vrut să ne lase să intrăm, doar după mesaje și parlamentări. Verdeț a vrut să preia puterea. Toate camerele TV erau pe Vereț și Vlad. Iliescu nu l-a respins inițial pe Verdeț, dar Verdeț a vrut să-l păstrăm ca prim-ministru pe Dăscălescu, până ce a venit Dan Iosif cu automatul și l-a arestat pe Dăscălescu. Generalul Vlad era tot timpul lângă Verdeț, prin el a crezut că va supraviețui. Era și Gușe, care nu avea ce căuta aici.

Deci, aici se făceau guverne, Verdeț nu s-a putut impune, mai ales că, de pe terasă, a fost huiduit. Dide îi conducea pe cei dinăuntru, Dan Iosif era cu cei de pe terasă, și-a făcut o fixație, să nu lase microfonul din mână.

Noi eram echipa nouă: Iliescu, Bârlădeanu, Brucan, Corneliu Mănescu, Dan Marțian. A venit Constantin Ionescu (actualul secretar general de la Senat), care ne-a deschis ușa și ne-a condus în Cabinetul 1. Acolo erau Mazilu, Cazimir Ionescu, Sârbu și alții.

Se înserase, apăruse și Gușă, am ieșit pe balcon, vorbește Iliescu, a început cu *dragi tovarăși*. Apoi l-am lăsat acolo pe Mazilu să vorbească și noi ne-am retras. Cineva ne-a condus în biroul lui Curticeanu. Cazimir Ionescu îi ține calea lui Iliescu și a început să vocifereze. Adrian Sârbu filma, apoi a intrat și Cazimir în birou. Iliescu, pe mine și pe Ispas ne-a pus la ușă. Au pătruns în birou Gușe. Militaru, Iliescu, Brucan, Petre Roman, Bârlădeanu. A venit Apostol, nu-l cunoșteam, nu l-am lăsat să intre. Pe colonelul Ardeleanu, pe Lupoi, i-am lăsat să intre. Înăuntru se redacta acel text. Iliescu a spus: *Am vorbit cu ambasada URSS, să știe și ei cine suntem*. Au ieșit discuții, cum să ne numim, FSN sau altcum. Iliescu tot dădea telefoane, întreba de Boștină, vroia să-și recupereze colaboratorii vechi, de pe vremea când era la CC al UTC.

Vine Sergiu Nicolaescu, spune că clădirea este minată. Apoi s-a început să se tragă. Am spus că trebuie să ieșim de aici. S-a făcut panică, Bârlădeanu era întins pe jos, Iliescu s-a tăiat la mâini, eu l-am pansat. A venit Nicolicioiu și Apostoiu, și prin niște coridoare ne-au scos din clădire. Am ieșit pe poarta B, Apostoiu ne-a deschis ușa.

Am ajuns pe bulevardul Magheru, acolo liniște deplină. Am confiscat o mașină, Ispas a trecut la volan, am plecat la MAPN. Am intrat în cabinetul ministrului, era deja acolo Petre Roman cu ai lui. Biroul ministrului era plin cu generali. Acolo s-a spus: *Trebuie să organizăm comandamentul revoluției române.*

Eu am spus, soții Ceaușescu trebuie împușcați. Stănculescu a spus *da*. A dat telefoane, a vorbit cu colonelul Chemenici, apoi a spus: Când doriți, vor fi împușcați. Generalii așteptau să primească de la cineva ordine. Am vorbit, să plecăm la TV cu comunicatul, am hotărât să-l lăsăm acolo pe Montanu. El și-a făcut un birou și începea să dea ordine.

Ne-am dus la TV cu două mașini. Erau deja acolo Mazilu, Caramitru și mulți tineri revoluționari. La televiziune am fost preluați de Petre Constantin, directorul, care ne-a condus într-o sală mai mare. Dan Marțian a început să scrie, Mazilu ne-a băgat pe gât tot programul său. S-a spus să-i trecem pe listă și pe dizidenți. Ne-am amintit de Băcanu, Uncu, Dragoș-Munteanu. Cumva, am dus în eroare opinia publică, trecând ca semnatari pe dizidenții care nu au fost de față. Doar Mazilu a fost de față, dintre dizidenți. Am trecut pe listă și niște generali. Iliescu a spus, să-i punem și pe revoluționarii din clădirea CC-ului. Am spus: Cazimir Ionescu, Adrian Sârbu, Bogda Teodoriu, aceștia și-au văzut numele doar a doua zi, în ziare.

Între noi era o concurență surdă, ne uitam chiorâș unii la alții. Era vizibilă concurența între Iliescu și Mazilu. Prezența lui Iliescu în fruntea listei i-a liniștit pe toți foștii activiști de partid.

La TV s-a început presiunea, se trăgea asupra noastră. Când ne-am mutat la MAPN, s-a mutat acolo și presiunea. Deci s-a urmărit, nu știu de către cine, lichidarea noastră.

Datorită presiunii, am insistat să fie lichidați soții Ceaușescu, dar trebuia să-l lămurim și pe Iliescu, să fie de acord. Noi am interpretat că sunt o parte a securității, care au rămas fideli lui Ceaușescu.

Orice nou regim se poate impune numai prin acte dure, în viziunea mea, de aceea a fost important să-l omorâm pe Ceaușescu. Am fost de acord să satisfacem capriciul umanist al lui Iliescu: să-i judecăm, înainte de a fi omorâți.

Răzvan Teodorescu a scos, din filmul procesului lui Ceaușescu, secvența cu legatul mâinilor celor doi și secvența când Sănculescu a fost făcut trădător de către soții Ceaușescu.

Dragoș Munteanu a vrut să amânăm, să nu fie executați chiar de Crăciun, dar eu m-am opus oricărei amânări. Am obținut greu hotărârea de la ceilalți.

În 22 decembrie am redactat și am ieșit pe post, seara târziu, cu Comunicatul FSN.

Revolta spontană s-a transformat rapid în revoluție, comunicatul marchează acest moment. Țara a luat cunoștință că cineva conduce.

Am tot făcut patrulare între televiziune și armată.

Pe Jerbas l-am oprit între noi, era la TV, era priceput să formeze legăturile telefonice.

Când am hotărât să-l omorâm pe Ceaușescu, eram la MApN: Brucan. Ispas, Petre Roman, Sergiu Nicolaescu, Montanu, Mazilu, Iliescu, Dragoș Munteanu și eu. Am fost obsedați că suntem ascultați. Se trăgea după noi prin geamuri.

În clădirea CC-ului revoluționarii se arestau unii pe alții.”

10. Petre Roman, revoluționar și prim-ministru.

„În seara zilei de 21 decembrie am văzut baricadele ridicate în piața Universității și am auzit împușcăturile. După miezul nopții, când s-a început să se tragă direct în manifestați, aceștia au fugit. Am plecat și eu, pe o cale ocolitoare, pe la orele 2 noaptea am ajuns acasă.

Dimineața, m-am dus la Institutul Politehnic, studenții erau în vacanță din 16 decembrie, am hotărât cu colegii să facem o echipă și să mergem în Piața Palatului. Se auzeau focuri de armă, în timpul nopții s-au pus baraje peste tot. Secretarul de partid s-a speriat când a auzit că mergem în piață. Totuși am plecat, am intrat între fluxul de oameni care veneau spre centru. Am urcat într-un camion, aveam steaguri tricolore, așa că, am avansat mult, până la fabrica de bere. De acolo, pe jos, pe la gara de Nord, Griviței, calea Victoriei și am ajuns în piață. Eram un grup de 12 persoane de la Politehnică. Se striga: *Nu vă fie frică, Ceaușescu pică!, Timișoara, Timișoara!* și altele.

S-a auzit că armata a fraternizat cu manifestații, se striga *armata e cu noi!* Era pe la orele 10,30-11 când am pătruns în piața din fața clădirii CC-ului. Erau și camioane, pancarte. A apărut pe balcon un grup de oameni, l-am identificat, printre ei, pe Ceaușescu. Lumea a început să strige: *Huo! Huo!*, atunci, după câteva clipe s-au retras de pe balcon. După scurt timp am văzut elicopterul ridicându-se de pe clădire.

În fața intrării a ajuns un microbuz cu o stație de amplificare. Pe cei doi ingineri de la microbuz i-am recunoscut, erau foști studenții de ai mei. M-au rugat să urc în microbuz și să anunț prin difuzoare că, în elicopterul ce a decolat, erau soții Ceaușescu.

Când s-au forțat ușile, am intrat și eu cu primul grup. Am văzut securiștii cu armele puse la pământ. Am urcat la etaj și am ieșit pe balcon. Era un mare entuziasm. S-a făcut legătura între un microfon de pe balcon și autoduba cu difuzoare, am început să vorbim de la acel microfon. Erau lângă mine Dan Iosif, Montanu și mulți alții. Ne-am retras cu Montanu și generalul Voinea să scriem o

declarație. Era de la început pe balcon generalul Voinea, comandantul trupelor din piață, care acum este mort. Am scris comunicatul și l-am citit de pe balcon. S-a spus, să mergem să-l citim și la televiziune. Am intrat într-o mașină cu un steag, cu Montanu și generalul Voinea și am reușit să trecem prin mulțime.

Ta televiziune am spus pentru ce am venit și ne-au lăsat înăuntru. Am citit și acolo comunicatul. Când să ieșim din clădire ne-am întâlnit cu Iliescu. Declarația-comunicat era semnată: Frontul Unității Poporului. Iliescu îl cunoștea bine pe tatăl meu, mă cunoștea și pe mine, ca copil. Și tata a avut păreri bune despre Iliescu. Apoi, am mai colaborat personal cu Iliescu, când eu eram șef de catedră, iar el lucra la departamentul apelor. Era răspândită vestea că este opozantul lui Ceaușescu.

A vorbit și Iliescu pe postul TV, după care ne-am întors la CC. Am ajuns când se înserase, era deja orele 4-4,30. În sediu era o lume imensă. Ne-am retras într-o încăpere, erau Brucan, Militaru, Bârlădeanu, Iliescu și eu. Apoi a venit col. Ardeleanu de la USLA, Gelu Voican, care stătea la ușă. Filma Adrian Sârbu. Am convenit la denumirea de Frontul Salvării Naționale și am trecut pe o listă pe cei prezenți acolo. Iliescu a sunat ambasada sovietică, că există deja o putere ce se formează. Apoi Iliescu a vorbit din balcon.

Cu Montanu și Gelu Voican ne-am dus la MAPN, pentru că de acolo nu se răspundea la telefon. Am spus că suntem împuterniciții revoluției și ne-au lăsat înăuntru. Era Stănculescu, Ilie Ceaușescu și alți generali. Am spus, să fie arestat Ilie Ceaușescu, l-am lăsat acolo pe Montanu din partea revoluționarilor, iarăși am revenit la CC. Practic Gușe, ca șef de stat major, îi ținea locul lui Milea, de ministru al apărării.

Apoi a început să se tragă asupra încăperii în care eram noi. Gen. Ardeleanu a început să dea telefoane, era și el descumpănit, că cine trage. Lumea s-a trântit jos la podea, dar nu au prea plecat. S-a spus ca cineva să meargă la TV, m-am oferit eu, atunci a zis Brucan că vine și el și am plecat cu o mașină la televiziune.

Aici, am urcat la etajul 11, era acolo Petre Constantin, a colaborat cu noi de la început. Când am ajuns, s-a început să se tragă înspre cameră din toate părțile. Ne-am trântit pe podea. Am petrecut noaptea lângă căpitanul Jerbas, stând culcați lângă un calorifer.

În timpul nopții au venit acolo și cei din grupul lui Iliescu, am definitivat comunicatul FSN-ului, cu cele 10 puncte și am completat lista membrilor FSN.

La un moment dat a apărut la etajul 11 Corneliu Coposu, Bârlădeanu l-a recunoscut, a spus: *dar ăsta ce caută aici?*. Dimineața ne-am întors la MAPN unde am rămas până la executarea lui Ceaușescu. Și aici s-a tras asupra clădirii din toate părțile. Între timp, Iliescu l-a numit pe generalul Militaru ca ministru al apărării și s-a început ofensiva împotriva teroriștilor. Am dat ordin ca toți suspecții să fie arestați și în scurt timp ni s-a raportat că au fost prinși 84 persoane. Stănculescu ne-a comunicat că soții Ceaușescu sunt arestați în cazarma din Târgoviște.

În general, ordinele le dădea Iliescu, dar el se consulta înainte cu Brucan și Militaru. Pe mine m-a numit prim ministru în ziua de 26 decembrie.

Pentru că focurile au continuat, am hotărât să-i condamnăm și să-i ucidem pe soții Ceaușescu. Brucan insista să fie lichidați, pentru ca, cei care trag, să vadă că nu mai au pentru ce să lupte. Până la urmă a fost și Iliescu de acord, dar cu condiția, ca în prealabil, să fie condamnați.

În data de 25 decembrie ne-am adunat cu toții să vizionăm filmul procesului și execuției soților Ceaușescu. Brucan a avut ideea să exagerăm, să anunțăm 60.000 morți și că Ceaușescu și-a transferat în bănci străine sume de bani enorme.

A venit agitat Stănculescu, că au dispărut cadavrele, dar a doua zi au fost găsite. Dimineața a venit Sergiu Nicolaescu cu caseta filmului, trunchiată. S-a creat un scandal, că unde-i originalul casetei. Originalul era la mine, am păzit-o sub palton toată noaptea. Am fost de acord, ca din film, să fie eliminate scenele cu chipul celor prezenți la proces, pentru protecția lor.

În 27 decembrie, în clădirea din piața Victoriei, am alcătuit noul guvern. Pe Șora și Pleșu le-am cooptat în guvern la propunerea lui Dinescu, pe ceilalți miniștrii i-am ales eu. Dintre cei vechi i-am păstrat, pentru o perioadă, pe Pățan și Niculescu Mizil. Cred și acum că am procedat bine. Am stat mai mult în palatul Victoriei, pentru că locuința mea era prea expusă.

Despre teroriști nu prea știu nimic concret. La televiziune a fost prins unul care avea pe el trei rânduri de haine, dar nici o legitimație, nici un act. Cei prinși erau predați procuraturii, dar ei, din lipsă de dovezi, le dădeau drumul.

La Timișoara s-au lansat acuze grave împotriva lui Stănculescu și Chițac, am vorbit cu ei, dar au negat acuzațiile.

La propunerea lui Brucan a fost arestat Iulian Vlad.

Eu am inițiat schimbarea generalului Militaru din fruntea armatei, când a vrut să militarizeze județele și economia și a reactivat mulți prieteni, generali în rezervă. L-am propus pe Stănculescu, pentru că mi s-a părut loial după lichidarea lui Ceaușescu.

În primele ore ale revoluției, peste tot au fost oamenii vechiului clan. Primul comunicat a fost redactat de Nicolicioiu și Curticeanu, dar mi s-a făcut rău când l-am citit. În clădirea CC-ului numai Gelu Voican și eu eram fețe noi, ceilalți toți se cunoșteau. De aceea, am avut grije, ca în noul guvern să nu apară nici unul dintre ei, să nu formeze viața noii Românie, tot ei.”

11. Silviu Brucan- dizident (politolog)

„Am deținut o serie de funcții în regimul comunist. Până în 1955, redactor șef adjunct la *Scânteia*, apoi ambasador la Washington, pe urmă ambasador la ONU, până în anul 1961. În 1961 am fost numit să organizez televiziunea, am fost vicepreședintele Consiliului de Radio-Televiziune. Când Ceaușescu a venit la putere, am demisionat. Am predat funcția lui Octavian Paler. Am intrat în

învățământul universitar, am predat discipline politice la Institutul de medicină și farmacie, din 1965 până în 1974, când ministrul învățământului mi-a spus să mă pensionezez, pentru că, la cursurile mele, vin prea mulți studenți. Ținusem anterior cursuri și la universități americane: în 1969, 6 luni la Universitatea din California. Cursul meu, sub formă de carte, a apărut în SUA. Apoi, am fost invitat la alte cursuri, de regulă, pentru un trimestru (3 luni).

Un moment de cotitură în concepțiile mele a fost la revelațiile făcute de Hrusciiov la Congresul XX al PCUS, mi-am dat seama că este ceva putred în sistemul ce era condus de Stalin. Cele 6 cărți publicate în SUA arată evoluția mea în gândirea politică. Nu mi-am schimbat radical convingerile – crezând că, dacă Hrusciiov a făcut aceste revelații, sistemul nu este fără speranță. Mi s-a întărit convingerea după ce Gorbaciiov a venit la putere, însă, până la urmă, mi-am dat seama că sistemul nu este în măsură să facă cotitura necesară – am și scris asta într-un articol în America. De exemplu: și în legea sa electorală, Gorbaciiov a prevăzut ca secretarul de partid local să fie și șeful sovietului local, ceea ce era o inspirație de la Ceaușescu. Articolul meu pe această temă a avut ecou și la Moscova. Ulterior am avut o convorbire cu Gorbaciiov.

M-am ridicat împotriva lui Ceaușescu după evenimentele de la Brașov din 1978, când muncitorii strigau *Jos dictatura!* Am considerat că acest eveniment trebuie neapărat adus la cunoștința poporului român și a străinătății. Am chemat la mine 2 corespondenți străini și am luat apărarea muncitorilor și am lansat apelul: să nu se ia măsuri împotriva muncitorilor, că ar fi semn de ruptură între partid și clasa muncitoare. BBC-ul a comentat larg și imediat mi s-a tăiat telefonul, poșta, s-a postat, în 3 schimburi, milițian la poartă și securiștii mi-au urmărit fiecare pas. Acest regim a continuat până în 1988, când a venit un subsecretar de stat al Departamentului de Stat din SUA, și am primit invitație la un dineu și recepție. Wayt m-a cunoscut, la fel și asistentul său Simons, care a vrut să mă viziteze, dar colonelul de securitate nu i-a dat voie. Însă, a doua zi mi s-a ridicat *starea de asediu*.

După câteva zile, când stăteam la coadă la pâine, un prieten, care lucra la cancelaria CC, mi-a șoptit că gen. Vlad a făcut un raport lui Ceaușescu, să mi se dea viză pentru America. Argumente: 1. Americanii vor crede că am făcut aranjamente cu Ceaușescu și 2. Probabil nu voi mai reveni în țară.

Am plecat în SUA, deja m-am preocupat de redactarea unei scrisori împotriva regimului lui Ceaușescu (scrisoarea celor 6). Am vrut să informez Departamentul de Stat, cât și la Londra, despre acțiunea noastră și să cer sprijin și am făcut acest lucru. Au fost foarte încântați de această acțiune. La unele întâlniri au fost și reprezentanți sovietici de la NEMO (Academia de Studii Politice) și care, auzind expunerea mea, m-au invitat să fac conferințe și în URSS, și-au luat sarcina să-mi procure viză. Astfel am obținut viză pentru URSS și m-am întâlnit cu Gorbaciiov.

Gorbaciiov avea pregătite 3 teme, să le discute cu mine: 1. Problema României – a fost de acord cu acțiunea noastră împotriva lui Ceaușescu, dar a subliniat ca

PCR să rămână forța conducătoare. Atunci mi-am dat seama că acest om nu va sta mult la putere, crezând că PCR este în stare să facă trecerea la economie de piață și regim multipartinic.(Detalii în cartea mea de memorii).

Am mediatizat vizitele mele la radiouri străine, pentru că mă așteptam la reacție severă din partea lui Ceaușescu. Aveam mulți prieteni între diplomații sovietici, pe care le-am cunoscut la Washington și la ONU.

Am transmis la BBC, apoi la Europa Liberă textul scrisorii celor 6. Am venit acasă, noapte securității m-au ridicat, nervoși. Am fost anchetat două luni, că sunt agent american, apoi, că sunt agent sovietic. La început am fost arestat, apoi, pentru noapte, mă duceau acasă.

Când am conceput scrisoarea, pentru că eram urmăriți, am convenit toți 6 să nu avem text scris, ci să cădem de acord asupra ideilor, asupra conținutului și să o redactez eu în engleză și s-o transmit în străinătate. Așa am procedat, deci nu era o hârtie semnată de toți.

După două luni de anchetă am fost evacuat cu familia la Dămăroaia și ținut cu arest la domiciliu (str. Izbuicel nr. 9). Toți cei 6 au fost anchețați, dar nu atât de mult ca pe mine. Și Corneliu Mănescu a fost evacuat din București, Bârlădeanu doar a fost mutat.

În 1983 sau 84 Ceaușescu a discutat cu mine o stenogramă despre o convorbire cu Brejnev și i-am spus că este excelentă. (Brejnev a fost lăsat cu gura căscată). Ceaușescu avea și calități excepționale, pe care i le recunosc, cu toate că am avut o serie de conflicte cu el. De exemplu, când Gheorghiu Dej s-a întors de la Budapesta, unde l-a instalat pe Kádár din ordinul lui Hrusciiov, el a luat cu el și pe Walter Roman și pe Mihai Beniuc, pentru că știau ungurește și a văzut că muncitorii maghiari nu reiau lucrul, m-a chemat și mi-a spus că trebuie să facem o cotitură de 180 grade cu rușii. Și a început lent să se rupă de URSS. Mi-a cerut să fac un document despre necesitatea unei politici a României, pe plan externe, independente. Reacția cea mai negativă, când am citit documentul, a venit din partea lui Ceaușescu. A fost prima mea ciocnire cu el. A doua, după o călătorie a mea în America cu o delegație agricolă, Gh. Dej ne-a cerut un raport despre ce am văzut acolo. Am prezentat un raport în fața biroului politic în care am spus adevărul. Primul, care m-a întrerupt, a fost Ceaușescu.

Gheorghe Apostol, la anchetă, a negat, ba mai mult, a spus că eu i-am dus de nas pe toți, că sunt agent american și că eu trebuie să fiu judecat, condamnat și executat. Cred că nevastă-sa l-a influențat să facă acest gest, pentru a nu fi scoși și ei din casă.

După tot ce mi-au făcut, pot să afirm că securitatea, din punct de vedere profesional, era la mare înălțime, inclusiv tehnologic erau la nivelul anilor 90. Ceaușescu a vrut să mă dezic și eu, public, de scrisoare. Securității nu m-au bătut, erau doar violenți verbal.

În 22 decembrie la Dămăroaia, pe la orele 11, milițienii au dispărut. Ascultam radio doar seara, în limba engleză. În 22 dimineața, la piață, s-a apropiat de mine

unul din agenți și mi-a spus, să nu uit că s-au purtat bine cu mine și mi-a spus despre ce s-a întâmplat la Intercontinental.

Pe la ora 12, în 22 decembrie, un prieten, Eduart Dan, a venit după mine cu mașina și m-a dus la televiziune, acolo i-am întâlnit pe Iliescu, Roman, Militaru, am vorbit și eu, scurt, la TV. La ora 17 am fost la întâlnirea de la CC. Încă la TV am vorbit să mergem la CC, să ne întâlnim și cu alți oameni politici, pentru a forma un guvern. Era acolo Vlad, Gușe, era și Mazilu, eram prea mulți, n-am putut face nimic. Când s-a înserat a început să se tragă. S-a pus întrebarea, de ce nu s-a tras asupra clădirii CC? Păi, nu s-a tras, pentru că toți conducătorii securității erau acolo. Ceaușescu luase măsuri. După Brașov, el a dat ordin lui Postelnicu și a apărut Ordinul 2600 în care s-au prevăzut grupuri antiteroriste și cum să acționeze ele în caz de pericol. Exemplu, la art. 11, la art. 29. Ancheta trebuia pornită de la acest ordin. Ăștia au fost teroriștii! Este de neconceput ca armata să se fi implicat. Unitățile securității aveau arme de guerilă urbană, cunoșteau casele, se mișcau prin zonă, ca la ei acasă.

Securitatea era formată din 3 părți: 1. Trupele, 25.000 oameni cu gen. Gheorghe și alții, care au trecut de partea revoluției. 2. Aparatul represiv propriu zis, care se ocupa de anchete, etc. și care n-a trecut de partea revoluției, dimpotrivă, trăgeau de peste tot asupra noastră. De exemplu USLA-șii, sau cei de la Academia lui Andruță. Aveau legături de comunicație, centre de aprovizionare, mijloace de transport militare și civile, oamenii lui Neagoe – Direcția a V-a. Câteva ore n-au acționat, pentru că nu se așteptau ca Ceaușescu să fugă. Dar s-au dezmeticit și au început să tragă. Că de ce nu au fost arestați? Pentru că să nu spună adevărul. A fost un ordin superior, ca toți să fie eliberați, iar Iliescu a dat un decret, ca toată securitatea să fie integrată în armată și astfel, generalii de securitate au ajuns la funcții care i-au permis să elibereze toți arestații.

Vreau să vă spun informațiile ce le aveam noi atunci și cum gândeam. În 24 decembrie am făcut un Consiliu de război la MAPN Operațiile militare erau conduse de Gușă și Vlad. Știam că Gușe vine de la Timișoara și știam cine este Vlad Iulian. M-am îngrozit când am văzut pe mâna cărora a ajuns revoluția. I-am spus lui Iliescu că eu, cu Iulian Vlad nu cooperez. Am cerut ca Vlad să dea dispoziții categorice prin radio și TV, tuturor oamenilor săi, să depună armele, să nu se mai tragă. El a vorbit la radio, dar n-a spus fraza cheie: că a trecut de partea revoluției.

Nu cred că după 4 ani se mai pot identifica teroriștii, dar se poate afla cine a dat ordin să fie eliberați toți aceștia.

În data de 24 decembrie am cerut să am o confruntare cu Iulian Vlad. Până la urmă a fost de acord și Iliescu. Acest Consiliu de război a fost crucială. S-a început cu un raport a lui Vlad și Gușe despre situația militară. Ne-au spus că s-a încercat ocuparea televiziunii, că se intensifică acțiunile teroriste și că armata nu poate stăpâni situația, pentru că n-au arme adecvate. Atunci l-am întrebat pe Vlad, de ce

n-a citit fraza aceea la TV. A răspuns că a considerat mai bine, să fie discursul său mai politic. A doua întrebare: i-am spus că teroriștii au mijloace de comunicare, sunt antrenati special, cunosc casă cu casă, se mișcă rapid, deci acționează după un plan de acțiune. *De ce nu ați prezentat acest plan de acțiune când ați trecut de partea revoluției?* A răspuns că nu este nici un plan de acțiune, dar a roșit. Cei 8 generali nu concepeau că n-ar fi fost un plan de acțiune. A mai cerut Vlad 24 ore, a promis că va prinde teroriștii. Dar, între timp gen. Stănculescu a demontat centrala lor de comunicare, ei nu mai puteau acționa eficient și apoi, Vlad a fost arestat. Stănculescu cu Pintilie au oprit legăturile telefonice.

Gușe a spus: Voi civilii, cu Frontul, ați adus anarhia. Mi se părea ciudat că omul care a condus operațiunile la Timișoara, să conducă, la revoluție, operațiunile pe toată țara și, mai ales, că se înțelegea foarte bine cu Vlad. Ambii au fost membrii CC. Eu aveam de a face cu securitatea, cunoșteam de ce sunt în stare.

În aceea noapte a fost ședința în care s-a hotărât judecarea lui Ceaușescu. Măgureanu, Iliescu, Roman, Voican, Stănculescu și eu am fost, sigur, de față, de alții nu-mi aduc aminte. Eram sub impresia raportului lui Gușe făcut asupra situației militare. Am purtat o discuție lungă, cu argumente politice, juridice, militare. Pot să spun cinstit că nu aveam nici o îndoială asupra sentinței. Au prevelat considerentele militare în luarea hotărârii, considerând că teroriștii acționează în speranța revenirii lui Ceaușescu la putere și că sunt mulți generali loiali, care au sub comandă mari unități militare și sunt în stare să tragă în popor. Deci, tuturor acestora am vrut să le luăm orice speranță. Informațiile și starea de spirit în care ne aflam a justificat măsura luată, deoarece, după execuția prezentată la TV, grosul luptelor a încetat. Au rămas doar fanaticii. De exemplu, unul prins după proces și întrebat, de ce nu renunță, a răspuns că nu știe, dacă cele văzute la TV este adevărat. Atunci, a doua zi, am repetat la TV scenele cu dictatorii morți.

Nimeni nu s-a opus categoric, nici Iliescu, la executarea soților Ceaușescu. Mai ales, că aveam informații, că se pregătea eliberarea lor, că se trage asupra unității militare, că se concentrează trupe în zonă. Iliescu a fost de acord fără să fie ferm și hotărât în această acțiune, ceea ce e caracteristic personalității lui. Stănculescu era categoric pentru execuție. În acele zile Stănculescu era omul nostru militar de bază. Așa categoric a făcut stânga-împrejur, încât ne-a inspirat încredere. Contam mai mult pe el decât pe Militaru. Povestea lui a fost că dimineața Ceaușescu l-a numit ministrul apărării și Iliescu a vrut să-l numească seara pe aceeași funcție. Dar eu m-am opus, de aceea, în mod provizoriu, a fost pus Militaru.

Noi, cei care într-o formă sau alta ne-am opus lui Ceaușescu, consideram că soluția este schimbarea lui Ceaușescu cu Iliescu. Gândeam la perfecționarea sistemului socialist și pentru aceasta Iliescu ni se părea omul potrivit. Eu știam exact limitele lui, noi politologii numim asta: nu poate ieși din cadrul sistemului. De aceea nu l-am pus să semneze *scrisoarea celor 6*, ce avea scop să determine o schimbare în sânul partidului, să facă o breșă în partid.

Încă din 1984, în discuțiile cu gen. Ioniță, ziceam că trebuie făcute breșe în 3 piloni: în partid, armată și securitate.

Noi ne-am gândit la Iliescu pentru un socialism cu față umană, ce am preconizat când am compus *scrisoarea celor 6*.

Aici la CC, în 22 decembrie, Iliescu s-a gândit la o formulă cu Ilie Verdeț. Eu m-am opus, i-am spus: *ești nebun, nu vezi că nu mai este vorba de socialism cu față umană!?*

Mi-am pus problema că s-au schimbat datele, când a venit Mazilu cu acel text, la care eu am făcut anumite modificări.

Știam că în armată erau generali loiali lui Ceaușescu, Topliceanu la Cluj, Gușe, care a ordonat să se tragă în popor la Timișoara. Hortopan nu, el era omul lui Militaru.

Mazilu a făcut mare act de curaj, dar pe fondul unui caracter deficitar, adică, nu avea caracter. L-am cunoscut dinainte. I-am spus: *nu-ți ajunge că ești vicepreședinte FSN, și asta e o cămașă prea largă pentru tine!*

Gen. Militaru cred că este un om cinstit și curajos, dar a făcut mari greșeli ca ministru. A început să numească oamenii lui și a neglijat generalii tineri. De aceea a fost apoi schimbat cu Stănculescu. Iliescu era prieten cu Stănculescu dinainte.

Nu exista, categoric, varianta cu Corneliu Mănescu, pentru că îi știam meteahna, viciul.

Numele meu conspirativ în mișcarea ilegală a fost *Tache*. Sidorovici este soția mea. Eram în relații foarte bune cu Walter Roman. Nu l-am văzut pe Petre Roman de când era copil. Eu l-am propus prim-ministru, pentru că era o figură simbolică, mi s-a părut inteligent și am făcut contrapropunerea la varianta cu Verdeț.

În 1989 KGB-ul era obsedat de problemele interne ale URSS, nu le mai ardea de România. În nici una din țările foste socialiste nu s-a semnalat prezența lor în evenimente.

Eu am refuzat orice post de conducere în stat. Am preferat să-l las pe Mazilu, deși nu eram convins despre el.

Lista membrilor FSN a întocmit-o Iliescu cu Dan Marțian la televiziune. Au fost trecuți și alții, care nu erau la TV, în speranța că vor accepta să facă parte din FSN.

În 4 februarie am demisionat. Am spus securiștilor: *tehnic sunteți la nivelul anilor 90, dar politic, la nivelul anului 1955*.

Am demisionat, pentru că nu-mi place să fac politică, decât să studiez politica, dar, în principal, am vrut să vină alții, care nu au un trecut comunist ca mine.”

12. Ion Caramitru, revoluționar (actor)

„Revoluția la care am participat eu n-a reușit. Revoluția la care a participat Sergiu Nicolaescu, a reușit.

I-am spus lui Iliescu că, acești oameni care au deservit vechiul regim, s-au bucurat de privilegii, s-au îmbogățit, nu au ce căuta în noile structuri. Dar s-au infiltrat peste tot, în parlament, în fostul CPUN, în guvern...

Consiliul FSN s-a constituit ca organism provizoriu, pentru a desființa vechile organisme și să asigure transferul puterii noilor organisme ce se vor înființa – așa ne-a spus domnul Iliescu la constituire. În timpul ședinței Iliescu a fost chemat de Gorbaciov la telefon, Iliescu s-a întors radios și ne-a spus că Gorbaciov este de acord cu ce facem noi. Apoi am organizat comisiile pe domenii.

La sfârșitul lunii ianuarie 1990 domnul Brucan a venit în CFSN cu *teoria emanației* și necesității transformării FSN în partid, și că nu se poate ceda puterea când *cei din CFSN sunt pe creasta valului*. Ideile lui Brucan au fost expuse după ce era o înțelegere între el, Iliescu și Petre Roman. Deobicei, ei trei luau cele mai importante antedecizii. Până la un moment participa și gen. Militaru.

În 24–25 decembrie eram acasă, n-am fost căutat de nimeni, cu toate că eram în Comitetul executiv al Consiliului FSN. Am vorbit cu Dinescu în 25 decembrie, să venim la CC, să vedem ce se mai întâmplă. Am crezut că se luptă între ele două armate, atât de mult se trăgea prin București. În clădirea CC era o situație de război, de asediu, era Cazimir Ionescu, Dan Iosif, col. Rădulescu.

Cu un TAB ne-am dus la MAPN unde erau: Iliescu, Brucan, gen. Militaru, Petre Roman. Ni s-a spus acolo că Ceaușescu a fost capturat, condamnat, executat și se așteaptă sosirea casetei. Am întrebat, noi de ce nu am fost informați în prealabil? Am vizionat caseta și, spre surprinderea noastră, lipsa momentul execuției, erau doar filmate cadavrele. Am strigat *trădare!*. Poate trebuia să mă retrag încă de atunci din CFSN.

În ședința din ianuarie 1990, când s-a hotărât transformarea FSN în partid, Brucan a spus că eu ar trebui să conduc acest noul partid. Eu am refuzat, pentru că, fundamental, am fost împotriva acestei confiscări a puterii. Frontul nu avea dreptul să se transforme în partid politic, trebuia doar să asigure organizarea unor alegeri. Am spus: *dacă ași accepta, atunci primii care trebuie să dispară din acest partid sunteți dumneavoastră*.

În timpul evenimentelor de la Târgu Mureș am insistat ca Iliescu să se deplaseze acolo pentru a preîntâmpina evenimentele, dar degeaba. Am fost chemat des de la Târgu Mureș la telefon, am insistat la Iliescu.

La fel, am insistat la domnul Iliescu să dialogheze cu Piața Universității. Iliescu era speriat, agitat, că cei din piață vor să ia cu asalt CPUN-ul sau Parlamentul, era evident dezinformat, era sub presiunea unor informații false.

În 16 mai 1990, pentru aceste întâmplări, m-am dus la președinte și mi-am dat demisia.

Pe Iliescu l-am cunoscut de prin anul 1961, când eram student, apoi ne-am mai întâlnit odată. Ultima, a 3-a oară, în 1989 când m-a așteptat după un spectacol cu

Hamlet, în iunie 89, era la spectacol împreună cu gen. Stănculescu, care a venit și el și m-a felicitat.

În 22 decembrie ora 12, când am intrat în televiziune și până la prima emisie, a mai trecut ceva timp, cu discuții și parlamentări, să se dea sau nu drumul la emisiune.

N-am fost membru de partid, cu toate că s-au făcut presiuni asupra mea.

13. Dan Iosif, revoluționar (consilier prezidențial, senator)

„Nu știu de ce comisia a început audierile tocmai cu cei care au tras în noi, ne-au făcut huligani și bandiți. Ei niciodată nu ne vor ierta și nu vor accepta că poporul s-a ridicat împotriva lor. În concepția mea ei sunt vinovații, inclusiv gen. Milea sau gen. Gușe.

Gen. Gușe a întocmit prima listă cu guvernul României și a trecut pe listă pe cei care nu aveau absolut nimic cu revoluția.

În dimineața de 21 decembrie am aflat că autobusele sunt rechiziționate penru mitingul lui Ceaușescu. Am lucrat la restaurantul central din comuna Domnești. Am părăsit locul de muncă la ora 11 și am venit în București. Am ajuns când mitingul se destrăma. Mă aflu la Intercontinental când, pe la orele 14, au început să vină tancuri, TAB-uri. Tinerii săreau din mers pe TAB-uri, pentru a le opri. Am reușit să tăiem furtunile la două mașini de pompieri, au plecat și noi am început construirea baricadei. Oamenii au început să asculte, din ce în ce mai mult, de mine, pentru că *am depășit pragul nebuniei*. Apoi, la sala Dalles mulțimea a fost *tăiată* în două și împinsă: o parte spre piața Romană și o parte spre piața Universității. Noi, aici, am fost mai norocoși, pentru că am reușit să facem baricada. Am oprit niște mașini, una frigorifică și un camion cu o rolă mare de cablu electric gros. Era cu mine Dincă, Silaghi, Romeo. Am primit o portavoce mică. Trupele veneau în salturi, mi s-a luat portavocea. Apoi unul, Bogdan, a adus o portavoce mare de la tatăl său, i-am făcut alimentarea de la o baterie luată dintr-o Dacie. Am vorbit oamenilor, eu, Dincă și alții.

Pe la ora 18, când s-a lăsat întunericul, s-a început să se tragă, până atunci erau doar focuri de avertisment, o joacă. Am făcut apel să se aducă mașini grele pentru a întări baricada. Noi eram pe platforma unui camion. De acolo l-am văzut pe Milea plimbându-se, ca un *Ceapaiev român*, discuta cu Andruța Ceaușescu, cu Postelnicu. S-a tras în plin cu muniție fosforescentă. Ulterior s-a spus că s-a tras cu gloanțe de manevră, dar nu este adevărat.

Apoi, la ora 10 seara, cineva a dat ordin să se tragă în plin, direcția tirului a tot coborât. Au încercat să spargă baricada, dar camionul cu rola de cablu grea a rezistat. Cineva a adus un microbuz cu militari și o salvare, dar șoferul din salvare a fost împușcat. Apoi, a venit un camion cu 8 butoaie de motorină. Eu m-am urcat, am desfăcut bușonul de la un butoi. Un butoi a căzut, TAB-ul a trecut peste el, motorina s-a scurs. Unul a aruncat o sticlă incendiară, s-a făcut o torță uriașă, și TAB-ul a luat foc.

Pe la ora 24 cineva a dat ordin să se tragă în plin. Să nu se mai țină cont de nimic, pentru că, de atunci apar victime cu lovituri în piept. Până atunci se trăgea la picioare. S-a tras și de pe clădirile din jur. La baricadă am rămas circa 100 de oameni. S-au aruncat grenade cu gaze lacrimogene, dar noi le aruncam înapoi. Plecam cu schimbul pe bulevard să încercăm să aducem oamenii înapoi.

La un moment dat, dinspre strada Onești, unde erau masate tancurile, au pornit două tancuri. Primul a intrat în baricadă, avea 45-50 km/pe oră, a spulberat baricada *ca pe o nucă*. Dide a fugit cu un picior prins într-o navetă. Al doilea tanc a trecut prin breșă, s-a întors și a început să tragă cu mitraliera de pe tanc. Apoi a trecut peste vreo 7 Dacii și le-a distrus. TAB-urile și tancurile nu aveau număr de circulație.

Ne-am înțeles că, a doua zi ne întâlnim tot acolo și eu am plecat acasă în Pantelimon. Dimineața, la 6 m-am întors. A curs mult sânge în piața Universității, aveam ghetele cu sânge până la gleznă. S-a desenat pe caldarâm o hartă a României Mari, cu o cârpă înmuiată în sânge.

Am venit spre centru cu o coloană. La hotelul Modern am urcat pe un stâlp și am vorbit oamenilor. Erau deja foarte mulți oameni, nu se vedea capătul. Din spital ni s-au adus cearceafuri pe care am scris lozinci. Un tricolor lung am pus în pieptul celor din față și am intrat în piață. Am trecut de 3 tancuri, militarii nu ne-au oprit. M-am suit pe un tanc, le-am spus oamenilor să mergem în ordine. Le-am îngenunchiat, pentru că am spus că aici au murit ieri zeci de tineri (ulterior am aflat că 43 au murit). Am trecut pe lângă militarii din cordon, apoi era un dispozitiv de milițieni, dar eram atât de mulți oameni încât nu mai îndrăzneau să facă nimic.

Am venit la CC, erau 3 tancuri, am vorbit cu un maior, i-am spus că noi deja am capturat 5 tancuri, dacă nu plecați de aici tancurile noastre vor deschide foc. Atunci au plecat. Am intrat pe strada Onești, acolo era un Mercedes bej cu 4 difuzoare mari. M-am dus la mașină, lumea după mine. Era acolo un bătrânel (colonel de securitate de la Direcția V-a) care mi-a dat microfonul la prima somație. Am vorbit eu, apoi Nica Leon, Dincă, o pictoriță, Tara. Am vrut să aduc duba cu stație în fața CC. Piața era deja arhiplină. Mașina n-a pornit, oamenii au luat-o pe sus, au dat-o din mână în mână și am adus-o în față.

Oamenii au intrat în CC, prima dată pe geamuri. Soldații erau aliniați în hol, cu sectorul de încărcător detașat de la arme. Am intrat prin camere, sub biroul Elenei Ceaușescu s-au găsit AKM-uri și lăzi de muniții, pistoale abandonate, cred că erau puse dinadis acolo.

Când am ajuns, de pe clădire elicopterul tocmai pleca. Lifturile erau blocate. Eu sunt trăgător de elită, puteam să trag în rotorul elicopterului, dar mi-a fost frică că elicopterul ar fi căzut peste mulțime. Aveam deja un AKM, tip USLA, luat de la un însoțitor de al lui Ceaușescu. Am început organizarea. Prima: să adunăm armamentul! L-am adunat și l-am depozitat în cabinetul Elenei Ceaușescu,

apoi, cei care doreau, primeau câte o armă, pe bază de buletin sau legitimație de serviciu.

Au început să apară ofițeri de securitate, oameni sus-puse: gen. Vlad, gen. Gușe, care era în civil și a trimis acasă să i se aducă o uniformă de general. La camera 226 cei doi generali au constituit un comandament militar, iar la camera 225 era un comandament civil condus de domnul Mazilu. Noi, revoluționarii ne-am făcut un grup de conducere și am împărțit sarcini, adică fiecare pe unde să stea. Eu aveam mulți colegi în securitatea română.

A venit colonelul Ardeleanu, a spus că-i șeful USLA și vrea să se predea. I-am dezarmat și i-am închiși pe toți de la USLA în camera 224. Eram fericit că am scăpat de cei mai periculoși, de USLA-și. Din când în când ieșeam pe balcon să vorbesc oamenilor, Pe atunci eu eram aici *lider absolut*. Unul mi-a spus: vezi pe tipul ăla, e profesor universitar, cheamă-l aici. A venit Petre Roman, i-am dat microfonul, a început cu *Dragi tovarăși!*. După ce a vorbit, pur și simplu a dispărut.

A început jaful prin CC, cu toate că am spus să nu se distrugă nimic, dar s-a înserat, erau vreo 3000 în clădire, se devasta, s-au spart ușile.

I-am arestat pe Verdeț, Dincă, Postelnicu, Florea Ceaușescu, Ilie Ceaușescu, Dăscălescu. Postelnicu plângea, spunea că-i fiu de muncitor. Dincă nu s-a văicărit, era demn, a spus că a greșit și răspunde pentru ce a făcut. Este singurul care merită să fie pus în libertate.

Apoi s-a început să se facă guverne, la fiecare etaj și colț, în total vre-o 14 guverne. Prima: Gușe, col. Militaru, cpt. Lupoi, Pârcălăbescu, Mazilu, listă făcută de Gușe. La poziția 100 figurează Iosif Dan. Când am văzut această listă pe biroul generalului Gușe, am adus un ofițer de securitate și l-am întrebat pe Gușe: *cine-i eliberează pe cei care îi arestăm noi?* Și i-am luat lista de pe masă. Lista originală se află la un băiat din Canada.

Vlad și Gușe ne-au învățat cum să tăiem telefoanele, dar ei știau că firul netăiat - telefonul scurt – este în legătură și cu ambasada sovietică. Gen. Vlad la telefonul scurt spunea: *da, da, da, executați ordinele exact cum le-am stabilit!* (Se pune întrebarea, ce fel de ordine și când s-au stabilit?)

Gen. Gușe a vorbit rusește la telefon, la un moment dat. Eu am cerut unei fete care s-a oferit că știe rusește, să spună la telefon că nu avem nevoie de ajutor sovietic. Alt epizod: când i-am spus de heliport și unitatea de rachete din Moldova, Gușe m-a întrebat: *de unde știi dumneata asemenea secrete de stat?* Concluzia: zvonurile erau lansate chiar de ei!

Apoi a apărut un nou guvern: Petre Roman, Ion Iliescu et comp. Au intrat în camera lui Ceaușescu cca. 200, s-au certat ca la ușa cortului, fiecare dorea să ajungă ministru. Câțiva, cu Iliescu, s-au retras în altă cameră, s-a făcut o nouă listă, Brucan cu Roman s-au certat, atunci am ieșit din cameră.

Pe la ora 19, la etajul VI le-am găsit pe Verdeț, Dăscălescu, Fazecaș, făceau alt guvern. Jos, la etajul 2 era guvernul Dide Nicolae, dar de fapt era guvernul lui Mazilu, (acel guvern de 20 minute). Nica Leon a făcut un partid, s-a făcut de răs. Dide mi-a spus: *mă-i Dane, proclamă-te odată!*, dar i-am spus că nu mă pricep la guvernare, Asta a fost după abdicarea lui Dăscălescu. (L-am obligat pe Dăscălescu să-și dea demisia, când i-am prins făcând guvern.)

S-a lăsat noaptea, a început balamucul. În clădirea de vizavi erau 12 puncte de tragere. S-au găsit acolo PSL-uri (pușcă specială cu lunetă). Am fost victima unei diversiuni. Cu un cartuș incendiar s-a dat foc cabinetului Elenei Ceaușescu, exact unde am depozitat noi armele. De unde s-a știut?. Păi, cei arestați de noi erau eliberați din ordinul lui Gușe și Vlad!

Au venit parașutiștii din Boteni, buni profesioniști.

La etajul 2, spre ministerul muncii, au venit 2, trăgeau în noi, cădea câte unul din noi, i-am oprit cu o grenadă.

Am surprins discuții între ofițerii superiori din care mi-am dat seama, din seara zilei de 23 decembrie, că suntem victimele unui joc, că suntem doar niște marionete.

Zosim a fost împușcat în cap, noroc că avea cască.

Am avut o discuție cu Mazilu, să-i chemăm pe cei de la TV aici, pentru că aici e sediul puterii. În special, am cerut un car de reportaj. Cu câțiva revoluționari am intrat în biroul corpului de comandă, i-am arestat pe toți generalii de acolo și le-am dat ultimatum: dacă nu vine carul de reportaj, începem să împușcăm generalii. A venit până la urmă, ne-au luat interviuri, era în noaptea de 23 spre 24 decembrie.

Dispăruse Mazilu și a apărut nevastă-sa. Ea, sub masca nebuniei, ne-a distrus toate documentele, ne-a rupt telefoanele. În târziu a venit Mazilu și a luat-o cu un TAB.

Am făcut un inventar, am strâns tablouri, sculpturi, obiecte de aur, argint, le-am depozitat într-o cameră. În 24 decembrie am găsit un tezaur de obiecte de patrimoniu într-o cămăruță la sala Omnia, puse pe rafturi, aranjate. Le-am adus și alea. Apoi un procuror, care le-a inventariat, col. Bărbat, le-a transportat de aici, la fel și documentele din fișete, dar aceste obiecte au luat destinații diferite.

Am găsit planurile CC-ului, am văzut pe plan subsolul care are 43 m. adâncime. Subsolul are intrări și ieșiri secrete. Am dinamitat ușa ce dădea spre cheile Dâmboviței. Este un buncăr atomic, cu uși rotunde, groase, ce se închid ermetic. Am găsit alimente, din care am mâncat cu toții, timp de 3 zile. S-au lansat zvonuri că CC-ul este minat, că s-au spart conductele de gaze, etc. și s-au dat aceste zvonuri pe postul TV.

În 16 ianuarie m-am dus la Iliescu și i-am spus, dacă nu-l dă afară pe gen. Militaru, eu îl împușc cu mâna mea, pentru că pregăti-se o dictatură militară cu toți generalii pe care i-a dat Ceaușescu afară.

Eu am avut puterea, puteam să mă proclam Comandantul Suprem al Revoluției Române (ca și Gadafi), poate am greșit că n-am mers mai departe, dar nimeni nu ne-a învățat cum să facem mai departe.

Credeți că actualii generali, care în decembrie 1989 erau căpitani sau maiori, vor spune adevărul? Niciodată!

Puteam lua tancurile capturate și să fi mers la televiziune, era de ajuns să lovim turnul de la TV.

Îl acuz pe Vlad, pe Gușe, pe Pârcălăbescu, Chițac, Stănculescu, pentru că dădeau ordine să ne extermineze, la Timișoara și aici.

Din revoluția asta superbă am făcut o latrină, fiecare vrea să fie mai important: Petre Roman este *părintele revoluției*, Mazilu *spiritul* revoluției.

După 25 decembrie Mazilu a venit și m-a numit *Conducătorul suprem al CC-ului* cu misiunea: *să apărăm aici cuceririle revoluționare*. Am stat aici până în 5 ianuarie, guvernul se muta în piața Victoriei și s-au cărat lucrurile de aici.

Am fost la mitingul din 12 ianuarie cu: *sus Iliescu, jos Iliescu, sus Mazilu, jos Mazilu*. Am fost cooptat în CFSN, dar nu prea știam ce înseamnă, eram al 154-lea din cei 156. Nu știu de ce m-au ales pe mine și nu, de exemplu, pe mr. Filipoiu, care a conceput și scris proclamația din 21 noaptea, ori col. Iancu.

M-au ales pe mine, pentru că eu legitimam într-un fel revoluția română. Până în 16 ianuarie au avut timp să-mi reconstituie dosarul. Toți care au venit după revoluție au căutat doar să-și facă avantaje, pentru ei și pentru familie. Eu locuiesc tot acolo, soția e șomeră, nu mi-am putut recupera nici pământul părinților.

Ușa de la CC a fost smulsă cu o basculantă, mânerul smuls îl am și acuma acasă.

Ofițerii care ne-au ajutat de la început și au fost de partea noastră, sunt toți *rași* la ora actuală.

Generalii vorbeau între ei: *trebuie să scăpăm repede de ăștia!*, deci eram priviți ca niște marionete.”

14. Marcu Dumitru, comandantul garnizoanei Arad (maior, colonel)

În decembrie 1989 avea gradul de maior. Când l-am audiat, la 22 septembrie 1994, avea gradul de colonel și era comandantul Brigăzii a IV-a de Vânători de munte din Petroșani. Iată ce am notat din depoziția sa.

„Am fost comandantul Regimentului 19 mecanizat din Arad.

În 16 decembrie 1989, seara, după orele 21, am aflat ce se întâmplă la Timișoara, când am fost sunat de MAPN. Ministrul m-a întrebat, care e situația în Arad? Am spus că nu-i nimic deosebit. A spus să mă duc la cazarmă și să chem și cadrele la cazarmă. Noaptea nu s-a întâmplat nimic.

În dimineața zilei de 17 decembrie am primit prin telefon, de la divizia 14 din Oradea indicativul „Radu cel Frumos”, adică alarmă de luptă parțială. Apoi, m-a sunat din nou ministrul și mi-a dat ordin să plec cu eșalonul de luptă (adică toate efectivele al regimentului) la Timișoara, să mă pun la dispoziția diviziei 18 Timișoara. Am plecat doar cu transportoarele blindate, camioane și autobuse pentru cadre. Tancurile le-am lăsat pentru apărarea aeroportului din Arad.

Cu o mașină și 2-3 TAB-uri am pătruns în oraș și m-am prezentat la divizie, acolo mi s-a spus să mă prezint la generalul Gușe. Acesta m-a întrebat de ce am întârziat. Am spus că 2/3-imi din mașini m-au lăsat pe drum, s-au stricat. Tehnica auto era foarte veche și de ani de zile nu au fost pornite de pe loc. Mai mult le-am tractat și ne-am așezat în dispozitivul de apărare din fața comandamentului diviziei din Timișoara și la alte obiective: Piața Maria, blocurile studențești, Piața Libertății, spitalul militar.

După miezul nopții am primit ordin să plec cu un pluton să scot tancurile incendiate de pe calea Girocului cu trailere. Am făcut loc, (am împins cu transportorul o macara) am ajuns la tancuri. Pe tancuri era multă lume, tineri dezbrăcați la bust, mulți beți, sticle sparte, mulți cu sânge, probabil s-au tăiat în sticlele sparte. Am somat să plece, n-au vrut, am tras o rafală de mitralieră în aer, au fugit toți, astfel că am putut încărca tancurile pe trailere. În tancuri era muniție de război, ca noroc că n-au explodat, pentru că în interior ardeau tancurile. Era noaptea, trecut de miezul nopții. Oamenii ardeau mobilă, stofă pe stradă, luminau. Aruncau în noi cu pietre, strigau, ne înjurau. A venit și col. Paul cu 3 transportoare, nu știam de el, era să ne atacăm reciproc. Stația mea de radio n-a funcționat timp de o oră jumate. Aruncau în noi cu sticle incendiare, cu răngi, pietre, s-a defectat autostația. Cu col. Paul am format un dispozitiv în formă de romb în jurul tancurilor pentru a asigura încărcarea lor. Au apărut cca. 20 de soldați cu pistoale mitralieră, cu pantofi noi, nu aveau petlițe, nici gulerăși, au tras în casele unde era geam deschis, apoi au dispărut fără să aflăm de unde erau. În jurul orei 3 am ajuns în cazarmă. Noi am tras doar în sus.

La orele 5 am primit ordin să mă duc la blocurile studențești. Eram cu toți oboșiți, nu dormisem de două nopți. A venit un civil, mi-a arătat o legitimație de maior de securitate, să-l urmez la dispozitivul de luptă din piața Libertății. Acolo era tot devastat. M-am prezentat la Gușă, a spus să ne odihnim, să așteptăm alte misiuni.

Am rămas în piața Libertății până când, în 19 decembrie, a ieșit pe străzi tot poporul Timișoarei. Până atunci am apărat obiectivele arătate, n-am lăsat pe nimeni să treacă. Dar în 19 decembrie poporul a trecut efectiv peste noi. Postul de radio Europa Liberă dezinforma că în Arad se trage, că Aradul este înconjurat, dar nu era adevărat, maiorul Memetea mi-a spus că-i liniște.

În 20 decembrie 3 valuri de oameni au trecut peste noi, au strigat „*Armata e cu noi!*”, s-au îmbrățișat cu noi. Ni s-a spus să intrăm în cazărmi. Am făcut baie,

apoi ne-am adunat seara la club să urmărim la TV comunicatul dat de Ceaușescu. Și militarii în termen au fost duși să audă acel comunicat.

În 21, iarăși ne-am adunat să vizionăm mitingul din București, mulți ofițeri dormeau pe scaune. Apoi la TV a apărut acel huruit, apoi imagine fixă.

La amiază am primit ordin de la comandamentul diviziei din Oradea să mă întorc la Arad pentru altă misiune. Am adunat ofițerii, am format coloana, seara după ora 21 am plecat, dimineața la 4 am ajuns la Arad. (Între timp s-au reparat mașinile).

Regimentul era aproape gol, cadrele erau în fața Consiliului Județean, acolo cca.10.000 de manifestanți, iar soldații mei față în față cu ei.

Am urcat în sediu, era tovarășa prim-secretara Pugna, secretarul Radu de la CC, col. Rășină și alții. Le-am informat ce se întâmplă la Timișoara. A venit de la divizie șeful statului major, mr. Bădălan, care a preluat comanda. Eu m-am reîntors în cazarmă. Am primit ordin să mergem prin oraș cu TAB-uri, să vedem care e situația. Patrulele s-au întors, mi-au raportat că nu sunt spargerii, distrugerii, doar manifestanții din fața sediului Consiliului Județean.

Domnul Stănculescu, după sinuciderea lui Milea, a dat ordin să retragem toate trupele în cazărmi. I-am retras, era o ușurare pentru noi.

După circa o oră jumate am fost chemat să vorbesc cu reprezentanții noii puteri. Consiliul era plin de lume. Am asigurat transportul Elenei Pugna, Radu și alții la domiciliul lor, acasă. Voicilă, liderul revoluționarilor, mi-a solicitat să vin să apăr Consiliul.

Seara am primit indicativul „Fanfară” ce înseamnă măsuri luate împotriva unui iminent atac asupra aeroportului. Am executat indicativul întărind paza aeroportului. A sosit un avion din Timișoara. S-a dat ordin ca avionul să nu mai plece. Atunci au mai coborât 14 oameni din avion, printre care (am aflat ulterior) generalii Nuță și Mihalea. Peste circa o oră mi-a raportat o femeie de la hotelul Parc, că i-a recunoscut pe cei doi generali, care erau în civil.

Concomitent cu indicativul „Fanfara” s-a primit ordin să ocupăm și să apărăm punctele strategice din oraș: uzina electrică, uzina de apă, poștele, podurile, etc. Atunci am cerut ajutor de la Lipova, mi-au trimis două companii de TTR-iști. Am ținut legătura cu toate punctele din biroul primului secretar. Apoi au început dezinformările: că apa-i otrăvită, s-a creat panică, cadrele vroiau să plece să-și salveze familia. Apoi alte telefoane: podul peste Mureș este minat, că se apropie elicoptere de atac. Țineam legătura cu gen. Șchiopu de la Oradea, îi raportam.

Pe la orele 23 a venit col. Cioflică în cazarmă, mi-a spus, de ce stăm aici când în piață se trage, mor oameni nevinovați. Am plecat după Cioflică, am ajuns la Consiliul Județean, acolo oamenii cereau arme, dar nu se trăgea. Cioflică a dispărut. Cpt. Memetea mi-a cerut voie să tragă un foc de avertisment pentru a face liniște. Atunci imediat s-a deschis foc asupra noastră, 6-7 rafale de 2-3

gloanțe, la care, din clădire, s-a tras foarte mult în afară. Nu știu cine a tras spre noi, oricine putea.

De atunci, până în 23 decembrie, au început fel de fel de provocări, primeam fel de fel de telefoane. Se trăgea, pe când ajungeam acolo nu mai era nimeni. A intrat un fel de derută în comandanții de plutoane. În urma acțiunilor s-au întâmplat niște incidente neplăcute. S-au soldat cu 22 de morți, din care 4 din rândul militarilor.

Am ocupat sediul miliției și securității. Când s-a făcut prezența, cei mai mulți au lipsit. Pe măsura ce veneau din misiune, predau armamentul, ce era folosit. Nu exista evidență, până când am găsit statul de plată. Noi i-am ținut sub pază pe securiști timp de o săptămână, apoi au intrat în subordinea armatei.

Înainte de plecarea lui Ceaușescu mi s-a raportat că pe poligoanele militare: Ceala, Felnac, oameni în civil ard documente. Am verificat și am găsit că au ars documente cei de la securitate și au distrus documente și casete de ascultare a telefoanelor.

În jurul oarelor prânzului, în data de 23 decembrie, s-a primit ordin de la București să fie tăiate legăturile telefonice. S-a dat ordin în mai multe județe să se taie legăturile speciale de la centralele județene, ce erau la securitate.

Acțiunea de dezinformare era organizată la scară națională, pentru că era de o amploare foarte mare, de un organism specializat. Erau profesioniști toți cei care au acționat. Poate au folosit și cetățeni de bună credință, drept difuzor de zvonuri.

Pe mine m-au reținut o oră jumate, Diaconescu, Micu, Cioflică, cu învinuirea că ași fi ordonat întreruperea legăturilor telefonice. Pe cei din Ineu și unitatea din Gai i-au alarmat cei de la divizie, când au aflat că eu sunt reținut. Cei de la Ineu au fost întâmpinați cu foc la intrarea în Arad, au avut un rănit și un dispărut (care apoi a apărut). Cei din UM din Gai au luat legătura cu mine și n-au mai ieșit din cazarmă.

15. Rășină Dumitru, șeful securității din jud. Arad (colonel)

„Am ieșit din detenție la 1 iunie 1990. Am fost șeful securității din 1985 la Arad. Până atunci am mai fost tehnician chimist. Din 1956 am făcut școala militară, cursuri de limbi străine, am lucrat în securitatea economică (industria chimică): ajutor lucrător, lucrător, șef birou, șef serviciu și șef de secție la contrasabotaj, când aveam 12 subordonați. Culegeam informații despre modul de realizare a investițiilor, oportunitatea lor, derularea contractelor, funcționarea instalațiilor.

În 15 sept. 1985, la orele 15,30 a avut loc catastrofa de la Brăila, când a ars toată fabrica de celofan. Am plecat acolo. Lui Ceaușescu s-a raportat că a ars doar o legătură de celofan. Noaptea a sunat Ceaușescu, eu i-am spus adevărul. Apoi m-a sunat Bobu, care m-a întrebat, cine mi-a dat aprobare să spun la Ceaușescu ce i-am spus? Apoi, dimineața, Vlad mi-a comunicat că sunt mutat la Arad. Așa

am ajuns la Arad. Dar, înainte mi s-a promis că voi fi numit la „Dunărea”, iar Iosif Constantin Drăgan mi-a promis că mă ia la „FIAT” (am fost în Italia, ca ofițer acoperit, la un curs, ca angajat la „Dacia service”. El nu a știut că sunt ofițer de securitate.).

La 1 iunie 1989 m-au chemat la Vlad, au spus că voi fi primit la cabinetul II, în vederea numirii mele la „Dunărea”. Vlad m-a însoțit la cabinetul II. Elena Ceaușescu a spus că mă cunoaște și dorește să mă numească la Întreprinderea Comercială Dunărea. Dar eu am refuzat, spunând că știu ce face Dunărea (vindea mărfuri românești ce nu se puteau vinde pe cale normală) și n-am vrut să fac același lucru. Atunci ea, Elena Ceaușescu, mi-a spus: *ieși afară!* Vlad a spus să plec la Arad, că mă va trece în rezervă. Convingerea mea este că Vlad, în evenimente, a vrut să preia puterea împreună cu Verdeț.

În 21 decembrie, când s-a dat stare de necesitate, l-am întrebat pe Vlad, ce să fac cu cei doi ofițeri tineri de securitate din trupele USLA? A spus să-i las acolo. Le-am lăsat și i-am retras doar în 22 decembrie, orele 11.

Eu la Arad nu am primit ordin de la Vlad să ne dezarmăm, cu toate că în revista *Europa*, colegul meu Petrișor de la Sibiu a afirmat acest lucru. Deci a mințit.

Cu șefii miliției nu se prea putea lucra, cu toate că rețeaua informativă din mediul rural era la șeful de post din comună. Din cei 40 șefi județeni de miliție, 30 se ocupau doar cu servirea șefilor de la București.

Vlad nu făcea nimica fără aprobarea lui Ceaușescu, și-l verifica și Postelnicu.

Eu eram la un județ de frontieră, ne-am înarmat în urma teleconferinței și nu am primit nici un ordin de la Vlad să ne dezarmăm. Ne-a dezarmat armata, maiorul Micu, în 22 decembrie.

Vlad n-a fost mare securist, era lucrător de cadre, turna pe unul și altul să ajungă sus. Ideologul lui a fost col. Vasile de la secția sinteză, colectivul există și acum la SRI. Degeaba revista *Europa* îl laudă acuma pe Vlad.

Când au început evenimentele la Timișoara m-au sunat să le dau oameni pentru filaj și tehnică, dar nu le-am dat pentru că nu am avut.

În dosarul meu de cercetare penală sunt o serie de declarații neadevărate. La mine s-a găsit fenolftaleină deoarece eu consum așa ceva pentru digestie.

Aradul, pe 21 decembrie era pe stradă, revoluția a reușit la Arad! Pe 21, la ora 16 a sosit la Arad un procuror militar de la Oradea, trimis de Macri și Vlad să mă aresteze, pentru că nu am reprimat manifestația, dar nu m-au arestat.

Pe 22 dimineața, ora 7 am raportat la București că *la Arad nu-i nimic deosebit!* Dar la ora 9, m-a sunat gen. Macri de la Timișoara că de ce am raportat că nu-i nimic în Arad. M-a înjurat și a spus să-mi aleg singur unde să fiu judecat. Apoi mi-a telefonat Dăscălescu, la ora 11, pe 22 decembrie: tov. colonel, dai drumu la toți arestații! Am spus că nu eu răspund de ei. A apărut Vlad la telefon și mi-a

spus: Căpcăunule, execută ordinul! I-am spus și lui că arestații nu-s la mine, sunt la Cioflică, să vorbească cu el. Mi-a mai reproșat că nu am raportat despre faptul că manifestanții au ocupat poșta și releul TV de la Siria.

Locțiitorul meu, maiorul Rusu mi-a spus că în 10 decembrie la Sinaia s-a ținut o ședință cu generalul Ilie Ceaușescu și cu șefii de la armată și că *am încurcat-o*, am fost criticați pentru că am dat informații cu privire la grănicerii *călăuză*, care câștigau bani grei cu trecerea unor persoane peste graniță. La Sinaia s-au discutat probleme pentru cazul intrării ungurilor în Transilvania, cum s-a tot vehiculat.

La Arad erau Radu Constantin și Ilie Matei. La ședința comandamentului militar Radu s-a ridicat și a spus: *dacă șeful securității are pregătită echipa de arestări*. M-am ridicat și am spus că e treaba miliției. A spus: *nu, că gen. Vlad a dat ordin să se pregătească listele A și B*. Listele erau de pe vremea lui Gheorghiu Dej, că în stare de urgență cei din lista A trebuie ridicați și duși într-o zonă necunoscută, iar cei din lista B – izolați aproape de localitate. Am spus că nu avem listele A și B. Atunci a spus că nu ne facem datoria. Am răspuns că de la Vlad n-am ordine și am părăsit ședința.

Am avut doi subalterni care locuiau în Timișoara, au plecat acasă în 15 decembrie urmând să revină în 17 decembrie: Aslan Ana și Chirilă. M-au sunat în 17 că nu pot ajunge la ora 8 pentru că la Timișoara se trage lângă casa lui Tőkés, sunt morți și răniți. Au ajuns la ora 12, personalul era în sală, le-am spus în ședință să povestească ce au văzut în Timișoara. Am dat drumu la stația de radio ce-l aveam în portbagajul mașinii și am auzit ce se vorbea în Timișoara: *alo vulturul, du-te și ia cele 5 flori*. I s-a răspuns: *tovarășe general, sunt cu Dacia, nu pot lua 5 cadavre cu ea*.

Am luat măsuri de asigurare a obiectivelor importante în 17 și 18. Mi s-a raportat că forțele militare din cetate, pompierii din Arad și din Ineu au plecat la Timișoara. S-a blocat orice acces în orașul Timișoara. De la Lipova mi s-a raportat că muncitorii de la tapițerie vroiau să vină în Arad. Din Vinga mi s-a raportat că vine un tren din Vâlcea cu luptători. Am spus că nu știu să fi intrat ungurii în țară, ce să facă aici? Luptătorilor din tren li s-a spus că ungurii fac prăpăd prin Banat.

În 21 dec. i-am adus în sediu toți oamenii mei din întreprinderi. Din efectivul de miliție a județului Arad au fost trimiși luptători în IAS-urile și CAP-urile din județul Timiș, pentru a păstra ordinea.

În ziua de 21 seara, pe la ora 19, am primit o informație de la o ofițereasă, Hârțe, că peste 8000 de oameni sunt în fața primăriei, manifestă împotriva regimului și restaurantele le vând bere și alte băuturi. Manifestanții erau încercuiți de cordoane de militari, în poziție de tragere, de TAB-uri și tancuri. Fata era speriată, ea răspundea de hotelul Parc.

Comandamentul de la Comitetul Județean era condus de prima-secretară și avea 4 ajutoare: șeful miliției, șeful inspectoratului MI, șeful garnizoanei, șeful gărzilor patriotice, plus Angheloiu, șef sector cu probleme organizatorice. Între acest comandament și cel de la Timișoara era o foarte bună coordonare și colaborare.

Am luat legătura cu toți șefii de restaurante, să oprească vânzările de băutură. Voicilă a fost somat să se dea jos de pe scară, dar nu s-a dat. Maiorul Noghiu mi-a raportat că sunt câțiva străini, bișnițari între manifestanți și traficanți de bonuri de benzină: 7 persoane, printre care Ungar Carol, care era în atenția noastră. Ofițerul meu l-a adus la mine pe Ungar Carol, în birou eram mai mulți. Ungar Carol lucra în compartimentul de informații externe, ne aducea informații din exterior, avea dublă cetățenie, dar își făcea și comerțul său particular.

I-am spus să meargă la Voicilă să-i spună ca manifestanții să continue pașnic pentru că armata are ordin să tragă și să nu se consume băutură, pentru ca să nu dea ocazie la provocări.

Dimineața, în 22, am luat legătura cu episcopul Timotei Sevcicu, i-am spus că-i pericol, să nu tragă armata. Peste 10 minute m-a sunat că va trimite preoți, cu lumânări, sfetnice și au și ieșit preoții care au început să facă slujbă.

Mai e un moment, când m-a sunat omul de la UTA să directorul se opune să iasă oamenii cu două cosciuge făcute pentru soții Ceaușescu. I-am spus să-i lase să iasă. Cel de la gară, subofițerul, la ora 7 a dat ordin să se tragă foc de avertisment, dar manifestanții au continuat drumul.

Gen. Tencu, șeful Direcției I. a luat legătura cu cpt. Sîrbuț și i-a spus să defecteze sistemul, adică să ardă benzile magnetice, pe la ora 21 noaptea.

După fuga lui Ceaușescu au plecat subordonații mei, cu ce aveau ei prin dulapuri, cu două camioane să le ardă în pădure. Nu știu de soarta dosarelor informative din fișete, ulterior Urzică mi-a spus că documentele de bază există, că nu sunt probleme.

În 22 decembrie am plecat, pe la ora 22, la spital să-mi fac insulina, am revenit la birou pe la 3 noaptea, am fost chemat prin telefon, că se trage de la hotelul Parc. Chirilă, ofițerul de serviciu mi-a spus că se trage de la aeroport. Am dat telefon, dar Bochiș, comandantul aeroportului, mi-a spus că-i liniște, nu se trage.

Șefa BID-ului (Biroul de Informații și Date) era cumsecade, m-a asigurat că nu sunt probleme la Arad, valorile au rămas, inclusiv valorile de patrimoniu confiscate.

S-au lucrat cu 3 categorii de rețele informative: a) cea normală cu care am lucrat noi, b) rețeaua Direcției a V-a și a IV-a cu care s-a lucrat pentru familie, pentru treburile de partid. Aștia erau prin toată țara, nu răspundeau în fața mea, ci direct la gen. Neagoe și Vasile – în hoteluri, restaurante, case de vânatoare-, c) a treia rețea era rețeaua de informații externe. Apoi, mai era unitatea 0544 pentru probleme interne, cu ei erau supravegheați toți directorii, milițienii, etc., lunar, cu

indicative, noi îi doar deserveam. Venea agentul din București, îmi puneam capsă la telefonul meu și mă ascultau la București. De această rețea știa doar Stamatoiu. Aștia ne lucrau și pe noi. În plus era d) agentura secției militare, condus de Ion Coman, care verificau toții primii secretari de partid, chiar și din comune.

Eu trimiteam săptămânal 10 colete de carne de la Arad la toți foștii mei subalterni și părinții lor, pentru că era foamete.

La Arad am făcut probleme care nu i-a convenit DSS-ului: veneau de la 0544: *mă-i, la asta dai pașaport de emigrare, bineînțeles contra cost*. (la început 8000 mărci, apoi a ajuns la 16000 mărci). Le ceream taxa, după profesie, și în 2 luni primea pașaportul. Venea cel de la București cu pașaportul în buzunar, îi spunea să vină cu banii, *să stabilem cu ce și când pleacă, să nu ducă butelia, frigiderul etc. cu el*. Era un pelerinaj la nemți toată noaptea, lua de la ei cu mașina: butelia, lada frigorifică, băuturile fine, etc. Erau, pe categorii, liste: cu cei care niciodată nu primesc pașaport, cei care așteaptă 5-15 ani, apoi cei cu probleme, care creează necazuri: greva foamei, proteste, etc.

După vizita lui Ghenscher, care a spus că și așa statul german plătește pentru fiecare emigrant, de ce se mai ia oamenilor bani și lucruri, am redactat ordinul *Zărandul*, m-am dus la Vlad cu el, prin care am oprit încasarea de valută pentru pașapoartele de emigrare. Am oprit activitatea grupei 0544 de a depista familiile care intenționează să emigreze. Nemții și așa puneau 2-3000 mărci în plus la ce li se cerea, numai să plece mai repede.

În 22 decembrie, la ora 18, Voicilă m-a chemat la sediu, m-a cooptat în FSN și mi-a spus să fac grupe operative. Am făcut liste, am plecat pe la orele 21. Dar în 23 dimineața, eram cu Popa Romeo, a venit un om și m-a arestat. Noaptea, era lângă mine revoluționarul Buruiană, se uita la ceas și spunea, să ne culcăm jos că se va trage! Ne-am culcat și, într-adevăr s-a tras în geam. De unde știa Buruiană că se va trage?

Maiorul Jurcă, ofițer de al meu, mi-a spus că în zona lui erau cetățeni maghiari veniți în vizită la rude, care ar fi tras spre Consiliu.

Am dat eu și un alt ordin „XX”, în legătură cu toți cetățenii maghiari care vin în România cu intenții curate, sau ba. Pentru că, cu ocazia zilei de 6 octombrie au venit foarte mulți în Arad și n-au mai plecat. Prin ordinul XX organele de vamă trebuiau să completeze o fișă cu numele, unde merge turistul și numărul mașinii. Fișele veneau la serviciul 110, selectam pe cei care veneau des, care contactau militari, etc. Am constatat că numărul cetățenilor care au intrat a crescut cu 15% în perioada iunie-iulie, dar înainte de 6 octombrie numărul devenea foarte mare, cca. 80 oameni zilnic, tineri, necăsătoriți. Am discutat asta cu Bucureștiul, col. Bordea și Rațiu.

Dar știm două lucruri: 1) În iulie 1989 a sosit deghizat în Arad șeful trupelor de desant din Ungaria. A purtat discuții cu dr. Hacsek. Hacsek a chemat pe cei 3 antrenori de carate din Arad, unguri. Generalul a întrebat, câți unguri sunt în

echipele lor? A spus că va inspecta județele Harghita, Covasna, Mureș și Cluj, Le-a dat sugestia antrenorilor să scoată toți românii din aceste echipe și să stabilească zone de antrenament paramilitare și că, la toamnă, vor primi și alte ajutoare, inclusiv financiare. Dr. Hacsek era medic ginecolog. Aceste 3 casete, cu traducerile din limba maghiară, cpt. Suciuc le-a dat generalului Nicolicioiu, de la unitatea 110.

Generalii Nuță și Mihalea au venit cu valuta și aurul șvabilor din Timișoara, au fost la Cioflică acasă și de acolo au plecat la hotelul Parc.”

16. Sălcianu Grigore, șeful Inspectoratului MI Arad (colonel)

„În 19 decembrie a venit la Arad Ilie Matei în locul lui Pacoste, care a plecat la București. Știam ce se întâmplă la Timișoara, pe căi neoficiale.

Am luat parte la teleconferință, s-a făcut referire doar la Timișoara. S-a introdus la MI *Situația nr. 2*, o situație specială prin care se puneau problemele cu avuția națională, cu obiectivele, să nu fie atacate.

Am auzit că la Timișoara s-au întâmplat multe fapte. Mă întreba col. Medrea (acum general), care era șeful cu transporturile feroviare, l-am rugat să mă informeze. La fel, l-am rugat pe Radu Tinu să mă informeze. Numai la telefon discutam. Eram proaspăt numit la Arad, stăteam chiar lângă părinții lui Radu Tinu, colegul din Timișoara.

În 20 decembrie au început să-și facă apariția diferite grupe, în special muncitori. În 21, s-au adunat 20.000 mii, foarte liniștiți și pașnici, manifestau împotriva lui Ceaușescu. Am fost tot timpul lângă ei, discutam cu ei, oamenii nu mă cunoșteau. La fostul sediu al Consiliului Județean s-au luat măsuri. M-a chemat primul secretar, Elena Pugna să rămân la sediu. Am luat-o cu mine grupa specială antiteroristă, care avea în ajutor un pluton de militari în termen de la trupele de securitate, plutonul de intervenție antiteroristă. O parte le-am lăsat la Inspectorat, o parte le-am luat și le-am plasat în curtea interioară a Consiliului Județean.

Vineri, personalul, adică aceste subunități, le-am trimis înapoi la inspectorat. Le-am cerut să nu execute ordinul nimănui, ci numai ordinul meu. De exemplu, în dimineața zilei de 21 decembrie era Ilie Matei și prima secretară Pugna. Dincolo, în Ungaria, era un post de televiziune unde s-a prezentat că pe raza mun. Arad s-ar fi întâmplat nu știu ce. M-am deplasat personal, dar nu se întâmpla nimic. Dădeau imagini din Arad, erau buni scenariști. Era totul împotriva. Am verificat dar nu era nimic. Erau știri tendențioase, cu oameni bătuți, cu oameni împușcați, era emisiunea *Panorama*.

Am dialogat cu muncitorii. Era ordinul 2600 care interzicea ministrului de interne să intervină în uzine. Dl. Ilie s-a și supărat că n-am oprit muncitorii în întreprinderi. Muncitorii erau foarte hotărâți, au spus că nu pleacă până ce nu se sfârșește dictatura, erau cățărați peste tot, aveau materiale la ei, lozinci, chiar

și cosciuge pregătite pentru Ceaușescu. Au venit două mașini de pompieri să-i împrăștie. M-am opus să fie dispersați noaptea. S-au adus lumânări.

Tot în 21, spre seară, era deja acolo Radu Constantin, alt secretar al CC, (care venise pe la amiază), pe la orele 22, văzând că au rămas puțini în piață a spus să-i împrăștiem, dar eu m-am opus.

Tot în 21 am aflat de la șeful miliției de la Lipova că muncitorii de la Strungul nu vor să înceapă lucrul, că vor să ajungă în Arad. Ilie Matei a cerut să iasă armata din Lipova, dar eu m-am opus. Ulterior au venit și cei din Lipova la Arad. Mai discutam cu secretarul Angheloiu care era din Gorj, cu dl. Leonard și cu alți olteni din Gorj, ce aveau serviciul la Arad.

Dar nu s-a întâmplat nimic, nici un geam nu s-a spart.

În 22 mi-am retras forțele, au rămas cei de la gărzi și cei de la MAPN. Comandantul garnizoanei era mr. Marcu. Eu aveam plan de cooperare cu toate forțele. Dar Marcu era la Timișoara. Am retras forțele mele pentru că nu erau probleme.

Pe 22 seara au venit cei de la MAPN și au început acele *momente operative*, au început să dea ordine. Și lângă mine a venit unul. Au venit cu TAB-uri, cu tancuri. Au început: că podul de peste Mureș este minat, că apa este otrăvită. Am verificat personal pentru că aveam oameni acolo, dar nu era nimic.

Peste noapte s-a tras asupra inspectoratului. A fost rănit un ofițer. Sunt convins că au tras cei de la armată, cu toate că mi s-a spus la un moment dat că a fost atacată și unitatea militară din cetate, ceea ce m-a mirat.

Am pregătit echipa de intervenție să colaborăm cu armata. Apoi s-a spus că au venit la Arad generalii Nuță și Mihalea. Au venit într-adevăr, dar eu n-am știut de ei decât spre ziua, nu au venit pentru acțiuni diversioniste. Când am auzit de ei plecaseră deja de la hotel. Au aterizat pe aeroport fără autorizare. Am înțeles că nu aveau combustibil. Apoi au venit oameni să-mi spună că Nuță și Mihalea sunt ascunși la Centrul de Proiectări și pregătesc acțiuni teroriste. Am verificat și nu s-a confirmat.

Pe 23 am fost chemat la organul local al FSN-ului, am depus un jurământ de loialitate, era și directorul OJT-ului. Am fost reținut acolo, mi s-a spus prima dată să-mi asigure protecție. După mine a fost adus șeful securității, am fost ținut în condiții neomenești, sub pază serioasă, apoi am fost duși la sediul poliției, anchetat, în primul rând de șeful poliției, un oarecare Cioflică, am fost ținut în arestul poliției până în 24 februarie, apoi la Penitenciarul Arad până la 1 iunie 1990, când am fost pus în libertate. La Comitetul Județean era format un comandament, printre care și col. Stranschy, la care spuneam, în 21, să nu înarmeze gărzile pentru că am avut necazuri și la Gorj, când s-au îmbătat și au pierdut armele.

În raza mea de competență nu erau teroriști. Trăgea armata. Eu am fost făcut terorist. Armata trăgea pe toate străzile.

În 23, când eram în anchetă deja, un fost căpitan din statul major al gărzilor patriotice, care era și cu pregătirea militară a tineretului, mă ancheta, să-i spun despre teroriști, despre canale, despre case conspirative.

Când am ajuns eu, în noiembrie 1989, la Arad era fenomenul de trecere frauduloasă a frontierei, treceau sute de persoane. Erau arestați subofițerii de la grăniceri, care erau *călăuze*, găsiți la ei sute de mii de lei, era acolo procuratura militară, îi aresta pe capete. Cei care fugeau peste graniță erau în general tineri, din toată țara, nemulțumiți.

Cam din 10 decembrie 1989, era deja invers. Veneau de afară și erau predați de grănicerii unguri, erau în general români dar erau și de *ăialalți*.

A venit comandantul de batalion de la grăniceri care mi-a raportat că s-a constituit un lagăr pentru refugiați.

Ofițerul Marcu m-a luat și m-a arestat, a pus un om cu baioneta lângă noi, eu și șeful securității.

Când am ajuns la Arad am fost atenționat expres de șeful cadrelor din MI să pun capăt conflictului dintre Cioflică și Rășină.

În 22 decembrie la inspectorat, mulțumiți că nu s-a întâmplat nimic, am vrut să-i felicit, dar Cioflică era foarte obraznic, că de ce am avut mai multă încredere în Rășină, că: *am terminat* și n-a mai vrut să discute cu mine. Cred că-i bolnav.

17. Cioflică Mihail, șeful miliției județene (colonel)

„În 21 decembrie era o grupă operativă la Județeană de partid: Eu, șeful miliției, Sălceanu, șeful Inspectoratului MI, Pugna Elena, prim-secretar județean, Radu Constantin și Ilie Matei, ambii de la CC al PCR. La noi la Inspectorat era o altă grupă operativă cu col. Rășină, șeful securității județene și locțiitorul meu, lt. col. Văduva.

În 20 decembrie a fost Ilie Ceaușescu și după vizita lui s-a elaborat un plan de apărare, eu nu am fost invitat la acest plan, pentru că Ordinul 2600 spune că, comanda unică este la șeful Inspectoratului MI S-a iscat o aversiune între Rășină și eu, pentru că nu aplecam capul. Mi s-a imputat că ași fi fost prieten cu ciobanul care a trecut cu oile peste graniță. Sălceanu era numit de o lună jumate, dar era cam incompetent. Brânaș m-a agreat, dar Sălceanu ținea mai mult la Rășină, erau ambii securiști.

În 21 dimineața am primit telefon de la Sălceanu să trimit plutonul de intervenție la Orologerie. L-am luat pe col. Noghiu, șeful miliției municipale și n-am dus la Orologerie. Ne-au spus că ăștia (câțiva tineri) *vor să meargă la Timișoara*, și că Cotoarcă (secretar PCR) este la sculărie. I-am spus să deschidă poarta, să plece și au plecat, iar eu am revenit la sediu. Dar iarăși am primit telefon, că acuma sunt la Strungul probleme. I-am urmărit pe demonstranți până au ajuns aici, la Consiliul Județean. M-a sunat Sălceanu, mi-a reproșat că de ce

nu i-am oprit și mi-a spus că de acuma preia el comanda. A chemat trupele de securitate-miliție (actualii jandarmi) și i-a băgat în sediul Consiliului Județean.

În 23, Radu Constantin m-a jignit, dar nu l-am băgat în seamă. Seara, Sălceanu mi-a ordonat să asigur cu milițieni traseul până la CPL (Combinatul de Prelucrare a Lemnului), pentru că este o ședință cu directorii. Au venit acolo prima-secretară, secretarul Angheloiu și le-au trasat sarcini directorilor să nu lase lumea în stradă, să activeze gărzile patriotice și să le înarmeze cu bâte. Erau deja confecționate vreo 5–600 de bâte, erau ca lumânările.

În 21 seara, am primit telefon să depistez pe cei care aduc lumânări pentru demonstrați, dădeam asigurări, dar nu executam nimic. Apoi, un alt ordin: să trimit miliția să-i împrăștie pe cei rămași în piață. Apoi, să fac baraj pe drumul spre Timișoara, să nu vină de acolo demonstrați. Dar erau deja 250 la Boul Roșu, sosiți seara cu trenul la gara din Aradul Nou. Veneau pe jos, scandând lozinci, în dimineața zilei de 22 decembrie.

În 22 dimineața s-au adunat mii de demonstrați, s-a ordonat să dirijăm circulația prin altă parte. Era lângă mine cpt. Iagăr, comandantul scutierilor. Pe comandantul militarilor, Memetea, l-am rugat să nu se tragă. M-a asigurat: dacă sunt pașnici, nu vor trage. A venit Moș Florian, că Ilie Matei a dat ordin să se arunce în demonstrați cu grenade. Era pe la ora 10, înainte de masă. Atunci am luat milițienii din dispozitiv, inclusiv USLA-șii, și i-am trimis la unitate.

La birou m-a căutat din nou Sălceanu la telefon: *cu al cui aprobare ?, cum ți-ai permis!* Am mințit, că la ordinul lui Nuță și a lui Bunoaică de la Timișoara. Ulterior, Bunoaică mi-a spus că bine am făcut.

M-au chemat la raport la sediul PCR. Când am intrat în birou televizorul mergea și pe ecran era deja Caramitru și ceilalți revoluționari. Ilie Matei se mira: *Ce-i mascarada asta?* și a dat telefon la București.

Instructorul de partid Stoica m-a luat de mână, a spus *să plecăm* și am ieșit cu el din clădire. M-am dus la miliție, în biroul meu mâncam împreună cu col. Noghiu când a venit Sălceanu și ne-a chemat la el în birou. La început l-am refuzat, dar totuși ne-am dus. A spus să bem împreună o cafea, să ne înțelegem, dar l-am refuzat și l-am criticat, i-am spus să-și ia bagajele din Arad. Noghiu a luat tabloul lui Ceaușescu și l-a trântit pe podea. Era mare extaz prin oraș.

Auzisem, în 22, că la Sibiu demonstrații au dat foc la sediul miliției. Cei de la securitate au spus că vor veni și la noi manifestații. Eu am spus, dacă vin să-i întâmpinăm cu cearceafuri și steaguri albe. Rășină a dat ordin securiștilor să se înarmeze, să ia pistoale mitralieră. Deasemenea, a luat două camioane de arhivă și le-a trimis în pădurea Ceala să fie arse. Dar manifestații n-au venit. Eu, încă în 20 decembrie, am dat ordin la toată miliția din județ să pună armamentul în fișet.

Au început zvonurile, cu apa otrăvită, apoi alte zvonuri. Am fost și acasă, mi-am liniștit soția, pentru că între oameni era deja o îndoială și teamă.

Spre seară mă sună Marcu, șeful garnizoanei, să vin la sediul noilor organe. Am venit la sediu, în sala 68 multă lume, Voicilă, Bordea și alții. A apărut și

Rășină, pe balcon se vorbea la microfon. S-a spus să vorbesc și eu. Împreună cu col. Stransky de la gărzi și secretarul de partid Burdan ne-am dus la balcon. Pe Burdan l-au huiduit. Pe mine doar la început, apoi m-au ascultat, A vorbit și Stransky. Am revenit în sală. Vine mr. Gana, locțiitor politic, și-mi spune că sunt căutat la telefon. Ofițerul de serviciu de la mine mi-a spus să dau telefon acasă. Soția mi-a spus că a primit două telefoane cu înjurături. Gana mi-a propus să vin cu el în cetate și că are informații despre Nuță și Mihalea, că sunt în Arad. M-am dus cu el la UM din cetate. Acolo, la o masă de ședință, cu hărți pe masă, discutau ofițerii armatei. Acolo mi-au spus că cei doi generali MI cu 29 de teroriști sunt la hotelul Parc. Marcu a spus: să mergem să-i prindem. Am plecat, Marcu înainte cu mașina, dar eu m-am întors pentru că nu aveam armament.

Mi s-a spus că unitatea este atacată, să părăsim unitatea. Am ieșit, am luat un civil cu mine, un tânăr și am luat-o spre Aradul Nou. Tânărul mi-a cerut să-l duc în cartierul Aurel Vlaicu. L-am dus și l-am lăsat între blocuri. Se auzeau sirenele. M-am dus la CPL să dau un telefon, l-am găsit pe directorul Popescu care mi-a spus că are informați că suntem atacați dinspre Ungaria și să stingem luminile.

Am luat-o spre Nădlac, să văd dacă vin trupe inamice. M-am oprit la unitatea militară din Gai, dar nu mi-au dat drumu înăuntru. La Pecica era o barieră făcută cu o cisternă. M-am prezentat, mi-au dat drumu mai departe. La Nădlac grănicerii mi-au spus că au ordin să nu lase pe nimeni să treacă. Apoi am văzut că grănicerii ne urmăresc. Am spus la Costel, șoferul meu, s-o ia spre comuna Șeitin. Acolo, la primărie, se uitau la televizor. Șeful de post a spus că pot să dorm la postul de miliție, iar șoferul la primărie. La Șeitin, afară, oamenii de agitau, strigau: *tâlhar, trădător*. Sălceanu și Rășină m-au făcut între timp trădător, pentru că am dispărut.

După cca. o jumătate de oră de captivitate în Șeitin, un căpitan de grănicer a forțat ușa, cu cască, cu pușcă mitralieră: *pe burtă și mâinile la spate!* Înjurături, m-au băgat într-un ARO, pe șoferul în alt ARO, m-au dus la Casa armatei din Arad, apoi înăuntru la UM din cetate, cu fața la perete, percheziții, *fularul, cureaua, șireturile jos!* Mă bagă la arest unde am stat 25 ore. Auzeam ce vorbea în pluton și împușcăturile de afară.

În 24 dimineața pe la ora 9, locțiitorul politic mă scoate, m-au dus în biroul lui Marcu. M-au întrebat cu cine sunt?, apoi mi-au spus că sunt chemat la FSN, împreună cu Marcu. Cu un TAB am venit la sediu, aici Trifa și Voicilă mă întrebau. (Cred că Marcu, observând că balanța cade spre revoluționari, mi-a dat drumu). Mă întrebau, de ce sunt telefoanele oprite? Am vorbit cu gen. Șchiopu de la Oradea, i-am spus că nu avem legături telefonice. În noaptea de 24 spre 25 revoluționarii n-au vrut să dea drumul lui Marcu. Iarăși am vorbit cu Șchiopu, i-am spus de Marcu, că trebuie să rămână aici, că-i cooptat. Dar Șchiopu a spus să-i dăm drumul lui Marcu, că trebuie să plece. De legături a spus că nu știe nimic.

Dimineața, în 25, am vrut să vorbesc cu Topliceanu de la Cluj, că de ce suntem izolați? Dar nu l-am găsit. Am spus să formăm un comandament, l-am cooptat pe Diaconescu, ca prin grupe de miliție-armată să verificăm de unde trag teroriștii. Dar înainte verificam informațiile și se constata că sunt false. Intre timp ni s-au redat legăturile telefonice.

În problema teroriștilor sunt două ipoteze: 1. S-a declanșat un plan ultrasecret, după plecarea lui Ceaușescu, pentru a intimida populația și să-l readucă pe dictator, coordonat de către Gușe și Vlad.

2. O altă parte a armatei, fără Gușe și Vlad, care aveau interes să pună mâna pe putere, să ceară ajutor de la ruși, au desfăcut frontierele și au lansat lozinca „securiști-teroriști”.

Cred că prima ipoteză este valabilă.

Există un conflict între miliție și securitate, totdeauna miliția era împinsă în față și securitatea culegea laudele.

Deja în 22 seara, când vorbeam din balcon, s-a răspândit zvonul că Cioflică e trădător.

Cei din hotelul Parc erau simplii pasageri.

Concluzii

În volumul II al Raportului comisiei senatoriale privind acțiunile desfășurate în revoluția din decembrie 1989 au fost publicate concluziile mele adunate în 16 puncte. Majoritatea acestor concluzii se regăsesc în evocarea evenimentelor din prezenta carte, ca de exemplu:

1) De revoluție se poate vorbi doar în acele orașe în care populația a ieșit pe străzi și a demonstrat împotriva regimului cEAUȘIST: Timișoara, Arad, Lugoj, Reșița, Brașov, Cluj, Târgu Mureș și București. Unde nu s-a întâmplat nimic până la fuga lui CEAUȘESCU nu a fost revoluție.

2) Nu a existat amestec străin în evenimentele din România. Alarmarea armatei cu indicativul „Radu cel Frumos” din 17 decembrie 1989, ceea ce însemna pătrunderea prin surprindere a unei armate străine pe teritoriul țării, a creat confuzie și a sporit numărul victimelor.

3) Anunțarea sinuciderii lui Milea a fost o gafă al lui CEAUȘESCU, de atunci armata a început fraternizarea cu manifestanții, crezând că de fapt Milea *a fost sinucis*.

4) Puterea a fost acaparată de cei care au avut inspirația de a se face cunoscuți prin apariția lor la televizoare.

5) „Lupta contra teroriștilor” a folosit armatei, ei au devenit „salvatori ai revoluției” și astfel au făcut uitate sau estompate acțiunile sângeroase de reprimare a manifestanților anticeaușiste, iar „războiul cu teroriștii” a folosit FSN-ului pentru ca liderii să devină cunoscuți și acceptați de populație, adică și-au legitimat puterea acaparată.

Am greșit, însă la caracterizarea „fenomenului terorist”. Am considerat că s-a declanșat un plan de acțiune ce era pregătit pentru cazul în care inamicul reușește să ocupe teritoriul țării. Dar, acum cred că „teroriștii” au fost inventați de către grupul Iliescu, Brucan, Militaru, având în vedere și ura lui Militaru (l-a omorât pe Troțca) și Brucan împotriva securiștilor. cred că gen. Militaru a ordonat soldaților ce apărau fostul Palat regal să tragă cu gloanțe trasoare asupra sediului CC de vizavi, pentru a putea răspândi zicala: *teroriști-securiști*.

Prin declanșarea războiului împotriva teroriștilor s-au produs sute de victime. Pentru aceste victime Procuratura Generală a redactat un rechizitoriu în vederea trimiterii în judecată a lui Ion Iliescu, Gelu Voican Voiculescu și Petre Roman. Curtea Supremă de Justiție a returnat rechizitoriul procuraturii pentru refacerea sa. Rămâne să vedem dacă va rezulta un proces împotriva acestora, ori faptele vor fi declarate prescrise. Oricum, vinovați pentru aceste victime sunt, în primul rând, generalul Militaru și Silviu Brucan, care nu mai sunt în viață.

